

วัดที่ตั้งวัดจตุรารุณรัตน์ วัดปัญญาบันฑิตาราม

វិទ្យាស្ថានជាតិឡាវ

ปญญาไมทนกา

โลกยุคปัจจุบัน เป็นโลกที่ให้โอกาสทุกคนได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมกันเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีการจัดให้คนได้มีการท่องเที่ยวจนกล่าวได้ว่าเป็นงานสำคัญของทุกประเทศทั่วโลก

การท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ มุ่งแสวงหาความสุขสำราญมากกว่าความสุขสงบเย็น หรือความสุขที่ก่อให้เกิดสันติสุข

การท่องเที่ยวแสวงหาความสุขสำราญ คือ เน้นการที่จะมุ่งให้วัตถุภายนอกมาสนองให้เกิดความสุข ทุกอย่างจึงถูกทำลาย ทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรม รวมถึงมนุษย์ด้วยกัน ดังที่เรากล่าวกันอยู่เสมอว่ายุคโลกาภิวัตน์หรือยุคไอที ทุกอย่างจึงรวดเร็ว ผลจากความรวดเร็วทำให้ธรรมชาติก่อความวิบัติให้กับโลกอย่างรวดเร็ว นี่คือการที่ทุกคนมุ่งแสวงหาแต่ความสุขสำราญ

ขออนุโมทนาบุญกับอาจารย์ยุพดี (สาตรา) เสด็จพรรณ ที่ได้เชิญชวนให้เพื่อนมนุษย์ทั้งหลายได้แสวงหาการท่องเที่ยวที่นำผู้ไปท่องเที่ยวให้พบกับความสุขสงบเย็นหรือความสุขที่ก่อให้เกิดสันติสุข วัดปัญญาบันทาราม ซึ่งถือว่าเป็นดินแดนของชาวพุทธร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันรักษา ร่วมกันประพฤติปฏิบัติ เพื่อร่วมกันมารับความสุขสงบเย็น อาจารย์แนะนำว่า แม้การท่องเที่ยววัดที่มีอยู่ในปัจจุบันคือ เที่ยวแบบ “วันเดียว ๔ วัด” กลับมาเที่ยวแบบใหม่ในวัดปัญญาบันทาราม นั่นคือ “วัดเดียวเที่ยว ๓ วัน” หรือ “วัดเดียวเที่ยว ๔ วัน” หรือ “วัดเดียวเที่ยว ๑ วัน (เน้นวันอาทิตย์)”

หนังสือเล่มนี้ ถือว่าเป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่เป็นคู่มือหรือเพื่อนผู้ร่วมเดินทาง เพื่อแสวงหาความสุขสงบเย็น ที่นำสันติสุขสู่ชีวิต ขออนุโมทนาและอนุโมทนา เชื่อว่าผู้ได้รับหนังสือเล่มนี้ร่วมอนุโมทนา และได้ประโยชน์ตามเจตนาของผู้เขียนและรวบรวมอย่างตั้งใจ ขอให้บุญกุศลนี้จงเป็นปัดติทานมัย อำนาจประโยชน์สุขแก่อาจารย์ยุพดี (สาตรา) เสด็จพรรณ ในสุคติสัมปรายภพที่พึงหวัง ด้วยอำนาจแห่งศีลเป็นสะพาน ด้วยอำนาจแห่งทานเป็นเสวียง ด้วยอำนาจแห่งภาวนาเป็นตะเกียง เป็นพลบัจจัย แก่ชีวิตที่ดำเนินท่องเที่ยวไปในสงสารเป็นอนเณกชาติบนเส้นทางสายธรรมตลอดกาล โดยฝากดีไว้แทนกาย ฝากงานไว้แทนความคิดถึง เรียกว่า “ยามมีชีวิตอยู่คนก็รัก ยามจากไปคนเขาก็อาลัย ยามตายไปคนเขาก็คิดถึง”

สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมทนา

พระปัญญาบันทมณี (ส.ณ.สุโร)

ประธานสงฆ์วัดปัญญาบันทาราม

สารานุกรมธรรมกถา

แต่อาจารย์ยุพดี (สาตรา) เสตพรรณ

หนังสือ “วิสติสังวัจนุสรณ์ วัดปัญญานันทาราม” จัดเขียนโครงเรื่องและจัดรูปภาพในเบื้องต้นโดยคุณโยมอาจารย์ยุพดี (สาตรา เสตพรรณ) ในตำริของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ.สุภาโร) ประธานสงฆ์ วัดปัญญานันทาราม เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์รัฐปัจจุบัน ซึ่งเป็นหนังสือที่ปรั่งขึ้นใหม่จากหนังสือเล่มเดิมที่คุณโยมอาจารย์ได้ทำไว้นั้นคือ “เที่ยวแดนอันแสนสุข” อันเป็นหนังสือพ็อคเก็ตบุค พกพาได้สะดวก เนื้อหาที่อ่านได้ง่าย นับเป็นการเปิดโฉมหน้าใหม่สู่บรรณพิภพของการท่องเที่ยวบนเส้นทางแสวงบุญในมิติทางจิตวิญญาณ ที่ระยะทางอาจมีค่าสำคัญน้อยกว่าความลึกซึ้งแห่งการเดินทาง (The Road Less Travelled.)

มีคำที่กล่าวกันว่า “ชีวิตคือการเดินทาง เรือนร่างคือศาลาอาศัย” การเดินทางอาจจำแนกได้ ๓ ประเภท

๑) การเดินทางทางวัตถุ ได้แก่ การเดินทางทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ อันเป็นการเดินทางภายนอก เป็นปกติมรรค ยิ่งโลกเจริญก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีมากเท่าไร ยิ่งใกล้เป็นโลกาภิวัตน์ คือเป็นโลกที่คับแคบแผ่ถึงกันทั่วโลกเหมือนหมู่บ้านเล็ก ๆ ทำให้เป็นโลกใบเล็ก การเดินทางสะดวกรวดเร็ว

๒) การเดินทางทางกาย ได้แก่ ร่างกายนี้เป็นทางดำเนินของธาตุสี่ ชันท์ห้าตามปกติผ่านรายการ คือความแก่ ความเจ็บ และที่สุดแห่งปลายทางคือความตาย ยิ่งเดินทางยิ่งเสื่อม

๓) การเดินทางทางจิตวิญญาณ ได้แก่ จิตนี้ก็ดำเนินไปบนเส้นทางสายธรรม มีธรรมเป็นทาง เรียกว่า ปฏิเวธมรรค เป็นเส้นทางสายปฏิบัติ เรียกว่า มรรคปฏิบัติ ธรรมะจึงเป็นทางดำเนินของชีวิต นับเป็นทางอันประเสริฐจักก่อเกิดคุณค่าและสาระดีของชีวิตอย่างจริงแท้ (อภิวุฑฒิกมรรค) โดยมีพระนิพพานอันเป็นทางอมตะ อันเป็นทางยกตนพ้นจากความแก่ ความเจ็บ ความตาย จึงเป็นที่สุดแห่งการเดินทางโดยแท้

คุณโยมอาจารย์ยุพดี (สาตรา) เสตพรรณ ได้เดินทางผ่านทั้งวัตถุ อันเป็นธรรมดาโลก ได้เดินทางผ่านทางกายจนลุล่วงที่สุดแห่งอายุขัย และที่สำคัญได้เดินทางทางจิตวิญญาณบนเส้นทางสายธรรม นำชีวิตให้เกิดคุณค่า มีความสงบเย็นและเป็นประโยชน์ทั้งในฐานะแม่ของลูก ในฐานะครูของศิษย์ ในฐานะอุบาสิกของพระศาสนา ฝากผลงานชีวิตไว้ผ่านหนังสือ “วิสติสังวัจนุสรณ์ วัดปัญญานันทาราม” นี้ คือตำนานที่จำหลักไว้ให้ควรแก่การยำเือนจิต ให้คิดถึงชาววัดปัญญานันทารามตราบนานแสนนาน

รำลึกถึงโดยสารานุกรม

พระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี

เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม

เมตตาภาวภา

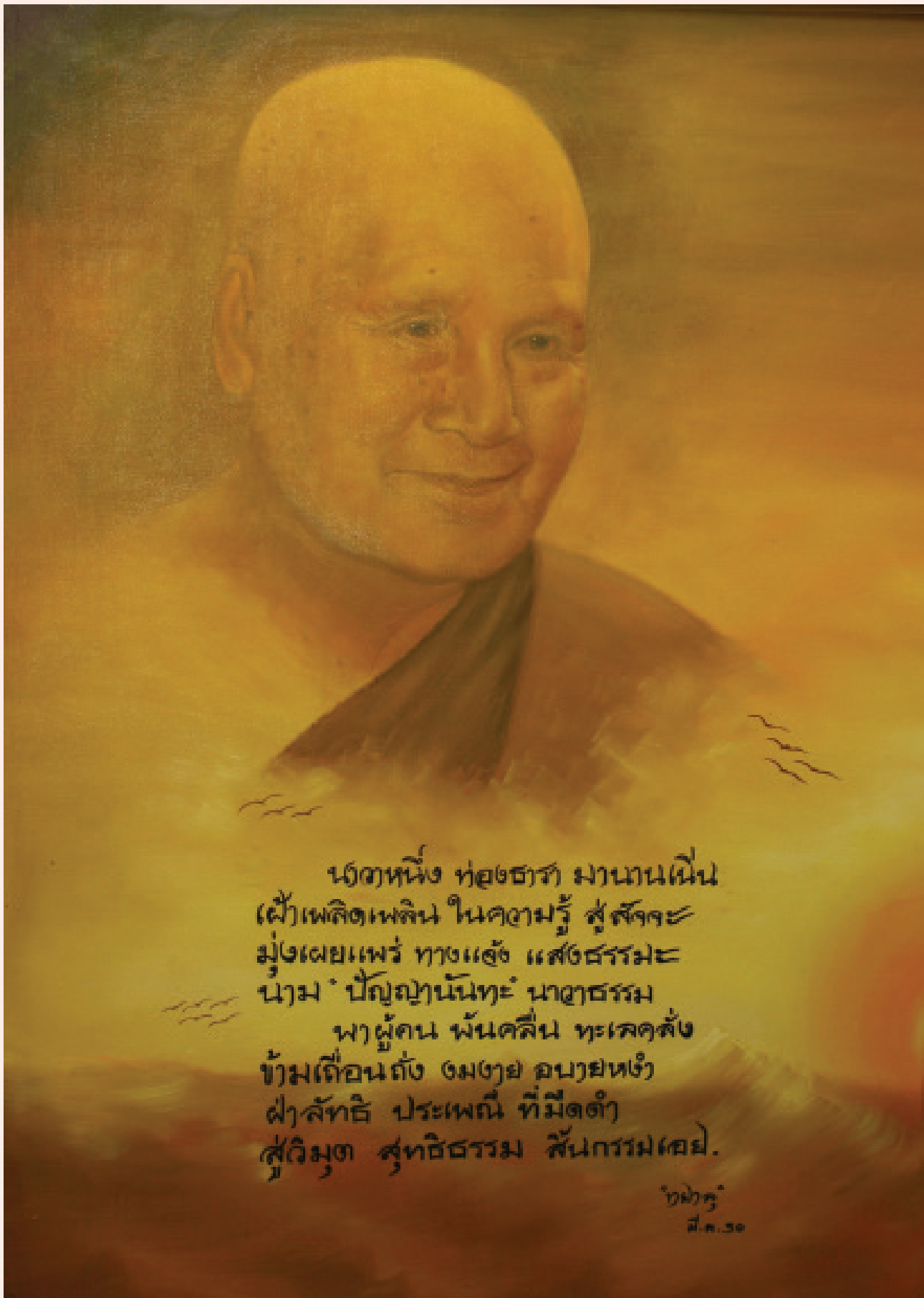
วัดปัญญานันทารามเป็นอารามแห่งปัญญาและความสงบเย็น พุทธบริษัทของวัด ทุกรูปนาม มีความปรารถนาได้อย่างจริงจังต่อชาวพุทธถ้วนหน้า ให้ได้เจริญปัญญาจนพบความสะอาด สว่าง สงบ ขึ้นในดวงใจที่เปี่ยมด้วยความรักความศรัทธาและเทิดบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ สุภโร) ท่านประสงฆ์ให้ชาวพุทธทั้งมวลได้เข้ามาสัมผัสสัจธรรมนี้ด้วยตนเองและโดยผ่านทางตัวหนังสือด้วย เพื่อจะได้รู้จักมักคุ้นกับวัดประหนึ่งญาติมิตรสนิทกัน ดังพุทธภาษิต “วิสาสะปรมา ญาติ ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง” แล้วจะได้ร่วมกัน พัฒนาตนเอง พัฒนากิจกรรมของวัดเพื่อเป็นธรรมบูชาและสืบสานพระพุทธศาสนาให้มั่นคง เกิดสันติภาพสันติสุข ขึ้นในสังคม ตามแนวการสอนอันเป็นเนื้อแท้แห่งธรรม ด้วยเมตตาบารมีของพระเดชพระคุณหลวงพ่อกุศล และพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ พระผู้เป็นธรรมประทีปในศตวรรษที่พันผ่าน

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงสุดต่อพระเดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ สุภโร) ที่เมตตาให้โอกาสได้สนองงานเขียนหนังสือเล่มนี้ ทั้งที่ภาษาธรรมะของตนไม่แตกฉาน ซึ่งท่านตั้งวัตถุประสงค์ว่า **ให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวทั้งหมดของวัดปัญญานันทารามจากหนังสือเล่มนี้** ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้รับความรู้ใหม่ ๆ ที่ตนไม่รู้หรือรู้มาบ้างชัดเจนยิ่งขึ้นจากการอ่านจากการสัมภาษณ์ จากการศึกษาลังเกตุกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับวัดมาให้ได้มากที่สุด แต่อาจไม่ครบถ้วน เพราะวัดมีพัฒนาการรวดเร็วมาก อันเกิดจากศรัทธาของกัลยาณธรรมชาวพุทธที่มีต่อกิจกรรมสืบอายุพระพุทธศาสนาของวัดปัญญานันทารามแห่งนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์พระมหาเฉลิม ปิยทสฺสี ที่เมตตาให้ความรู้ทั้งด้านเอกสาร การให้สัมภาษณ์ การให้คำปรึกษาและเพิ่มเติมข้อมูล และช่วยดูแลภาษาธรรมที่ผิดพลาดรวมทั้งตรวจสอบคำบาลีที่ถูกต้อง

ขอบคุณในน้ำใจของคุณปิยวัฒน์ที่เมตตาค้นหาและให้ข้อมูลของวัดที่ปรารถนาทุกเรื่องในเวลาอันรวดเร็ว รวมทั้งเมตตาแบ่งปันน้ำปานะให้อยู่เป็นนิത്യ เนื่องจากขณะรวบรวมข้อมูลหลายครั้งต้องอยู่เย็นจนมืดค่ำ พระคุณเจ้าหลายรูปก็เมตตาได้ถามด้วยความห่วงใยและสงสัยถึงเหตุที่ทุ่มเทเวลาอยู่ในวัดเป็นเวลานานๆ ด้วยเหตุที่เป็นคนรู้น้อยและกว่าหนังสือ **“วิสติสังวจฉรานุสรณ์ วัดปัญญานันทาราม”** จะสำเร็จลงได้ก็มีส่วนสร้างภูมิปัญญาในการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้เขียนให้แข็งแกร่งขึ้นมากกว่าที่ไม่เป็นประสีประสามาก่อน ด้วยเมตตาอนุภาพของพระเดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ สุภโร) จึงทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จได้ ข้อผิดพลาดหรือบกพร่องที่เกิดขึ้นขอได้โปรดเมตตาให้อภัยด้วย

ยุพดี (สาตรา) เสด็จพรณ

นอตหนึ่ง ท่องธำมะ มานานเนิ่น
เผ้าเพ็ดเพ็ดในคฤหาสน์ สู้สัจจะ
มั่งเอยแพร่ ทางแสง สัทธิธรรม
นาม ปิณยานันท์ นาธารม
พาผู้คน พันคน หะเลศสัง
ข้ามเถื่อนถึง งามยง อวยง
ฝักทอ ประเพณี ที่มีดั่ง
สุวิมุต สุขธิธรรม สันกรรมเย.

วิภา
ปี.ค.๖๐

วัดปัญญานันทาราม: อารามแห่งการเรียนรู้ เป็นอยู่ด้วยปัญญา

วัดปัญญานันทารามเริ่มก่อตั้งเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๗ จากแผ่นดินทองของแม่โพสพที่เลี้ยงกายสุขเปลี่ยนแปรมาเป็นแผ่นดินเพชรแห่งธรรมหล่อเลี้ยงใจให้สุขสงบเย็น พัฒนาจากสำนัก “สนเฒ่าแสดงธรรม” มาเป็น “วัดปัญญานันทาราม” อันเป็นอารามแห่งการเรียนรู้ เป็นอยู่ด้วยปัญญา ตั้งอยู่เลขที่ ๑ หมู่ที่ ๑๐ ถนนคลองหก ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อยู่ห่างจากถนนสายเลียบคลองหกไปทางทิศตะวันตก ๘๐๐ เมตร และห่างจากศูนย์การค้าย่านรังสิตประมาณ ๓๐ กิโลเมตร

ที่ตั้งวัดปัญญานันทาราม

พระพรหมมงคลจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ได้เมตตา

อธิบายความหมายของชื่อวัดและชี้ทางธรรมว่า “วัดปัญญานันทาราม แปลว่า สถานที่ให้เกิดปัญญา ผู้ที่มาวัดนี้ต้องมาแสวงหาปัญญา เป็นสถานที่ให้คนมาหาความสงบใจ มาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับชีวิตคนเราแต่ละคน ให้รู้จักกับชีวิตที่ถูกต้อง วัดที่เฝ้าคนตายมีมากแล้ว วัดนี้สร้างขึ้นเพื่อเฝ้าคนเป็น เฝ้ากิเลสในตัวคน”

ท่ามกลางพื้นที่ ๕๕ ไร่ ๓ งาน ๓๒๒ ตารางวา วัดปัญญานันทารามจัดแบ่งพื้นที่การใช้สอยเป็น ๒ เขต ได้แก่ เขตพุทธาวาส (ที่อยู่ของพระพุทธเจ้า ได้แก่อุโบสถ ฆาตกรรมระลึกคุณ) และ เขตสังฆาวาส (ที่อยู่ของพุทธบริษัท ๔ ได้แก่ เขตภิกษุ เขตภิกษุณีหรือแม่ชี เขตอุบาสกและเขตอุบาสิกา สถานที่ประกอบกิจกรรมที่จำเป็นของพุทธบริษัท สงบร่มเย็น อยู่ภายใต้เงาไม้ใหญ่น้อยนานาพันธุ์ นอกจากเป็นที่พักพิงใจของชาวพุทธแล้ว ยังเป็นที่พึ่งพิงอาศัยฝากชีวิตให้ปลอดภัยของเหล่าสรรพสัตว์ เช่น นก กาและไก่แจ้ฝูงใหญ่

วัดปัญญาบันฑาทารามมีสาธุชน ผู้เฝ้าธรรม มุ่งมาแสวงหาความสุขจากรสแห่งพระธรรมไม่ขาดสายและนับวันยิ่งทวีมากขึ้น สิ่งนี้ย่อมเป็นเครื่องหมายยืนยันอาณาภาพแห่งธรรม อันจักนำความสุขสงบและสันติภาวะของวัดปัญญาบันฑาทารามได้อย่างชัดเจน

อาคารสถานที่ทุกแห่งรวมถึงสภาพแวดล้อมที่สรรค์สร้างขึ้นภายในวัด ล้วนประกอบด้วยนัยแห่งธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแฝงอยู่ให้ขบคิด ดังนั้น เมื่อสาธุชนเข้ามาประพาสธรรม จึงมีกิจกรรมแนะนำวัดโดยมีพระอาจารย์เป็นผู้เดินนำชมวัดด้วยเสมอ หากตั้งใจพิจารณาตามก็จะเรียนรู้หลักธรรมคำสอนหรือพุทธประวัติได้ทุกหนแห่งและได้ความรู้เพิ่มเติม เช่น นิมิต্তทำมาจากสิ่งใดได้บ้าง ต้นโพธิ์ทั้งสี่มุมของโบสถ์มาจากไหน พื้นฉากหลังของพระประธานหมายถึงอะไร เหตุใดอุโบสถจึงแปลกตา ผนังหลังอุโบสถมีความหมายอย่างไร กุฎิเจ้าอาวาสเหตุใดจึงชื่อกุฎิกัตถัญญ และ

เหตุใดจึงสร้างอยู่ในพื้นที่เป็นแอ่งลึก สถูปฉากหลังของพระประธานที่ลานหินโค้งหมายถึงอะไร เป็นต้น

วัดปัญญาบันฑาทารามยังมีอัตลักษณ์ที่มุ่งสอนธรรมะอันเป็นความจริงแท้ คือตรงตามคำสอนของพระพุทธองค์ เพื่อยกระดับจิตใจพุทธบริษัทมากมายหลายโครงการต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยที่ไม่มีเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ไม่มีปิดทองพระ ทำการบนบานขอพร ไม่มีอ่างน้ำมนต์ ไม่มีเลี้ยงเชืยมชี ไม่ทำนายโชคชะตา เนื่องจากไม่เป็นพระลัทธิธรรมแห่งพระพุทธองค์ วัดไม่วางตัวหยอดเงินทำบุญไว้ตามจุดต่าง ๆ การทำบุญจึงต้องไปทำที่สำนักงานวัดปัญญาบันฑาทารามเท่านั้น การทำบุญโดยถวายปัจจัยทำได้ตามสบายใจ มากหรือน้อยย่อมได้รับบุญอันหมายถึงความสุขใจทั่วถึงกัน โดยวัดจะออกใบอนุโมทนาบัตรให้ทุกครั้ง ในวันสำคัญทางศาสนาหรือว่าวันอาทิตย์พุทธศาสนิกชนสามารถทำบุญได้ที่ลานหินโค้ง อันเป็นลานสวดมนต์ สันทนาธรรมหรือประกอบพิธีกรรมในโอกาส

พิเศษ อันเป็นสวนป่าที่ร่มรื่นอยู่ในหมู่แมกไม้ที่มีบรรยากาศ
ดั่งสมัยพุทธกาล

ตราสัญลักษณ์วัดปัญญานันทาราม

ตราสัญลักษณ์วัดปัญญานันทาราม เป็นภาพสื่อความ
หมายของธรรมะ อันเป็นเอกลักษณ์ของวัดอย่างครบถ้วน มี
องค์ประกอบที่อธิบายความหมายได้ดังนี้

รูปคล้ายดอกบัว หมายถึง สื่อแห่งธรรม คือ สะอาด
สว่าง สงบ เพื่อเป็นพุทธบูชา

เส้นในล้อมตามดอกบัว มียอดอยู่ ๕ ยอด หมายถึง เป็น
เครื่องสักการะถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสที่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติ
ครบ ๕๐ ปี

รูปคล้ายคนนั่งสมาธิในดอกบัว หมายถึง คีล สมาธิ
ปัญญา มุ่งเน้นเป็นที่บำเพ็ญบุญของพุทธบริษัท คือประพฤติก
พรหมจรรย์ แต่ละส่วนของรูปมีความหมายดังนี้

ศีระ เป็นรูปดอกบัว แทนสิ่งก่อสร้าง คืออุโบสถ หมายถึง
ถึงปัญญา

ลำตัว เป็นรูปอาคารเฉลิมพระเกียรติ อันเป็นสถานที่
ศึกษาและปฏิบัติธรรม หมายถึง สมาธิ

แขนสองข้าง เป็นรูปอาคารสถาบันปัญญานันทะหมาย
ถึง คีล (เป็นความตั้งใจเดิมที่จะสร้างตามแบบเดิม แต่ปัจจุบัน
ได้ปรับเปลี่ยนใหม่แล้ว)

รูปธรรมจักร หมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักแห่ง
พระธรรม โดยมีอริยมรรคเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติใน
ชีวิตประจำวัน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นธรรมสมโภช ๘๔ ปีของ

พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะด้วย มีศีลธรรมจักร
รอบนอก ๘ ซี่ และแกนใน ๔ ซี่ รวมเป็น ๘๔

รูปตัวอักษรชื่อวัดปัญญานันทาราม หมายถึง ชีวิตที่
พอใจยินดีในความเป็นอยู่ด้วยปัญญาของผู้ใฝ่ในการศึกษา
และปฏิบัติธรรม

น อนุญิ กริสสามิ เราจะไม่กระทำความชั่ว เป็น
หลักธรรมประจำใจพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะ ผู้
ให้กำเนิดวัดปัญญานันทาราม โดยน้อมนำมาเป็นหลักธรรม
ประจำใจของพุทธบริษัทวัดปัญญานันทารามด้วย

(สร้างสรรค์แบบโดยภูมิพัฒน์ บุญจรัส

จากธรรมทัศน์ของพระครูปลัดศีลวัฒน์)

ริเริ่มสู่สืบสานงานสืบอายุพระพุทธศาสนา ณ วัดปัญญานันทาราม

การสร้างวัดปัญญานันทารามเริ่มมาจาก **พระเดช
พระคุณพระพรหมมัจฉาจารย์** หรือหลวงพ่อบุญญานันทะ
พระอริยาจารย์ผู้เป็นที่รู้จัก เคารพรักและศรัทธาสูงสุดรูปหนึ่ง
ในหมู่ชนชาวไทย ท่านมีเมตตาว่า “สำนักสนเฒ่าแสดงธรรม”

ไว้ในอุปถัมภ์และมีดำริว่า “สถานที่นี้เป็นที่เหมาะสมต่อการสร้างวัดให้เป็นดังโรงพยาบาลทางใจสำหรับรักษาชาวโลก ให้เป็นสถานที่อบรมพุทธบริษัท เพื่อสร้างศาสนทายาทผู้นำสันติภาพ สันติสุขมาสู่สังคมไทยและสังคมโลก รวมทั้งสืบสานพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองตลอดไป” ท่านจึงมอบหน้าที่ดำเนินการสร้างวัดปัญญานันทารามแห่งนี้ให้แก่ศิษย์รักที่ท่านเมตตาและไว้วางใจยิ่ง คือ **พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร)** ครั้นยังเป็นพระมหาสง่า สุภโร จำพรรษาอยู่ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ โดยท่านเมตตาดูแลอย่างใกล้ชิดอยู่เบื้องหลัง

พระเดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) อธิบายความหมายและหน้าที่ของวัดว่า “วัดคือสถานที่บำเพ็ญบุญบารมีเพื่อยกระดับชีวิตทั้งส่วนกาย จิต วิญญาณและสังคม มุ่งเน้นการอบรม ดังพระพุทธพจน์ว่า “**ทณฺโต เสฏฺฐมฺหุสเสสฺส** แปลว่า **ในหมู่มนุษย์ทั้งหลายผู้ที่ฝึกตนดีแล้วเป็นผู้ประเสริฐที่สุด** เพื่อตัดส่วนเกิน เพิ่มส่วนขาดอันเป็นวิถีชาวพุทธ คือ เรียบง่าย ประโยชน์สูง ประหยัดสุดและถูกต้องตามธรรมวินัย จนเกิดเป็นสังคมพุทธบริษัท โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง วัดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางของชุมชน”

ท่านกล่าวถึงความเป็นมาของการสร้างวัดในพิธีกรรมสมโภช ๘๘ ปีปัญญานันทภิกขุ (๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓) ว่า

“วัดปัญญานันทาราม เกิดขึ้นจากเจตนารมณ์ของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ ทุกขั้นตอนของการสร้างวัดนี้ ตั้งแต่มาจับมอบที่ดินแล้วซื้อที่ดินขยายมาจนถึง ๖๘ ไร่ ๓ งาน ๒๐ ตารางวา **ด้วยความเพียรพยายามและบารมีของหลวงพ่อดโดยตรง** หลายครั้งที่หลวงพ่อยอมเหนื่อยเพื่อรักษาพระศาสนา เงินกว่าร้อยล้านบาทที่ญาติโยมถวายมาใช้

ที่วัดแห่งนี้ นับเป็นการรวมศรัทธาญาติโยมอย่างสูง คำสั่งที่มอบหมายให้เกล้ากระผมฯ และคณะมารับผิดชอบ ยิ่งก้องอยู่ในหูตลอดเวลาว่า **‘ลูกไปเหนื่อยเพื่อพระศาสนาช่วยงานหลวงพ่อด ขัดข้องอะไรหลวงพ่อดจะช่วยเหลือ ไปทำงานสองด้าน หนึ่งสร้างศาสนวัตถุ สองสร้างศาสนทายาท’** งานสองด้านที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินตรงนี้จากทุ่งนา ผมตระหนักและซาบซึ้ง **ถ้าไม่มีบารมีของหลวงพ่อดทำไม่ได้** และโชคดีที่มีพระและแม่ชีรวมทั้งญาติโยมมีน้ำใจเสียสละ ห่มเทแรงกายแรงใจจากปี ๒๕๓๗ มาจนถึงวันนี้ **สถานที่แห่งนี้ไม่มีอื่นที่เกินไปจากคำสั่งและเจตนารมณ์ของหลวงพ่อด นั่นคือ เป็นสถานที่ให้การศึกษา ฝึกฝน อบรม ปฏิบัติ และเผยแผ่ธรรมะเพื่อสร้างศาสนทายาท** โดยมีถึง ๒๑ โครงการที่ปฏิบัติอยู่ เพื่อเกื้อกูลแก่นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการและประชาชนทั่วไปด้วยความเมตตาที่หลวงพ่อดได้มอบหมายให้เกล้ากระผมมารับผิดชอบจึงทำให้เกิดผลรวมที่ทุกฝ่ายทุกท่านมีความมั่นใจและให้ความสำคัญต่อวัด **จนทุกคนเมื่อมาวัดปัญญานันทารามจะบอกว่า “มาวัดหลวงพ่อดปัญญา”**

ชีวิตและงาน

พระพรหมมั่งคลาจารย์ (ปัญญาันนทภิกขุ):

พระผู้ให้กำเนิด

วัดปัญญาันนทาราม

พระพรหมมั่งคลาจารย์ เจ้าอาวาสแห่งวัดชลประทานรังสฤษฎ์
ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๕๐

พระพรหมมั่งคลาจารย์ อายุ ๙๖ พรรษา ๗๖ ป.ธ. ๔ อดีต
เจ้าอาวาส อดีตเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ผู้ให้กำเนิด
วัดปัญญาันนทาราม

สถานภาพ ชื่อ ปั่น นามสกุล เสน่ห์เจริญ

เกิด วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีกุน
ตรงกับวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๔
ณ ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัด
พัทลุง

บิดา-มารดา นายวัน - นางคล้าย เสน่ห์เจริญ

บรรพชา พ.ศ. ๒๔๗๒ อายุ ๑๘ ปี ณ วัดอุปนันทา
ราม ตำบลเขานิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัด
ระนอง โดยมี พระรณังควินัยมุนีวงศ์ เป็นพระ
อุปัชฌาย์

อุปสมบท พ.ศ. ๒๔๗๔ อายุ ๒๐ ปี ณ วัดนางลาด
ตำบลเขาเจ็ยก อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
โดยมี พระครูจรรณกรณีย์ เป็นพระอุปัชฌาย์

วิทยฐานะ

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ (ชั้นสูงสุด) จากโรงเรียนประจำอำเภอเมืองพัทลุง

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จากโรงเรียนประจำจังหวัดพัทลุง
สอบได้นักธรรมชั้นตรี ในสำนักเรียนจังหวัดระนอง
สอบได้นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอกในสำนักเรียน
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สอบได้ประโยค ป.ธ. ๓ และ ป.ธ. ๔ ในสำนักเรียนวัด
สามพระยา กรุงเทพมหานคร

หลักการทำงาน

“งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุข
เมื่อทำงาน”

งานปกครอง

พ.ศ. ๒๕๐๓ - เป็นเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์

พ.ศ. ๒๕๐๖ - ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์
- เป็นหัวหน้าพระธรรมทูต สายที่ ๙
- เป็นรองเจ้าคณะภาค ๑๘

พ.ศ. ๒๕๓๕ - เป็นเจ้าอาวาสวัดพุทธธรรม สหรัฐอเมริกา

พ.ศ. ๒๕๔๒ - เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๘

งานการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๐๓ - เป็นเจ้าสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรมและ
บาลี

พ.ศ. ๒๕๑๒ - เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์

พ.ศ. ๒๕๒๔ - เป็นผู้อำนวยการจัดการอบรมพระธรรมทายาท

- เป็นผู้อำนวยการจัดการอบรมพระนวกะที่บวช
ในวัดชลประทานรังสฤษฎ์

งานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๕๐๒ - เป็นองค์แสดงปาฐกถาธรรมประจำ
วันพระและวันอาทิตย์ ณ พุทธ
นิคม สวนพุทธธรรม วัดอุโมงค์
จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๐๓ - เป็นองค์แสดงธรรมทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์

พ.ศ. ๒๕๐๓ - เป็นผู้ริเริ่มการทำบุญฟังธรรมในวันอาทิตย์
ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์
- เป็นผู้ก่อตั้งทุนจัดพิมพ์หนังสือเผยแผ่ธรรมะ
แก่ประชาชน

พ.ศ. ๒๕๒๐ - เป็นผู้อบรมผู้ช่วยผู้พิพากษา

พ.ศ. ๒๕๒๕ - เป็นผู้ริเริ่มโครงการส่งหนังสือธรรมะเป็น
ส.ค.ส. ปีใหม่

พ.ศ. ๒๕๒๕ - เป็นองค์แสดงธรรมแก่สมาชิกรัฐสภาและ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๓๔ - เป็นผู้ริเริ่มค่ายคุณธรรมเยาวชนในจังหวัด
เชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย

- เป็นประธานอำนวยการศูนย์สืบอายุพระพุทธ
ศาสนาวัดชลประทานฯ

การปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๔๗ - เดินทางไปเผยแผ่ธรรมะยังทวีปยุโรปและเข้า

ร่วมประชุมขบวนการศีลธรรมโลกที่เมืองโคช
ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

พ.ศ. ๒๕๒๙ - ร่วมประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์อาเซียนเพื่อ
สันติภาพ ครั้งที่ ๗ ที่ประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

พ.ศ. ๒๕๓๖ - ร่วมประชุมและบรรยายในการประชุม
สภาศาสนาโลก ณ นครชิคาโก ประเทศ
สหรัฐอเมริกา

- ช่วยเหลือกิจการพระศาสนา เผยแผ่ธรรมะใน
ต่างประเทศ คือประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย
นิวซีแลนด์ เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา

งานสาธารณูปการ

พ.ศ. ๒๕๑๖ - เป็นประธานก่อสร้างกุฏิสี่เหลี่ยม (ปัญญา
นันทกุฏิ) เพื่อเป็นที่พักอาศัยของภิกษุผู้
บวชใหม่ ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๑๘ - เป็นประธานก่อสร้างโรงเรียนพุทธธรรม
๑,๓๖๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๒๕ - เป็นประธานก่อสร้างโรงเรียนพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ ๘,๘๔๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๓๗ - เป็นประธานการก่อสร้างกุฏิทรงไทย ประยุกต์
๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท

งานนิพนธ์

ได้รจนานั่งสี่ธรรมะทางพุทธศาสนาและพิมพ์เผยแผ่เป็น
จำนวนมาก ได้แก่ ทางสายกลาง รักลูกให้ถูกทาง กรรม
สนองกรรม อยู่กันด้วยความรัก คำสอนในพระพุทธศาสนา
ชาวพุทธควรเชื่ออย่างไร พระพุทธศาสนาที่แท้ ความอยู่รอด

ของพระพุทธศาสนา ท่านได้อะไรเมื่อไปงานศพ คิดอย่างไรใจ
สงบ ยิ่งให้ยิ่งได้ ให้ไว้พระให้ถูกพระ อยู่อย่างผู้ชนะ วางแผน
ชีวิตพิชิตความทุกข์ ฯลฯ

งานสาธารณประโยชน์

พ.ศ. ๒๕๓๓ - เป็นประธานจัดหาทุนสร้างตึกอุบัติเหตุ และ
ผู้ป่วยนอก (ตึก ๘๐ ปี ปัญญานันทะ) ให้
โรงพยาบาลชลประทาน อำเภอปากเกร็ด
นนทบุรี (๒๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท)

พ.ศ. ๒๕๓๓ - เป็นประธานสร้างศูนย์ฝึกอบรมแผ่นดิน
ธรรม แผ่นดินทอง อำเภอเสนา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา (๓๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท)

พ.ศ. ๒๕๓๔ - เป็นประธานสร้างอุโบสถวัดอุโมงค์ จังหวัด
เชียงใหม่ (๓,๕๐๐,๐๐๐ บาท)

พ.ศ. ๒๕๓๗ - เป็นประธานสร้างวัดปัญญานันทาราม
อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร
(๗๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท)

พ.ศ. ๒๕๔๒ - เป็นประธานทอดผ้าป่าหาทุนซื้ออุปกรณ์การ

แพทย์ ให้โรงพยาบาลวชิระ จังหวัดภูเก็ต
(๓,๓๐๐,๐๐๐ บาท)

พ.ศ. ๒๕๔๔ - เป็นประธานสร้างอาคารเรียน “๕๐ ปี
พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)” ให้
โรงเรียนชลประทานสงเคราะห์ ปากเกร็ด
นนทบุรี (๑๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท)

พ.ศ. ๒๕๔๕ - เป็นประธานสร้างอาคารที่พักอาศัยคนพิการ
สงฆ์ “๕๒ ปีปัญญานันทะ” มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร
อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(๖๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท)

พ.ศ. ๒๕๔๗ - เป็นประธานซื้อที่ดิน ๑๒๕ ไร่ ให้มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๑๒๕,๐๐๐,๐๐๐
บาท)

พ.ศ. ๒๕๔๘ - เป็นประธานสร้างอุโบสถกลางน้ำให้แก่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
(๑๕๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท)

อุโบสถกลางน้ำแห่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย เป็นมรดกธรรมชิ้นสุดท้ายของท่าน มีคณะสงฆ์
และพุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าบริจาคทรัพย์ร่วมสร้างให้เป็น
สถานที่ทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานและศึกษาใน
มหาวิทยาลัยฯ เป็นสถาปัตยกรรมที่สง่างามภายในอุโบสถ มี
จิตรกรรมเกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ ประวัติท่านพุทธทาส ท่าน
ปัญญานันทภิกขุ รวมทั้งพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดช ภายในฐานด้านข้างของอุโบสถมีจิตรกรรม
เหตุการณ์สี่นามิและภาพภูมินิรค เนื่องจากท่านมรณภาพก่อน
อุโบสถสร้างเสร็จ ดังนั้นศิลปะตกแต่งทั้งภายในภายนอก
อุโบสถในเวลาต่อมาจึงเป็นทัศนธรรมของผู้สืบเนื่อง

จิตรกรรมที่ผน้องโบลถ

งานแสดงธรรมถวายเป็น

- พ.ศ. ๒๕๐๓ - องค์แสดงธรรมถวายเป็นสมเด็จพระราชชนนี
ศรีสังวาลย์ พระตำหนักจิตรลดาร
- พ.ศ. ๒๕๑๘ - องค์แสดงธรรมถวายเป็นสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่อง
ในวันคล้ายวันพระราชสมภพ ณ วัดชลประทาน
-รังสฤษดิ์
- พ.ศ. ๒๕๑๘ - องค์แสดงธรรมถวายเป็นพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ
านุวงศ์ เนื่องในพระราชพิธีพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาริบัติอันมีศักดิ์
ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

สมณศักดิ์

๑. ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ที่ พระปัญญานันทมุนี
เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๔๙๙
๒. ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ที่ พระราชนันทมุนี
เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๔
๓. ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ที่ พระเทพวิสุทธิเมธี
เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐
๔. ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ที่ พระธรรมโกศาจารย์
เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๗
๕. ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์เป็นพระราชา
คณะ เจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏใน ราชทินนามที่

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ ไพศาลธรรมโกศล วิมลศีลาจาร
นิวิฐ พิพิชธรรมนิเทศพิเศษวรกิจจานุกิจ มหาคณิสสร บวร
สังฆาราม คามวาสี เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๗

ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์

๑. พุทธศาสตรคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย เมื่อ ๙ มกราคม ๒๕๒๔
๒. ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อ ๙ มกราคม ๒๕๓๒
๓. การศึกษาศุขคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพัฒนศึกษา
ศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโร เมื่อ ๓๐
สิงหาคม ๒๕๓๔
๔. อักษรศาสตรคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย เมื่อ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๔
๕. ศิลปศาสตรคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาศาสนา
และปรัชญา จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อ
๓ กรกฎาคม ๒๕๓๖
๖. ศิลปศาสตรคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ เมื่อ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๓๗
๗. การศึกษาศุขคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาสังคมศึกษา
จากมหาวิทยาลัยทักษิณ เมื่อ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๔
๘. ศาสตรศาสตรคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาวิชาพุทธ
ศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อ ๒๓
พฤษภาคม ๒๕๔๗
๙. ศิลปศาสตรคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
เมื่อ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๔๗

รางวัลแห่งพรหมจรรย์

- รางวัล **“สังข์เงิน”** ในฐานะพระภิกษุผู้เผยแผ่ธรรมะยอดเยี่ยมประจำปี ๒๕๒๐ จากสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย
- รางวัล **“นักพูดดีเด่นประจำปี ๒๕๒๐”** จากสมาคมฝึกการพูดแห่งประเทศไทย
- ได้รับการยกย่องและคัดเลือกให้เป็น **“บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา”** ในโอกาสฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ประเพณีบุคคล และประเพณีสื่อสารมวลชน (รายการส่งเสริมธรรมะทางสถานีวิทยุโทรทัศน์) เมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๕
- ได้รับการยกย่องให้เป็น **“คนดีศรีปักษ์ใต้”** จากสมาคมชาวปักษ์ใต้ เมื่อ ๙ มีนาคม ๒๕๓๘
- รางวัลเหรียญทอง **“TOBACCO OR HEALTH MEDAL - ๑๙๕๕”** จากองค์การอนามัยโลก เนื่องใน “วันงดสูบบุหรี่โลก” เมื่อ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๓๘
- รางวัล **“มหิตลวรานุสรณ์”** ในฐานะผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติ ควรแก่การยกย่อง และถือเป็นแบบฉบับจากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ถวายในโอกาส “วันมหิตล” เมื่อ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๐
- รางวัล **“ศาสตรเมธี สาขาสังคมศาสตร์ด้านศาสนาและปรัชญา”** จากมูลนิธิศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล เมื่อ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
- รางวัลบุคคลต้นแบบ **“คนดีศรีแผ่นดิน”** จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อ

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๙

- รางวัล **“ผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาของชาติ ประจำปี ๒๕๕๐”** จากคุรุสภา เมื่อ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๐
- รางวัล **“ผู้สูงอายุแห่งชาติ (ผู้สูงอายุที่เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม) ประจำปี ๒๕๕๐”** จากคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เมื่อ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๐

ปจฉิมวาร

พระพรหมมงคลจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ได้เข้ารับการผ่าตัดเนื้องอกด้วยเส้นโลหิตตีบที่ศิริราชพยาบาล เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อมาเกิดการติดเชื้อที่ปอด ทำให้ระบบการทำงานของไตและหัวใจผิดปกติ ท่านมรณภาพด้วยภาวะปอดอักเสบ ไตวายเฉียบพลันและภาวะหัวใจล้มเหลว เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา สิริอายุ ๙๖ ปี ๕ เดือน พรรษา ๗๖

หลักใจของพระพรหมมงคลจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

- ร่างกายชีวิตเป็นของพระรัตนตรัย ข้าพเจ้าเป็นทาสพระรัตนตรัยโดยสมบูรณ์
- ความมุ่งหมายของข้าพเจ้าอยู่ที่ประกาศคำสอนที่แท้ของพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าจึงต้องเป็นคนกล้าพูดความจริงทุกกาลเทศะ
- ข้าพเจ้าจะต้องรู้ทุกวิถีทางเพื่อทำลายสิ่งเหลวไหลในพระพุทธศาสนา นำความเข้าใจถูกต้องมาให้แก่ชาวพุทธ
- ข้าพเจ้าไม่ต้องการอะไรเป็นส่วนตัว นอกจากปัจจัยสี่พอเลี้ยงอัตภาพเท่านั้น ผลประโยชน์อันใดที่เกิดจากงานของข้าพเจ้า สิ่งนั้นเป็นของงานที่เป็นส่วนรวมต่อไป

๕. ข้าพเจ้าถือว่าคนประพฤติชอบตามหลักธรรมเป็นผู้ร่วมงาน
ของข้าพเจ้า นอกจากนี้ไม่ใช่

หลักการของวัดชลประทานรังสฤษฎ์

๑. สร้างวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อนกายและจิต หวานโปรย
ความสงบเย็นแก่ทุกชีวิต
๒. แก้ไขประเพณีที่ไม่เกิดความรู้ ความฉลาด ชำระล้างความ
เชื่ออันไร้เหตุผลให้หมดสิ้นไป
๓. ชักจูงประชาชนให้ใช้ธรรมะเป็นประทีปส่องทางดำเนินชีวิต
๔. ไม่สนับสนุนการศึกษาและปฏิบัตินอกแนวพุทธธรรม
ไม่ส่งเสริมไสยศาสตร์
๕. ไม่แสวงหาเงินบำรุงวัดจากความโง่หลงของชาวบ้าน

ปณิธานอันมั่นคง ของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

เราจะไม่ทำสิ่งที่ต่ำทราม
เราจะทำแต่สิ่งที่ดีงาม
เราจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
นี่คือ...ความสุขของเรา

วิถีชีวิตวัยเยาว์และจริยาวัตรอันงดงาม ของท่านปัญญานันทภิกขุ

เด็กชายปั้น เสน่ห์เจริญ เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๑
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ มีชื่อเล่นว่า ขาว แต่มารดาท่าน
เรียกว่า หมา มีพี่สาว ๒ คน พี่ชาย ๑ คน น้องสาว ๑ คน

เรียนชั้นประถม ๑ เมื่ออายุย่างเข้า ๘ ขวบ จนจบชั้น
ประถม ๓ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดในการศึกษาสมัยนั้นที่โรงเรียน
ประจำอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จากนั้นย้ายไปศึกษาต่อชั้น
มัธยมที่โรงเรียนประจำจังหวัดพัทลุง โดยอาศัยวัดยาง อำเภอ
เมือง ซึ่งอยู่ใกล้โรงเรียนเป็นที่พักจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
ขณะเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ได้ครั้งปี บิดาป่วยจึงลา
ออกมาช่วยเหลือครอบครัว

อายุ ๑๖ ปี ติดตามหลวงลุงพุ่ม ธรรมทินโน
วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ไปยังรัฐปิ่น
มาเลเซีย แล้วกลับมาทำงานเหมืองแร่และสวนยางที่ภูเก็ตได้
ค่าจ้างวันละ ๔๐ สตางค์

อายุ ๑๘ ปี บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดอุปนันทาราม
ตำบลเขาหินเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีพระธำมรงค์วินัย
มุนีวงศ์ ขณะดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระครูพิพัฒนสมาจารย์
เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้เป็นครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลเงินเดือน
เดือนละ ๒๕ บาท และเรียนนักธรรมไปพร้อมกัน โดยสอบ
นักธรรมตรีได้ที ๑ ของมณฑลภูเก็ต ท่านเจ้าเมืองภูเก็ตขณะ
นั้น คือ พระยาอมรคัณฑ์ประสิทธิ์ (ทง บุนนาค) ถวายรางวัล
ผ้าไตร ๑ ไตร นาฬิกา ๑ เรือน หัวข้อกระทู้ธรรมในการสอบ
ครั้งนั้นว่า “น สียา โลกวุฒโน ไม่พึงเป็นคนรกโลก”

อายุ ๒๐ ปี อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดนางลาด ตำบลเขาเจียก อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยมีพระครู จุณฺญกรณีย์เป็นพระอุปัชฌาย์ พระมหาพลัด วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระครู เจริญ วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เป็นพระ อนุสาวนาจารย์ ท่านได้รับฉายาว่า “ปทุมุตตโร” แต่คนทั่วไป รู้จักท่านในชื่อที่ใช้แสดงธรรมว่า “ปัญญานันทะ”

พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ เป็น พระอริยสงฆ์ที่มีใจตั้งมั่นในการทำงาน สืบพระพุทธ ศาสนา นับตั้งแต่อธิฐานจิตต่อหน้าพระบรมธาตุ จังหวัด นครศรีธรรมราช วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก ว่า

“ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายชีวิตจิตใจนี้แด่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอมอบกายใจถวายแด่พระพุทธศาสนา จะทำงานให้แก่พระศาสนาตลอดชีวิต”

อุดมการณ์อันมั่นคงของท่านที่มีต่อพระพุทธศาสนา ๒ ประการที่ท่านมุ่งมั่นในการประกาศพระธรรมของพระพุทธ องค์ คือ

๑. เพื่อประกาศความจริงที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้
๒. เพื่อทำลายความเห็นผิดและการกระทำที่ผิดในหมู่พี่น้อง ชาวพุทธทั้งหลายให้หมดไป เช่นการจัดงานบวช งานศพ และความมกมายต่างๆ

จริยวัตรอันงดงามของท่าน ได้ถ่ายทอดมายังท่านเจ้า คุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) ซึ่งท่านจดจำและน้อม รับมาปฏิบัติตามแบบอย่าง ท่านถ่ายทอดความรู้สึกอันประทับใจโดยเล่าไว้ในบทความต่างๆ อาทิ เรื่องตารางชีวิตหลวงพ่อบั

บัณฑิต ในหนังสือ **ประกายแห่งปัญญา ๙** ดังนี้

“...หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต ที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้เป็นอย่างดี เช่น หลวงพ่อบั ดินแต่เช้า โปรดทั้งพระและญาติโยมโดยการทำวัตรตั้งแต่ตี ๔ จากนั้นเดินตรวจดูแลวัดซึ่งมีพื้นที่กว่า ๕๐ ไร่ แล้วจึงฉัน ภัตตาหารเช้า เวลา ๙.๓๐ น. แสดงธรรมให้แก่พระภิกษุใน วัดและญาติโยมที่ท่านรับนิมนต์ตามงานต่างๆ เวลา ๑๓.๐๐ น. แสดงธรรมหรือสนทนาธรรมกับญาติโยม วันไหนมีงาน ศพ ท่านจะแสดงธรรมก่อนเผาในเวลา ๑๖.๐๐ น. กลางคืน เวลา ๑๙.๐๐ น. แสดงธรรมงานศพทั้งในวัดและนอกวัด เวลา ๒๑.๐๐ น. สวดมนต์แล้วจึงจำวัด

หลวงพ่อบัณฑิตจะสวดมนต์และกราบหมอน ๕ ครั้ง กราบ พระพุทธเจ้า กราบพระธรรม กราบพระสงฆ์ กราบคุณพ่อ กราบคุณแม่ กราบคุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ก่อนนอนทุกวันนี้คือตารางการดำเนินชีวิตของหลวงพ่อบั...”

จากเรื่อง **เมื่อหลวงพ่อบัลาป่วย** “...หลวงพ่อบัสอนว่า เราเกิดมาเพื่อหน้าที่ เกิดมาเพื่องาน...เรามีหน้าที่อย่างไรก็ทำ เรียบไปตามหน้าที่ ทำจนวาระสุดท้าย และท่านได้ทำให้เห็น แม้ว่าจะอยู่ขณะเจ็บป่วย โดยขออนุญาตคุณหมอขณะพักรักษา ตัวในโรงพยาบาลครั้งหนึ่งว่า “คุณหมอ ขอลาป่วยหน่อยนะ” “จะไปไหนครับหลวงพ่อบั” คุณหมอถาม “ก็จะไปแสดงธรรม ให้โยมเขาฟังก่อนแล้วค่อยมาป่วยใหม่” คำอธิบายเหตุผล ของหลวงพ่อบัสร้างรอยยิ้มและเสียงหัวเราะแก่ผู้อยู่ใกล้ทุกคน เพราะหลวงพ่อบัลาป่วยไม่เหมือนคนอื่น คนอื่นเมื่อป่วยแล้ว จะขอลาหยุดงาน แต่หลวงพ่อบัลาป่วยจากอาการป่วยเพื่อ กลับไปทำงาน กลับไปทำหน้าที่...”

และจากเรื่อง **วัดนี้เสร็จเมื่อไร** “...ในการทำงานนั้นท่านก็สอนไม่ให้เป็นทุกข์ ให้ยึดหลักว่า **งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข** ซึ่งหลวงพ่อบุญทาสได้เติมให้สมบูรณ์ว่า **ทำงานให้สนุก เป็นสุขเมื่อทำงาน**” หลวงพ่อปัญญาจึงตอบอย่างยิ้มแย้มกับคำถามของญาติโยมว่า “วัดนี้เสร็จเมื่อไร” ท่านตอบอย่างหนักแน่นว่า “เสร็จทุกวัน อย่าเป็นทุกข์ สร้างไปเรื่อย ๆ มันเสร็จทุกวัน ทำวันนี้ก็เสร็จไปส่วนหนึ่ง ทำพรุ่งนี้ก็เสร็จไปส่วนหนึ่ง เสร็จทุกวันไม่ต้องกังวล ไม่เป็นทุกข์ เพราะการสร้างสิ่งนั้นสิ่งนี้หรือทุกข์กับการทำงาน หลวงพ่อจะทำสบายๆ ทำไปเรื่อย ๆ...”

จริยาวัตรที่ประหยัด คอยตรวจตราการใช้ไฟฟ้าในวัดและคอยตักเตือน เช่น “เปิดไฟฟ้าทิ้งไว้ทำไม คุณจะหาเงินที่ไหนให้พอจ่ายค่าไฟ” เป็นคำสอนจากความเมตตาให้ผู้ใกล้ชิดนำไปปฏิบัติตาม ดังที่พระเดชพระคุณพระปัญญาญาณนันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) เล่าไว้ในเรื่อง **หลวงพ่อกับความประหยัด** ว่า

“...เสียงที่หลวงพ่อกอยพรวดเด้ง คอยสอนเรื่องความประหยัดได้ประจักษ์ชัดให้เราได้ตระหนักรู้ยิ่งขึ้น เมื่อเข้ามารับหน้าที่เป็นเจ้าอาวาส ได้นำคำสอนคำเตือนและสิ่งที่หลวงพ่อบำเพ็ญอย่างให้ดู มาประพฤติปฏิบัติในชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งเรื่องอุปโภคบริโภค เช่น น้ำ ไฟ น้ำแข็ง น้ำอัดลม กาแฟ เครื่องดื่มที่ไม่จำเป็นอื่นๆ ช่วยให้เราไม่ต้องเป็นภาระและสูญเปล่าให้กับสิ่งเหล่านี้”

อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติ กวีเอกผู้ซาบซึ้งในศิลาจารวัตรแห่งพระพรหมมิ่งคลาจารย์ ผู้เปรียบดังดวงแก้วโสฬสสุทธีในพระบวรพุทธศาสนา ได้นิพนธ์บทกวีเป็นเครื่องรำลึก “กราบหลวงพ่อบุญญา” ไว้ดังนี้

กราบหลวงพ่อปัญญา

กราบหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ	ผู้เอกอุอุโฆษกถา
พระผู้ถือเทียนทองส่องปัญญา	ท่ามกลางพายุโหมความมมงาย
พระผู้กล้าถือธรรมเป็นอำนาจ	ผู้่องอาจในธรรมนำสืบสาย
สวนโมกขพลารามธรรมธียบาย	ชลประทานสาธยายสายธารธรรม
การาบความมมงายไสยศาสตร์	ไม่เกรงกลัวอำนาจอสังขัตย์ล่ำ
กล้าชี้ผิดชี้ถูกทุกผู้นำ	ฝากถ้อยคำสำเนียงเป็นเยี่ยงไว้
ไม่ติดในลาภยศทุกบทบาท	ไม่คับแคบคร่ำครึดื้อตาใส
พูดเรื่องหนักเรื่องเบาให้เข้าใจ	ให้ประชาชนไทยได้รู้คิด
เกือบครบศตวรรษอายุขัย	ท่านคือพระผู้ยิ่งใหญ่กราบไหว้สนิท
เป็นเอกอรรธกถาจารย์บรรพชิต	กอปรกิจจานุกิจลัมฤทธิ์แล้ว
กราบพระผู้เป็นศรีสมมติสงฆ์	กราบผู้คงครรลองอันผ่องแผ้ว
กราบพระสังฆรัตนัชชาลแว	กราบดวงแก้วหนึ่งนั้น...ปัญญานันทะ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
(จาก “กราบหลวงพ่อปัญญา”)

ยังมีศิลาจารวัตรประทับใจอีกมากมายที่บอกเล่าถึงท่านไว้ในหนังสือเผยแพร่ธรรมะโดยพระเดช
พระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) ศิษย์เอกผู้ใกล้ชิดและบทความจากบุคคลผู้เกิดทุนในวิถี
พรหมจรรย์ของท่านอันควรน้อมนำมาปฏิบัติตามเพื่อให้ชีวิตของเรางดงาม

ชีวิตและงาน

พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุกโร)

ปิยศิษย์แห่งพระปัญญานันทภิกขุ

ผู้รับสนองงานสร้างวัดปัญญานันทาราม

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ นนทบุรี
พระอุปัชฌาย์สามัญ

สถานะภาพเดิม ชื่อ สง่า นามสกุล ณ ระนอง

เกิด วันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๔ ปีชวด ตรงกับวัน
ที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ณ บ้าน
เลขที่ ๓/๑ ตลาดทุ่งไม้ ต.ไม้เรียง อ.ฉวาง
จ.นครศรีธรรมราช

บิดา มารดา บิดาชื่อ นายฟอง ณ ระนอง มารดา
ชื่อ นางเฟื่อง ณ ระนอง

อุปสมบท วันอาทิตย์ที่ ๒๕ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.
๒๕๑๖ ณ อุโบสถวัดชลประทานรังสฤษฎ์
ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ได้รับ
ฉายา “สุกโร”

พระอุปัชฌาย์ พระราชนันทมุนี (ปัญญานันทภิกขุ) วัด
ชลประทานรังสฤษฎ์

พระกรรมวาจาจารย์ พระมหานุกุลเลียง จิตฺตเสโน

พระอนุสาวนาจารย์ พระมหาเผียน อนุจารี

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๕๑๙ - สอบไล่ได้ น.ธ. เอก สำนักเรียนคณะจังหวัด
อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

พ.ศ. ๒๕๒๑ - สอบไล่ได้ ป.ธ. ๓ สำนักเรียนวัดชล
ประทานรังสฤษฎ์ ตำบลบางตลาด อำเภอ
ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

พ.ศ. ๒๕๒๖ - สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
บาลี เติร์มมอดุมศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๓๒ - สำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต
(เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๗ - สำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรมหา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

ปริญญากิตติมศักดิ์

- พ.ศ. ๒๕๕๔ - **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์** สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาการรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- พ.ศ. ๒๕๕๘ - **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์** สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- พ.ศ. ๒๕๕๘ - **ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์** สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- พ.ศ. ๒๕๕๑ - **ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์** สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- พ.ศ. ๒๕๕๕ - **ปริญญพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความชำนาญพิเศษ

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- ที่ปรึกษาการพัฒนาจริยธรรมในนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรรมการที่ปรึกษาโรงเรียนสีขาว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- กรรมการกลั่นกรองและควบคุมวิทยานิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรรมการกลั่นกรองควบคุมวิทยานิพนธ์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคณะกรรมการบริหารศูนย์ปฏิรูปการศึกษา จังหวัดปทุมธานี
- กรรมการที่ปรึกษาสภากาชาดธรรม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสถานศึกษา เช่น โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม ปทุมธานี โรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา (มัธยมวัดหัตถสารเกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ฯ ปทุมธานี และโรงเรียนอนุบาลโชคชัย กรุงเทพมหานคร
- จัดโรงเรียนเข้าสู่วัดด้วยการอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร” ระยะเวลา ๒ คืน ๓ วัน
- จัดมหาวิทยาลัยเข้าสู่วัดด้วยการอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธธรรม” ระยะเวลา ๒ คืน ๓ วัน

- จัดหน่วยงานราชการและองค์กรต่างๆ เข้าสู่วัดด้วยการอบรมคุณธรรม “ค่ายคุณธรรม” ระยะเวลา ๒ คืน ๓ วัน ถึง ๔ คืน ๕ วัน
- จัดการทำศนศึกษาธรรมโดยนำโรงเรียนและองค์กรต่างๆ เข้าชมและศึกษาธรรม ๑ วัน
- การจัดวัดเข้าสู่โรงเรียนด้วยโครงการ “พระพุทธศาสนา ๑ วัน ในโรงเรียน”
- การจัดวัดให้เป็นสมบัติของพุทธบริษัท ๔ โดยจัดบริเวณวัดให้มีเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส มีการจัดเขตพระภิกษุ แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา อย่างชัดเจน
- จัดโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ให้สัมพันธ์กับชีวิตจริงตามหลักการศาสนา คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ **ปริยัติ** คือ เรียน ๑ คำ ถึง ๖ คำ **ปฏิบัติ** ในเขตดุสิตสถาน ๗ คำ ถึง ๘ คำ **ปฏิเวธ** ฝึกแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่วันพระและวันอาทิตย์ มุ่งพัฒนาตนเองด้วย กระบวนการไตรสิกขา
- กิจกรรมสื่อธรรมต่างๆ เผยแพร่ เช่น เทป ซีดี จัดพิมพ์ หนังสือ “ปัญญาสารันราย ๓ เดือน” และ “ประกายแห่งปัญญา” เล่มที่ ๑ - ๙ หนังสือธรรมะฝ่าวิกฤต ธรรมในสวน พระพุทธศาสนาให้อะไร ฯลฯ
- จัดทำชุดฝึกอบรม หลักสูตร การจัดฝึกอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธธรรม”
- จัดทำแนวการสอนพุทธศาสนาร่วมสมัยโดยวิธีการสอนแบบ สัมมนา เรียกว่า สัมมนาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรขั้น พื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔
- จัดอบรมพระและครูวิทยากรประจำค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธ

ธรรม ตามหลักสูตร จัดฝึกอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธธรรม” ของวัดปัญญานันทาราม

- ให้คำปรึกษาในการพัฒนานวัตกรรมแก่สถาบันกและช่างเพื่อ สร้างสรรค์สถาปัตยกรรมร่วมสมัย โดยสร้างศาสนวัตถุให้ เกื้อกูลต่อการสร้างศาสนบุคคลอย่างเหมาะสม

งานปกครอง

- พ.ศ. ๒๕๓๙ - ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด ปัญญานันทาราม ตำบลคลองหลวง อำเภอ คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
- พ.ศ. ๒๕๔๖ - ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะตำบล คลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
- พ.ศ. ๒๕๔๗ - ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์สามัญ
- พ.ศ. ๒๕๔๗ - ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดชล ประทานรังสฤษฎ์

งานการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๒๐ - ได้รับแต่งตั้งให้เป็นครูสอนปริยัติธรรม แผนกธรรม
- พ.ศ. ๒๕๓๓ - เป็นหัวหน้าพระวิทยากรอบรมคุณธรรมประจำ สถาบันพัฒนาข้าราชการ กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๓๔ - ตั้งกองทุน ๑๐๐ บาท ชุบชีวิตเพื่อบุตรพระ ธรรม เพื่อเป็นทุนอาหารกลางวันแก่เด็ก นักเรียน
- พ.ศ. ๒๕๓๗ - เป็นรองประธานมูลนิธิศูนย์สืบอายุพระพุทธ ศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ (ที่ระลึก ๘๐ ปี ปัญญานันทะ)

พ.ศ. ๒๕๔๑ - เป็นประธานกรรมการมูลนิธิวัดปัญญา
นันทาราม

พ.ศ. ๒๕๔๔ - เป็นเจ้าสำนักเรียน (ศาสนศึกษา)
วัดปัญญานันทาราม

รางวัลแห่งพรหมจรรย์

พ.ศ. ๒๕๔๒ - ได้รับรางวัลพระราชทานเสาสมานธรรมจักร ผู้
ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ประเภท
ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนและสงเคราะห์
ประชาชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธ
ศาสนา สาขาส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ใน
เทศกาลวิสาขบูชา

- ได้รับเกียรติคุณเพชรสยาม สาขาศาสนา ศูนย์
ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

- ได้รับรางวัลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธ
ศาสนาประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๒ กระทรวง
ศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๔๖ - ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ
จากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

- ได้รับโล่เกียรติยศเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้
กับมหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ใน
โอกาสวันสถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีที่ ๖๙

พ.ศ. ๒๕๔๗ - ได้รับรางวัลพระราชทานบุคคลผู้ทำคุณ
ประโยชน์ต่อเยาวชน สาขาคุณธรรมและ
จริยธรรมเนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๕๑ - ได้รับรางวัลเมืองไทยเมืองคนดี จากผู้ว่า
ราชการจังหวัดปทุมธานี

พ.ศ. ๒๕๕๒ - ได้รับคัดเลือกให้เป็นทูตพิทักษ์สิทธิเด็ก สาขา
ศาสนา จากนายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์
เวชชาชีวะ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

- รับรางวัลพระราชทานเทพทอณักรัทธิยุกระบาย
เสียงดีเด่นจากองคมนตรี

- รับรางวัลผู้มีผลงานดีเด่นในสาขาศาสนา
ศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๓ - รับประกาศเกียรติคุณผู้เพียบพร้อมศีลาจาร
วัตรอันดีงาม จากสมเด็จพระพุฒาจารย์
(เกี่ยว อุปสโม)

- รับโล่ประกาศเกียรติคุณพระเถระผู้ใหญ่
ผู้มีพระพุทธคุณูปการต่อพระพุทธศาสนา
จากคณะกรรมการศิลปะและวัฒนธรรม
สภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๕๔ - รับโล่ประกาศเกียรติคุณโครงการยกย่อง
คนดี ชุมชนดี สังคมดี (บัวงามปทุมธานี) จาก
จังหวัดปทุมธานี

รางวัลและเกียรติคุณขององค์กร (วัดปัญญาบันฑิตาราม)

พ.ศ. ๒๕๔๑ - ได้รับพิจารณาให้เป็น ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา
ศูนย์ประจำภาคกลาง จากกรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๔๒ - ได้รับจัดตั้งเป็นศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ
กระทรวงศึกษาธิการ ประจำจังหวัดปทุมธานี
จากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ
- ได้รับคัดเลือกเป็นอุทยานการศึกษาในวัด จาก
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๔๓ - ได้รับรางวัลพระราชทานองค์ กรที่
ทำคุณประโยชน์ต่อเยาวชน สาขาคุณธรรม
และจริยธรรม ประเภทองค์กร เนื่องในวัน
เยาวชนแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๔๕ - ได้รับคัดเลือกเข้าสู่โครงการนำร่องด้านการจัด
กิจกรรมการเผยแพร่ศาสนา ธรรมของวัดใน
พระพุทธศาสนา จากสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ สำนักงานยกรัฐมนตรี

พ.ศ. ๒๕๔๖ - ได้รับคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง จาก
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๔๗ - ได้รับโล่รางวัลวัดดีเด่น ด้านการเผยแพร่
ศาสนา ธรรมในโครงการวิจัย และส่งเสริมวัด
เพื่อการพัฒนาการศึกษาและเผยแพร่ศาสนา
ธรรมจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

- ได้รับโล่เกียรติคุณ จากสถาบันพัฒนา
ข้าราชการกรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๔๘ - ได้รับโล่เกียรติคุณ วัดส่งเสริมสุขภาพ จาก
กระทรวงสาธารณสุข

พ.ศ. ๒๕๔๙ - ได้รับคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงาน
ดีเด่น จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๕๐ - ได้รับพระราชทานเข็มที่ระลึก จากสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในโอกาสเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราช
กุมารี” อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

- ได้รับการประกาศให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัด จากสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ

- ได้รับโล่เกียรติคุณ วัดส่งเสริมสุขภาพดีเด่น
ศูนย์อนามัยที่ ๑ กรมอนามัย

พ.ศ. ๒๕๕๑ - ได้รับโล่เกียรติคุณ วัดที่จัดการศึกษาและ
เผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยความมุ่งมั่นจาก
มูลนิธิศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๕๒ - วัดปัญญาบันฑิตารามได้รับเลือกให้เป็นสำนัก
ปฏิบัติธรรมดีเด่นประจำจังหวัดปทุมธานี
จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๓๗ - ได้รับแต่งตั้งเป็น “พระครูปลัดศีล
วัฒน์” ฐานานุกรมพระธรรมโกศาจารย์

(ปีน ปญฺญานนฺโท) วัดชลประทานรังสฤษดิ์
พ.ศ. ๒๕๔๕ - ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครู
สัญญาบัตรเทียบผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระ
อารามหลวงชั้นพิเศษในราชทินนาม ที่
“พระครูสีลวัฒนาภิรม”

พ.ศ. ๒๕๕๑ - ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น
พระราชาคณะ ชั้นสามัญในราชทินนาม ที่
“พระปัญญานันทมุนี”

งานก่อสร้างวัดปัญญานันทาราม

พ.ศ. ๒๕๓๗ - รับสนองงานก่อสร้างวัดปัญญานันทาราม
จากพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิต
ภิกขุ เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษดิ์

คติธรรมนำชีวิต

ชีวิตนี้พัฒนาได้ถ้าให้โอกาส

ความภาคภูมิใจและปณิธาน

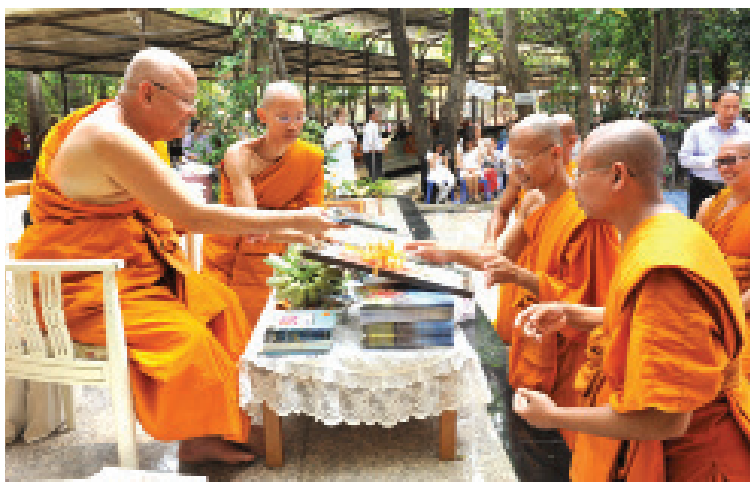
“ถ้าบวชโดยไม่ได้อยู่วัดชลประทานฯ ไม่ได้หลวงพ่อบัณฑิตเป็นพระอุปัชฌาย์ จะไม่ได้เกิดมีชีวิตใหม่เช่นนี้และไม่มีโอกาสรับใช้พระศาสนา หรือถ้าได้พบพระพุทธศาสนา คงเป็นเรื่องชานหมาก เหยียญ ตะกรุด หมอคุณ ยึดสิ่งเหล่านั้นเป็นสรณะของชีวิตจนตายอย่างคนโง่และไร้ประโยชน์...”

“เป็นความภาคภูมิใจของชีวิตที่ได้เกิดมาแล้ว มีผู้ระลึกถึงครั้งใดมีแต่ความอึ้งใจปลาบปลื้มใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ซื้อโดยเงินไม่ได้ ทดแทนด้วยสิ่งอื่นไม่ได้ นอกจากทำความดีตามท่านเพื่อช่วยยกระดับชีวิตของเรา และทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ทุกฝ่ายต่อไป **ชีวิตนี้จึงขอรับใช้พระศาสนาและหลวงพ่อบุญให้คุณค่าแก่ชีวิต”**

งานนิพนธ์

- ประกายแห่งปัญญา ๑ - ๙
- ชุมทรัพย์ในอุโบสถ
- เรียนรู้ภาพปริศนาธรรมประดับเพดานในอุโบสถ
วัดปัญญานันทาราม
- คุณธรรมนำความรู้
- ทางสายกลาง
- จะพึงใคร (๒๕๔๓)
- ธรรมโกศจริยบูชา (๒๕๔๓)
- เคล็ดลับในการดำเนินชีวิต
- บุษามะ
- ธรรมะฝ่าวิกฤต
- หลักธรรมแห่งความสุข
- ธรรมในสวน
- สร้างความสุขร่วมยุคสมัย
- พระพุทธศาสนาให้อะไร
- อาสาฬหบูชาเทศนา ฯลฯ

วิถีชีวิต

และ คีลวตรวดงาม

แห่งพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร)

พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) ท่านมีอุปนิสัยขี้มยิ้มเฝื่อนนิตย ท่านทักทาย และสนทนาธรรมกับสาธุชนญาติโยมที่มาเยือนและมาเจริญธรรมในวัดด้วยความเมตตาทุกเวลา เว้นแต่มีกิจพิเศษ หรือมีความจำเป็นต้องพักผ่อนร่างกายเพราะอาหาร ความโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ ความเสียสละ และความวิริยะอุตสาหะมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมใดๆ ให้สำเร็จของท่านนั้น มีมาตั้งแต่ยังวัยเยาว์ ท่านนอกจากการศึกษาขณะที่กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ทำงานช่วยเหลือครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีพี่น้องหลาย

คนเพื่อสร้างฐานะครอบครัวให้มั่นคง งานที่ท่านทำมีหลากหลายประเภท เช่น ทำนา ทำสวนยาง ขับรถประจำทางรับส่งระหว่างหมู่บ้าน และอาชีพหลังสุดเป็นหุ้นส่วนทำกิจการเหมืองแร่และมีกิจการโรงสีขนาด ๒๐๐ เกวียนต่อวันร่วมกับครอบครัว ขณะนั้นท่านมีอายุเพียง ๒๔ ปี ท่านจึงผ่านมหาวิทยาลัยชีวิตอย่างเต็มความภาคภูมิใจ โดยศึกษาเรียนรู้ด้านวิชาชีพด้วยตนเองจากประสบการณ์การทำงาน

เมื่ออุปสมบท ณ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ใน พ.ศ. ๒๕๑๖ ท่านได้รับการดูแลและกวดขันให้ได้รับการศึกษาด้านธรรมวินัย และศึกษาวัตรอย่างเข้มงวด มีโอกาสได้รับใช้และรับฟังการอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิดจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะ ได้ซึมซับปณิธานในการใช้ชีวิตเพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม และมุ่งมั่นที่จะประกาศธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้คนเข้าถึงเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา ท่านจึงเปลี่ยนความตั้งใจที่จะบวชเพียง ๗ วัน แล้วลาสิกขาบทไปประกอบกิจการงานที่กำลังเจริญก้าวหน้า ดูแลทรัพย์สินที่ลงทุนไว้ มาดำเนินชีวิตในทางธรรมตามรอยพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะ องค์อุปัชฌาย์ของท่าน เป็นแบบอย่างชีวิตพรหมจรรย์ นอกจากนี้ท่านยังโชคดีที่มีพระอาจารย์บุญเลี้ยง จิตตเสโท (มรณภาพ) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และมีพระอาจารย์มหาเพียน อนุจารี เป็นพระอนุสาวนาจารย์คอยให้คำปรึกษาด้วยเมตตาห่วงใย ท่านมาจนถึงทุกวันนี้

จุดเริ่มต้นที่เป็นแรงจูงใจให้ท่านทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เริ่มจากท่านเข้าอบรมเป็น “พระภิกษุใจสิงห์” (ต่อมาเปลี่ยนเป็นโครงการพระธรรมทายาทซึ่งเป็นโครงการสร้างพระให้เป็นธรรมทายาทรับใช้พระพุทธศาสนา) ณ วัดชล

ประทานรังสฤษฎ์ ต่อมาเมื่อมีโอกาสรับใช้สนองงานส่วนนี้ โดยทำหน้าที่จัดอบรมพระธรรมทายาทรุ่นแรก ใน พ.ศ. ๒๕๒๔ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดีพร้อมกับงานด้านบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ งานเหล่านี้จุดประกายความมุ่งมั่นของท่าน ที่จะทำงานเผยแผ่พระศาสนาให้ก้าวหน้าต่อมา

ด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ท่านจึงได้ชักชวนพระภิกษุที่ผ่านการฝึกอบรมพระธรรมทายาทและรกรงานเผยแผ่ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมอบรมค่ายจริยธรรม โดยให้นักเรียนค้างแรม ๓ วัน ๒ คืนที่โรงเรียน ซึ่งต่อมาเรียกว่า “ค่ายพุทธบุตร” โครงการนี้ได้นำมาสืบสานต่อจัดเป็นโครงการอบรมเยาวชน “ค่ายพุทธบุตร” ของวัดปัญญาบันฑิตาราม จนได้รับความนิยมและประสบความสำเร็จอย่างสูงในขณะนี้

นอกจากนี้ ท่านยังมีคุณลักษณะของผู้นำ เมื่อครั้งเป็นพระนิสิต ท่านเป็นผู้นำจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ เป็นประธานพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๓๒ (รุ่นพิเศษภาคฤดูร้อน) และเป็นรองประธานพระนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย มจร. รุ่นที่ ๑ ขณะศึกษาระดับปริญญาโท

พ.ศ. ๒๕๓๑ มุลนิธิ ชูชีพ-สนิท พลอยน้อย ได้กราบอาราธนาท่านให้เป็นผู้ดำเนินการดำเนินงานกิจกรรมเผยแผ่พระศาสนา ณ อาศรมสุญญตา อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ท่านได้นำญาติโยมและคณะครู นักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ไปปฏิบัติธรรมร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น โดยท่านทำหน้าที่ประธานสงฆ์ศูนย์ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและเผยแผ่พุทธธรรมอาศรมสุญญตา สวนป่าเขาเขียว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๖ จัดกิจกรรมบวชธรรมจารีณิเิจงาม บรรพชาสามเณรใจสิงห์ภาคฤดูร้อน ปฏิบัติธรรมเทิดพระเกียรติวันแม่แห่งชาติและวันพ่อแห่งชาติทุกปี

นอกจากนี้ท่านยังร่วมก่อตั้ง “ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์” (ที่ระลึก ๘๐ ปี ปญฺญานันทะ) เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนาตามเจตนารมณ์ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในนามศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์นั้นกระทำโดยจัดพระภิกษุสงฆ์ไปบรรยายและอบรมตามสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน มีการจัดค่ายคุณธรรมสำหรับข้าราชการทุกระดับและการจัดค่ายพุทธบุตรสำหรับเยาวชน โครงการนี้เป็นกิจกรรมที่โดดเด่นมาก จนคณะภิกษุผู้ดำเนินการต้องเดินทางไปยังโรงเรียนที่เป็นสถานที่อบรมหลักทุกภาคทั่วประเทศ

ด้วยคุณสมบัติผู้นำที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชยันเอาใจใส่ในการศึกษาค้นคว้า มีอัธยาศัยดีเป็นที่รักของผู้ร่วมงานและพุทธศาสนิกชน การประพฤติพรหมจรรย์ การมุ่งมั่นทำงานรับใช้พระพุทธศาสนาตามแนวทางที่พระพุทธรองค์ทรงวางไว้ เช่นเดียวกับพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะ และมีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่อาศรมสุญญตา และศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะ จึงไว้วางใจและอำนวยความสะดวกให้ท่านเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างวัดปญฺญานันทาราม รวมถึงได้แต่งตั้งให้ท่านเป็นพระฐานานุกรมที่พระครูปลัดศีลวัณฺณ ท่านอุทิศสาคูก่อสร้างวัดปญฺญานันทารามและดำเนินกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามอุดมการณ์ของวัดจนเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไป มีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์

พระปญฺญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) แบบพิมพ์แห่งพุทธวิถี

สาธุชนผู้ได้ศึกษาประวัติของพระเดชพระคุณพระปญฺญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) คงได้ข้อคิดเตือนสติ และนำวิถีพรหมจรรย์ของท่านมาเป็นแบบพิมพ์ให้ชีวิตงดงามได้มากมาย ดังนี้

ความเพียรพยายามในด้านการศึกษา ท่านมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียนด้านธรรมวินัยแทนการศึกษาสายสามัญแบบฆราวาส และจบระดับปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) รวมทั้งศึกษาต่อระดับปริญญาโทจนสำเร็จพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ความเสียสละและโอบอ้อมอารี ด้านความเสียสละ คือ ท่านลาออกจากโรงเรียนตั้งแต่วัยรุ่น เพื่อช่วยครอบครัวหารายได้และเพื่อให้พี่น้องมีโอกาสได้เรียนหนังสือ ด้านความ

โอบอ้อมอารีท่านแล้วว่าในวัยเด็กเมื่อท่านเก็บผักผลไม้หรือหาปลาได้ ท่านจะแบ่งปันให้ลุงป้าญาติซึ่งเป็นเพื่อนบ้านตามรายทางที่ผ่านจนเกือบหมดหรือหมดอยู่เสมอด้วยความเต็มใจ เพราะมีความรู้สึกอยากจะทำให้อยู่เป็นนิจ ทำให้ท่านเป็นที่รักใคร่เมตตาของบุคคลรอบข้างและมีมิตรมาก

ความกตัญญูทวดเที ด้วยการช่วยเหลือพ่อแม่ประกอบกิจการงานตั้งแต่อายุยังน้อย หรือด้วยการจัดงานวันเกิดกตัญญูตาบารมีเพื่อเทิดบูชาพระคุณพ่อแม่ในวันคล้ายวันเกิดของท่านในทุกวันนี้ และชักชวนให้ชาวพุทธจัดงานวันผู้ให้กำเนิด แทนวันเกิดของตนเอง เพื่อสำนึกบุญคุณของพ่อแม่ผู้ให้ชีวิตมา รวมทั้งอำนวยความสะดวกสร้างอาศรมธรรมมาตา อันเป็นนามที่เคารพและให้เกียรติพิเศษซึ่งเป็นพิเศษแม่ให้ได้พำนักเมื่อมาเจริญธรรม และท่านยังแสดงความกตัญญูต่อพระอาจารย์ที่เคารพของท่านโดยจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมบูชาครู จัดงานธรรมสมาธิ จัดงานอาจริยบูชา รวมถึงการจาริกไถ่ให้ปรากฏเป็นอนุสรณ์แห่งการรำลึกถึงพระคุณอย่างเทิดบูชา เช่น อาคารสถาบันปัญญาันนทะ (ธรรมานุสรณ์ ๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญาันนทิกขุ) ศูนย์สืบอายุพระพุทธรักษา วัดปัญญาันนทาราม (๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญาันนทิกขุ) ศูนย์หนังสือวัดปัญญาันนทาราม (๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญาันนทิกขุ) เป็นต้น

ความรับผิดชอบ เมื่อครั้งยังเยาว์ ท่านมีความรับผิดชอบในการทำงานและพัฒนาอาชีพของท่านเต็มความสามารถจนกระทั่งครอบครัวมีฐานะมั่นคง เมื่ออยู่ในเพศบรรพชิตท่านก็รับผิดชอบต่อการศึกษาของตนเองจนประสบความสำเร็จอย่างดี และรับผิดชอบงานในหน้าที่อย่างไม่บกพร่อง โดยเฉพาะงานพัฒนาวัดปัญญาันนทาราม งานสร้างศาสนทายาท

งานกิจกรรมเพื่อแสดงปาฐกถาธรรมตามสถานที่ต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งใกล้และไกล งานบริหารโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมซึ่งต่อเนื่องตลอดปี เป็นต้น ที่สำคัญยิ่งเมื่อท่านอาพาธในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ขณะอยู่ในระยะพักฟื้นที่โรงพยาบาล ยังมุ่งมั่นอยู่กับงานบริหารวัดปัญญาันนทารามอย่างเน่แน่นราวกับมิได้อาพาธ

การเป็นสาวกที่ดี สืบสานพุทธศาสนาตามแนวพระสังฆราช โดยประพจน์พรหมจรรย์เป็นสาวกที่ดีของพระองค์ มีเมตตาเผยแผ่หัวใจพระพุทธศาสนาไปยังพุทธบริษัท โดยเฉพาะเยาวชนให้ปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักศีลธรรม มีวิถีชาวพุทธที่งดงามเพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ท่านเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งานเกี่ยวกับวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในหมู่เยาวชนและฆราวาสทุกระดับทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน ให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง ริเริ่มจัดตั้งองค์กรต่างๆ ที่เป็นหลักสำคัญของการสืบอายุพระพุทธศาสนา เช่น การก่อตั้งศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนาวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ริเริ่มรูปแบบการจัดค่ายคุณธรรมสำหรับข้าราชการและประชาชน ค่ายพุทธบุตรสำหรับเยาวชน เป็นต้น เกี่ยวกับอุโบสถวัดปัญญานันทาราม ท่านเล่าว่า รูปแบบเดิมสง่างามแบบโบสถ์ทั่วไป ออกแบบโดยศิลปินแห่งชาติ แต่ท่านพิจารณาเห็นว่าไม่พอต่อประโยชน์ใช้สอย ท่านจึงกราบเรียนพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญานันทะเพื่อเปลี่ยนแปลงดังที่เห็นในปัจจุบัน จากความคิดสร้างสรรค์นี้ทำให้สามารถใช้พื้นที่อุโบสถในการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธอย่างคุ้มค่า ในวันสายฝนโปรยปรายสามารถย้ายกิจกรรมเข้าวัดปฏิบัติธรรมซึ่งจัดที่ลานหินโค้ง มายังอุโบสถนี้ได้เพราะรองรับผู้คนได้มากพอ และอุโบสถนี้ยังมีรูปแบบทันสมัย โปร่งโล่ง สบายตา สบายใจ และแฝงพุทธศิลป์พุทธสถาปัตยกรรม อันควรศึกษาไว้ทั่วทุกแห่ง นอกจากนี้ท่านยังริเริ่มนำคอมพิวเตอร์มาใช้ภายในวัดเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ การบันทึกกิจกรรม การสื่อสารประชาสัมพันธ์ของวัด และช่วยลดต้นทุนในการพิมพ์หนังสือเผยแพร่ธรรมะของวัดลงได้กว่าครึ่ง ซึ่งแรกเริ่มดำเนินการท่านเล่าว่า ความคิดของท่านถูกต่อต้านมาก นอกจากนี้ท่านได้ริเริ่ม “วัดเด็ก” ด้วยท่านรู้สึกว่เด็กๆ ขาดโอกาสใกล้ชิดวัด เพราะผู้ใหญ่เกรงว่าถ้าพามาวัดด้วยแล้ว เด็กๆ จะซุกซนทำความรบกวน เหตุนี้ท่านจึงส่งเสริมให้เด็กๆ ได้มาวัด มีมุมให้ทำกิจกรรมโดยมีพุทธอาสาดูแลและดำเนินการ

ความเป็นผู้นำ ตั้งแต่ครั้งยังเป็นฆราวาสท่านเป็นผู้นำในการพัฒนาอาชีพของครอบครัว เมื่ออุปสมบทแล้วท่านยังเป็นผู้ผู้นำในหมู่สงฆ์ ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตลอดมาจนถึงปัจจุบันร่วมพรรษาที่ ๔๐ ทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำในยุคประชาธิปไตย ท่านเป็นนักคิดที่เก่งกาจ เป็นเลิศในการบริหารบุคลากรที่มีความสามารถหลากหลายมาช่วยพัฒนากิจการงานของวัดได้เหมาะสมกับงาน ท่านเป็นผู้ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการวางแผนงานอย่างรอบคอบ มองไกลไปในอนาคต บริหารงานก่อสร้างไปตามลำดับขั้นและคุ่มประโยชน์ ท่านเล่าว่าในยุคแรกเริ่ม ได้บริหารงานสร้างลานหินโค้งให้เสร็จก่อนแล้วจึงปลูกต้นไม้ ทำให้ต้นไม้ไม่ถูกตัดทำลาย เมื่อเอาทรายเข้าถมสำหรับนั่งปฏิบัติธรรม ทำให้ใช้ประโยชน์ได้ทันที ปัจจุบันเรายังเห็นท่านมีเรี่ยวแรงและเข้มแข็งในการพัฒนาวัดต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง หลายครั้งเห็นท่านเดินตรวจงานต่อเนื่องตลอดทั้งวันราวกับไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เป็นผลพลอยให้พระคุณเจ้ารูปอื่น ๆ ในวัดมีความตื่นตัวในการทำงานอยู่ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน

ท่านงามธรรมคีตา	จารวัตร
ทั้งถ่ายทอดพุทธวจน	สืบสาน
เกียรติคุณพระพรารพัฒน	พุทธศาสน์
สาธุชนเล่าขาน	สุขสานต์ศิระกรานฯ

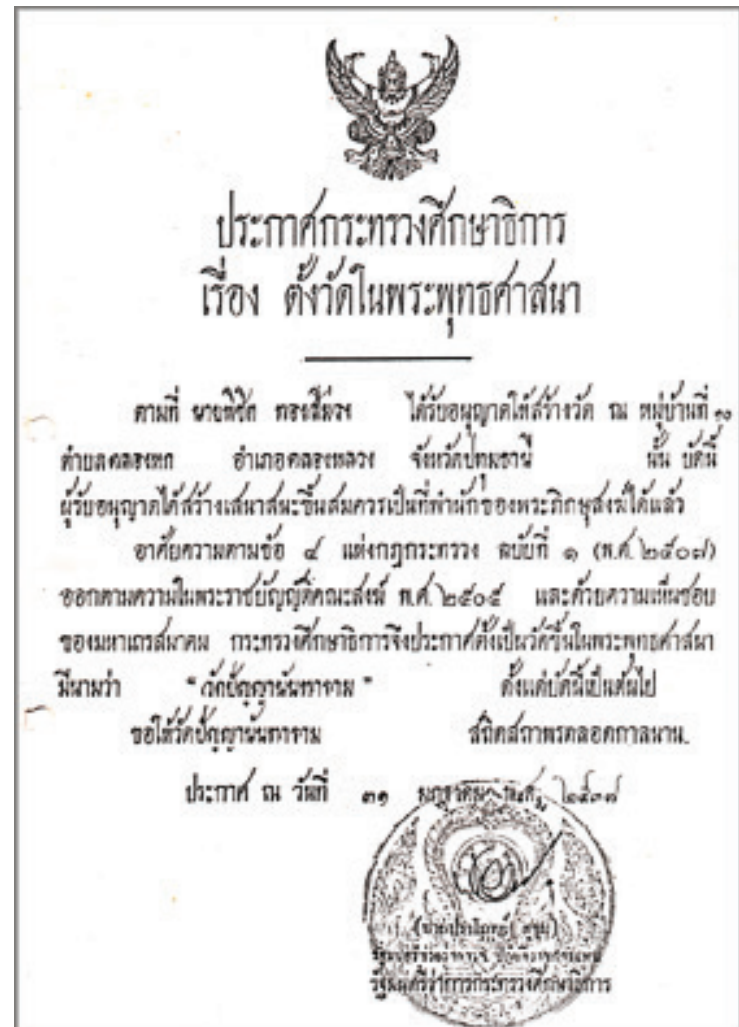

เมื่อแสงธรรมเรืองรอง

พัฒนาการแห่งวัดปัญญานันทารามตั้งแต่แสงตะวันที่ค่อย ๆ สว่างเรืองรองจาก “สำนักสงฆ์สนเฒ่าแสดงธรรม” สู่วัดปัญญานันทาราม จนกลายเป็นแสงทองแห่งธรรมที่ทอประกายงดงามสว่างไสอู่กลางใจสาธุชนชาวพุทธบริษัทแห่งวัดปัญญานันทารามในปัจจุบัน

วัดปัญญานันทารามแต่เดิมเป็นที่นาของ **ลุงพิชิตและป้าจรัส ทองสีม่วง** ทั้งสองคนเป็นนักปฏิบัติธรรมที่มีศรัทธาต่อธรรมะในสวนโมกขพลาราม โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุทธทาสภิกขุอย่างลึกซึ้ง ทั้งมีโอกาสได้พบและศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ รวมทั้งมีศรัทธาต่อพระอาจารย์เฉลิม ปภัสโร ซึ่งบวชและจำพรรษาอยู่ในสวนโมกขพลาราม กว่า ๒๐ พรรษา ที่ได้มาแสดงธรรมเทศนาแก่ชาวคลองหก เมื่อครั้งออกพรรษาใน พ.ศ. ๒๕๒๖ จนเป็นที่ประทับใจญาติโยม

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๕๒๘ ลุงพิชิตและป้าจรัสจึงถวายนีนาจำนวน ๖ ไร่ แต่คณะสงฆ์ โดยมีพระอาจารย์เฉลิม ปภัสโรเป็นประธาน เพื่อตั้งเป็น “สำนักสงฆ์สนเฒ่าแสดงธรรม” ระยะเวลาหลังหลวงตา เจียม กนฺตสีโล รักษาการดูแลสำนักสงฆ์นี้ต่อจากพระอาจารย์เฉลิม โดยมีพระภิกษุจากที่ต่าง ๆ มาร่วมจำพรรษาและช่วยงานของสำนักสงฆ์ แต่ต่างก็มีภาระต้องรับผิดชอบ ดังนั้นกาลต่อมาเมื่อขาดคณะพระภิกษุดูแล ลุงพิชิตและป้าจรัสจึงมีความประสงค์จะถวายนีนาสำนักสงฆ์ให้กับพระภิกษุที่เผยแผ่ธรรมะ พระภิกษุที่สอนและพระภิกษุที่ปฏิบัติ ป้าบุญส่ง โพธิ์จันทร์ ซึ่งเป็นญาติธรรม เคยปฏิบัติธรรมด้วยกันกับลุงพิชิตและป้าจรัสที่สวนโมกขพลารามและเป็นอุบาสิก

วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จึงประสานงานให้พระเดชพระคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) องค์ประธานอำนวยการศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ (ที่ระลึก ๘๐ ปีปัญญานันทะ) เมตตาอุปถัมภ์

วันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ลุงพิชิตและป้าจรัสทองสีม่วง และคณะอุบาสกอุบาสิกาได้ร่วมกันถวายนีนาที่ดินผืนนี้และถวายเป็นวัดว่า **วัดปัญญานันทาราม** พระเดชพระคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) เมตตารับไว้และแสดงปาฐกถาว่า

“ขอให้มีความสบายใจและสุขใจว่า สถานที่นี้เป็นแผ่นดินส่วนนี้ จะเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาต่อไป สถานที่นี้เหมาะแก่การส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้า เป็นเหมือนโรงพยาบาลทางใจของชาวโลกทั้งหลายที่มีความทุกข์ ความเดือดร้อนวุ่นวายใจ เมื่อมาสู่สถานที่นี้ก็จะได้พบความสะอาด สว่าง และสงบ...ให้แผ่นดินก็เหมือนกับให้เรือ เราจะได้ใช้แผ่นดินนี้ข้ามสังสารวัฏ ทำตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน ให้ได้ซึมรสแห่งความสงบอันเกิดขึ้นจากธรรมะอย่างแท้จริง ตามน้ำธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า”

ทำเนียบเจ้าสำนักสงฆ์สนเฒ่า แสดงธรรม และวัดปัญญานันทาราม

๑. พระเฉลิม ปกสฺสโร
เจ้าสำนักสนเฒ่าแสดงธรรม
พ.ศ. ๒๕๒๘ - ๒๕๓๖
๒. พระเจียม กนฺตสีโล
รักษาการเจ้าสำนักสงฆ์สนเฒ่าแสดงธรรม
พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๓๗
๓. พระเทพวิสุทธิเมธี (ปั่น ปัญญานนฺโท)
รักษาการเจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม
พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๓๙
๔. พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ.สุภโร)
เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม
๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๙ - ๒๕๕๗
ประธานสงฆ์วัดปัญญาในปัจจุบัน
๕. พระมหาเฉลิม ฉายา ปิยทสฺสี อายุ ๓๖ พรรษา ๑๖
วิทย์ฐานะ เปรียญธรรม ๔ ประโยค นักธรรมเอก ปริญญาโท (ศศ.ม.) วัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

สถานะเดิม ชื่อ นายเฉลิมนามสกุล สงเอียด เกิดวันพฤหัสบดี แรม ๖ ค่ำ เดือน ๙ ปีมะเมีย วันที่ ๒๔ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ บิดา นายฉ่ำ มารดา นางแวว บ้านเลขที่ ๙ / ๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลโรง อำเภอก

กระแสนิรุ จังหวัดสงขลา

บรรพชา

วันอาทิตย์ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะแม วันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔ วัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พระอุปัชฌาย์ พระครูศรีปริยัติคุณ วัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

อุปสมบท

วันจันทร์ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๗ ปีเถาะ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ วัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พระอุปัชฌาย์ พระปฏิเวธวิศิษฐ์ วัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พระกรรมวาจาจารย์ พระครูวิจิตรกิจจานุวัตร วัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พระอนุสาวนาจารย์ พระมหาเชาวลิต มหาวีโร วัดศรีบุญเรือง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

วิทยฐานะ

- ๑) พ.ศ. ๒๕๔๕ สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) พ.ศ. ๒๕๔๘ สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
- ๓) พ.ศ. ๒๕๓๖ สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะเขตลาดพร้าว-บึงกุ่ม วัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

๔) พ.ศ. ๒๕๓๘ สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค สำนักเรียนคณะเขตบางกะปิ วัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

๕) ความชำนาญการ การจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ชนทุกชั้นล้วนวันทา

วัดปัญญาบันฑิตาราม มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธด้วยมุ่งจัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรม และสร้างศาสนทายาทจากยุวชนยุคโลกาภิวัตน์เพื่อสร้างสันติภาพสันติสุขแก่โลก

พระเดชพระคุณท่านพุทธทาสภิกขุแห่งสวนโมกขพลาราม พระอริยสงฆ์ผู้ให้แนวทางเผยแผ่ธรรมะ ที่วัดปัญญาบันฑิตารามยึดถือมาเป็นแนวปฏิบัติ ท่านมีเมตตาต่อชาวโลกว่า

“เด็กทั้งหลายนั้นแหละคือผู้สร้างโลกในอนาคต เราจงพากันสร้างโลกโดยผ่านทางการสร้างเด็กอย่างถูกต้องเสียแต่บัดนี้เถิด อย่าปล่อยเด็กให้เป็นไปตามบุญตามกรรมเลย จึงจะเป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบอย่างสูงสุดของบิดามารดาครูบาอาจารย์แห่งยุคนี้ ซึ่งถือว่าเป็นยุคของสติปัญญา” และ

ท่านได้กล่าวเป็นครั้งสุดท้ายก่อนละสังขารว่า **ศีลธรรมของ
ยุวชน คือ สันติภาพของโลก**

ด้วยเหตุนี้ พระเดชพระคุณพระปัญญาชนนทิกขุ
เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ผู้ให้กำเนิดวัดปัญญา
นันทาราม และเป็นน้องชายโดยธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ
ผู้มีเจตนารมณ์ตรงกันว่า “จะสร้างพระสร้างคน สร้างเยาวชน
ของชาติ สร้างศาสนทายาทให้มีชีวิตอยู่ในโลกอย่างถูกต้อง ให้
มีชีวิตเรียบง่ายตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อไม่
ให้ตกอยู่ในอำนาจวัตถุนิยมมากเกินไป” จึงสร้างวัดปัญญา
นันทารามให้เป็นสถานที่ให้การศึกษา ฝึกฝน อบรม ปฏิบัติ
และเผยแผ่ธรรมะเพื่อสร้างศาสนทายาท โดยมีโครงการที่
หลากหลายเพื่อเกื้อกูลแก่นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการและ
ประชาชนทั่วไป

กิจกรรมสำหรับชาวพุทธอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศ
ชาติในปัจจุบันมีมากมาย แต่ที่สำคัญคือค่ายอบรมจริยธรรม
ได้แก่ ค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
ค่ายคุณธรรมสำหรับผู้ใหญ่ จัดอบรมพระในวัดที่เข้าร่วม
โครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเผยแผ่กิจกรรมเข้า
วัดวันอาทิตย์ให้แพร่ไปทั่วประเทศ รวมทั้งกำหนดกิจกรรม
บำเพ็ญบุญสร้างคุณงามความดี เพิ่มบารมีแก่ตนเองของชาวพุทธ อาทิ

- **บวชพระ** ทุกวันเสาร์แรกของทุกเดือน (บวชอย่าง
น้อย ๑๕ วัน) โดยศึกษาพระธรรมอย่างเข้มข้นตลอด ๑๕
วัน ค่าใช้จ่ายสำหรับบวช ๒,๗๐๐ บาท

- **บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน** (รับสมัครเดือนมีนาคม)
อายุระหว่าง ๑๒-๑๕ ปี ได้ฝึกตนให้มีอุปนิสัยที่ดีงาม คือ คิดดี
พูดดี ทำดี คบคนดี และไปสู่สถานที่ดี สืบทอดเจตนารมณ์

ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานนทิกขุ ให้พ่อแม่เฝ้า
ดูใจ ปลื้มใจ โดยมาเรียนรู้พระพุทธศาสนาในช่วงปิดภาค
เรียน และนำไปปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ในชีวิตประจำวันต่อไป

- **บวชเนกขัมมบารมี** (ทุกวันศุกร์-อาทิตย์ตลอดทั้งปี)
เพื่อฝึกจิตเจริญภาวนา -

- **สาธยายพระไตรปิฎกและสังฆวิสัยพระไตรปิฎก** ทุก
วันอาทิตย์เพื่อให้ผู้อ่านและผู้ฟัง

เข้าถึงพระสัทธรรมอันเป็นคำสอนจากพระพุทธพจน์
โดยตรง โดยภาคเข้าเป็นการสาธยาย (อ่านเดี่ยว) พระสูตร
เป็นภาษาไทยที่คัดสรรโดยพระอาจารย์ ภาคบ่ายเป็นการ
สังฆวิสัยพระไตรปิฎก (รวมหมู่สวดบาลีและแปล) ถือเป็น
ทานอันประเสริฐ เนื่องจากให้ธรรมเป็นทาน ดังพุทธพจน์ว่า
“สัพพะทานัง ธัมมะทานัง อีนาติ” หรือ “การให้ธรรมเป็นทาน
ชนะการให้ทั้งปวง”

- **ทำบุญฟังธรรมทุกวันอาทิตย์** (ตลอดทั้งปี) ทั้งนี้เพื่อ
ให้ชาวพุทธได้เข้าวัดฟังธรรมแทนวันพระ ซึ่งอาจตรงวันทำงาน
ทำให้ชาวพุทธไม่ห่างเหินพระพุทธศาสนา เป็นต้น

เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนักปราชญ์คือ **เพื่อให้เป็นไท เป็นมนุษย์ เป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง จะได้ว่าเกิดมาทำไม มีชีวิตอยู่เพื่ออะไร สิ่งที่ต้องทำในชีวิตประจำวันคืออะไร และได้ทำกิจกรรมนั้นแล้วหรือยัง**

ดังนั้น พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทารามรูปปัจจุบัน จึงมุ่งมั่นสืบสานเจตนารมณ์ของพระเดชพระคุณท่านปัญญานันทภิกขุโดยมุขานะมาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อแรกเริ่มดำเนินการสร้างวัด **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** ผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญของชาวไทย เสด็จพระราชดำเนินมายังวัดปัญญานันทารามถึง ๒ ครั้ง ด้วยพระเมตตา ครั้งแรกเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ เสด็จพระราชดำเนิน**ทรงวางศิลาฤกษ์วัดปัญญานันทาราม** ที่ศิษยานุศิษย์สร้างถวายเป็นธรรมสมโภชแด่พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) พระเถระชั้นผู้ใหญ่ผู้มีคุณนอเนกอนันต์ต่อชาวพุทธทั่วโลก และ**ทรงปลูกต้นสาละ** ไม้มงคลครั้งพุทธกาลไว้เป็นเครื่องรำลึกถึงครั้งพระพุทธรูปประดิษฐานได้ร่มไม้นี้ ทั้งยังโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า **“สวนสาละสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ”** และเสด็จฯ ครั้งที่สองในวันจันทร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อ**ทรงเปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** อันเป็นอาคารที่ได้รับพระราชทานตรา ๕๐ ปีครองราชย์ประดิษฐานไว้ที่หน้าบันกับ **ทรงเททองหล่อพระประธานประจำอุโบสถ** จึงเป็นสิริมงคลยิ่งแก่วัดและชาวพุทธทั้งมวลเพราะอาคารเฉลิมพระเกียรติถือเป็นหัวใจของวัด ด้วยเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าอบรมและเผยแผ่ธรรมะแก่พุทธบริษัทผู้เข้ามา

ปฏิบัติภาวนา

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ สำนักงานอัยการสูงสุดโดยสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการได้จัดถวายการฝึกอบรมแก่**พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา** พร้อมผู้เข้าอบรมหลักสูตร “อัยการผู้ช่วยภาควิชาการ” รุ่นที่ ๓๙ พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยพระองค์**ประทับค่ายคุณธรรม** เป็นเวลา ๒ คืน ๓ วัน พระเดชพระคุณพระพรหมมงคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนักปราชญ์) เมตตาถวายธรรมโอวาทเรื่อง **“ธรรมะสำหรับข้าราชการ”** โดยมีพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) ขณะนั้นเป็นพระครูสิลวัฒนาภิรม พระอธิการประสิทธิ์ สิลคุโณ และพระอาจารย์ ประสงค์ ปริบุญโณ ถวายความรู้ประจำกลุ่ม นอกจากนั้น พระองค์ยังเสด็จมาทรงงานโครงการกำลังใจในพระดำริหลายครั้ง รวมทั้งเสด็จมากราบนมัสการพระคุณเจ้าและทรงบำเพ็ญบุญเป็นระยะ

วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ** เสด็จวัดปัญญานันทาราม ทรงเป็นองค์ประธานเปิดป้าย **“วัดวิถีพุทธ เณิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาเข้าวัดปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์** และประทานป้ายประกาศเกียรติคุณแก่วัด ๘๐ วัด ที่เข้าร่วมโครงการ และเสด็จอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นองค์ประธานในการประทานป้ายวัดวิถีพุทธ เณิมพระเกียรติ ๑๒๐ วัดให้แก่วัดที่เข้าร่วมโครงการ และทรงเปิดอาคารศูนย์หนังสือพระพุทธรักษา

พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี เป็นผู้วางศิลาฤกษ์อาคารธรรมมาตา และวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ **นายศิริพงษ์ ห่านตระกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี** ได้มา

เป็นประธานพิธีเปิด “**อาศรมธรรมมาตา**” เรือนพักใหม่ของผู้บวชเนกขัมมบารมีหญิง ถือเป็นอาคารที่สำคัญยิ่งอีกแห่งหนึ่ง เพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เจริญธรรมได้พักอย่างสุขสงบ ในแต่ละปีที่ผ่านมากิจกรรมของวัดปัญญานันทารามได้สนองความต้องการความสุขสงบใจของชาวพุทธเป็นจำนวนมาก

วัดปัญญานันทารามจึงเป็นวัดสำคัญที่ชนทุกชั้นล้วนวันทา เป็นวัดที่มีส่วนสร้างสันติภาพและสันติสุขแก่โลก โดยอบรมให้ความรู้ด้านวิถีพุทธแก่ชนชาวพุทธทุกสถานภาพ เพื่อธำรงพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตามแนวทางพุทธธรรมที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้

วิสัยธรรม วิสัยทัศน์ในการ สร้างวัดปัญญานันทาราม

จากบทสัมภาษณ์พระเดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) ครั้งเป็นที่พระครูปลัดศีลวัฒน์ โดยพระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้สัมภาษณ์ในรายการวิทยุ “กระแสธรรม” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ ทำให้เราชาวพุทธได้เห็นวัดปัญญานันทารามปรากฏชัดเจนในปัจจุบันจากวิสัยทัศน์ในการสร้างวัดครั้งนั้น ดังนี้

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ : ท่านในฐานะศิษย์บัณฑิตวิทยาลัยได้ไปทำงาน ทำหน้าที่ที่วัดปัญญานันทารามนั้น คงไม่ใช่สร้างตึกอย่างเดียว คงเริ่มงานอื่น ๆ ไปพร้อมกันด้วย

พระครูปลัดศีลวัฒน์: เรามีสถาบันศาสนาสรางคน มหาจุฬาฯ บัณฑิตวิทยาลัยได้สร้างผมให้มีโอกาสรู้ว่ ชีวิตนี้เราต้องเดินพร้อมไปด้วยกันทั้งฝ่ายกายและฝ่ายจิต เมื่อได้รับความเมตตาจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิต ก็มีความคิดว่าเราไปที่วัดนั้นต้องสร้าง ๒ ทางพร้อมกัน คือ

๑. ทางวัตถุ วัตถุในวัด ต้องสร้างอยู่ในหลัก ๓ ป. ดังนี้

๑.๑ ประโยชน์การใช้สอย สิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้นในวัดต้องรู้ได้ เข้าใจได้ว่าคุ้มไหมกับใช้ประโยชน์อะไร ต้องบอกได้และต้องใช้งานได้จริง ๆ ถ้าใช้งานไม่ได้ก็จะไม่เอาชีวิตของความเป็นพระไปเอาอิฐ หิน ปูน ทราย มานั่งก่อกำแพงเล่นสนุก ๆ

๑.๒ ประหยัด โดยต้องเห็นในระยะยาวได้ด้วย จึงต้องกล้าในการตัดสินใจ ประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ เงินทอง

ของพี่น้องพุทธบริษัทก็ต้องประหยดอย่างรอบด้าน

๑.๓ ปรีชาธรรม / ปัญญา เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วถือว่า ปรีชาธรรมในระดับของภูมิปัญญาจากการเรียนรู้มีระดับหนึ่ง แต่ปรีชาธรรมที่ลึกซึ้งด้านพุทธศิลป์ เช่น พระพุทธรูป แม้มาจากอิฐ หิน ปูน ทราย แต่เป็นพุทธศิลป์ที่อาจทำให้เรา บรรลุธรรมได้ด้วยซ้ำไป ดังนั้นในวัดจึงมีปรีชาธรรมให้เกิด ปัญญาทุกที่

๒. ทางจิต เป็นการพัฒนาค้นด้านจิตใจโดยจะเน้นทั้ง เยาวชนและประชาชน ซึ่งพระต้องเป็นผู้นำด้านพัฒนาจิตใจ พัฒนาค้นสู่ความเป็นมนุษย์ และจากมนุษย์ต้องเป็นพุทธบริษัทให้ได้

การสร้างวัดปัญญานันทารามจึงพัฒนาด้านวัดทุกอย่าง คุ่มค่าเพื่อใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด ให้เป็นสถานที่ที่ชาวพุทธได้มาฝึกพัฒนาจิตตามแนวพระสัทธรรมกับพระอาจารย์ ผู้ให้การอบรมจนเข้าถึงคุณสมบัติแห่งพุทธบริษัทซึ่งเป็นผู้ สืบทอดพุทธศาสนาให้ยั่งยืนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการสร้าง วัดปัญญานันทาราม ๕ ประการ

๑. เพื่อเป็นพุทธบูชา
๒. เพื่อเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลของสาธุชนทั่วไป
๓. เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมผู้เฝ้าในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระธรรม
๔. เพื่อเป็นธรรมสมโภช ๘๔ ปี พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๓๘
๕. เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในพระราชวโรกาสฉลองครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

วิสัยทัศน์ของ วัดปัญญานันทาราม

“สร้างพระ สร้างคน สร้างเยาวชนของชาติ สร้างศาสนทายาท ให้มีชีวิตอยู่ในโลกอย่างถูกต้อง ให้มีชีวิตเรียบร้อยตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจวัตถุ มากเกินไป”

การสร้างวัดนี้ พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิต นันทิกุ เปิดโอกาสให้ชาวพุทธทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ มาศึกษาธรรมะในสภาพแวดล้อมที่ไม่แออัด โดยเฉพาะภิกษุและสามเณร เพื่อสืบทอดหลักธรรมที่ถูกต้องไปเผยแผ่ต่อไป ดังที่ท่านได้แสดงปาฐกถาธรรมในวันทอดกฐิน ร่วมใจสร้างวัดปัญญานันทาราม พ.ศ. ๒๕๓๙ ว่า

“การสร้างวัดนี้เพื่อเป็นสถานที่สร้างคน สร้างพระ ให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลัก พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า สำหรับที่วัดชลประทานรังสฤษดิ์ก็ได้ปฏิบัติงานนี้อยู่ตลอดเวลา แต่การที่มาอยู่กันเป็นจำนวนมากจึงไม่สะดวกในด้านสถานที่ ต่อไปข้างหน้าจึงจะให้พวกนักเรียนภิกษุที่เรียกว่า พระธรรมทายาทและสามเณรมาฝึกที่นี่ มาอยู่

กินนอนที่นี่และจะมีการอบรมตลอด ๔-๕ เดือน คือ ตั้งแต่วันเข้าพรรษา พระรูปใดมีใจเสียสละรักพระศาสนา จะมีชีวิตอยู่เพื่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ก็จะมาฝึกหัดเพื่อจะได้ออกไปสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักธรรมในพุทธศาสนาต่อไป”

หลักการ ๕ ข้อ ของวัดปัญญานันทาราม

หลักการของวัดปัญญานันทาราม ดำเนินไปเช่นเดียวกับหลักการของวัดชลประทานรังสฤษดิ์ ดังนี้

๑. สร้างวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อนกายและจิต หวานโปรย ความสงบเย็นแก่ทุกชีวิต
๒. แก้ไขประเพณีที่ไม่เกิดความรู้ความฉลาด ชำระล้างความเชื่ออันไร้เหตุผลให้หมดสิ้นไป
๓. ชักจูงประชาชนให้ใช้ธรรมะเป็นประทีปส่องทางดำเนินชีวิต
๔. ไม่สนับสนุนการศึกษาและปฏิบัตินอกแนวพุทธธรรม ไม่ส่งเสริมไสยศาสตร์
๕. ไม่แสวงหาเงินบำรุงวัดจากความโง่หลงของชาวบ้าน

แนวทางสืบอายุพระพุทธศาสนา ของวัดปัญญานันทาราม

พระเดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) เมตตาอธิบายว่า “ผู้ใดก็ตามที่ทำตัวเองเข้าถึงตัวสารธรรม ผู้นั้นได้ชื่อว่าสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีแนวทางของการประพฤติที่ประเสริฐ ที่เรียกว่าการประพฤติพรหมจรรย์ คือ ทำตนเองไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส ตัณหา อุปทาน มีชีวิตที่บริสุทธิ์ที่ไว้วางใจได้ อยู่ที่ไหนเป็นบุคคล

ที่เข้าใจแล้วมีความปลื้มใจ สบายใจ แบบนั้นเรียกว่าเป็นผู้
สืบอายุพระพุทธศาสนา”

วัดปัญญานันทารามโดยการนำของพระเดชพระคุณท่าน
เจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) ประธานสงฆ์วัดปัญญา
นันทาราม ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเผยแผ่สู่
เยาวชนและประชาชนทั่วไป รวมทั้งข้าราชการทุกระดับชั้น
ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างเหมาะสมกับสภาพของบุคคล
ตลอดทั้งมีการจัดเตรียมสถานที่พร้อมกับการประพฤติปฏิบัติ
ธรรม ดังท่านถือคติว่า “ชีวิตของเราควรเปิดโอกาสให้กับตัว
เองในการแสวงหาสิ่งที่ดี ๆ และเมื่อเรามีโอกาสก็ควรจะให้เผื่อ
แผ่ให้กับผู้อื่นด้วย”

“ชีวิตนี้พัฒนาได้ถ้าให้โอกาส” ถ้อยคำนี้เป็นเมตตา
คติของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี
(ส.ณ. สุภาโร) ที่มีต่อเยาวชนของชาติในปัจจุบันซึ่งอยู่ท่ามกลาง
สิ่งแวดล้อมที่น่าห่วงใย ท่านมีแนวคิดที่ว่า **“สันติสุขแห่ง
เยาวชนจะเกิดขึ้นได้ เหล่าเยาวชนจะต้องทั้งเก่งทั้งดีมี
คุณธรรม เป็นภูมิคุ้มกันชีวิต”** เราจึงต้องให้ความรัก ความ
เมตตา ร่วมมือกันพัฒนาจิตใจเยาวชนให้รอดพ้นจากปัญหาที่

น่าห่วงกังวลในสังคมไทย ดังบทสัมภาษณ์ในรายการกระแส
ธรรม โดยพระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณต่อพระครูปลัด
ศีลวัฒน์ (สง่า สุภาโร) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนี้

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ : ปัญหาเยาวชนใน
ทศวรรษนี้ ท่านเห็นว่า อะไรที่ควรรีบแก้หรือมีความเข้าใจ
ร่วมกัน และเยาวชนต้องปรับตัวอย่างไร

พระครูปลัดศีลวัฒน์ : สังคมในขณะนี้ประสบความ
สำเร็จในการสร้างเยาวชนให้เก่ง แต่ไม่มีเครื่องมือในการ
ควบคุมความเก่ง เขาจึงเก่งเพื่อเบียดเบียน เบียดเบียนแม่ก็ได้
พ่อก็ได้ ตนเองก็ได้ เพราะเยาวชนขาดความดีควบคุมความ
เก่ง เครื่องมือสอนให้เขาเก่ง แก้วทิพย์ ทวี คอมพิวเตอร์ ติดต่อ
ข้อมูลอินเทอร์เน็ตได้ เครื่องมือเหล่านี้เรามีให้เขา แต่เครื่องมือ
ที่จะสร้างให้เขามีความดี เช่น ให้เขาเป็นมนุษย์อย่างไร ให้เป็น
ลูกที่ดีอย่างไร ให้เป็นพุทธบริษัทที่ดีอย่างไร เครื่องมือตรงนั้น
กลับขาดในสังคมเรา เขาจึงเก่งเพื่อเบียดเบียน ถ้าเยาวชนของ
เรายังถูกปล่อยให้ขาดทิศทางอย่างนี้ โลกเจริญทางวัตถุ แต่
ทุกคนก็ต้องเดือดร้อนในวันข้างหน้า

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ : คงเป็นเป้าหมายหนึ่ง
ของวัดปัญญานันทาราม คือ สร้างเครื่องมือนี้ให้เยาวชน ใน
การทำงานท่านเห็นว่าเยาวชนมีปัญหาอะไรที่เป็นจุดใหญ่ที่เรา
ต้องรณรงค์

พระครูปลัดศีลวัฒน์ : สิ่งสำคัญคือการให้โอกาสใน
การให้สติแก่กันและกัน เพราะเยาวชนขาดตัวยับยั้งชั่งใจ คือ
ขาดความสำนึก ถ้าสิ่งนี้มีขึ้นในหัวใจของเขาแล้ว จะสำนึกว่า
นี่พ่อแม่ นี่ผิดศีลธรรม นี่บาป นี่สิ่งน่าละอาย เขาจะกลัวต่อ
ความชั่ว ละอายต่อบาป วัดปัญญานันทารามมีโครงการอบรม
เยาวชน ค่ายพุทธบุตรจัดอบรมค้างแรมที่วัด ๓ วัน ๒ คืน

ซึ่งทางวัดร่วมกับทางโรงเรียนจัดกิจกรรมนี้ขึ้น เป็นการให้โอกาสเพื่อให้สติกัน

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ : ไอสไตนบอกว่าโลกในยุคต่อไป ถ้ามนุษย์ไม่เริ่มคิดใหม่ New Thinking คือ มีระบบแนวคิดใหม่ โลกจะไปสู่ความหายนะ ปัจจุบันคิดกันแต่พัฒนาวัตถุ หายนภัยต้องเกิด สงครามจะไม่สิ้นไป จึงต้องมีวิธีคิดใหม่ให้คนอยู่ร่วมกัน และไม่เบียดเบียนกัน

ท่านพุทธทาสกล่าวว่า ปณิธานของท่าน คือ อยากให้คนเข้าถึงศาสนาในมิติที่ลึกคือหัวใจของศาสนา ถ้าเด็กเข้าถึงจุดที่สูงคือหัวใจทางศาสนา จะทำให้เขารู้ว่าอะไรควร-ไม่ควร และต้องมีจิตที่ประสานความสามัคคี ถ้ายังแบ่งแยกชิงดีชิงเด่นก็ลำบาก เรื่องเด็กนักเรียนตีกันก็ยังไม่หมด สุดท้ายคือต้องดึงจิตใจของเขาออกจากวัตถุนิยม คือ ติดสิ่งนั้น อร่อยสิ่งนี้ สุดท้ายถอนตัวไม่ขึ้น นี่เป็นปัญหาสำคัญซึ่งต้องสนใจเป็นพิเศษ

ผมจึงเห็นว่า วัดปัญญานันทารามเป็นวัดที่ตั้งเพื่ออนาคต เป็นวัดแห่งความหวัง จึงหวังว่ากิจกรรมที่จะทำต่อไปนี้จะคงจะวางรากฐานที่ดี และเป็นพลังสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยกู้จิตใจของชาติ ประชาชน กู้สถานภาพของพุทธศาสนาให้ดีขึ้น

ปีแห่งความมุ่งมั่นและอุตสาหะ

วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับอนุญาตให้ตั้งวัดในพระพุทธศาสนาชื่อว่า **วัดปัญญานันทาราม** อันมีความหมายว่า **สถานที่ให้เกิดปัญญา** ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ จึงเป็นปีแห่งความมุ่งมั่นและอุตสาหะดำเนินการสร้างวัดอย่างขยันแข็งและต่อเนื่องไปจนประสบความสำเร็จ

คณะศิษยานุศิษย์ได้ร่วมใจซื้อที่ดินเพิ่มเติมจาก ๖ ไร่ รวมเป็น ๒๕ ไร่ ๘๘ ตารางวา เพื่อสร้างวัดปัญญานันทาราม ถวายเป็นธรรมสมโภช ๘๔ ปี (๑๑ พฤษภาคม ๒๕๓๘) พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) โดยมี**พระมหาสง่า สุกโร** พร้อมด้วย **พระมหามานพ ปญญาวิชโร** และ **พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ** จากวัดชลประทานรังสฤษฎ์ร่วมรับสนอง

งานก่อสร้างตามที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ผู้เป็นประธานการก่อสร้าง วัดและรักษาการเจ้าอาวาสวัดปัญญานันทารามมอบหมาย โดยมีบัญชากับพระมหาสง่า สุภโร ว่า

“คุณต้องไปอยู่ที่วัดนี้ ไปทำงานสร้างคน สร้างวัดให้เจริญก้าวหน้าต่อไป เรื่องอื่น ๆ หลวงพ่อช่วย แต่เรื่องดูแล การก่อสร้างคฤหาสน์ คุณต้องเหนื่อยหน่อย”

พระมหาทั้ง ๓ รูป มาถึงวัดปัญญานันทารามและจำพรรษาเพื่อดำเนินการสร้างวัดในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ พร้อมพระภิกษุอีก ๔ รูป คือ พระสุธรรม สุทธิโม พระอุไร โอภาโส พระเจียม กนตสิโล และพระพิทยา ธีรธมโม อุบาสก ๒ คน คือ พันโท เพิ่มศักดิ์ ภาแก้ว และนายคมเพชร พรหมพงษ์ อุบาสิก ๕ คน มีแม่ชีบุญศรี ใจสว่าง แม่ชีเล็ก เรืองศรี (ถึงแก่กรรม) แม่ชีชลอ ยิ้มใหญ่ แม่ชีพญู เรืองศรี และแม่ชีอำไพวรรณ สิริแสงจันทร์

ในวันทอดกฐิน ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ ได้แสดงปาฐกถาธรรม โดยกล่าวถึงพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) ครั้นยังเป็นพระมหาสง่า สุภโร อย่างชื่นชมสมกับที่ท่านไว้วางใจและอำนวยความสะดวกให้มาสร้างวัดปัญญานันทารามว่า

“...ได้ส่งพระมหาสง่าให้มาอยู่ มหาสง่ามีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่หน้าบูดหน้าบึ้ง โยมมาก็ต้อนรับขับสู้ พูดจาดี เทคนิดี สอนดี จัดงานดี บางทีทำอะไร อาตมาไม่ต้องมาจัดการแทนเรียบร้อย อาตมาก็สบายใจเพราะว่ามีผู้ทำงานให้เรียบร้อย เดียวนี้เป็นเจ้าอาวาสสมบูรณ์แล้ว...”

หกปีแรกแห่งการสร้างวัด พระครูปลัดศิลาวัฒน์ (สง่า

สุภโร) และคณะทำงานบุกเบิกวัดรู้สึกเหน็ดเหนื่อยมาก เพราะต้องสร้างวัดไปพร้อม ๆ กับจัดกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การให้ความรู้แก่พระภิกษุและสามเณร งานฝึกอบรมพระวิทยากร การจัดค่ายอบรมพุทธบุตร พุทธธรรมและค่ายคุณธรรม เป็นต้น แต่ก็ได้กำลังใจโดยเมตตาจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ ให้มีมุ่งมั่น ไม่ท้อถอย ดังที่ท่านเล่าถึงครั้งไปกราบเรียนถวายรายงานความคืบหน้าและความเป็นไปของวัดปัญญานันทารามพร้อมคณะสงฆ์ เมื่อรายงานเสร็จได้ปรารภขอกำลังใจและความสงสารจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุว่า

“หลวงพ่อกับ การสร้างวัดปัญญานันทารามตามที่หลวงพ่อบริจาคมอบหมาย ตอนนี้เสร็จตามที่ตั้งเกณฑ์ไว้ แต่ผมเหนื่อยครับหลวงพ่อ”

พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุมีขึ้นเชกศีรษะ ท่านอย่างเอ็นดูและมองด้วยสายตาเมตตาปราณี พร้อมทั้งคำถามว่า

“คุณอายุเท่าไรแล้ว หลวงพ่ออายุตั้งเก้าสิบเอ็ดแล้วยังไม่มีสิทธิพูดคำว่าเหนื่อย คุณไม่ต้องรีบ เวลาให้คุณพักเหนื่อยรอคุณอยู่แล้ว”

เมื่อพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุไม่มีคำว่าเหนื่อย ไม่มีคำว่ายาก ไม่มีคำว่าท้อแท้ ไม่มีคำว่าลำบาก ซึ่งประจักษ์ได้ในจริยาวัตรของท่านในการทำงานเพื่อพระศาสนาตลอดชีวิต... ท่านพระครูปลัดศิลาวัฒน์ (สง่า สุภโร) จึงได้ยึดหลักใจของท่านมาเป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต รับผิดชอบงานพระศาสนาโดยไม่บ่นเหนื่อยหรือท้อแท้ต่อไปเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุท่านมีความเห็นใจและเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเหน็ดเหนื่อย

ที่เกิดขึ้น ท่านจึงกล่าวยกย่องท่านพระครูปลัดศีลวัฒน์ (สง่า สุภโร) ให้ปรากฏอยู่เสมอด้วยเมตตาและเป็นกำลังใจที่ดีเยี่ยมว่า

“ท่านพระครูปลัดศีลวัฒน์เป็นผู้ที่มีน้ำอดน้ำทน มีความเสียสละ รักพระพุทธเจ้า รักพระธรรม รักพระสงฆ์ ยินดีที่จะช่วยงาน รวมทั้งพระมาอยู่ร่วมด้วยหลายรูปด้วยกัน มาช่วยกันจัดช่วยกันทำให้ทุกอย่างเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จะได้เกิดประโยชน์ เป็นความสุขแก่ญาติโยมทั้งหลาย”

ที่สุด ด้วยการปลูกป่าขึ้นทั่วอาณาบริเวณวัด เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติภาวนาธรรม โดยสร้างบรรยากาศให้ใกล้เคียงกับสมัยพุทธกาลตามรอยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ประสูติกลางดินได้ร่มสาละ ตรัสรู้ได้ร่มโพธิ์ ประกาศพระศาสนาได้ร่มไม้ใหญ่น้อยทั้งหลาย

อารามอันสุขสงบร่มเย็น

แนวคิดด้านภูมิทัศน์ เพื่อให้วัดปัญญาบันฑิตอารามบังคาล ความสงบเย็นทั้งกายและใจ และเป็นวัดร่วมสมัยของชาวพุทธทุกเพศทุกวัยที่เข้ามาปฏิบัติธรรม พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทะ จึงมีดำริสร้างวัดให้ร่มรื่นเป็นธรรมชาติมาก

ถิ่นธรรมอันสงบร่มเย็นในปฐมวาร

จากปาฐกถาพิเศษในงานทอดผ้าป่าสามัคคีร่วมบุญสร้างวัดปัญญาบันฑิตอาราม เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘ พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ กล่าวถึงบรรยากาศบริเวณ**อุโบสถธรรมชาติ**ในวัดปัญญาบันฑิตอาราม พร้อมกับ

ข้อคิดด้านธรรมะและแนวทางพัฒนาวัดว่า

“...เราได้มานั่งใต้ต้นไม้แบบนี้ก็จะเห็นว่ามีความรู้สึกไม่เหมือนกับนั่งในศาลาใหญ่ ๆ ไม่เหมือนกับนั่งอยู่ในวัดที่กรุงเทพฯ สภาพจิตใจเปลี่ยนแปลงไป ญาติโยมจะรู้สึกเบาใจ โปร่งใจ แล้วก็มีความสุขใจเพราะได้พบกับธรรมชาติ มีสระน้ำ มีดอกบัวในบางฤดู มองไปทั้งสองฝั่งก็จะเห็นดอกบัวบานสะพรั่ง

ดอกบัวเป็นดอกไม้สาธิตแห่งชีวิต เพราะเป็นดอกไม้ที่สะอาด แม้เกิดในน้ำสกปรกในโคลนในเลน โคลนเลนก็ไม่แปดเปื้อนดอกบัวเหล่านั้น ดอกบัวเหล่านั้นชูช่อบานไสว เราได้เห็นแล้วก็สบายใจ เหมือนมานั่งอยู่ในสระบัว เพราะรอบ ๆ เป็นสระ เราจะรักษาสภาพสิ่งเหล่านี้ไว้ ต้นไม้เหล่านี้ไว้ ต้นไม้เหล่านี้ก็จะอยู่ต่อไป

แล้วเวลากลางคืนนี้ นกมากันมากมาย มานอนที่นี้ มานอนพักผ่อน พอกลางวันเขาก็ไปทำมาหากิน แล้วกลางคืนเขาก็มานอนกัน ที่นี้เป็นที่อาศัยของนกนานาชนิด เขามาอาศัยที่วัด ที่สะอาดสบาย ไม่มีใครมารังแก มายิง มาขับไล่ เขาก็อยู่สบายมีความสุข

ที่ไหนไม่มีการเบียดเบียน ที่นั่นก็มีความสุข แต่ที่ไหนมีการเบียดเบียนทำร้ายกัน ที่นั่นก็มีความทุกข์ความเดือดร้อน พระพุทธเจ้าเมื่อไปประทับนั่งอยู่ใต้ต้นจิก ริมสระมุจลินทร์ภายหลังการตรัสรู้แล้วจึงได้เปล่งวาจาว่า **“อภยาปิซังสุขัง โลเก การไม่เบียดเบียนกันเป็นความสุขในโลก”**

เราได้อยู่ในที่ใดที่ไม่มีภัยไม่มีเวร ไม่มีคนมุ่งร้าย ไม่มีศัตรูที่จะมาทำอันตรายแก่เรา เราก็สบายใจ มีความปลอดภัยด้วยประการทั้งปวง จิตใจก็สงบปลอดโปร่งแจ่มใส จะคิดจะ

นึกอะไร ก็สะดวกสบายเพราะใจสงบ ถ้าใจไม่สงบคิดอะไรก็ไม่ได้ มันวุ่นวายไปหมดโดยเฉพาะอยู่ในที่ที่พลุกพล่านมีเสียงรบกวน

เมื่อเราอยู่ในสภาพเช่นนั้นนานๆ เข้า เราก็ปลีกตัวมาสักที่หนึ่งมหาที่สงบใจ ต่อไปก็จะมีบ้านหลังน้อยให้พัก มาพักผ่อน มาพักผ่อน มาปฏิบัติธรรมะ มาชำระชะล้างจิตใจให้สะอาด ปราศจากสิ่งเศร้าหมองใจตามโอกาสที่จะทำได้ สถานที่นี้จึงจะเป็นประโยชน์ในกาลต่อไปข้างหน้า...”

ทั้งนี้เมื่อแรกเริ่มสร้างวัด พื้นที่แห่งนี้เป็นเพียงทุ่งนาและป่าละเมาะ พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะปรารภนาให้วัดมีสภาพธรรมชาติอันสุขสงบ จึงให้ปลูกพรรณไม้ไว้เป็นร่มเงา และสร้างอุโบสถธรรมชาตินบนเกาะกลางสระบัว พระประธานประดิษฐานอยู่ทางทิศใต้ของอุโบสถ ผืนพระพักตร์ไปทางทิศเหนือ มีผืนน้ำเป็นสีมามีต้นไม้เป็นพุ่มและพุ่มใบบังเป็นหลังคาอุโบสถ บรรยากาศอันสงบเย็นนี้ประหนึ่งสัมผัสพุทธรกาล

ความสงบร่มเย็นในปัจจุบันกาล

ธรรมชาติมีฤดูกาลที่แปรเปลี่ยน เมื่อฝนโปรยปรายพระภิกษุไม่อาจทำสังฆกรรมในอุโบสถธรรมชาติได้ ยามแดดจัดร่มเงาไม้ก็ไม่พอเพียงจะบังแดด และเมื่อพุทธบริษัทเพิ่มขึ้นด้วยแรงศรัทธา พระอาจารย์ในวัดต้องร่วมกันจัดกิจกรรมและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่หมู่คณะต่าง ๆ ที่เข้ามาเจริญธรรม จึงต้องปรับเปลี่ยนสภาพธรรมชาติให้อยู่สบายขึ้นโดยสร้างอาคารและปรับภูมิทัศน์ในอาณาบริเวณให้ร่มรื่นสวยงาม สุขสงบ คงความเป็นธรรมชาติไว้ให้มากที่สุด

บริเวณเขตต่างๆ ของวัดซึ่งแบ่งเป็นสัดส่วนชัดเจน ล้วนอยู่ภายใต้ร่มไม้ที่ค่อยๆ ปลุกเพิ่มเติมมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เป็นสำนักสงฆ์สนเฒ่าแสดงธรรม (พ.ศ. ๒๕๒๘) จนปัจจุบัน อาทิ

เขตพุทธาวาส ได้แก่ ที่ตั้งอุโบสถนาถธรรม ระลึกคุณ ชั้นในล้อมรอบด้วยพันธุ์ไม้ประเภท “ลีลาวดี” ดอกสีขาว บริสุทธิและหอมกรุ่น ชั้นนอกปลูกต้น “บุณนาศ” เรียงราย อยู่เหนือรั้ว “อังกาบ” “ลีมา” ซึ่งแสดงเขตทำสังฆกรรมของ สงฆ์ใช้ “ศิลาแท่นเป็นนิมิต” อยู่ที่มีมุขของลานโบสถ์ทั้ง ๔ มุม

นิมิตอยู่ใต้ “ร่มโพธิ์” ที่กำลังแผ่กิ่งก้านไพศาล ต้นโพธิ์ ทั้ง ๔ ต้นนี้ได้เมล็ดพันธุ์จากพุทธคยา ชื่อว่า “อัลลัตตะ” เป็น หน่อของต้นโพธิ์ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ในสมัยพุทธกาล นอกจากนี้ยังมีความร่มรื่นของ “สวนสาละสมเด็จพะเทพ รัตนราชสุตา” ความร่มรื่นของ “ป่าโปร่งบริเวณลานธรรม กาญจนภิเษก ลานหินโค้ง” ที่ยืนต้นปกคลุมลานทราย อัน เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา สำหรับสวดมนต์ ฟังธรรม รวมทั้ง “สวนป่าคืนชีวิตสู่ธรรมชาติ” ที่ขยายเพิ่มเติม

เขตสังฆาวาส เป็นที่พำนักของหมู่พุทธบริษัท ๔ ได้แก่ “เขตภิกษุ” (ด้านทิศเหนือของลานหินโค้ง) “เขตภิกษุณี” เป็น อาคารที่พำนักของแม่ชีตั้งอยู่หน้าวัด รวมถึงอาคารธรรมมาตา สำหรับเป็นที่พักของผู้ปฏิบัติภาวนาฝ่ายหญิง “เขตอุบาสก” เป็นที่พำนักค้างคืนของผู้ปฏิบัติธรรมชาย อยู่ด้านหลังวัดต่อ จากลานหินโค้ง รวมทั้งกุฏิพุทธสาวก ๖๐ หลัง สำหรับเป็นที่พำนักของนักบวชเนกขัมมบารมีฝ่ายชายในเขต กัมมัฏฐาน “ล้วนร่มรื่นอยู่ภายใต้ร่มไม้ใหญ่น้อย” ดังแดนดินถิ่นธรรม ครั้งพุทธกาล

หน่อเนื่อนาบุญ หน่อเนื่อนาบุญฝ่ายก่อสร้างและพัฒนา สมัยเริ่มสร้างวัด

น้ำใจจากหน่อเนื่อนาบุญในปีแรกแห่งการบุกเบิกสร้าง วัดจนถึงวันที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราช กุมารีทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์วัดปัญญาบันฑิตารามที่ ระลึก ๘๔ ปี หลวงพ่อปัญญาบันฑิตภิกขุ และถวายเป็นพระ ราชกุศลในโอกาสฉลองครองสิริราชสมบัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครบ ๕๐ ปี เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ ลำดับตามหน้าที่สำคัญๆ ดังนี้

สถาปนิก คุณชันเช จารุบุษปายน ซึ่งพระเดชพระคุณ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุกล่าวแสดงความซาบซึ้งว่า... “คุณชันเช พ่อเป็นชาวญี่ปุ่น แม่เป็นคนไทย เป็นสถาปนิกที่ช่วยเหลืองานก่อสร้างอาคารเฉลิมพระเกียรติโดยไม่มีค่าตอบแทนอะไร ทำหน้าที่อย่างดี มาคอยควบคุมดูแลการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบและติดตามแก้ไขจนถูกต้องเรียบร้อย หลวงพ่อขอชมเชยน้ำใจ”

คณะกรรมการจัดทำผังวัด ประกอบด้วย คุณชันเช-คุณเสาวนีย์ จารุบุษปายน คุณสมศักดิ์-คุณมาลินี เศรษฐนันท์ พลอากาศตรี ยุทธพงศ์-คุณทิพยา กิตติขจร ถวายผังวัดแด่พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) เมื่อ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๗

ผู้ดำเนินการฝังท่อลอดถนนหน้าวัด คุณโกศล รัตนารักษ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสถาน ทางหลวงท้องถิ่น กรมโยธาธิการ เมื่อ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๓๗

ผู้ดำเนินการติดตั้งน้ำและไฟฟ้าบริเวณวัด พล.อ. เซาวลิต ยงใจยุทธ เมื่อ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๗

ผู้อุปถัมภ์สร้างถนนเข้าวัดและรอบวัด พล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์ เมื่อ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๗

ผู้อุปถัมภ์โรงเรียนพุทธบุตร เปิดโรงเรียนพุทธบุตรวัดปัญญานันทาราม ในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๓๗ โดยมีอดีตผู้ใหญ่ละออ กัลลหาวรินทร์ เป็นประธาน และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๐ คุณสมพงษ์ จันทร์ฉาย และคุณประยูร พรหมสุทธิ เป็นผู้อุปถัมภ์

ผู้ดำเนินการถมดินปรับพื้นที่ทั้งวัดให้เป็นไปตามผัง นายสวัสดิ์ วัฒนายากร อธิบดีกรมชลประทาน และนายรุ่งเรือง จุลชาติ รองอธิบดี มอบให้คุณทองโรจน์ เอี่ยมขำ คุณวินัย บุรณชาติ คุณชาญ พัดใบก คุณเกษม สงพูล พร้อมด้วย

เจ้าหน้าที่กรมชลประทานร่วมสนองงานเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ “เทิดพระเกียรติแม่” ในวันแม่แห่งชาติ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๗

สร้างอาคารสำนักงาน โดยนายแปลก มหาคุณอมร ควบคุมและดำเนินการ

ผู้ประสานกับกระทรวงมหาดไทย นายดิเรก ถึงฝั่ง นายอำเภอปากเกร็ด

จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์วัดปัญญานันทารามไปติดตั้งหน้าวัด โดยบริษัทไทยน้ำทิพย์ (โค้ก) ปทุมธานี เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๗

ดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนวัด พระมหาสมโภชน์ จิตติญาโณ ได้รับทะเบียนบ้านเลขที่ ๑ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๗

ขุดย้ายต้นไม้ ศูนย์ฝึกอบรมข้าราชการกรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่แผนกพืชสวน

ทำศาลาริมน้ำ คุณวินัย บุรณชาติ ส่งเจ้าหน้าที่กรมชลประทานตอน ๒ หนองเสือ มาดำเนินการ

จัดทำสารคดี สถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ โดยการประสานงานของคุณมาลี พรชัย เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๓๗

จัดทำรายการวิทยุเผยแพร่ ออกรายการทางวิทยุเพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ โดยคุณสมพงษ์ - คุณภาวนา วิสุทธิแพทย์ เมื่อ ๑๐ กันยายน ๒๕๓๗

มอบสิ่งของแก่นักเรียน โดยคุณเกียรติ ชัยพิพัฒน์ ผู้อำนวยการกองฝึกอบรม กรุงเทพมหานคร เมื่อ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๓๗

ทำป้ายบอกระยะทาง ตามทางแยกต่างๆ ข้างถนนตั้งแต่
รังสิตถึงวัด โดยบริษัทเทคนิคการจราจรคลองสอง เมื่อ ๒๔
ตุลาคม ๒๕๓๗

ทอดกฐินสามัคคี คณะญาติโยมจากวัดชลประทาน
รังสิตและผู้มีจิตศรัทธาร่วมทอดกฐินสามัคคี ณ วัดปัญญานันทาราม โดยมีพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) เป็น
ประธานในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

เจ้าภาพสร้างกุฏิหลวงพ่ คุณประยูร พรหมสุทธิ เมื่อ
วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๗

ทำระบบประปา คุณทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ รัฐมนตรีช่วย
ว่าการกระทรวงสาธารณสุข มอบหมายให้กรมอนามัยดำเนินการ
การโดยกองประปาชนบท เมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๓๘

ปฏิบัติธรรมบูชาครั้งที่ ๑ โดยคณะครูอาจารย์และ
ประชาชนทั่วไป มีพระมหาเผียน อนุจารี เป็นผู้อำนวยการ

อบรม ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๖ มกราคม ๒๕๓๘

ทอดผ้าป่าร่วมบุญสร้างวัดปัญญานันทาราม คุณมาลี
พรชัยเป็นประธานพร้อมคณะลูกหลานและญาติมิตร เมื่อวันที่
๒๘ มกราคม ๒๕๓๘

พลังแห่งกองทัพธรรม ได้แก่พุทธบริษัทชาวคลองหก
เป็นแรงงานที่แข็งขันยิ่ง ซึ่งพระเดชพระคุณหลวงพ่ปัญญานันทภิกขุ ผู้เป็นประหนึ่งแม่ทัพธรรมได้กล่าวชมอย่างซาบซึ้ง
น้ำใจของญาติโยมชาวคลองหกและใกล้เคียงผู้ร่วมกันพัฒนา
วัด เช่น ขุดลอกสระบัว ปรับพื้นที่ทั้งหมด ปรับปรุงสถานที่
เพื่อฝึกอบรมเยาวชน รวมทั้งปรับปรุงลานทรายอุโบสถเพื่อ
ใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ปลูกต้นไม้ สร้างห้องน้ำห้องส้วม
รวมทั้งร่วมกันแบ่งเบาภาระไปทำอาหารมาเลี้ยงสาธุชนจำนวน
มากในวันทอดกฐินปีแรก ที่ท่านพระครูปลัดศิลาวัณย์กังวลใจ
ว่าคนมามาก ๆ จะต้อนรับอย่างไร จะกินอะไรกัน กับข้าวจะ
นำมาจากที่ไหนเพื่อเลี้ยงผู้คน

“แต่ชาวคลองหกเขามีน้ำใจเสียสละ ชาวบ้านเขาเข้าไป
ทำคนละอย่าง จะกินอะไรก็ได้ กลัวยเอามาแขวนตามต้นไม้
เต็มไปหมด หลวงพ่อไปฉันเพล แล้วนั่งดูร้านก๋วยเตี๋ยวเขาทำ
กันช่วยกันหลายคน ใส่ซามให้คนนำไปกินไม่เบื้อหน่าย ทำกัน
อย่างแข็งขัน ก็อดจะชมเชยชาวคลองหกไม่ได้”

ภูมิพัฒน์แห่งวัดปัญญานันทารามโดยสังเขป

๒๕๒๘ - วันที่ ๑๒ เมษายน คุณลุงพิชิตและคุณป้าจรัส
ทองสีม่วง ถวายที่ดิน ๖ ไร่ในตำบลคลองหกแต่
คณะสงฆ์ โดยพระเฉลิม ปภัสโร เป็นประธาน
รับถวาย ได้รับอนุญาตให้สร้าง “สำนักสงฆ์สนเฒ่า
แสดงธรรม”

๒๕๓๕ - วันที่ ๒๙ ธันวาคม คุณลุงพิชิต และคุณป้า
จรัส ทองสีม่วง ญาติโยมและคุณป้าบุญส่ง
โพธิจันทร์ อุบาสิกาวัตรชลประทานรังสฤษดิ์ ผู้
ประสานงาน ร่วมกันถวายสำนักสงฆ์นี้แด่พระ
เทพวิสุทธิเมธี (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) องค์
ประธานอำนวยการศูนย์สืบอายุพระศาสนา วัดชล
ประทานรังสฤษดิ์ (ที่ระลึก ๘๐ ปี ปัญญานันทะ)
เพื่อสร้างวัด

๒๕๓๗ - วันที่ ๓๑ มกราคม ได้รับอนุญาตให้ตั้งวัดใน
พุทธศาสนา ชื่อว่า วัดปัญญานันทาราม วัน
ที่ ๙ พฤษภาคม คณะกรรมการจัดทำผังวัด

ประกอบด้วยคุณชั้นเช-เสาวนีย์ จารุบุษปายน
สถาปนิกผู้ออกแบบผังวัด คุณสมศักดิ์ คุณมาลี
เศรษฐนันท์ และพลอากาศตรี ยุทธพงศ์ -
คุณทิพย์ กิตติขจร มอบถวายผังวัดแด่พระเทพ
วิสุทธิเมธี วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พระมหาสง่า สุภ
โร พระมหามานพ ปณฺญาวชิโร พระมหาสมโภช
ฐิติญาโณและคณะ จำพรรษาในวัดปัญญานันทาราม
เพื่อดำเนินการก่อสร้างวัด เปิดโรงเรียนพุทธ
บุตร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัด จัดกิจกรรมเพื่อ
อุบาสก อุบาสิกา และเยาวชน

๒๕๓๘ - วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประกอบ
พิธีวางศิลาฤกษ์วัดปัญญานันทาราม - รับพระ
บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย ระยะ
เวลา ๑ ปี ก่อนจบการศึกษา และพระธรรมทายาท
จากวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ระยะเวลา ๓ ปี มา
ฝึกปฏิบัติศาสนกิจด้านการฝึกอบรมค่ายพุทธบุตร
และค่ายคุณธรรม - สถาปนิกคืออาจารย์ประชา
แสงสายัณห์ และวิศวกรคือ คุณพรชัย ศรีสังข์
บริษัทอรุณชัยเสรีและกรมโยธาได้เข้ามารับผิดชอบ
งานก่อสร้าง

๒๕๓๙ - เรือนนอน “เล่าไก่” สร้างเสร็จเรียบร้อย จึงเริ่มต้น
ขยายงานจัดกิจกรรมอบรมและเผยแผ่ธรรม อาทิ
จัดพิธีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเป็นรุ่นแรกที่วัด
ชลประทานรังสฤษฎ์และพาสามเณรมาศึกษาอบรม
ธรรมที่วัดปัญญานันทาราม

- เริ่มต้นงานก่อสร้างอาคารเฉลิมพระเกียรติและ
เสนาสนะ
- ออกวารสารปัญญาสาร “ฉบับบูชาแม่” เป็นครั้งแรก
เพื่อแจ้งข่าวสารจากวัดปัญญานันทาราม
- จัดอบรมเยาวชน “ค่ายพุทธบุตร” (นักเรียนประถม
ศึกษาตอนปลายและมัธยมต้น) “ค่ายพุทธธรรม”
(นักเรียนมัธยมปลายและอุดมศึกษา) ด้วยความ
ร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน
- จัดอบรม “ค่ายคุณธรรม” สำหรับข้าราชการและ
หน่วยงานต่างๆ
- ให้การศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแก่พระ
นวกะ ในช่วงฤดูเข้าพรรษา

๒๕๔๑ - วันที่ ๑๕ มิถุนายน สมเด็จพระเทพรัตนราช
สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเป็นประธาน
เปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติ และทรงประกอบพิธี
เททองหล่อพระพุทธรูปปางมารวิชัย พระประธาน
ประจำอุโบสถบุญชาธรรม วาลีกุณ ขนาดหน้าตัก
๗๒ นิ้ว เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระ
ชนมายุครบ ๗๒ พรรษา

๒๕๔๒ - จัดสัมมนาวิชาการในเดือนพฤษภาคม เพื่อเป็น
ธรรมสมโภชหลวงพ่อบุญญานันทะ เป็นประจำปี
ร่วมกับมูลนิธิวัดปัญญานันทาราม และจัดมอบ
ทุนการศึกษาแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาและ
มัธยมศึกษาในเขตอำเภอคลองหลวงและใกล้เคียง

๒๕๔๔ - ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เพิ่มความรู้และคุณภาพทางธรรมและบาลีแก่พระภิกษุและสามเณร

๒๕๔๕ - วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา อาณาเขตกว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร

- ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดปัญญาบันฑิตาราม (กศน.) เพื่อให้พระภิกษุ-สามเณรได้รับการศึกษาสายสามัญ

- ตั้งสถาบันปัญญาบันฑิตาราม เพื่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการสนับสนุนให้บุคลากรมาปฏิบัติศาสนกิจ เป็นความร่วมมือระหว่างวัดปัญญาบันฑิตารามกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๕๕๑ - คัดเลือกวัดและนิมนต์พระ ๘๐ วัด อบรมในโครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติอันเป็นโครงการสนับสนุนวัดให้เป็นศูนย์กลางสร้างสุขของชุมชน เพื่อเชิญชวนชาวพุทธเข้าวัดในวันอาทิตย์

๒๕๕๒ - พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชธิดาตามาตุ เสด็จเป็นองค์ประธานเปิดป้าย วัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๘๐ วัด

- จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระราหุล (แผนกสามัญศึกษา) เพื่อรองรับการศึกษาทั้ง ๓ สายการศึกษา คือ สายนักธรรมศึกษา สายบาลีศึกษาและสายสามัญศึกษา ซึ่งพระภิกษุ-สามเณรสามารถศึกษาควบคู่กันไปได้ทั้ง ๓ สายพร้อมกัน ทำพิธีเปิดการเรียนการสอนปีการศึกษาแรก

เมื่อ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒ โดยพระมหาเผียน อนุจารี เมตตาเป็นประธานในพิธี มีสามเณรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๕๑ รูป ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๘ รูป นักเรียนบาลีทุกระดับชั้นจำนวน ๗๑ รูป นักเรียนนักธรรมทุกระดับชั้น จำนวน ๙๔ รูป

- วันที่ ๓๑ ตุลาคม ครอบครวัณรารัตน์วันชัย นำโดยแม่ชีพรลพัชร นรารัตน์วันชัย กรรมการบริหารสมาคมวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนา วัดปัญญาบันฑิตาราม FM.๙๗.๗๕/๑๐๔.๒๕ MHz ได้ถวายสถานีวิทยุ แห่งนี้แด่พระพรหมโมลี เจ้าคณะภาค ๑ กรรมการเถรสมาคมและท่านได้เมตตาประกอบพิธีเปิดสถานี คลื่นสีขาวของชาวพุทธให้อย่างเป็นทางการโดยมี นายวีระ ลิ้มปะพันธ์ นายกสมาคมวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้เกียรติร่วมพิธีด้วย

- ก่อสร้างหอสมุดกลางวัดปัญญาบันฑิตาราม (อาคารแสงสายัณห์) ใกล้สำนักงานกัมมัญฐาน

๒๕๕๓ - ก่อสร้างเรือนซักล้างเครื่องนอนของฝ่ายค้ายพุทธบุตรพุทธธรรม

- ก่อสร้างเรือนซักล้างเครื่องนอนของฝ่ายเนกขัมม-บารมี

- คัดเลือกวัดและนิมนต์พระ ๑๒๐ วัดทั่วประเทศมา ให้การอบรมในโครงการวัดวิถีพุทธ เพื่อเชิญชวนให้ชาวพุทธเข้าวัดในวันอาทิตย์

- เดือนพฤษภาคม ปรับปรุงพื้นที่ โดยถมสระที่เคยมี
ธรรมนาวาลอยลำ เพื่อพัฒนาเป็นสวนป่าคันชีวิตสู่
ธรรมชาติ
 - เดือนมิถุนายน เริ่มก่อสร้างศูนย์หนังสือพุทธศาสนา
๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญาันทะ วัดปัญญาันทาราม
โดยมีธรรมสภาเป็นเจ้าภาพการก่อสร้าง
 - ๓ มิถุนายน ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ศูนย์สืบอายุ
พระพุทธศาสนา วัดปัญญาันทาราม ๑๐๐ ปี ชาต
กาลปัญญาันทภิกขุ มีพระอาจารย์พระมหาเผียน
อนุจารี เป็นประธานพิธี
 - สร้างถนนรอบวัดและวางท่อระบายน้ำ
 - เดือนมิถุนายน ๒๕๕๓ ก่อสร้างศูนย์คอมพิวเตอร์
โดยสำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คเป็นเจ้าภาพการก่อสร้าง
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศอุตสาหกรรม
เครื่องคอมพิวเตอร์
 - ๑๗ ตุลาคม วางศิลาฤกษ์อาศรมธรรมมาตา โดย
องคมนตรี พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์
- ๒๕๕๔ - ๓ มิถุนายน พิธีเปิดอาคารศูนย์สืบอายุพระพุทธ
ศาสนา วัดปัญญาันทาราม ๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญา
นันทภิกขุ
- ๒๐ กันยายน ซ้อมที่ดินจำนวน ๔ แปลง รวม ๕ ไร่
 - ๙ ตุลาคม พิธีทำบุญประดิษฐานพระประธาน หน้า
ธัมเมกสถูป ณ ลานหินโค้ง
- ๒๕๕๖ - ๑๖ มีนาคม พิธีเปิดอาศรมธรรมมาตา โดย นาย
ศิริพงษ์ ห่านตระกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี

- เป็นประธาน อาศรมธรรมมาตาเป็นที่พำนักของฝ่าย
สตรีที่มาเจริญธรรม สามารถพำนักได้ราว ๔๐๐ คน
- ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซ้อมที่ดินเพิ่ม ๓ แปลง รวม
๓ ไร่ บริเวณทางเข้าวัดด้านซ้ายมือ รวมที่ดินวัด
ปัญญาันทาราม ๕๕ ไร่ ๓ งาน ๓๒๒ ตารางวา
- ๒๕๕๗ - จัดสร้างพุทธอุทยาน สังเวชนียสถาน ณ วัดปัญญา
นันทาราม เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาส
เฉลิมพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา และฉลองวา
ครบ ๒๐๐ ปีจังหวัดปทุมธานี

ในปัจจุบันชาวพุทธผู้มีศรัทธาต่อวัดปัญญาันทาราม
มีมากขึ้นกว่าจะกล่าวนามได้ถ้วนทั่ว ซึ่งท่านเหล่านั้นล้วนมี
ศรัทธาต่อพระลัทธิธรรมแห่งพระพุทธองค์ ศรัทธาต่อแนวคำ
สอนของท่านพุทธทาสภิกขุ และท่านปัญญาันทภิกขุ รวม
ถึงท่านปัญญาันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) ประธานสงฆ์ ต่างสะสม
บุญบารมีโดยถวายปัจจัยร่วมกันสร้าง พัฒนาวัดและเป็นการ
สำคัญของวัดในการจัดกิจกรรมให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่อย่าง
ต่อเนื่องและทุ่มเท

พุทธบริษัทแห่งวัดปัญญาันทารามล้วนตระหนัก
และอนุโมทนาบุญที่ท่านร่วมมือกันพัฒนาวัดให้ก้าวหน้า ทัน
สมัยแต่ยังคงรักษาพุทธวจนะ รักษาบรรยาการศาสนสถาน
และดำรงปณิธานแห่งท่านปัญญาันทภิกขุไว้ได้อย่างเหนียว
แน่น ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงไพศาลและสงบสุขร่วมกันทั้ง
บ้าน วัด โรงเรียนและประเทศไทยของเรา การจาริกซื้อท่าน
ผู้ใจบุญจึงปรากฏตามสถานที่ต่างๆ ในวัด เพื่อให้สาธุชนผู้
พบเห็นได้ร่วมอนุโมทนาบุญกับท่านเหล่านั้น ถือเป็นหนึ่งใน
บุญกิริยา ๑๐ ประการอันยิ่งใหญ่แห่งพุทธพจน์

พุทธศิลป์ พุทธสถาปัตยกรรม ในภูมิทัศน์วัดปัญญานันทาราม

อาคารสถานที่อันประกอบด้วยลักษณะทางพุทธสถาปัตยกรรม พุทธศิลป์ โดยสรุปได้แก่

๑. อาคารเฉลิมพระเกียรติ

๒. อุโบสถบุษชาธรรม รำลึกคุณ แห่งวัดปัญญานันทาราม

๒.๑ การจัดวางผังอุโบสถ

๒.๒ ตัวอาคารอุโบสถ

๑) เส้นโค้งรอบวงและเสา ๑๐ ต้น

๒) เสา ๑๒ ต้นของตัวอาคาร

๓) อาคารทรงสี่เหลี่ยม

๔) ช่องระหว่างเสา

๕) มณฑป ที่ประดิษฐานพระปฎิมา ประกอบด้วย

(๑) องค์พระประธาน

(๒) ภาพปั้นนูนต่ำองค์พระปฐมเจดีย์

(๓) ภาพปั้นนูนต่ำพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช

๖) พระบรมสารีริกธาตุ

๗) ช่องว่างระหว่างเสา ๒ ช่องตรงพระประธาน

๘) ลวดลายฉลุไม้รูปเจดีย์ระฆังจำนวน ๑๐๘ องค์

๙) กระฉกฝ้าประดับเพดาน

๑๐) เพดาน ๔ ช่อง

๑๑) ภาพพระพุทธรูปประวัติ

๑๒) พระไตรรัตน์

๑๓) รัตนบัลลังก์

๑๔) อักษรจารึกและใบโพธิ์

๑๕) เพดานอุโบสถบุษชาธรรม ระลึกคุณกับปริศนาธรรม

๑๖) รูปแบบและตัวเลขสัญลักษณ์เกี่ยวกับพุทธประวัติ และหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลป์

๒.๓ ช้างและตุ๊กตาสัตว์บนแนวกำแพงรอบอุโบสถ

๒.๔ สัญลักษณ์ดอกบัวบนรอบอุโบสถ

๒.๕ ต้นโพธิ์

๒.๖ ก้อนหิน

๒.๗ รอยพระพุทธรูป

๓. สวนป่าคันทวีตสุธรรมชาติ

๔. เจดีย์ระฆัง Bomb to Bell สันติสุข สันติภาพ

๕. สวนสาละสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดา

๖. สวนป่ากาญจนาภิเษกลานหินโค้ง

๗. ภูมิพระธรรมโกศาจารย์ (๙๒ ปี ปัญญานันทะ) หรือภูมิ กัตถัญญ

๘. ภูมิปัญญานันทะ ภูมิอนุจารี และ ภูมิสุภโรคนาจารย์

๙. เขตกัมมัญฐาน

๙.๑ สำนักงานกัมมัญฐาน

๙.๒ ภูมิพุทธสาวก

๙.๓ ศาลา ณ ระนอง

๑๐. สำนักงานวัดปัญญานันทารามและระเบียบธรรม

๑๑. เรือนพักชาย/อนาคาริกธรรมาจารย์ และ เรือนพักสามเณร

๑๒. ศาลาการเปรียญ หรือ ศาลาบาตร

๑๓. ภูมิแม่ชี

๑๔. ภูมิดาธรรม หรือคฤหาสน์ หรือกำแพงภูเขา

๑๕. อาคารสถาบันปัญญาันนทะ ธรรมานุสรณ์ ๑๐๐ ปี
ชาตกาล
๑๖. ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนาวัดปัญญาันนทาราม
๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญาันนทิกขุ
๑๗. ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญา
ันนทิกขุ
๑๘. ศูนย์นิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ ที่ระลึก ๑๐๐ ปี ปัญญา
ันนทิกขุ
๑๙. หอสมุดกลางวัดปัญญาันนทาราม (อาคารแสงสายัณห์)
๒๐. ศูนย์คอมพิวเตอร์
๒๑. อาคารธรรมมาตา
๒๒. สถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนาวัดปัญญา
ันนทาราม
๒๓. เรือนพยาบาล
๒๔. อาคารธรรมปิตา
๒๕. เสปียงบุญ
๒๖. ศาลาอิมบุญ

ศาสนสถานของวัดปัญญาันนทารามเป็นสถาปัตยกรรม
ร่วมสมัย ที่แฝงธรรมะและพุทธประวัติที่น่ารู้ไว้ในรูปของพุทธ
ศิลป์ให้ศึกษาอย่างมากมายทุกแห่ง ด้วยพระเดชพระคุณพระ
พรหมมังคลาจารย์ (ปัญญาันนทิกขุ) ได้วางวัตถุประสงค์ของ
การสร้างวัดปัญญาันนทารามว่า “มุ่งหวังเป็นพุทธบูชา” พุทธ
บริษัทแห่งวัดปัญญาันนทารามจึงมีโอกาสเรียนรู้ธรรมะและ
พุทธประวัติได้อย่างรื่นรมย์

๑. อาคารเฉลิมพระเกียรติ

พุทธบริษัทได้ร่วมสร้างอาคารหลังนี้หล่อถวายเป็นพระ
ราชกุศล เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษกของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและ
ได้รับพระบรมราชานุญาตอัญเชิญตราสัญลักษณ์งานฉลอง
ครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปีประดิษฐานที่หน้าบันอาคาร
เฉลิมพระเกียรติ

อาคารเฉลิมพระเกียรติออกแบบโดยนายชันเชและนางสาวนีย์ จารุบุษปายาน เป็นอาคาร ๓ ชั้น มีพื้นที่ใช้สอย ๓,๑๘๐ ตารางวา มี**รูปลักษณ์คล้ายเรือเพื่อเป็นคตินำสัตว์โลกข้ามสังสารวัฏสู่นิพพาน** ด้วยแนวปฏิบัติ คีล สมาธิ ปัญญาซึ่งเป็นปริศนาธรรม ประกอบไว้กับอาคารแต่ละชั้นดังนี้

ชั้นที่ ๑ หมายถึง **คีล** เป็นห้องประชุมอเนกประสงค์ มีพระประธานประดิษฐานอยู่

ชั้นที่ ๒ หมายถึง **สมาธิ** เป็นห้องเจริญภาวนา

ชั้นที่ ๓ หมายถึง **ปัญญา** เป็นห้องค้นคว้าและพัฒนาสติ ปัญญาผ่านภาวนามยปัญญาและปริศนาธรรม

หน้าอาคารเฉลิมพระเกียรติมีรูปประติมากรรม **พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร** จำลองจากองค์จริงที่ปรากฏอยู่ในสวนโมกขพลาราม ซึ่งเป็นรูปเคารพสมัยอาณาจักรศรีวิชัย รุ่งเรืองอยู่แถบอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระโพธิสัตว์เป็นสัญลักษณ์ของความเสียสละด้วยความกรุณา

๒. อุโบสถบูชาธรรม ระลึกคุณ

อุโบสถบูชาธรรม ระลึกคุณ เป็นนามเฉพาะของอุโบสถ วัดปัญญาบันทธาราม มีรูปทรงแปลกตาเพราะมุ่งใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าทั้งพิธีกรรม การสวดมนต์ การสนทนาธรรมและ กิจกรรมอบรมต่าง ๆ โดยทุกหนทุกแห่งของอุโบสถล้วนมีความหมายทั้งด้านพุทธประวัติและธรรมะสอนใจ ให้เข้าใจถึงหัวใจของพระพุทธศาสนา

อุโบสถ หรือ โบสถ์ หรือ พระอุโบสถ (ถ้าเป็นอารามหลวง) **เป็นเขตพุทธาวาส** ถือว่าเป็นที่อยู่ของพระพุทธเจ้า เป็นที่รักษาไว้ซึ่งธรรมและวินัย ที่มีกฎหมายเถรสมาคมคุ้มครองรักษา ได้รับอนุญาตหรือได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแก่สงฆ์โดยเฉพาะ

วิสุงคามสีมา คือ เขตแดนพิเศษแยกออกจากที่ดินของบ้านเมือง มีเครื่องหมายบอกเขต เรียกว่า นิमित เป็นแดนที่กำหนดไว้สำหรับทำสังฆกรรมของสงฆ์

นิमित หมายถึง วัดที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้เป็นเครื่องหมายกำหนดเขตสีมา มี ๘ ชนิด ได้แก่ ภูเขาดินล้วน ภูเขาศิลาล้วน ภูเขาศิลาปนดิน ศิลาแท่งหรือศิลาเจือแร่ ป่าไม้ ถนนวน จอมปลวก และแม่น้ำ

อุโบสถบูชาธรรม ระลึกคุณ แห่งวัดปัญญาบันทธารามใช้ **ตันโพธิ์และศิลาแท่งเป็นนิमित** เพื่อแสดงเขตสีมาทั้งสี่ทิศ ตันโพธิ์ทั้ง ๔ ต้นนี้ได้เมล็ดพันธุ์มาจากพุทธคยา ชื่อว่า **อัสสัตถะ** ซึ่งเป็นหน่อของตันโพธิ์ตรัสรู้สมัยพุทธกาล

อุโบสถ เป็นสถานที่ที่พระสงฆ์ใช้ประชุมทำสังฆกรรม เช่น สวดปาฏิโมกข์ อุปสมบท เป็นต้น สังฆกรรม แปลว่า กรรมอันสงฆ์พึงทำ สงฆ์เกิดขึ้นจากการที่มีภิกษุ ๔ รูปขึ้นไปมานั่งรวมกันเป็น “สงฆ์สามัคคี” พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรมทางพระวินัยในเขตสีมา การนั่งต้องนั่งให้ได้ ยหัตถบาล (คือระยะที่สงฆ์ของถึงกันได้) และต้องอยู่ในที่ประชุมตลอดเวลาที่ทำสังฆกรรมนั้น เวลาที่มีมติเป็นเอกฉันท์จะใช้วิธีเงียบ หรือรับว่า “สาธุ” ซึ่งมตินั้นต้องถูกต้องเป็นธรรม ไม่มีอคติ จึงจัดว่าเป็น “สังฆกรรม” แท้ ดังนั้นสังฆกรรมในโบสถ์ถือว่าเป็นวินัยสำคัญ

เมื่อครั้งยังเป็นสำนักสงฆ์สนเฒ่าแสดงธรรม ได้สร้างอุโบสถแบบธรรมชาติ ใช้ต้นไม้แทนผนังและหลังคา ครอบคลุมลานทรายที่ใช้แทนพื้นอุโบสถ มีน้ำซึ่งเป็นบึงบัวหลวงเป็นเขตสีมา เรียกว่า อุทกสีมา และเมื่อแรกตั้งวัดปัญญานันทารามยังคงรักษารูปแบบเดิม ทั้งนี้เพื่อสร้างบรรยากาศให้เข้าถึงความสะอาด สว่าง สงบ แห่งพระไตรรัตน์ แต่การทำ

สังฆกรรมไม่สะดวกเมื่อมีฝนตก พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัญญานันทภิกขุ จึงปรารภให้สร้างอุโบสถวัดปัญญานันทารามให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ เหมาะแก่การทำสังฆกรรมและกิจอื่นๆ จึงได้จัดพิธีวางศิลาฤกษ์อุโบสถ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ หลังจากก่อสร้างวัดปัญญานันทารามมาได้ ๑๐ ปี โดยเน้นความเรียบง่าย ประหยัด มีประโยชน์และถูกต้องตามธรรมวินัย

ด้วยเหตุที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงเคารพพระธรรม เหล่าพุทธบริษัทจึงควรสำนึกและเคารพสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเคารพด้วย ดังนั้นเมื่อการก่อสร้างอุโบสถคืบหน้าไปกว่าร้อยละ ๙๐ พุทธบริษัทจึงร่วมกันจัดพิธี**น้อมบูชาพระไตรรัตน์ เติตรัมฉัตร ๖๐ ปีครองราชย์ ธรรมสมโภช ๙๕ ปีพระพรหมมังคลาจารย์ และ อาจริยบูชา ๗๕ ปีพระมหาเถียร อนุจารี** ในวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัญญานันทภิกขุเป็นประธาน จึงเป็นที่มาของชื่ออุโบสถวัดปัญญานันทารามว่า **“อุโบสถบูชาธรรม ระลึกคุณ”**

ปริศนาธรรมที่ปรากฏในพุทธสถาปัตยกรรม และ พุทธศิลป์แห่งอุโบสถนุชาธรรม ระลึกคุณ

ท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) ประธาน
สงฆ์วัดปัญญานันทาราม เมตตาให้ความรู้เกี่ยวกับปริศนา
ธรรมของอุโบสถได้อย่างละเอียดในเรื่อง “*ชุมทรัพย์ในอุโบสถ*”
ดังนี้

๑. การจัดวางผังอุโบสถ พื้นที่รอบอุโบสถกว้าง ๔๐
เมตร ยาว ๘๐ เมตร ยกกระดานพื้นอุโบสถให้สูงกว่าสถานที่
ทั่วไปของวัด เสมือนการบูชาสักการะหรือเทิดทูนบูชา มีการ
ประดับตกแต่งและสื่อความหมายสัญลักษณ์นุชาธรรม ให้
เรียนรู้สู่การดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์

๒. อาคารอุโบสถ มุ่งเน้นพุทธสถาปัตยกรรมออกแบบโดย
สถาปนิก คุณประชา แสงสายัณห์ จากธรรมทัศน์ของพระ
เดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) ที่
ต้องการสื่อความหมาย ความสำคัญของพระธรรม ทั่วทุกส่วน
ของอุโบสถนุชาธรรม ระลึกคุณ โดยมีคุณพรชัย ครีลังค์ เป็น
วิศวกร ดังนี้

► **๑) เส้นโค้งรอบวงและเสา ๑๐ ต้น เส้นโค้งรอบ
วง** หมายถึง โลกหรือโลกธรรม เราเกิดมาในโลก ถ้าอยู่โดย
ไม่มีธรรมเป็นหลัก ก็จะถูกโลกเบียดเบียน ความทุกข์ความ
วุ่นวายก็จะเกิดขึ้น เช่น กล่าวว่า เรามีกรรม มีเคราะห์ มี
เวร โชคไม่ดี เป็นต้น แต่ถ้ามีศาสนา การอยู่ในโลกตามหลัก
ธรรม ถือว่าอยู่เพื่อสร้างบารมี ดังนั้น **เสา ๑๐ ต้น** หมายถึง
หลักธรรมที่ต้องนำมาปฏิบัติ เพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุดของ
ความเป็นพระพุทธเจ้าและความเป็นพุทธสาวก คือ บารมี ๑๐
ประการ ได้แก่

- ๑) **ทาน** การให้ การเสียสละ
- ๒) **ศีล** การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย
- ๓) **เนกขัมมะ** การออกบวชหรือปลีกตัวปลีกใจจากกาม
- ๔) **ปัญญา** ความรอบรู้
- ๕) **วิริยะ** ความเพียร ๖) **ขันติ** ความอดทน
- ๗) **สังกะ** ความจริง ๘) **อธิษฐาน** ความตั้งใจมั่น ๙)
เมตตา ความรักใคร่
- ๑๐) **อุเบกขา** ความวางใจเป็นกลาง ทศบารมีนี้ถือว่าได้
บำเพ็ญในทศชาติ

► **๒) เสา ๑๒ ต้นของตัวอาคาร** หมายถึง **กิจใน
อริยสัจ ๔** ได้แก่

- (๑) สัจจญาณ หยั่งรู้อริยสัจแต่ละอย่างว่า
นี้ทุกข์ นี้สมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธ
คามินีปฏิปทา
- (๒) กิจญาณ หยั่งรู้กิจในอริยสัจว่า ทุกข์
ควรกำหนดรู้ ทุกข์สมุทัยควรกำหนดละ
ทุกขนิโรธควรทำให้แจ้ง ทุกขนิโรธคามินี
ปฏิปทาควรทำให้เกิดมี
- (๓) กตญาณ หยั่งรู้ในกิจที่ได้ทำแล้วในอริยสัจ
ทุกข์รู้แล้ว ทุกข์สมุทัยได้ละแล้ว ทุกขนิโรธ
ได้ทำให้แจ้งแล้ว ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา
ได้ทำให้เกิดมีแล้ว การหยั่งรู้ หยั่งเห็นครบ
๓ รอบ เป็นไปในอริยสัจ ๔ รวมเป็น ๑๒

► **๓) อาคารทรงสี่เหลี่ยม** หมายถึง **อริยสัจ ๔** คือ ความ
จริงอันประเสริฐ ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะคือ

- (๑) ทุภะ สภาที่ทนได้ยาก
- (๒) สมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์
- (๓) นิโรธ ความดับทุกข์ (สภาพต้นหาดับสิ้นไป)
- (๔) มรรค ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

► ๔) ช่องระหว่างเสา หมายถึง ไตรสิกขา คือ คีล
สมาธิ ปัญญา

- (๑) คีล หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมใน
ความประพฤติอย่างสูง
- (๒) สมาธิ หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรม
จิตเพื่อให้เกิดสมาธิ
- (๓) ปัญญา หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรม
ปัญญาให้เกิดความรู้อย่างแจ้ง

ญาณ ๓ คือ ความหยั่งรู้ ได้แก่

- (๑) อดีตังสญาณ ความหยั่งรู้ส่วนอดีต
- (๒) อนาคตังสญาณ ความหยั่งรู้ส่วนอนาคต
- (๓) ปัจจุบันตังสญาณ ความหยั่งรู้ส่วนปัจจุบัน

วิชา ๓ คือ ความรู้แจ้ง

- (๑) บุพเพนิวาสานุสสติญาณ ระลึกชาติได้
- (๒) จตุปปาตญาณ รู้การจุติและการเกิดของสัตว์
ทั้งหลาย
- (๓) อาสวักขยญาณ ญาณหยั่งรู้การสิ้นไปแห่งอาสวะ
ทั้งหลาย

► ๕) มณฑป ที่ประดิษฐานพระปฎิมา ประกอบด้วย

- (๑) องค์พระประธานปางมารวิชัย มีหน้าตักกว้าง ๗๒
นิ้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จเป็นองค์ประธานเททองหล่อเมื่อ
วันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑

(๒) ภาพปั้นนูนต่ำองค์พระปฐมเจดีย์ องค์พระปฐม
เจดีย์เป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาครั้งแรก ทั้งนี้ใน
สมัยสมเด็จพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย ได้ทรงเผยแผ่
พระพุทธรูปศาสนาโดยส่งสมณทูตไปประกาศพระพุทธรูปศาสนา
ในต่างประเทศถึง ๔ สาย ซึ่งพระโสณะและพระอุตตระ ได้นำ
พระพุทธรูปนามาสู่สุวรรณภูมิ ณ ดินแดนนครปฐม ประกอบ
ด้วยสัญลักษณ์ธรรมจักร กวางหมอบ และพระคาถา

เย ชัมมา เหตุปปะกะวา เตสัง เหตุง ตะถาคะโต
เตสังญ โย นิโรธะ จะ เอวังวาที มหาสมมะโน

“ธรรมเหล่าใดมีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตตรัสเหตุเกิดและความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” อันเป็นหัวใจศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงสอน

(๓) **ภาพปั้นหุ่นดำพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช** เป็นพระธาตุเจดีย์องค์หนึ่งที่แสดงถึงหลักฐานการตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในประเทศไทยอย่างมั่นคงและยาวนาน คือ ประมาณ พ.ศ. ๘๕๔ พระนางเหมชาลาและพระโอรสธนกุมาร พร้อมนักบวชบาอูชาวลังกา เป็นผู้นำเสด็จพระบรมธาตุมาประดิษฐาน ณ หาดทรายแก้ว และได้สร้างเจดีย์องค์เล็ก ๆ ด้วยศิลปะแบบศรีวิชัย ต่อมา พ.ศ. ๑๐๙๓ พระเจ้าศรีธรรมมาศกราช (พระเจ้าจันทรภาพ) ได้ก่อสร้างเจดีย์ใหม่เป็นสถูปแบบสาญจิ ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๗๗๐ มีพระภิกษุจากลังกามาตั้งคณะสงฆ์และบูรณะพระธาตุเจดีย์ เป็นทรงระฆังคว่ำตามแบบลังกา ดังปรากฏมาถึงปัจจุบัน

► **๖) พระบรมสารีริกธาตุ** ประทานจากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก และพระมหาคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร เจ้าคณะใหญ่จีนนิกาย (ท่านเจ้าคุณเย็นเต็ก) เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔

พระบรมสารีริกธาตุเป็นเครื่องเตือนใจรำลึกพระคุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๓ ประการ ได้แก่ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณและพระมหากรุณาธิคุณ นอกจากนี้ พระบรมสารีริกธาตุถือเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญเกี่ยวเนื่องกับการเผยแผ่พระศาสนา เช่น ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งสมณทูตไปประกาศศาสนา ก็จะนำพระบรม

สารีริกธาตุไปประดิษฐานในดินแดนนั้น เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งความสัมพันธ์อันดีและเป็นวัตถุบูชาที่มีค่า เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน ดังปรากฏเป็นพระธาตุเจดีย์ต่างๆ มาจนถึงปัจจุบัน

► **๗) ช่องว่างระหว่างเสา ๒ ช่องตรงพระประธาน** แทนความหมายถึง **นิพพาน ๒** คือ สภาพที่ดับกิเลสและหมดทุกข์ซึ่งมี สอุปาทิเสสนิพพาน นิพพานยังมีอุปาทิเหลือ และ อนุปาทิเสสนิพพาน นิพพานไม่มีอุปาทิเหลือ

► **๘) ลวดลายฉลุไม้รูปเจดีย์ระฆังจำนวน ๑๐๘ องค์** สัญลักษณ์ระฆัง หมายถึง การรู้ตื่น เบิกบาน แสดงถึงอนุสาสนีปาฏิหาริย์ ก่อให้เกิดความสุขสงบในจิตตนและแผ่ขยายสู่คนรอบข้าง อันนำมาซึ่งสันติสุขโดยส่วนตัวและสันติภาพแก่โลก

จำนวนระฆัง ๑๐๘ องค์ เป็นตัวเลขมงคลอันศักดิ์สิทธิ์ ที่

สื่อความถึงการยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง (แก้ว ๓ ประการ) คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มาเป็นเครื่องคุ้มครองทวาร หรือช่องว่างของร่างกายที่ทำหน้าที่รับรู้อารมณ์ คือ ทวารมี ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จัดเป็น ๒ ประเภท คือ ภายใน ๖ และ ภายนอก ๖ และคุ้มครองกรรมมี ๓ คือ กายกรรม วาจากรรมและมโนกรรม

นอกจากนี้ตัวเลข ๑๐๘ ยังมีความหมายจากการนำเลขจำนวนของสัญลักษณ์ทั้งหมดมาเข้าสู่ไตรได้ดังนี้ ๓ คุณ ๖ ได้ ๑๘ นำผล ๑๘ คูณ ๒ ได้ ๓๖ นำผล ๓๖ คูณ ๓ ได้ผลลัพธ์ ๑๐๘

► **๙) กระฉาก้าประดับเพดาน** มีจำนวน ๔ ช่อง ช่องที่ ๑ หมายถึง สุธมฺมุตตา ช่องที่ ๒ หมายถึง ไตรสิกขา ช่องที่ ๓ หมายถึง อริยสัจ ๔ ช่องที่ ๔ หมายถึง พุทธบริษัท ๔ ร่วมกันรับผิดชอบพระพุทธศาสนา

► **๑๐) เพดาน ๙ ช่อง** หมายถึง โลกุตตรธรรม ๙ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ หรืออีกนัยหนึ่ง สัญลักษณ์ทั้ง ๙ สื่อถึงธรรม ๙ ตา คือ อนิจตา ทุกขตา อนัตตา ธรรมนิยามตา ธรรมัญญิตตา สุธมฺมุตตา อิทัปปัจจยตา ตถาตา อตัมมยตา

เพดาน ๙ ช่อง ประดับด้วยภาพหุ่นต่ำสัญลักษณ์แทนการประสูติ ซึ่งเป็นศิลปะก่อนมีการบูชารูปเคารพหรือก่อนมีการปั้นพระพุทธรูป

► **๑๑) ภาพพุทธประวัติ** ผนังอาคารอุโบสถมี ๑๒ ช่อง ประดับภาพพระพุทธประวัติ จำนวน ๑๑ ภาพ และช่องว่าง ๑ ช่อง หมายถึง อิทัปปัจจยตา มี วิชชา สังขาร วิญญูณ นาม รูป สฬายตนะ ผัสสะเวทนา ตัณหา-อุปาทาน ภพชาติ ชรา มรณะ โสกะปริเทวทุกขโทมนัส ภาพพุทธประวัติทั้ง ๑๑ ภาพ มุ่งหวังเป็นสื่อการเรียนรู้ โดยเลือกด้าน พุทธกิจและพุทธจริยา เพื่อเป็นแบบอย่างในการศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติบูชา

► **๑๒) พระไตรรัตน์** พระไตรรัตน์ประดิษฐานที่หน้าบันพระอุโบสถ เหนือที่ประดิษฐานพระประธานในอุโบสถ ประกอบด้วยสัญลักษณ์ ๓ ประการ อันเนื่องด้วยพระพุทธเจ้า พระธรรม และ พระสงฆ์ ได้แก่

(๑) **ศิรประภาหรือพระเกตุ** หมายถึง รัศมีของพระพุทธเจ้าที่พวยพุ่งจาก พระเศียรหรือพระพุทธรูป เป็นพุทธานุภาพคุ้มครองโลกด้วยพระคุณทั้งหลาย มีโพชฌงค์ ๗ เป็นต้น คือ **“พระพุทธเจ้า”**

(๒) **ดอกบัวบาน** สัญลักษณ์พระอรหันต์ หรือ มรรคผล หมายถึงความบริสุทธิ์ คือพระอรหันต์ผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอน เป็นผู้รับความเคารพ ควรแก่ทักษิณา และการบูชาเป็นพิเศษ เป็นธรรมานุภาพช่วยให้ชาวโลกพบ

สันติสุขด้วยแนวทางปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา เป็นต้น คือ
“พระธรรม”

(๓) **หยदनํ** คือ เครื่องชำระให้เกิดความบริสุทธิ์ ก่อให้เกิดความเป็นพุทธบริษัท ยืนหยัดเพื่อเป็นแบบแห่งความเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่มุ่งมั่นเพื่อแก้ไขชีวิตไม่ให้เกิดเล่ห์ทาบถม เป็นสิ่งมาอุปมาเพิ่มโอกาสให้ชีวิตได้พบกับความบริสุทธิ์ สงบเย็นเป็นสุสานต์ สมที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์และพบพระพุทธศาสนา คือ **“พระสงฆ์”**

สัญลักษณ์ที่ประดิษฐานด้านหลังอุโบสถประกอบด้วย

- (๑) **ธรรมจักร** คือ นิพพาน
- (๒) **แจกันดอกบัวตูม** คือ มรรค
- (๓) **แจกันดอกบัวบาน** คือ ผล

► **๑๓) รัตนบัลลังก์** เป็นส่วนที่ยกสูงขึ้นจากหลังคาอุโบสถ ประดับด้วยกระจุกอยู่ด้านหน้าของพระไตรรัตน์ สื่อความแทนอาสนะหรือที่พระพุทธเจ้าประทับได้ต้นศรีมหาโพธิ์ ณ พุทธคยา ประเทศอินเดียในวันตรัสรู้ เรียกว่า พระแท่นวัชรอาสน์โพธิ์บัลลังก์ หรือรัตนบัลลังก์ เป็นเหมือนสัญลักษณ์วิโมกข์ ความหลุดพ้นโดยว่างจากราคะ โทสะ โมหะ มองเห็นความว่าง หมดความยึดมั่น คือพิจารณาเห็นนามรูปโดยความเป็นอนัตตา หรือเรียกว่าสุทธาวาส ที่อยู่ของผู้บริสุทธิ์ ได้

รัตนบัลลังก์คือที่ติดตั้งภาพสัญลักษณ์การประสูติทั้ง ๔ ช่อง

► **๑๔) อักษรจารึกและใบโพธิ์** อาคารด้านหลังพระประธาน ได้พระธรรมจักรมีอักษรข้อความจารึกประกอบใบโพธิ์ขณะปลิวพลีลงมาจำนวน ๑๗ ใบ ใบโพธิ์ทั้ง ๑๗ ใบเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายแทนอักษรย่อของหัวใจพระไตรปิฎก คือ พระวินัย อา. ป. ม. จ. ป. พระสูตร ที. ม. สัง. อัง. ขุ. และ พระอภิธรรม สัง. วิ. ธา. ปุ. กะ. ยะ. ปะ. ซึ่งมีจำนวนพยางค์ที่ออกเสียงนับได้ ๑๗ พยางค์

► **๑๕) เพดานอุโบสถบูชาธรรมระลึกคุณ กับปริศนารธรรม**

พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญาอันหมื่น

(ส.ณ. สุภาโร) ได้อธิบายปรีชาธรรมบนเพดานโบสถ์ไว้ในเรื่อง “เรียนรู้ภาพปรีชาธรรมประดับเพดานในอุโบสถวัดปัญญา นันทาราม” ไว้อย่างละเอียด น่าสนใจดังนี้

อุโบสถวัดปัญญา นันทารามนอกจากจะมีการเรียนรู้ “ปรีชาธรรม” จากสิ่งก่อสร้างให้ขบคิด และเห็นความงดงามด้านศิลปะ รวมทั้งภูมิปัญญาได้อย่างบันเทิงและรื่นรมย์แล้ว ยังมีงานประติมากรรมที่สวยงาม คือภาพปรีชาธรรมประดับเพดานขนาดใหญ่จำนวน ๙ ภาพ จำลองแบบภาพชุมนุมพุทธประวัติจากหินสลักสัญลักษณ์การประสูติ สมัยสุโขทัยแบบการหุด ในช่วง พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐ ที่พุทธบริษัทสมัยนั้นได้สร้างบูชาพระพุทธเจ้าในยุคก่อนมีพระพุทธรูป ทั้งพุทธประวัติและพระธรรมผ่านภาพลายหินสลัก มีความลึกซึ้งทั้งในด้านความคิดการถ่ายทอดหลักธรรมและศิลปะได้อย่างกลมกลืนสวยงาม ยิ่งไปกว่านั้นสามารถนำความวิจิตรพิสดารของตัวเลขอันศักดิ์สิทธิ์ใช้ในงานศิลปะ เพื่อบูชาองค์พระพุทธเจ้าไว้ในความสูงส่งแทนพระรูปได้อย่างมีความหมายซึ่งเท่ากับได้มีโอกาสศึกษาประวัติศาสตร์งานศิลปะที่มีความแปลกคือ ไม่มีรูปพระพุทธเจ้าหรือรูปเจ้าชายสิทธัตถะแม้แต่ตอนเป็นเด็กก็ตาม แต่ใช้ที่ว่างซึ่งแสดงถึงการไม่มีตัวตนหรือสัญลักษณ์อื่นแทน ดังที่หลวงพ่อกุศลทาสได้เรียกว่า “พุทธประวัติก่อนมีพระพุทธรูป” เพราะพระพุทธเจ้าพระองค์จริงหรือพระธรรมพระองค์จริงไม่แสดงด้วยภาพและท่านยังได้กล่าวถึง “ภาพปรีชาธรรม” ไว้ว่า “เป็นการเอาความคิดที่ฉลาดของคนโบราณมาใช้ศึกษาได้โดยง่ายที่เราไม่ต้องคิดมาเอง มันเรียนลัด สะสมสติปัญญาอย่างลัดที่เราคิดเองไม่มีวันจะทำได้ ตายสิบหมื่นมันก็ไม่หมด เพราะไม่สามารถเท่าที่เขาได้เคยคิดไว้แล้ว”

ภาพหินสลักทั้งหมดนี้หลวงพ่อกุศลทาสได้นำภาพมาจากประเทศอินเดีย รวมถึงถ่ายภาพจากหนังสือและของจริงรวบรวมขึ้นเป็นแม่พิมพ์หล่อปูนปั้นประดับไว้ที่รอบอาคารโรงแสดงทางวิญญาณ ณ สวนโมกขพลาราม และภาพอีกส่วนหนึ่งประดับไว้ที่วัดอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่ และวัดเจติยภูมิ จังหวัดสงขลา

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ได้วางวัตถุประสงค์ของการสร้างวัดปัญญา นันทาราม ว่า “มุ่งหวังเพื่อเป็นพุทธบูชา” วัดปัญญา นันทารามจึงนำศาสนวัตถุมาไว้ใช้พระธรรม ด้วยการนำสาระธรรมมากำกับไว้ในการศึกษาธรรมโดยผ่านวัตถุธรรม ที่เรียกว่า “ศิลปกรรม” หรือ “ปฤตนาธรรม”

จึงขอสำนักคุณแก่ศิลปินทุกๆ ท่าน ที่ได้คิดและสร้างสรรค์งาน เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการศึกษาพุทธประวัติและสืบมรดกธรรมผ่านศิลปกรรมได้อย่างยิ่งใหญ่ ลึกซึ้งและสวยงาม ที่ดำรงผ่านกาลเวลาอย่างยาวนานกว่า ๒๐ ศตวรรษ และขอบูชาระลึกคุณในความเพียรพยายามอันสูงส่งยิ่งอย่างสามารถของพระเดชพระคุณหลวงพ่อกุศลทาสที่ได้นำผลงานมรดกธรรมนี้มาฝากไว้ในแผ่นดินไทย และสำนักในพระคุณอันสูงส่งที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทะได้สร้างวัดแห่งนี้ไว้เป็นมรดกธรรม จึงขอเรียกนามอุโบสถนี้ว่า “**อุโบสถบุชาธรรม ระลึกคุณ**” ขอให้ทุกท่านได้ศึกษาและน้อมนำไปสู่ปัญญาให้เจริญงอกงามในธรรมจนเกิดประโยชน์สูงสุดจงทั่วกัน

การชมภาพทั้ง ๙ ภาพอันเป็นเครื่องหมายระลึกถึงโลกุตระธรรม ๙ คือ มรรค ๔ ผล ๕ และนิพพาน ๑ นำเสนอเรียงไปตามลำดับหมายเลข เพื่อเจริญศรัทธาและปัญญาตลอดถึงความเข้าใจในพุทธประวัติ อันจะน้อมนำไปสู่การ

ประเพณีปฏิบัติให้ความเจริญในหลักธรรมตามลำดับ

ภาพที่ ๑ ภาพดอกบัวบานล้อมด้วยช้าง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งประจำพระองค์พร้อมด้วยจำนวนเลขศักดิ์สิทธิ์ (จากหินสลักแบบการหุต สมัยสุโขะ พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐)

ดอกบัวในภาพนี้ มีกลีบบัว ๑๖ กลีบ ๓๖ เส้นเกสร ๗ จุดต่อมเกสรตัวเมีย มีลักษณะแห่งการถือเลขจำนวนศักดิ์สิทธิ์ทำนองเดียวกับภาพอื่นๆ เช่น เส้นเกสร ๗ จุด ต้องการให้เล็งถึงธรรมที่สำคัญที่สุด ในการทำความตรัสรู้ให้แก่พระพุทธเจ้า คือ โพชฌงค์ ๗ และขอให้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับจำนวนเลข ๗ ไว้เรื่อยไป จะยิ่งเข้าใจชัดเจนขึ้น ว่าเป็นเจตนาเจาะจงที่จะให้ความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะถ้าทำตามความสะดวกหรือสวยงามแล้ว ก็คงจะไม่เป็น ๗ จุดเสมอไปที่ขอบมีช้าง ๔ ตัว แต่ละตัวถือดอกบัวในลักษณะการบูชา

บานบ้าง ตุ่มบ้าง และมีอยู่ตัวหนึ่งซึ่งถือไว้ ๓ ดอก ดอกที่บานก็ทำบานมากจนกลีบรูปไปข้างหลัง จนมีลักษณะเหมือนไม่ใช่ดอกบัวเช่นนี้ เป็นแบบของการหุตโดยเฉพาะ

ช้างในภาพนี้มีความสำคัญรองลงไปจากดอกบัว **ดอกบัวเป็นตัวสัญลักษณ์คือพระพุทธเจ้า** เสด็จอุบัติขึ้นมาในโลก และการที่ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็นับรวมอยู่ในคำว่าการเกิด (Nativity) ด้วยเหมือนกัน เพราะเกิดมาเพื่อตรัสรู้ **ช้างเป็นเครื่องเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์** ให้แก่เจ้าของสัญลักษณ์ นี้เป็นความเข้าใจของเรื่องจึงมิใช่เพียงสัญลักษณ์การประสูติและศิลปะเท่านั้น แต่เป็นการเผยแผ่หลักธรรม ซึ่งเป็นความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นในตัว

ภาพที่ ๒ ภาพบัวบานมีลวดลายประกอบมีจำนวนกลีบและเกสรเป็นต้น เป็นจำนวนเลขศักดิ์สิทธิ์ (จากหินสลักแบบการหุต สมัยสุโขะ พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐)

ภาพนี้อยู่ในประเภทภาพดอกบัวบานมีลวดลายอย่างอื่น ประกอบ มีกลีบที่บานออก ๑๒ กลีบ กลีบห่อเข้า ๘ กลีบ จุดเกสรตัวเมีย ๗ จุด จุดกลมๆ ต่อกันเป็นวงรอบๆ ปลาย กลีบ ทั้งหมด ๗๒ จุด

ลวดลายใบผักกูดคู่รอบนอก ๓๖ คู่ ซึ่งเท่ากับ ๗๒ อีก นั้นเอง แม่เส้นอย่างเดียวกัน ดูช่างติดพัน จำนวนเลข ๗๒ เลียจจริงๆ ๑๒ คูณ ๖ ก็ ๗๒ หรือ ๔ คูณ ๘ ก็ ๗๒ และ เลข ๗๒ นั้นนอกจากจะเล็งถึงอะไรบางอย่าง และเพี้ยนมา ตรงกันกับจำนวนแห่งวิปัสสนาภูมิพอดิ (วิปัสสนา มีภูมิเป็นที่ ตั้ง ๗๒ อย่าง คือ ชั้น ๕ อาตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ ช่วงแห่งปัจจุสมุปบาท ๑๑ รวมเป็น ๗๒) ถ้าเราดู ภาพดอกบัวอันสวยงามนี้กันอย่างนักผสมผสานความคิด เช่น ว่า วิปัสสนาภูมิต่างๆ ล้อมรอบอาการของอริยสัจ อาการแห่ง อริยสัจล้อมอริยมรรคมีองค์แปด อริยมรรคมีองค์แปดล้อม โพชฌงค์เข้าไปตามลำดับ เราจะรู้สึกภาพๆ นี้ช่างงดงาม เหลือประมาณทีเดียว เพราะมีศิลปะ ธรรมะ ชีวประวัติของ พระพุทธองค์และความศักดิ์สิทธิ์ เกี่ยวพันอย่างกลมกลืนกัน ไปในตัว ถ้าเราจะทำลวดลายเพดาน เช่น เพดานโบสถ์ ด้วย ลวดลายที่มีหลักเกณฑ์ทำนองนี้ ย่อมจะดีกว่าการทำสลับๆ กัน ไปอย่างตามบุญตามกรรม

ภาพที่ ๓ บัวบานที่ใจกลางล้อมด้วยตรีทระ ๔ อัน ศรีวัตร ๔ อัน บัวบาน ๘ ดอก มีจำนวนกลีบเป็นต้น เป็น จำนวนเลขศักดิ์สิทธิ์ เป็นลวดลายที่งดงามทั้งศักดิ์สิทธิ์อย่าง ยิ่ง (จากหินสลักแบบจารุทิศ สมัยสุโขทัย พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐)

สัญลักษณ์แห่งการประสูติ ภาพนี้นับว่ามีความสวยงาม ยิ่งกว่าทุกภาพ มีความเหมาะสมที่สุดพร้อมกับความศักดิ์สิทธิ์ ที่สุด

ดอกบัวซึ่งเป็นสัญลักษณ์โดยตรงนั้น มีกลีบ ๑๖ กลีบ เพี้ยนเท่ากับจำนวนญาณ ๑๖ ญาณแห่งอานาปานสูตร ๑๖ ชั้น ซึ่งแบ่งออกเป็นสติปัฏฐานทั้งสี่อย่างละสี่ชั้นที่ได้ปรากฏอยู่ใน บาลีอานาปานสติสูตรนั้นแล้ว ซึ่งเป็นทั้งหมดของญาณในการ ปฏิบัติจนกระทั่งบรรลุมรรคผลขั้นสุดท้าย มีเกสร ๔๘ เส้น มี กลีบชั้นในอีก ๘ กลีบ ส่วนสิ่งประกอบรอบนอกนั้นประกอบ ด้วยสิ่ง ๓ สิ่ง คือ ตรีทระ ๔ ชั้น ศรีวัตร ๔ ชั้น ดอกบัว (ดอกใหญ่บานจนลู่ไปด้านหลัง) ๘ ดอกและดอกไม้เล็กๆ แซมเป็นระยะๆ อีก ๑๖ ดอก สิ่งที่แปลกมาใหม่ก็คือ ศรีวัตร ๘ ซึ่งมีรูปร่างเหมือนตาลปัตร ๕ แฉกนั่นเอง

ศรีวัตรนี้เป็นเครื่องหมายของความเป็นบุคคลสูงสุด หรือพระเป็นเจ้า และยึดถือกันมาแล้วแต่โบราณกาลใน

ทุกลัทธิ ทุกศาสนา รวมทั้งพุทธศาสนาด้วย ดังที่ปรากฏอยู่ในหินสลักแผ่นนี้ซึ่งเป็นหินสลักเก่าถึงยุคก่อน มีรูปปฏิมาของพระศาสดาแห่งศาสนาต่างๆ คือ ยุคก่อนมีพระพุทธรูปนั่นเอง ครั้นมาถึงยุคที่มีรูปปฏิมาของพระศาสดา หรือของพระเป็นเจ้าขึ้น เครื่องหมายนี้คงจะตกไปเป็นของฝ่ายศาสนาฮินดูจนกลายเป็นสัญลักษณ์ของฝ่ายนั้นไป ดังที่ปรากฏอยู่ที่หน้าอกเทวรูปที่เป็นพระเจ้าองค์สำคัญ ทางฝ่ายพระพุทธศาสนา ซึ่งคงสงวนเอาตรีทระไว้ และถ้าหากว่าครีวัตสะของฝ่ายฮินดูไม่มี หินสลักที่เก่าเท่าหรือเก่าแก่ที่มีในหินสลักที่จารึกแผ่นนี้แล้ว เรื่องจะกลายเป็นว่า ครีวัตสะของฝ่ายฮินดูได้ถอดแบบไปจาก ครีวัตสะของฝ่ายพุทธศาสนา ในลักษณะทำนองเดียวกันกับ เรื่องของตรีศูละและพระศรีหรือลักษมี

ภาพที่ ๔ ภาพดอกบัวล้อมด้วยลายเครือเถา บัวมีจำนวนกลีบดอกใบเป็นต้นเป็นจำนวนเลขคี่ดีสิทธ์ (จากหินสลัก แบบสาญจี สมัยสุโขทัย พ.ศ. ๔๐๐-๕๐๐) ภาพนี้เป็นภาพแบบสาญจี ต่างจากแบบการุญ โดยเฉพาะที่ดูเหมือนจะไม่สนใจในการใช้เลขจำนวนคี่ดีสิทธ์ แต่กระนั้นก็ยังควรจะนับดู คือ ดอกที่เป็นประธานตรงกลาง มีกลีบ ๑๒ กลีบ ในกลางเกสร มี ๘ แฉก เส้นเกสรหยาบ ๑๘ เส้น ที่เครือเถาล้อมรอบ มีดอกบาน ๔ ดอกตูม ๔ ใบ ๔ ทั้งหมดนี้ก็ล้วนแต่ตรงกับจำนวนหลักธรรมหมวดที่สำคัญอยู่นั่นเอง เป็นที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่าการประดิษฐ์ลวดลายที่ทำให้กอบัวกลายเป็นเถาวัลย์เลื้อยได้ไปเช่นนี้ ดูจะเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของศิลปะแบบสาญจี ซึ่งทำโดยช่างตระกูลนั้น บางทีทำเป็นลายประกอบเสาสูง ๆ มีลักษณะกลายเป็นไม้เลื้อยขึ้นที่สูง เช่น ที่เสาซุ้มประตูสาญจี นั่นเอง ซึ่งควรจะศึกษากันไว้ สำหรับการค้นคว้าว่า ลายก้านขดของไทยนั้นมีกำเนิดมาจาก

จีนหรืออินเดียมุสลิม ดังที่เข้าใจกันหรือไม่ อย่างน้อยที่สุด ต้องไม่ลืมว่าลวดลายทำนองนี้ ได้มีแล้วที่สาญจี ตั้งแต่ พ.ศ. ๔๐๐-๕๐๐ ซึ่งมีทางที่จะเป็นต้นกำเนิดของลายมุสลิมหรือลายจีนได้เหมือนกัน

ภาพที่ ๕ ภาพดอกบัวและจำนวนเลขคี่ดีสิทธ์ต่างๆ ล้อมด้วยสิงห์ ๘ ตัว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำพระองค์อย่างหนึ่ง (จากหินสลักแบบการุญ สมัยสุโขทัย พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐) ภาพสัตว์คี่ดีสิทธ์ในภาพนี้ คือ สิงห์ ๘ ตัว มีปีก หมายความว่ามีความเป็นไปในที่ทุกหนทุกแห่ง มิได้มีความหมายอย่างประสาเดึกว่ามันมีปีกจริง เพียงแต่ติดปีกเข้านิตเดียวเท่านั้น ก็มีความหมายเปลี่ยนไปอย่างมาก ขอให้สังเกตวิธีการเช่นนี้ไว้ สำหรับให้คนชั้นหลังกลายเป็นคนโง่โง่ให้มาก ๆ จะได้รับประโยชน์จากการดูภาพเหล่านี้ถึงที่สุด

จำนวนสิงห์ ๘ ตัว จะให้หมายถึงอริยมรรคมีองค์แปด หรือจะให้หมายถึงมรรค ๔ ผล ๔ รวมเป็นแปดไปเสียเลย หรือทางที่จะทราบได้โดยตรงถึงความคิดของศิลปินเหล่านั้น หรือของผู้จ้างหรือบัณฑิตให้ศิลปินเหล่านั้นทำมันขึ้นมา เราอาจจะคิดเลยไปได้ว่า ทิศทั้ง ๘ ทิศ ถูกครอบงำแล้วโดยการเกิดของพระพุทธองค์ ดังนั้นก็ยิ่งรู้สึกชมเชยความคิดของศิลปินเหล่านั้นเพิ่มขึ้นอีกมากทีเดียว และควรจะเอาอย่างวิธีการอันนี้กันบ้างเพื่อหยุดทำอะไรสืบๆ กันไปอย่างตามบุญตามกรรมนั้นเสียที

บัว ซึ่งเป็นตัวสัญลักษณ์โดยตรงมีกลีบ ๑๖ กลีบ ๓๒ เส้นเกสร ๘ จุดตุ่มเกสรตัวเมีย และแฉกมีเม็ดกลมๆ ทำนองเม็ดลูกประคำเป็นวงรอบดอกบัวซ้อนกัน ๒ วง รวมกัน ๑๐๘ เม็ดพอดี จำนวนเลข ๑๐๘ นี้ คงเป็นคติโบราณก่อนพุทธกาล และถูกรับเข้ามาเป็นคติของพุทธบริษัทด้วยในภายหลัง โดย

พยายามจะจัดอะไรให้มีจำนวน ๑๐๘ ขึ้นเป็นธรรมดาในลักษณะที่เป็นจำนวนเลขศักดิ์สิทธิ์ เช่น มัลลอมรอบดอกบัว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระโพธิสัตว์ในที่นี่ เป็นต้น แต่ต้องไม่ลืมสังเกตว่าเขาทำเป็นซ้อนกัน ๒ ชั้น ชั้นละ ๑๐๘ เม็ดและมีอะไรคั่นเป็นช่วง ช่วงละ ๑๒ เม็ดด้วย

ภาพที่ ๖ บัวบานที่ใจกลาง ล้อมด้วยสัญลักษณ์พิเศษ เช่น ดอกบัวบาน มีขายื่นออกไป ๓ ขาเป็นต้น (จากหินสลักแบบภารhut สมัยสุโขะ พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐)

ภาพสัญลักษณ์แห่งการประสูตินี้ เป็นภาพที่มีดอกบัวบานสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ล้อมรอบนอก เครื่องหมายศักดิ์สิทธิ์ในภาพนี้ คือดอกบัวบานที่มีขาหรือหนวดยื่นออกมาข้างหน้า ๓ ขา หรือ ๓ เส้นนั่นเอง ๘ ดอกด้วยกัน (ซ้ายสี่ ขวาสี่) มีดอกบัวบานธรรมดาอยู่ข้างบน ๑ ดอก มีภาพคนครึ่งท่อน

อยู่ข้างล่าง ๑ คน สำหรับภาพคนทำนองนี้ซึ่งมีมากในหิน
สลักแบบภารตุนั้น เป็นเพียงภาพเจ้าของท่านผู้บริจาคเงิน
สร้างหินสลักนี้เป็นธรรมดา ไม่ควรนับเป็นสิ่งหรือเครื่องหมาย
ศักดิ์สิทธิ์อะไร ศิลปินสลักลงไปตามความประสงค์ของเจ้าของ
ท่านมากกว่าอย่างอื่น ดังนั้นจึงเหลืออยู่แต่ภาพดอกบัวที่มีขา
ยื่นออกไปข้างหน้า ๓ ขาเท่านั้นเอง ที่มีความหมายสำคัญอัน
จะต้องตีความ เมื่อพิจารณาดูดอกบัวมีขาหรือหนวดพุ่งออกไป
ไปข้างหน้า ๓ ชั้นนี้ อย่างละเอียดแล้ว สันนิษฐานว่าเป็นเรื่อง
เดียวกันกับตริตตะนะ หากแต่ไม่สมบูรณ์หรืออาจจะอยู่ในชั้น
แรกกำเนิดของตริตตะนะก็เป็นได้ ดอกบัวก็คือดอกบัวตรงกัน
หากแต่ในที่นี้ไม่มีวงกลม ขาที่พุ่งออกไป ๓ ขา ก็คือเปลว ๓
เปลวของตริตตะนะนั่นเอง แบบนี้เป็นแบบภารตุนั้น และยังมี
พบแบบอมราวดีบ้างเหมือนกัน ไม่มีทางที่จะสันนิษฐานเป็น
อย่างอื่น นอกจากสันนิษฐานว่าเป็นต้นกำเนิดของตริตตะนะ
ดังที่กล่าวแล้ว เนื่องจากไม่เคยพบคำอธิบายในที่ใด จึงต้อง
สันนิษฐานไปก่อนจนกว่าจะพบเรื่องราวที่แน่นอน ถือว่าเป็น
ของใหม่สำหรับพวกเราไปก่อน ถ้าการสันนิษฐานนี้ถูกต้อง
ภาพนี้ก็คือภาพดอกบัวบานล้อมด้วยตริตตะนะอีกนั่นเอง
ดอกบัวตรงกลางมี ๘ กลีบ ๗ จุดต่อมเกสรตัวเมีย ทำอย่าง
ง่าย ๆ ไม่มีเส้นเกสรเหมือนภาพอื่น

**ภาพที่ ๗ ภาพบัวบานที่ใจกลางล้อมด้วยยอดเปลวสาม
ยอดทั้งสี่ด้าน เป็นภาพตริตตะนะชั้น ๔ ภาพ มีจุดกลางอัน
เดียวกันอย่าง น่าชมความคิด มีเลขจำนวนศักดิ์สิทธิ์ (จาก
หินสลักแบบภารตุนั้น สมัยสุโขทัย พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐)**

ภาพดอกบัวที่ประดิษฐ์ให้เป็นภาพตริตตะนะ หรือที่
เรียกกันทั่วไปว่า Tiratana Symbol หรือสัญลักษณ์ของ
พระรัตนตรัย ภาพนี้เป็นแบบสาญจี หลักเกณฑ์โดยส่วน

ใหญ่ก็คือมีดอกบัวบานอยู่ในวงกลมแล้วมีเปลวพุ่งขึ้นไปจาก
วงกลมนั้นเป็น ๓ ยอด นอกนั้นก็คือลวดลายที่ประดับหรือ
ดัดแปลงเพื่อความงามตามแบบต่างกันตามใจชอบ วงกลม
เป็นสัญลักษณ์ของความว่าง ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของ
พระพุทธองค์ อากาธานคือการเกิดขึ้นหรือการตรัสรู้ขึ้น
เปลวคือสัญลักษณ์ของรัตมี แตกออกเป็น ๓ ยอด ซึ่งสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ ๓ อย่างในศาสนา คือ พระพุทธ พระธรรม พระ
สงฆ์ หรือสิ่งใดที่มีค่าเท่ากับสิ่งทั้งสามนั้นก็ได้

ดอกบัวใจกลางภาพมีกลีบ ๘ กลีบ ๔๐ เส้นเกสร
๘ จุด ต่อมเกสรตัวเมีย มีดอกบัวบานเล็กๆ แซมเป็นระยะๆ
๑๒ ดอกและดอกบัวตูมที่ยอดเปลวยอดกลาง ๔ ดอก
ทั้งหมดมีร่องรอยแห่งเลขจำนวนศักดิ์สิทธิ์ แต่อย่างไรก็ตาม
ต้องถือว่าจำนวนเลขศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นเพียงอุปกรณ์ของเรื่อง

ดังนั้นจึงมีความสำคัญเป็นที่สองรองลงไปจากหลักเกณฑ์ของเรื่อง คือ ดอกบัวบานในวงกลมมีเปลวพุ่งขึ้นไป ๓ ยอดนั่นเอง ตรียันตะในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ของการประสูตินี้ มีความสำคัญเท่ากับศรีวิวัตสะ ซึ่งเป็นเครื่องหมายของมหาบุรุษดังที่ปรากฏ

ภาพที่ ๘ ภาพบัวบาน มีรัศมีฉัพพรรณรังสีล้อมรอบ มีจำนวนกลีบและเกสรเป็นต้น เป็นจำนวนเลขศักดิ์สิทธิ์
(จากหินสลักแบบจารุท สัมยสังคะ พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐)

ภาพนี้ก็อยู่ในประเภท ดอกบัวบานมีลวดลายประกอบอย่างเดียวกับภาพที่แล้วมา มีกลีบ ๑๒ กลีบ เส้นเกสร ๓๖ เส้น จุดเกสรตัวเมีย ๗ จุด รัศมีฉัพพรรณรังสีรอบนอก ๓๖ เส้นนี้ไม่ต้องการคำอธิบายอะไรแปลกไปจากที่แล้วมา นอกจากคำว่าฉัพพรรณรังสี

ฉัพพรรณรังสี หมายถึงสี ๖ สี ตามหลักของสีรุ้งที่ทราบกันทั่วไป คือ สีแดง ส้ม เหลือง เขียว ม่วง และสีฟ้า ซึ่งเรียกไปเป็นสีขาบ (คือทุกสีรวมกันเป็นสีขาบ) ในที่นี้มี ๓๖ ชุด หรือกลีบละ ๑ ชุดสี การสลับภาพของสีทั้งหกลงในหินในลักษณะเช่นนี้ ดูจะเป็นความคิดที่แยบคายที่สุดเท่าที่จะนึกเห็น ลำพังความคิดของเราถ้าไม่เคยเห็นตัวอย่างมาก่อนจะนึกไปในการทำงาน ลองคิดดู

ฉัพพรรณรังสี เป็นเครื่องหมายของปัญญาและอำนาจรวมกัน สร้างออกจากสิ่งใด หมายความว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งสูงสุดในทางปัญญาหรือความประเสริฐ

ภาพที่ ๙ ภาพดอกบัวบานที่ใจกลางแผ่รัศมีด้วยเส้นเกสร จำนวนเกสรและกลีบเป็นต้น เป็นจำนวนเลขศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ล้อมด้วยตรียันตะ ๑๒ อัน (จากหินสลักแบบจารุท สัมยสังคะ พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐)

สัญลักษณ์แห่งการประสูติภาพนี้มีหลักเกณฑ์อย่างเดียวกัน คือ มีดอกบัวบานในวงกลมเพียงดอกเดียวแผ่รัศมีด้วยเกสร กลีบบัวช่องละ ๔ กลีบ จำนวน ๕ ช่องจุดกลม ๆ ต่อกันเป็นวงรอบจำนวน ๔ วง เชื่อมต่อให้เห็นเป็นลำดับชั้นและมีลวดลายอื่นประกอบ คือ ตรียันตะ ๑๒ อัน และสิ่งที่แปลกมาใหม่ซึ่งน่าจะเป็นความคิดของศิลปินในการสร้างให้มีรูปร่างเหมือนตาลปัตร ๒ แบบ แบบหนึ่งลายเป็นตาราง มี ๕ อัน และลายคล้ายกิ่งไม้ ๗ อัน รวมเป็น ๑๒ อัน ศิลปินผู้สร้างสามารถถ่ายทอดผ่านงานศิลปะได้อย่างผสมผสาน มีความสวยงามทั้งหลักธรรมและพุทธประวัติได้อย่างสมบูรณ์ เช่น วิปัสสนาภูมิต่างๆ ได้แก่ ชั้นที่ ๕ อายุตะนะ ๑๒ เป็นต้น ล้อมรอบอาการอริยสัง อาการแห่งอริยสังล้อมอริยมรรค มีองค์แปดเข้าไปตามลำดับ โดยมีนิพพานเป็นจุดศูนย์กลาง

► ๑๖) รูปแบบและตัวเลขสัญลักษณ์เกี่ยวกับพุทธประวัติ และหลักธรรม ที่ปรากฏในพุทธศิลป์

หลังพุทธปรินิพพานใหม่ ๆ ไม่มีการสร้างรูปเคารพแต่จะใช้เป็นสัญลักษณ์ซึ่งมีปรากฏในตามรอยพระพุทธเจ้าที่ผู้รู้สรุปไว้ดังนี้

ธรรมจักร ใช้แทนการแสดงธรรมเผยแผ่พระธรรม (ปฐมเทศนา)

ดอกบัว ใช้แทนพระสงฆ์

ดอกบัว+ช้าง ใช้แทนการประสูติของพระพุทธเจ้า

ต้นโพธิ์ ใช้แทนพระพุทธเจ้าที่ตรัสรู้แล้ว

ยักษ์ ใช้แทนผู้ร่ำรวย ผู้มีอำนาจที่ค้ำจุนพระพุทธศาสนา

สถูป ใช้แทนการปรากฏองค์พระพุทธเจ้าในสถานที่นั้นๆ

ตรีสุณ ร่ม ใช้แทนพระรัตนตรัย

ช้าง ใช้แทนพระพุทธเจ้า

พระพุทธรูปสี่ทิศ ใช้แทนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตัวเลข ในคติทางพระพุทธศาสนา เป็นที่เข้าใจในทางกุศลน้อมนำเข้าสู่หลักธรรม อาจมีหลากหลายแนวคิดพอสรุปเป็นแนวทางไว้ ดังนี้

จำนวนนับ ๑ หมายถึง **พระพุทธเจ้า** ผู้เป็นศาสดาเอกของโลก

จำนวนนับ ๒ หมายถึง **พระธรรม** พระธรรมที่เป็นความจริงของธรรมชาติและพระธรรมวินัยเป็นความจริงที่พระพุทธองค์บัญญัติขึ้น (นัยของความหมายจึงใช้เทียบ ๒ เล่ม) หมายถึง สังฆตธรรม คือ ธรรมที่เกิดจากการปรุงแต่ง และอสังฆตธรรม คือ ธรรมที่มีได้ปรุงแต่ง

จำนวนนับ ๓ หมายถึง **พระรัตนตรัย** ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือโอวาท ๓ ประการ คือ ละชั่ว ทำดี ทำจิตบริสุทธิ์ หรือธรรมหมวด ๓ เช่น **ไตรลักษณ์** ได้แก่ อนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (เป็นทุกข์) อนัตตา (ไม่มีตัวตน) **ไตรสิกขา** ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา **อธิปไตย ๓** ได้แก่ อตตาทิปไตย (มีตนเป็นใหญ่) โลกาทิปไตย (มีโลกเป็นใหญ่) และ ธรรมาทิปไตย (มีธรรมเป็นใหญ่) **บุญกิริยาวัตถุ ๓** ได้แก่ ทานมัย (บุญสำเร็จด้วยให้ทาน) สิลมัย (บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล) และ ภวานามัย (บุญสำเร็จได้ด้วยการภาวนา)

จำนวนนับ ๔ หมายถึง **พระธรรมหมวด ๔** ได้แก่

อริยสัจ ๔ คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นคำสอนที่ประเสริฐสูงสุด ๔ ประการ จัดเป็นปัญหาและการแก้ปัญหาและอื่นๆ อีกมาก เช่น **อิทธิบาท ๔** (ธรรมคุณเครื่องความสำเร็จ) **อคติ ๔** (ความลำเอียง) **พรหมวิหาร ๔** (หลักธรรมของผู้ใหญ่)

จำนวนนับ ๕ หมายถึง **ปัญจวัคคีย์** (สาวกรุ่นแรกของพระพุทธศาสนา) **เบญจขันธ์** (ขันธ์ ๕ ได้แก่ กอรูป ๑ กองนาม ๔) **เบญจศีล** **เบญจธรรม** (ข้อดเว้น ข้อปฏิบัติ) **พละ ๕ อินทรีย์ ๕** เป็นต้น

จำนวนนับ ๖ หมายถึง **อายตนะภายใน ๖** ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และ **อายตนะภายนอก ๖** ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์

จำนวนนับ ๗ หมายถึง **โพชฌงค์ ๗** เป็นองค์ธรรมแห่งการตรัสรู้ ได้แก่ สติ ธัมมวิจยะ วิริยะ ปิติ ปัสสัทธิ สมาธิ และ อุเบกขา ธรรมหมวด ๗ อื่นๆ เช่น **อปปริหานิยธรรม ๗** **อริยทรัพย์ ๗** **สัปปริสธรรม ๗**

จำนวนนับ ๘ หมายถึง **มรรค ๘** ได้แก่ เห็นถูก คิดถูก พุทถูก ทำถูก เลี้ยงชีวิตถูก สติถูก สมาธิถูก และอื่นๆ เช่น **โลกธรรม ๘** **ฉาน ๘** **ศีล ๘** **สมาบัติ ๘**

จำนวนนับ ๙ หมายถึง **โลกุตระธรรม ๙** ได้แก่ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ และอื่นๆ เช่น **วิปัสสนาญาณ ๙** **พุทธคุณ ๙** **สังฆคุณ ๙**

จำนวนนับ ๑๐ หมายถึง **ทศปิณฑาหารธรรม บารมี ๑๐** (ทศบารมี) **บุญกิริยาวัตถุ ๑๐**

๒.๓ ช้างและตุ๊กตาสัตว์ บนแนวกำแพงรอบอุโบสถ

รอบเขตอุโบสถมีแนวกำแพงสูงประมาณ ๑ เมตร หัวเสาแต่ละต้นประดับด้วยปูนหล่อรูปเศียรช้าง รวมจำนวน ๖๐ เศียร ระหว่างกลางมีตุ๊กตานานาชนิด เช่น ลิง สิงห์ ฯลฯ แสดงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของสรรพชีวิตทั้งหลาย เป็นศิลปะปูนปั้นในอิริยาบถแตกต่างกันประดับบนแท่นปูน

ช้างเป็นสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์มาแต่ก่อนพุทธกาล และพุทธบริษัทก็ถือช้างและสิงห์เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายถึง **พระพุทธองค์** ทั้งในแง่ศิลปะและธรรมะ และจากหลักฐานคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาเกี่ยวกับพุทธประวัติ เมื่อพระโพธิสัตว์จตุติ จะเสด็จลงในพระครรภ์พระนางสิริมหามายา พระพุทธมารดา ก็ทรงพระสุบินนิมิตฝันว่ามีช้างเผือกเข้าสู่พระครรภ์ ซึ่งหมายถึง พระโพธิสัตว์จตุติลงมานั่นเอง และหลังจากพระพุทธองค์ตรัสรู้แล้ว ก็มีช้างและสิงคอยรับใช้อุปัฏฐากที่ป่า

ลีไลยกะถึงหนึ่งพรรษา หรือสมัยหลังพุทธกาล พระถังซำจั๋ง อาศัยข้างเป็นพาหนะนำเสด็จอัญเชิญพระไตรปิฎกสู่ประเทศจีน นอกจากนี้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงข้างเป็นลัทธิคู่พระบารมีของพระมหากษัตริย์ในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ข้างจึงเป็นลัทธิใหญ่ที่มีบุญคุณต่อแผ่นดินประเทศชาติมาทุกยุคสมัย และในชาดกยังกล่าวถึงพระชาติหนึ่ง ทรงเสวยชาติเป็นพญาวานรที่เสียสละชีวิตเพื่อปกป้องบริวารลิงให้รอดปลอดภัย จึงได้นำข้าง ลิง และตุ๊กตาลัทธิมาประดับเป็นสื่อการเรียนรู้ไว้รอบอุโบสถ

๒.๔ สัญลักษณ์ดอกบัวบานรอบอุโบสถ

ดอกบัวบาน สัญลักษณ์แห่งการตรัสรู้ หมายถึงบูชาพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ที่มาชุมนุมกันในวันมาฆบูชา แม้มีความแตกต่างกันด้านความเป็นเลิศ แต่ประกอบด้วยคุณธรรมที่เหมือนกันของพระอรหันต์คือ

วงที่ ๑ ฝักบัวเจ็ดปุ่ม หมายถึง โพชฌงค์ ๗

วงที่ ๒ เกสรบัวสามสิบเจ็ดเส้น หมายถึง โพธิปักขิยธรรม ๓๗

วงที่ ๓ กลีบบัว (ใหญ่) สิบสองกลีบ หมายถึง ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายทุกข์ กลีบบัว (เล็ก) แฉก อยู่สิบสองกลีบ หมายถึง ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับทุกข์

วงที่ ๔ กลีบบัว (ใหญ่) แปดกลีบ หมายถึง อริยมรรคมีองค์ ๘ และมีกลีบบัว (เล็ก) แฉกอีกแปดกลีบ รวมเป็น ๑๖ กลีบ หมายถึง ญาณ ๑๖

๒.๕ ต้นโพธิ์

ต้นโพธิ์ทั้ง ๔ ต้น เป็นเครื่องแสดงเขตสีมาทั้งสี่ทิศรอบอุโบสถ เป็นต้นโพธิ์ที่ได้เมล็ดพันธุ์มาจากพุทธคยาชื่อว่า อัสนัสตะ ซึ่งเป็นเมล็ดโพธิ์ที่ได้จากหน่อของต้นโพธิ์ตรัสรู้ครั้งแรกที่ปลูกขึ้นตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล สถานที่ตรัสรู้แห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๒.๖ ก้อนหิน

ก้อนหินทั้ง ๔ ทิศ หมายถึง สีมา เป็นเครื่องหมายกำหนดเขตตามพระธรรมวินัยและได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตามกฎหมาย

๒.๗ รอยพระพุทธรูป

ประดิษฐานอยู่ตรงทางเข้าอุโบสถ เป็นแท่นสี่เหลี่ยมสลักรอยพระพุทธรูป ๕ รอย ล้อมด้วยจุด ๑๐๘ จุด และบัวบาน ๑๒ กลีบ ล้อมอีกชั้นด้วยฐาน ๘ เหลี่ยม ซึ่งอธิบายปริศนาธรรมได้ดังนี้

รอยพระพุทธรูป หมายถึง การเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า และการเดินตามรอยธรรมของพระพุทธเจ้าเพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลส

รอยพระพุทธรบาท ๕ รอย หมายถึง ชั้นที่ ๕

ดอกบัว เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าผู้รู้ตื่นเบิกบาน แจ่มใสดุจดอกบัว การแสดงภาพพุทธอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน จึงล้วนแจ่มใสดั่งดอกบัว ดอกบัว ประกอบด้วย ๒ ชั้น คือ **รูปชั้น** (รอยพระพุทธรบาท ๑ รอย) **นามชั้น** (รอยพระพุทธรบาทซ้อนกัน ๔ รอย) **รวมกันเป็น ๕ รอย**

รูปชั้น (กาย) ซึ่งแทนด้วยพระพุทธรบาท ๑ รอย มีรูปปราสาทปรากฏอยู่แสดงความมั่งคั่งสมบูรณ์พร้อมทางวัตถุ คือ มีปัจจัย ๔ พอเพียง ช่วยให้กายมีความสุขสบาย ปราสาทที่ฝาพระพุทธรบาทเป็นเครื่องเตือนสติไม่ให้ตกเป็นทาสของวัตถุ วัตถุต้องเป็นทาสเราไม่ใช่เป็นนายเรา เพื่อให้เราติดอยู่กับกิเลสซึ่งเป็นความทุกข์

นามชั้น (จิต) แทนด้วยพระพุทธรบาท ๔ รอย **นามชั้น** ประกอบด้วย เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

การแสดงให้เห็นของจิตด้วยชั้น ๔ ได้แก่

๑) จิตทำหน้าที่รู้สึก เรียกว่า **เวทนาชั้น** (พอใจ ไม่พอใจ)

๒) จิตทำหน้าที่นึก /รำลึก เรียกว่า **สัญญา** (จำ สะสม ข้อมูล)

๓) จิตทำหน้าที่คิด เรียกว่า **สังขาร** (คิดปรุงแต่ง)

๔) จิตทำหน้าที่รู้อารมณ์ เรียกว่า **วิญญาณ** (การรับรู้) เป็นตัวหลักสำคัญ

กาย หรือ รูปชั้น คือ สิ่งที่เคลื่อนไหวได้ กายที่ดีต้องมีความสุขสบายที่จะออกไปแสวงหาปัจจัยสี่ให้พอเพียง ให้มีความสุขสบาย

กายที่ดีหรือกายที่สบายทำให้จิต (นามชั้น) มีอารมณ์รู้สึกนึกคิดที่ดี เช่นเดียวกับจิตที่มีอารมณ์รู้สึกนึกคิดที่ดีที่ถูกต้อง ไม่หวั่นไหว ย่อมทำให้กายมีความสุขสบาย เราจึงต้องรักษาจิต (ใจ) ให้มีความสุขดีไว้ตลอดเวลา มีผล คือ ความสุข

แผ่น ๔ เหลี่ยม หมายถึง อริยสัจ ๔

กลีบบัว ๑๒ กลีบ หมายถึง ปฏิจจสมุปปาท

จุดวงกลม ๑๐๘ จุด หมายถึง การเอาพระไตรรัตน์เป็นที่พึ่ง เพื่อคุ้มครองทวาร ทั้ง ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

ฐานดอกบัว ๘ เหลี่ยม หมายถึง มรรคมีองค์ ๘

รอยพระพุทธรบาท คือ รอยธรรม เราต้องเดินตามรอยธรรมของพระพุทธองค์เพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลส ปราสาทที่ฝาพระบาท ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่งสมบูรณ์นั้น เพื่อเตือนสติไม่ให้วัตถุเป็นนายเรา แต่ต้องเป็นทาสเรา

๓. สนวนป่า “คีนชีวิตสู่ธรรมชาติ”

เป็นสวนป่าแห่งใหม่ขยายต่อจากสวนป่ากาญจนาภิเษกลานหินโค้ง โดยถมสระน้ำที่มีธรรมชาติสวยงามล่อล่อตามหลัง

พระพุทธรูปปางลีลา ซึ่งเคยอยู่คู่วัดปัญญานันทารามมาแต่แรกเริ่ม สวนป่าแห่งนี้จะเชื่อมต่อกับสวนสาธารณะเด็จพระเทพรัตนราชสุดา แห่งความสงบร่มรื่นดุจดั่งพุทธกาล

๔. เจดีย์ระฆัง Bomb to Bell สันติสุข สันติภาพ

เจดีย์ระฆัง Bomb to Bell สันติสุข สันติภาพ ตั้งตระหง่านอยู่ตรงปากทางเดินไปสู่ลานวัด ออกแบบโดยอาจารย์ประชา แสงสายัณห์ ตัวเจดีย์สีขาวเป็นรูประฆังคว่ำสูงโปร่งอย่างทันสมัย มีบันไดเวียนขึ้นไปสู่ระฆังที่แขวนไว้เบื้องบน ระฆังใบนี้ทำจากลูกกระเบิด (Bomb) ตัดครึ่ง

แปรเปลี่ยนจากเสียงระเบิดที่ทำลายล้างชีวิตกลายเป็นระฆัง (Bell) แห่งสันติภาพที่มีเสียงดังกังวานแห่งรสพระธรรม

ลูกกระเบิด (Bomb) เป็นวัตถุแห่งความชั่ว เพราะทำให้เกิดความพินาศ ผู้ประสบต้องพบกับความสูญเสียพลัดพรากจากกันก่อให้เกิดความทุกข์ ความเศร้า ความอาฆาตแค้นชิงชัง โลกจึงไร้สันติสุข แต่ระฆัง (Bell) เป็นวัตถุแห่งความดีคือ ธรรมะ ก่อให้เกิดความสงบเย็น เกิดสันติสุข สันติภาพแก่ชาวโลก

นอกจากระฆังคือสัญลักษณ์ของเสียงแห่งความดีงามแล้ว บนระฆังยังมี ๔ สิ่งทูนธรรมจักร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์

แห่งการประกาศธรรมของพระเจ้าอโศกมหาราช ที่ตัวเจดีย์จารึกคำสอนสำคัญของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ คือ **๕ ดีเพื่อชีวิต** ได้แก่ คิดดี พูดดี ทำดี คบคนดี และไปสู่สถานที่ดี คำสอนของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุคือ **๕ ดีเพื่อสังคม** ได้แก่ ลูกที่ดีของพ่อแม่ ศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เพื่อนที่ดีของเพื่อน พลเมืองดีของชาติ และศาสนิกชนที่ดีของศาสนา และคำสอนของพระเดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) คือ **๕ ดีวิถีพุทธ** ได้แก่ วันดี สัญลักษณดี สถานที่ดี กิจกรรมดี และกัลยาณมิตรดี ซึ่ง ๕ ดีทั้ง ๓ ประเภทนี้คือ ๕ ดีเพื่อชีวิต ๕ ดีเพื่อสังคม และ ๕ ดีวิถีพุทธ หากผู้ใดสังคมาได้นำไปทำความเข้าใจ

และปฏิบัติอย่างจริงจังแล้ว ย่อมทำให้เกิดสันติสุข สันติภาพขึ้นอย่างแน่นอน โดยเฉพาะ ๕ ดีวิถีพุทธที่วัดปัญญานันทารามส่งเสริมให้เข้าสู่โรงเรียน

๕. สวนสาละสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดา

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติใต้ต้นสาละ ณ สวนลุมพินีวัน ต้นสาละจึงเป็นสัญลักษณ์ให้หวนรำลึกถึงพุทธประวัติในสมัยพุทธกาล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกต้นสาละ เมื่อครั้งทรงมีพระมหากษัตริย์คุณ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์ วัดปัญญานันทาราม

เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ สวนสาละอยู่ติดกับ
สำนักงานวัดปัญญานันทาราม มีเนื้อที่ ๔ ไร่ ประกอบด้วย
ต้นสาละ ๔๐ ต้น มีความร่มรื่นเหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรม
และการพักผ่อน

สวนสาละแบ่งปริศนาธรรมไว้ที่ฐาน หรือ **กรอบรูป
หกเหลี่ยมรอบต้นสาละทรงปลูก** เพื่อชวนบุคคลตามทิศทั้ง
หกให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ได้แก่ **ทิศเบื้องหน้า**คือพ่อ
แม่ **ทิศเบื้องหลัง**คือบุตร ภรรยา สามี **ทิศเบื้องซ้าย**คือเพื่อน
ทิศเบื้องขวาคือครูอาจารย์ **ทิศเบื้องบน**คือภิกษุ-สามเณร
ทิศเบื้องล่างคือบริวาร เช่น ผู้รับใช้ พนักงาน กรรมกรลูกจ้าง

นอกจากนี้ **ทางเดิน**ภายในบริเวณสวนป่าซึ่งเชื่อมกับต้น
สาละทรงปลูกนี้ **เป็นรูปแปดเหลี่ยม** หมายถึง **โลกุตตรธรรม ๘**
คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ซึ่งเป็นคำสอนระดับสัจธรรม
หรือโลกุตตรธรรมนั้นคือต้องศึกษาภายในกำหนดรู้อยู่ที่ตัว
อย่าปล่อยจิตให้ออกข้างนอก เรียกว่าดูด้านใน สวนสาละ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จึงเป็นสถานที่ให้ผู้มาปฏิบัติ
ธรรมมาเดินจงกรมสำรวจค้นหาตนเอง

๖. สวนป่ากาญจนภิเษกลานหินโค้ง

สวนป่ากาญจนภิเษกลานหินโค้ง ปลูกต้นไม้ให้
ความร่มรื่นครอบคลุมบริเวณลานหินโค้ง บนพื้นที่ ๔ ไร่
ลานหินโค้งเป็นลานอเนกประสงค์ที่ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด
เรียบง่าย ประหยัดและถูกต้องตามธรรมวินัย สมความ
ตั้งใจของพระเจ้าอยู่หัวฯ พระคุณหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ เพราะ
สถานที่นี้ใช้เป็น**ลานสวดมนต์ ฟังธรรม บำเพ็ญบุญ**ของ
สาธุชน บนแท่นหินโค้งเป็นที่นั่งของพระภิกษุและสามเณร
เพื่อสวดมนต์ สาธยายธรรมและเป็นที่นั่งฉันภัตตาหารด้วย
นอกจากนี้ยังมี**ปริศนาธรรมเป็นภาพหุ่นดำบนผนัง**ให้
ศึกษาเรียนรู้อีกด้วย บนลานทรายปูเสื่อผืนกว้างสำหรับเป็น
ที่นั่งสวดมนต์และฟังธรรมของเหล่าพุทธศาสนิกชนผู้มา
เจริญภาวนาธรรมในวันอาทิตย์ วันพระ หรือวันสำคัญทาง
ศาสนา ที่กึ่งกลางของลานหินโค้งด้านทิศเหนือ มีพระพุทธรูป
เป็นองค์ประธานประดิษฐานอยู่หน้า **“ธัมเมกขสถูป”** อัน
จำลองมาจากสถานที่ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา
“ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” แก่ปัญจวัคคีย์ ธัมเมกขสถูปองค์จริงสูง
๔๓ เมตร สร้างด้วยอิฐโบราณ ตกแต่งด้านนอกด้วยลวดลาย

สลักจากหินทรายแดงเป็นช่อง ๘ ช่อง หมายถึงอริยมรรคมีองค์ ๘ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโดยพระเจ้าอโศกมหาราช ณ เมืองสารนาถ

บรรยากาศของธรรมชาติอันงดงามและร่มรื่นแห่งลานหินโค้งนี้ ทำให้รำลึกย้อนไปถึงสมัยพุทธกาลซึ่งเต็มไปด้วยป่าไม้ อันเป็นสถานที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติและปรินิพพานใต้ต้นสาละ ตรัสรู้ใต้ต้นโพธิ์ แสดงธรรมได้ร่มไม้ทั่วไป ทำให้รู้สึกใกล้ชิดพระพุทธรองค์ ใกล้ชิดธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่โดยปลูกต้นไม้ให้เป็นสวนป่าเป็นการปลูกฝังให้ผู้คนมีจิตสำนึกรักต้นไม้โดยไม่คิดทำลาย (มีผู้รู้ที่เป็นนักวิชาการและพระธรรมทูตได้ให้ความรู้ที่ถูกต้องว่าต้นสาละอินเดีย: Sal Tree ในสถานที่ประสูติและปรินิพพานนั้นเป็นดังภาพ มีที่วัดบวรนิเวศวิหาร ๒ ต้น ถิ่นกำเนิดอยู่แถบเชิงเขาหิมาลัย ส่วนต้นสาละที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกันนั้นแท้จริง คือ ต้นลูกปืนใหญ่ : Cannon-ball Tree ชาวคริสต์กานีนมนำดอกมาบูชาพระ มีถิ่นกำเนิดที่ประเทศบราซิลในทวีปอเมริกาใต้)

สวนป่ากาญจนาภิเษกลานหินโค้งตั้งอยู่ใจกลางพื้นที่ ด้านใน ทางทิศตะวันออก ภูมิปัญญานันทะและกุฎิสุภโรคนาจารย์ทางทิศเหนือ สวนป่าคืนชีวิตสู่ธรรมชาติทางทิศใต้ เรือนพักผู้ปฏิบัติธรรมชายและสามเณรทางทิศตะวันตก

สำหรับปริศนาธรรมของภาพหุ่นต่ำบนผนังของที่นั่งลานหินโค้ง เป็น**สุบินนิมิต ๑๖ ข้อของพระเจ้าปเสนทิโกศลแห่งแคว้นโกศล กรุงสาวัตถี** อันเป็นถิ่นที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พำนักจำพรรษาที่วัดเชตวันนานถึง ๑๙ พรรษา และ**พระพุทธรูปทรงพญากรณ์ว่า**จะเกิดเหตุการณ์ไฉนในภายภาคหน้า

สุบินนิมิตข้อที่ ๑ โคอุสภะลำสน ๔ ตัววิ่งมาจากทิศทั้ง ๔ ด้วยอาการเกรี้ยวกราด ประดุจจะชนกันด้วยความโกรธแค้นมานาน แต่เมื่อเข้ามาใกล้ก็กลับถอยห่างจากกันไม่ชนกัน

พระพุทธรูปทรงพญากรณ์ว่า กาลข้างหน้าจะเกิดภัยธรรมชาติขึ้น ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แม้มีก้อนเมฆลอยมาจากทิศทั้ง ๔ ใกล้กันแล้ว แต่กลับลอยถอยห่างออกจากกัน ไม่มีฝนตกลงมาในพื้นที่ปลูกพืชเลย ข้าวกล้าในนา พืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆก็แห้งแล้งตาย มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายพากันอดอยากยากเข็ญ ล้มตายจำนวนมาก

สุบินนิมิตข้อที่ ๒ ต้นไม้นานาชนิดยังไม่เติบโตพองนมิดอกมีผล แต่กลับเต็มไปด้วยดอกและผลจนกิ่งก้านสาขารองรับไม่ไหว

พระพุทธรูปทรงพญากรณ์ว่า กาลข้างหน้า กุมารที่วัยยังไม่สมควรจะมีสามี กำเริบในกามคุณ มีความยินดีในรูปเสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะอย่างมาก จึงแต่งงานกันตั้งแต่วัยเด็ก บางพวกมัวสุมกันเหมือนสัตว์เดรัจฉาน ไม่มีความละอายเมื่อตั้งครรรขึ้น ก็หาวิธีฆ่าลูกของตนเอง

สุบินนิมิตข้อที่ ๓ ผุ่งพ่อโคแม่โคทั้งหลายพากันดูด
กินนมลูกโคที่มันเกิดมาเอง

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้า ลูกจะ
แสวงหาข้าวปลาอาหารและเครื่องอุปโภคมาเลี้ยงดูพ่อแม่
ทั้งหลาย รวมทั้งแบ่งปันเงินทองให้พ่อแม่ได้ใช้สอย แต่พ่อแม่
ต้องคอยเอาใจประจบประแจงลูก ถ้าพูดกับลูกดี ลูกก็แบ่งปัน
ให้ ถ้าพูดไม่ดี จะไม่ได้รับส่วนแบ่งจากลูกเลย

สุบินนิมิตข้อที่ ๔ หมู่คนพากันจับลูกโคเล็กๆ เทียม
แอกเพื่อลากเกวียน เมื่อลากไม่ไหวก็พากันฆาตกรรมตี

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้าคนทั้ง
หลายนิยมเอาผู้จบปริญญาใหม่ๆ ที่ยังขาดประสบการณ์ ขาด
ความสามารถ ขาดความรู้ ขาดความรอบคอบมาบริหาร
จัดการบ้านเมืองทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ทำให้
ประเทศชาติเสียหาย ถ่วงความเจริญของชาติ ถูกดูต่ำว่ากล่าว
นานาประการ

สุบินนิมิตข้อที่ ๕ ม้าตัวเดียว หัวเดียวมี ๒ ปาก
กินหญ้าได้ ๒ ทาง กินเท่าไรไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้า ผู้มีอำนาจ
ตัดสินคดีความต่างๆ จะใช้อุบายเล่ห์เหลี่ยมเอาเงินจากคู่กรณี

ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย ถ้าไม่ได้ตามที่เรียกร้องก็จะไม่รับ
ร้องเรียนทั้งยังเรียกร้องเอาตามใจชอบ มากน้อยตามขนาด
ของเรื่องว่าเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ แล้วจึงจะวินิจฉัยคดี
ตัดสินต่อไป

สุบินนิมิตข้อที่ ๖ หมู่มนุษย์ถือถาดทองคำอันมีค่า
มหาศาลไปวางให้สุนัขจึงจอกถาดยอจระ ปัสสาวะใส่

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้า กลุ่มคน
ที่โง่เขลาเบาปัญญาจะนำพระธรรมคำสอนของเราตถาคต
ไปให้ลัทธิต่างๆเหยียบย่ำทำลาย แล้วถ่ายทอดลัทธิของเขา
เอาคำสอนของเขาที่สกรปรกโสโครกด้วยกิเลสตัณหาмаกลบ
เกลื่อนในคำสอนของเรา แล้วดัดแปลงแก้ไข คำสอนของเราให้
เข้ากับลัทธิของเขา แล้วประกาศว่าคำสอนของพระตถาคตเป็น
ส่วนหนึ่งของเขา เพื่อให้คนทั้งหลายเข้าใจผิดว่าคำสอนของ
เราเข้ากันได้กับคำสอนของเขา ถือว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
(ศาสนาพุทธในอินเดียล่มสลายก็เพราะเหตุนี้) ลัทธิเหล่านั้น
ก็จะไม่รู้คุณค่าของคำสอนของเราตถาคตแต่อย่างใด มนุษย์
อย่างนี้จะมีต่อเมื่อเราตถาคตปรินิพพานแล้ว และจะมีลัทธิ
ต่างๆมาอวดอ้างว่าเป็นศาสนาเป็นจำนวนมาก

สุบินนิมิตข้อที่ ๗ ชายคนหนึ่งเอาหนังสือมานั่งพินให้ เป็นเชือกอยู่บนม้านั่ง แล้วมีนางสุนัขจึงจอกคอยกัดกินอยู่ เมื่อพินเชือกเสร็จ สุนัขก็กินหมดทันที

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้า คนมี จิตใจต่ำ ปัญญาทราม จะได้รับสมมติยกย่องขึ้นเป็นผู้มี ยศถาบรรดาศักดิ์ นั่งทำงานอยู่ในราชสำนักกระต๊อบสูง อาศัย อำนาจพระบารมีของพระมหากษัตริย์ ว่าราชการแผ่นดิน แทนพระองค์อยู่เป็นเนืองนิตย์โดยโง่เขลาเบาปัญญา พุดจา ขาดความสำรวม กล่าวเปิดเผยความลับต่างๆในพระราช สำนักให้หมู่ชนได้รับรู้ คนลัทธิต่างๆที่ไม่มีความหวังดีต่อ พระมหากษัตริย์อยู่แล้วได้ยินเข้า จึงนำเอาไปตีแผ่โฆษณาให้ คนอื่นคลาญศรัทธาหมดความเคารพในองค์พระมหากษัตริย์ และหมดความเชื่อถือในพระราชวงศ์ต่อไป โดยคนที่ไม่มีความหวังดีต่อพระมหากษัตริย์จะเป็นหนอนบ่อนไส้เสียเอง

สุบินนิมิตข้อที่ ๘ โองน้ำใหญ่และโองน้ำเล็กตั้งอยู่ในที่ แห่งเดียวกัน แล้วมีคนทั้งหลายมาแย่งกันตักน้ำเทใส่โองน้ำใหญ่ จนล้นเหลือ ส่วนโองน้ำเล็กๆ ไม่มีใครตักน้ำใส่เลย

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้าจะมีคน ทำบุญโดยเลือกหน้าพระ รูปที่มีอายุมาก พรรษามาก มียศถา

บรรดาศักดิ์ในตำแหน่งต่างๆ จะมีคนสนใจพากันถวายเครื่อง บัณฑิตไทยทานเป็นจำนวนมาก ล้วนเป็นของดีมีค่ามีราคา ข้าว ปลาอาหารปิ่นโตเถาขนาดใหญ่ตั้งต่อหน้าจนเหลือเพื่อ ส่วน พระเล็กเถรน้อยนั่งอยู่รอบข้างไม่มีใครคิดถวายเลยมีแต่นั่ง ดูตาปริบๆ

สุบินนิมิตข้อที่ ๙ สระน้ำขนาดใหญ่มีน้ำรอบนอกใส สะอาดเยือกเย็น แต่กลางสระน้ำขุ่นข้นเป็นโคลนตม สัตว์ ใหญ่ย่อยพากันแย่งชิงกินน้ำที่ขุ่นข้นเป็นโคลนตม ไม่สนใจ กินน้ำรอบนอกที่ใสสะอาดเยือกเย็น

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้าคนทุก ประเทศทั่วโลก ไม่อึดไม่พอในเงินทอง ไม่อยากทำงานที่ สะอาดบริสุทธิ์สุจริต เงินเดือนน้อยร่ำรวยซ้ำ ทำให้เกิดความ ยุ่งเหยิงในสภาสันนิบาตของประเทศนั้นๆ เพราะการแบ่ง สันตำแหน่งและแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ลงตัว เกิดการรังวัดข้อ กันเอง

สุบินนิมิตข้อที่ ๑๐ หม้อหุงข้าวหม้อเดียวแต่ ต่างกัน ๓ ส่วน คือ ข้าวในหม้อมีทั้งส่วนที่สุก สุกๆ ดิบๆ และไม่สุกเลย

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้าคนทั้งโลก จะมีความเห็นแตกต่างกัน กลุ่มหนึ่งเชื่อว่า เราตถาคตเป็นที่ พึ่งที่เคารพจริง พระธรรมคำสอนเป็นสวาชาตธรรม เมื่อนำ ไปปฏิบัติให้ถึงที่สุดแล้วจะพ้นทุกข์ได้จริง เชื่อว่ามีมรรคผล นิพพานจริง นรกสวรรค์มีจริง กรรมดีกรรมชั่วให้ผลแก่ บุคคลที่กระทำจริง ตายแล้วเมื่อยังมีกิเลสตัณหาอยู่เชื่อว่า ได้มาเกิดใหม่

อีกกลุ่มหนึ่งยังไม่แน่ใจว่า มรรคผลนิพพานในยุคนี สมัยนี้มีจริงหรือไม่ เพราะพระพุทธศาสนาได้ล่วงไปนานแล้ว พระธรรมคำสอนของพระสัมมาพระพุทธเจ้ามีความสมบูรณ์

อยู่หรือไม่ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้บรรลุมรรคผล นิพพานในยุคนี้อาจจริงหรือไม่ มีแต่ความสงสัยลังเลไม่แน่ใจ

อีกกลุ่มหนึ่งปฏิเสธว่า มรรคผลนิพพานไม่มี นรก สวรรค์ไม่มี ทำดีทำชั่วไม่ให้ผลในภาคหน้าชาติหน้า ตายแล้ว ไม่ได้เกิดใหม่แต่อย่างใด ในช่วงปลายพุทธศาสนาโน้น คนจะ เกิดมิจฉาภิภูติ มีความเห็นผิดมากขึ้นๆ ดังนี้

สุบินนิมิตข้อที่ ๑๑ คนพวกหนึ่งเอาแก่นจันทร์แดง ที่มีค่าราคาแพงไปแลกกับนมเปรี้ยวหม้อเดียว ซึ่งไม่สมค่า ราคากันเลย

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลภายหลัง คนพวก หนึ่งจะนำพระธรรมคำสอนของเราตถาคตไปแลกเป็นเงินตรา เขียนเป็นตำราเพื่อแจกจ่ายขายกินหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ เอาพระธรรมคำสอนของเราตถาคตไปทำการแสดง แต่งกลอน เพื่อผลประโยชน์ในกัณฑ์เทศน์ แสดงธรรมเพื่อเห็นแก่ค่าจ้าง รางวัลอันเป็นอาภิส ไม่สมค่าราคากันเลย สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้น ในช่วงปลายศาสนาของเราตถาคตโน้น

สุบินนิมิตข้อที่ ๑๒ น้ำเต้าแห่งเปล่า กลวงใน ตาม ธรรมดาแล้วจะลอยอยู่บนน้ำ แต่น้ำเต้าเปล่านี้กลับดิ่งจม ลงในน้ำนั้นเสีย

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้า คนดีมี ความรู้ มีสติปัญญาดี มีความรอบรู้ มีความฉลาด มีความ สามารถ มีทั้งพระและฆราวาสจะไม่ได้รับการยกย่องเชิดชูใน สังคม จะถูกขัดขวางจากกลุ่มคนพาลสันดานชั่วตลอดเวลา

ถ้าเป็นฆราวาสที่มีความประพฤติดีมีความสามารถ มี ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีโอกาสได้รับการเลือกให้ทำงานใน สภาสันนิบาต หรือเลือกเข้ามาแล้วไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ เพราะจะถูกพวกอันทพาลกลั่นแกล้ง

ถ้าเป็นนักบวชก็จะเป็นลักษณะนี้เช่นกัน ท่านใดมีใจ บริสุทธิ์ผุดผ่องในพระธรรมวินัย มีความรู้ดี ปฏิบัติชอบต่อ มรรคผลนิพพาน ท่านเหล่านั้นจะไม่มีใครสนใจ ไม่อยากฟัง ธรรม จะเห็นเป็นพระคว่ำครีล้าสมัยไม่เกิดศรัทธา ไม่อยู่ใน สายตาของเขาแต่อย่างใด เหตุการณ์อย่างนี้จะมีในอนาคตกาล โนนหลังเรตถาคตปรินิพพานแล้ว

สุบินนิมิตข้อที่ ๑๓ ก้อนศิลาแห่งที่ขนาดใหญ่เท่าเรือ นลอยอยู่บนผิวน้ำเหมือนกับเรือสำเภาเปล่า ตามธรรมดาแล้ว ก้อนศิลาย่อมจมอยู่ใต้น้ำ แต่ก้อนศิลากลับลอยอยู่บนผิวน้ำ

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้าคนพาล สันดานชั่ว คนทุศีล คนทุธรรม คนขี้โกง คนหัวประจบสอพลอ คนทุจริตคิดมิชอบ คนไม่มีความละเอียด จะได้เป็นที่ยกย่อง เชิดชูในสังคม เป็นผู้มีบทบาทมีอำนาจ มีชื่อเสียงเกียรติยศ มี พวกพ้องบริวารมาก ถ้าเป็นฆราวาสก็จะมีแต่คนเชิดหน้าชูตา ไปไหนมาไหนมีแต่คนเคารพยำเกรง มีฝูงชนให้การต้อนรับ เอาใจ เรียกว่าเป็นกระเจกบานใหญ่ให้แสงสะท้อนเงาของ ประเทศนั้นๆ ถ้าเป็นนักบวชนักพรตก็เป็นลักษณะนี้ ศาสนา จะเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงก็ขึ้นอยู่กับบริษัททั้งสี่ ลำพังพระ อย่างเดียวจะโดดเด่นขึ้นในท่ามกลางสังคมนั้นไม่ได้ พระรูป

ไหนดปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ รูปไหนดเป็นอริยเจ้า ฆราวาสจะเป็นผู้คาดการณ์ให้เอง นี่เองก้อนศิลาแห่งที่บึงจึงได้ลอยอยู่บนผิวน้ำ มีความโดดเด่นเห็นได้ชัดเจน จึงเป็นธุรกิจในคราวผ้ากาสาพัสดร์บังหน้า เอาศาสนามาแอบอ้างหากิน

สุบินนิมิตข้อที่ ๑๔ นางเชียดน้อยไล่กินงูเห่าตัวมเหมาเมื่อไล่ทันก็กระโดดคาบกินทันที

พระพุทธรองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้า นักบวชที่มีชื่อเสียงโด่งดัง มีคำพูดเป็นวาทศิลป์เคยแผ่พวงพานในการแสดงธรรม มีบทบาทในสังคม มีประชาชนให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ได้รับลาภ ยศ สรรเสริญจนลืมนิยาม ไม่มีสติ ไม่มีปัญญา รักษาใจ ไม่มีความฉลาด จึงขาดการสำรวจตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ปลอยไปตามผัสสะ (กระทบ) จึงทำให้เกิดอวิชชา (อารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา) และอนิวิชชา (อารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา)

นางเชียดน้อย (สตรี) ได้มองเห็นช่องโหว่ จึงได้วางแผนหวานล่อด้วยมายานาณาประการ ซโลมหัวใจงูเห่าจนมิดหน้าตาตาย หายใจไม่เต็มปอด อีนางเชียดน้อยได้จิ้งหะก็กระโดดคาบกินทันที

สุบินนิมิตข้อที่ ๑๕ หงส์สี่ทองทั้งหลายไปห้อมล้อมอีกาอีกาไปไหน ผุ่งหงส์สี่ทองทั้งหลายก็ห้อมล้อมเป็นบริวาร

พระพุทธรองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลภายหน้า พระเถระผู้บวชใหม่ใจยังบริสุทธิ์อยู่ในศีลธรรมจะห้อมล้อมพระที่ทุศีลทุธรรม จะยกให้เป็นอาจารย์เพื่อเคารพกราบไหว้

อีกาลาดมีเล่ห์เหลี่ยมในการหาอาหารฉันใด พระทุศีลเหล่านั้นก็ฉลาด มีเล่ห์เหลี่ยมในการหาลาภสักการะได้ฉันนั้น ผุ่งหงส์ทั้งหลายจึงให้ความสำคัญต่ออีกาเป็นอย่างมาก ในช่วงปลายศาสนาโน้น การเปลี่ยนไปในสังคมของสมณะ พระที่ทุศีลจะเพิ่มมากขึ้น พระเถระจะขาดการศึกษา จะไม่รู้ธรรมวินัย ไม่เข้าใจว่าอะไรควร อะไรไม่ควร อะไรผิดศีล อะไรผิดธรรม จะไม่รู้หน้าที่ของตนเอง เพียงบวชกันตามประเพณี

สุบินนิมิตข้อที่ ๑๖ ผุ่งแพะทั้งหลายพากันไล่จับเลื้อมาเป็นอาหาร พากันเคี้ยวกินอย่างเมามัน

พระพุทธรองค์ทรงพยากรณ์ว่า กาลข้างหน้าประชาชนทั้งหลายไม่พอใจในการปกครองแบบราชาธิปไตย จับกลุ่มต่อต้านการปกครองของพระราชา ให้ได้มาซึ่งการปกครองแบบราชาธิปไตย ให้พระราชาลดบทบาท ลดอำนาจลง เมื่อพระราชาไม่ยินยอมก็พากันปฏิวัติรัฐประหารยึดอำนาจ ถ้าพระราชาองค์ใดขัดขึ้นก็ปลงล้างกษัตริย์ผู้เป็นประมุขของประเทศนั้นๆ พร้อมด้วยพระราชวงศ์ให้หมดไปจากประเทศนั้นเสีย

ภาพปริศนาช่างหัวมัน สอนให้รู้จักสลัดเหตุแห่งทุกข์

ไม่ยึดถือเป็นอารมณ์ มีความเยือกเย็นก็จะเอาตัวรอดได้ เพราะรู้จักใช้คำว่า “ช่างหัวมัน” ให้เป็นประโยชน์ จงพากัน หัดใช้ไว้ทุกคน

๗. กฎีพระธรรมโกศาจารย์ (๙๒ ปีปัญญานันทะ) หรือ กฎีกัตตัญญู

กฎีพระธรรมโกศาจารย์เป็นเรือนทรงไทยสี่ภาคในหลัง เดียวกัน สร้างขึ้นเพื่อเตือนสติให้ระลึกถึงความสัมพันธ์ของ สิ่งแวดล้อมทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตว่ามีความหมาย มีคุณค่า และสำคัญต่อชีวิต ที่เราควรสำนึกกัตตัญญู จึงเรียกอีกอย่าง

ว่า “กฎีกัตตัญญู” เป็นความสำนึกกัตตัญญู ๓ ประการได้แก่

๑) กัตตัญญูต่อแผ่นดิน อันเป็นผืนนาถิ่นแม่โพสพที่เป็น พื้นล่างของกฎี แผ่นดินนี้ก่อให้เกิดวัดปัญญานันทารามมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นแผ่นดินธรรมอันมั่นคงในปัจจุบัน และวางรากฐานให้ยั่งยืนแผ่ไพศาลในอนาคต

๒) กัตตัญญูต่อภูมิปัญญาไทย กฎีพระธรรม โกศาจารย์ ประกอบด้วยศิลปะของภูมิปัญญาไทยทั้ง ๔ ภาค ที่เราสมควรเคารพในความสามารถของบรรพชนไทย บ้านสี่ภาค มีลักษณะเด่น ดังนี้

ศิลปะของภาคใต้ คือ **หลังคาแฝด**

ศิลปะของภาคกลาง คือ **เท้าแขน**
จากชายคา ที่ทอดยาวลงมาถึง
คานชั้นของพื้น

ศิลปะของภาคอีสาน คือ **ชาน**
ส่วนที่ยื่นออกมาใต้ชายคาเป็นที่ใส่ของ
หรือวางของ

ศิลปะของภาคเหนือ คือ **ลวดลาย**
บนไม้สัก อยู่ตามฝาผนัง ไม้สักเป็นไม้
เศรษฐกิจเนื้อแข็ง มีความคงทนถาวร
และมีอยู่มากในภาคเหนือ

๓) กัตติญญุต'อ พระเดช
พระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ
พระอรียสงฆ์ผู้ก่อให้เกิดวัดปัญญานันทาราม โดยศิษยานุศิษย์ร่วมกัน
สร้างถวายให้เป็นที่พำนักของ “หลวงพ่อบัณฑิต”

ที่หน้ากุฏิมีแท่นจารึกธรรมโอวาทของพระเดชพระคุณ
หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุไว้ดังนี้

“ตั้งใจทำงานเพื่องาน ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างแท้จริง
ผู้มีเจตนาดี เป็นผู้รักหลวงพ่อบัณฑิต และเดินตามรอยเท้าของ
หลวงพ่อบัณฑิต หลวงพ่อบัณฑิตก็จะอยู่กับผู้นั้นตลอดไป แม้หลวงพ่อบัณฑิต
จากโลกนี้ไปงานของหลวงพ่อบัณฑิตก็จะสถิตสถาพรต่อไป เหมือน
กับว่า เป็นผู้ไม่ตาย ร่างกายเป็นของตายได้ แต่งานอย่าให้
ตายเพราะด้วยเราสืบงานกันต่อไป”

ปัจจุบันกุฏิกัตติญญุตเป็นที่พำนักของพระเดชพระคุณพระ
ปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) ประธานสงฆ์และเจ้าอาวาส รวมถึงพระเถระที่เมตตาเยี่ยม

๘. กุฏิปัญญานันทะ กุฏิอนุจารี และกุฏิสุภโรคณาจารย์

เป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณร ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของ
ลานหินโค้ง ลักษณะอาคารทรงไทยประยุกต์ ๒ ชั้น รูปทรง
อาคารเป็นแขนซ้ายขวา มีห้องส่วนกลางระหว่างแขนทั้งสอง
ภายในจัดแต่งแบบเรียบง่ายและมีการนำระบบลิฟต์มาใช้ คือ
การอยู่ร่วมกันตามหลักปรัชญา การสร้างที่มีกรอบความคิด
ว่า “อิสระแต่ควบคุม และเดี่ยวแต่ไม่เปลี่ยว” ชั้นบนส่วนแขน
ซ้าย-ขวา จัดให้เป็นที่อยู่ของพระภิกษุ สามเณร มีลักษณะเป็น
ห้องรวม พักได้ ๔๐ รูป และห้องส่วนกลางพักได้ ๔ รูป แต่ละ
รูปจะมีที่สำหรับพักผ่อนและตู้เก็บของเล็กๆ เก็บของใช้ส่วนตัว
โดยมีที่กันสูงระดับสายตาเป็นอาณาเขตเท่านั้น ส่วนชั้นล่างกัน
เป็นห้องเพื่อใช้เป็นห้องสมุดและห้องพุทธสหกรณ์ นอกนั้นจะ
เปิดโล่ง เพื่อใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ กุฏิสุภโรคณาจารย์เป็นที่ตั้ง
โรงเรียนพระปริยัติธรรมพระราหุลด้วย

การจัดที่อยู่ของภิกษุต้องเน้นให้เกิดการเห็นภัยใน **วัฏสงสาร** เน้นเดียวแต่ไม่เปลี่ยว อิสระแต่ควบคุม เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ และเพิ่มคุณธรรมแห่งความเสียสละ

๙. เขตกัมมัฏฐาน

เป็นสถานที่ขัดเกลากิเลส สำหรับค้นหาตนเอง ระลึกถึงพระอรหันตสาวกในการประกาศธรรมครั้งแรกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประกอบด้วย

๑) **สำนักงานกัมมัฏฐาน** เป็นสถานที่ที่นักบวชเนกขัมมบารมี (ชาย) ติดต่อเพื่อขอเข้าพักภายใน โดยการเซ็นชื่อรับกุญแจ ผ้าห่ม และหมอน ก่อนเข้าพักและส่งคืนในวันกลับ

๒) **กุฏิพุทธสาวก** เป็นที่พักของนักบวชเนกขัมมบารมี (ชาย) เพื่อปฏิบัติธรรม ฟีกตน รู้จักตนเอง เพื่อเป็นพุทธสาวกเป็นกุฏิหลังเล็กๆ จำนวน ๖๐ หลัง โดยแต่ละหลังมีห้องน้ำอยู่ในตัว มีทางเดินเชื่อมกุฏิเป็นวงรอบเพื่อการเดินจงกรมด้วยมีไฟฟ้าให้ความสว่างน้อยที่สุดเพื่อเตือนสติให้แสวงหาความ

สว่างจากภายในตนเองให้มาก ทางเดินขึ้นกุฏิที่พ้อมีก้อนหินโรยไว้เพื่อจะได้มีสติขณะขึ้น-ลงอยู่ตลอดเวลา และรักษาสุขภาพตามธรรมชาติ

แต่เดิมกุฏิ ๖๐ หลังนี้ เป็นที่พำนักทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย แต่เมื่ออาศรมธรรมมาตาเปิดใช้เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ฝ่ายหญิงจึงย้ายไปพักที่อาศรมธรรมมาตาทั้งหมด

ปริศนาธรรมของตัวกุฏิเพื่อเป็นการระลึกถึงพระอรหันต์ ๖๐ รูป ที่พระพุทธรองค์ส่งไปประกาศศาสนาครั้งแรกมีพระดำรัสว่า **“จะระณะ ภิกขเว จาริกัง พะหุชนะนะหิตายะ พะหุชนะนะสุขายะ โลกานุกัมปายะ** พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อเห็นแก่ความสุขของคนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อคุณประโยชน์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”

ปัจจุบันกุฏิกรรมฐานยังใช้เป็นสถานที่รับรองต้อนรับพระภิกษุผู้เดินทางมาเยือน อันเป็นกิจอย่างหนึ่งของสงฆ์ ให้ได้พำนักอย่างสะดวกสบายตามหลักปฏิสันถาร ทำให้มีโอกาสได้รับบุญในฐานะผู้ต้อนรับ และได้แบ่งบุญจากผู้มาเยือน จึงขอตั้งจิตเชิญชวนว่า **ผู้มีศีลอยู่ในทิศทั้ง ๔ ที่ยังไม่มา ขอให้มาผู้ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข**

เห็นธรรม คือ จุตวงกลม ๓ จุด คือ ไตรสิกขา ช่อง
สี่เหลี่ยม ๔ ด้าน คือ อริยสัจ ๔ มุม ๘ มุม คือ มรรคมรรค
๘ และช่องวงกลมอีกชั้น คือ สุธมฺมา ความว่าง ดวงตาเห็น
ธรรมเกิดขึ้นแล้ว เราจะได้พบพระพุทธเจ้าที่แท้ **พระพุทธรูป**

พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุทธทาสสอนการกราบพระ
ที่ถูกต้อง โดยเตือนใจชาวพุทธเอาไว้ว่า กราบพระพุทธรูป
ระวังสะดุคทองคำ (ถูกต้องธรรมไม่ใช่ถูกต้องคน หรือองค์
พุทธปฏิมา) กราบพระธรรมะระวังสะดุคใบลาน (ถูกต้องที่
นำมาปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์) กราบพระสงฆ์ระวังสะดุคลูก
ชาวบ้าน (ถูกต้อง คือ ความปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็น
ธรรม และปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์)

๑๐. สำนักงานวัดปัญญานันทาราม

สำนักงานวัดปัญญานันทารามมีขนาดกะทัดรัดแต่มีประโยชน์สูง เพราะเป็นทั้งศูนย์ประสานงานทุกอย่าง เช่น กิจนิมนต์ ทำบุญ จอว์นเวลาเข้าร่วมโครงการต่างๆ เช่น ค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม ค่ายคุณธรรม อุปสมบทบรรพชา บวชนกขัมมบารมี รวมทั้งเป็นสถานที่ทำงานของพระเจ้าหน้าที่สำนักงาน มีระเบียบธรรมในบรรยากาศสะอาดร่มรื่นซึ่งอยู่ติดกันเป็นลานสวนธรรมและเชื่อมต่อกับกุฏิพำนักของเจ้าอาวาส ด้านหน้าสำนักงานประดับด้วยสวนไม้ประดับ (ไม้กินได้) หรือสวนผักสมุนไพร ส่วนด้านหลังเป็นศูนย์คอมพิวเตอร์

อาคารสำนักงานวัดปัญญานันทารามเป็นสถานที่ในการประสานระหว่างสาธุชนกับวัด เป็นสถานที่สนทนาธรรม เป็นที่ทำบุญ ถวายเงินบำรุงวัด ถวายสังฆทาน เป็นที่พบปะเยี่ยมเยียนระหว่างญาติโยมกับพระภิกษุและสามเณร หรือระหว่างพระภิกษุด้วยกัน จึงเป็นสถานที่คุ้มครองและรักษาไว้ซึ่งความดีงามของพุทธศาสนิกชน ส่งผลต่อการช่วยสืบอายุพระพุทธศาสนา

๑๑. เรือนพัก ๔ หลัง / อนาคตริทธรรม

เป็นเรือนชั้นเดียวโล่งกว้าง หลังคามุงกระเบื้อง ภายในยกพื้นสูงขึ้นจากทางเดินเพื่อเป็นที่นอนแทนเตียง เบื้องบนมีราวห้อยกลดสำหรับคลุมกันยุงอีกชั้นหนึ่ง ผังโดยรอบเป็นมุ้งลวด ด้านหลังเปิดไปสู่ห้องน้ำรวม

แนวคิดในการสร้างเรือนพักนี้ยึดหลัก “อยู่อย่างต่ำ กระทำอย่างสูง” คือ ความเป็นอยู่เรียบง่าย แต่การปฏิบัติตนมุ่งลดละกิเลสเพื่อบรรลุนิพพาน คือ ความสงบเย็น อันเป็นความสุขแท้

เรือนพักผู้ปฏิบัติธรรมมีจำนวน ๔ หลัง แยกเป็นที่พักฝ่ายชายที่มาเข้าค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรม เป็นหมู่คณะ ๒ หลังแรก อีก ๒ หลัง ปรับเปลี่ยนจากที่พักของฝ่ายชายให้เป็นที่พักของสามเณร

การเข้าค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรม ค่ายคุณธรรมต้องพักค้างคืน (๓ วัน ๒ คืน) ทำให้มีโอกาสใกล้ชิดพระพุทเจ้า ได้พบหลักธรรมในการคุ้มครองตนให้พ้นภัยจากสิ่งแวดล้อมในยุคใหม่ สามารถนำสังคมทั้งระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับประเทศ ให้มีความร่มเย็นเป็นสุข มีความมั่นคงในชีวิตได้ แม้การปฏิบัติธรรมในวันพระจะไม่อำนวยความสะดวกได้ เพราะวันพระไม่เป็นวันหยุดทางราชการ ทำให้ความสำคัญของวันพระเลือนหายในสังคมเมือง แต่ชาวพุทธทุกเพศทุกวัยยังสามารถเข้าวัดศึกษาธรรมได้ตามกิจกรรมที่จัดให้

๑๒. ศาลาการเปรียญ / ศาลาบาตร

ศาลาการเปรียญ หรือ ศาลาบาตร มีบาตรเป็นสัญลักษณ์อยู่บนหน้าบัน เป็นอาคารรับประทานอาหารมือเช้า

มือเที่ยง และเติมน้ำปานะมือเย็นของนักเรียนนักศึกษาที่มาเข้า
ค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรม

พระพุทธเจ้าทรงสอนวิธีรับประทานอาหารโดยให้เรา
พิจารณาว่า “ไม่กินเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน ไม่กิน
เพื่อความมัวเมา ไม่กินเพื่อประดับ ไม่กินเพื่อตกแต่ง แต่
เพื่อมีชีวิตดำรงอยู่ในการทำหน้าที่และบำบัดความหิว ไม่ทำ
ทุกขเวทนาใหม่ให้เกิดขึ้น” จึงมีถ้อยคำปลุกจิตสำนึกก่อนรับ
รับประทานอาหารว่า

“ข้าวทุกจาน อาหารทุกอย่าง อย่ากินทิ้งกินขว้าง เป็น
ของมีค่า หลายคนเหนื่อยยาก ลำบากหนักหนา สงสารบรรดา
คนยากคนจน โลกนี้ยังมีคนที่จนยาก แสนลำบากอดคัด

และขัดสน อย่ากินทั้งกินข้างตามใจตน สงสารคนอื่นที่ไม่มีกิน” และมีกตีกาในการรับประทานอาหารว่า “ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ”

ศาลาการเปรียญมีพื้นที่ ๗๔๔ ตารางเมตร มีมุ้งลวด และกระจกกันยูง กันแมลง กันไวกั๊วเรียบร้อย ภายในมีองค์พระประธานประจำศาลาการเปรียญประดิษฐานอยู่

๑๓. กุฏิแม่ชี

กุฏิแม่ชีเป็นอาคาร ๒ ชั้น ตั้งอยู่ตรงข้ามโรงครัวและอยู่ด้านหลังของศาลาการเปรียญซึ่งเป็นอาคารส่วนหน้าของวัด

อาคารชั้นล่างแบ่งเป็นห้อง ๆ เป็นที่พักสำหรับแม่ชีและอุบาสิกามาปฏิบัติธรรม ชั้นบนเป็นห้องรวมสำหรับอุบาสิกามาเป็นจำนวนมาก หรือในกรณีที่ห้องพักชั้นล่างไม่เพียงพอ

พุทธบริษัทประกอบด้วยภิกษุ สามเณร ภิกษุณี อุบาสก-อุบาสิกา ในปัจจุบันเราชาวภิกษุณี แต่มีแม่ชีซึ่งเป็นนักบวชหญิงในพุทธศาสนา ทำให้สังคมชาวพุทธมีความสมบูรณ์ของผู้ปฏิบัติธรรมทุกเพศทุกวัย **แม่ชี** คือ ผู้ชนะตนเอง หรือธรรมมาตา คือ **มารดาแห่งธรรมผู้มีคุณธรรมถึงซึ่งความ**

เป็นมารดาโลก การยกย่องเช่นนี้เป็นการให้เกียรติและเพิ่มคุณค่าแก่เพศแม่อย่างสูงยิ่ง และทำให้เกิดความเสมอภาคในการปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุนิพพาน

๑๔. ฎาธรรม หรือ คุหาธรรม

มีภูเขาหินจำลองขนาดย่อม แสดงอาณาเขตวัดตรงสุดเขตด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ติดกับถนนหลังวัดภายในมีคุหาถ้ำ ที่ผนังด้านนอกเขียนภาพปริศนาธรรมหลายภาพ เช่น **อยู่ให้เหมือนลันงูในปากงู เต่าหินตาบอด แม่น้ำคดน้ำไม่คด เสียงตบมือข้างเดียว พระพุทธรองค์อยู่หลังม่าน ปฏิบัติเพื่อความสะอาด ดอกไม้จัดคน จิตว่างได้ยืนหญ้าพูด พันแล้วไวย ตัวกูกับของกู** เป็นภาพปริศนาธรรมที่พระเดชพระคุณท่านพุทธทาสภิกขุ ได้นำต้นแบบภาพเขียนของเอ็มมานูเอล เซอร์แมน มาเขียนไว้ในโรงมหรสพทางวิญญาณในสวนโมกขพลาราม และนำมาเขียนประดับไว้ที่ฎาธรรมนี้ให้ได้ขบคิด ซึ่งท่านเมตตาแนะนำว่า “การคึกษาธรรมจากภาพ

ในขั้นแรกที่สุดจะต้องดูให้ออกเสียก่อนว่า มันเป็นภาพอะไร หรือเขามุ่งหมายจะเขียนภาพอะไรนั่นเอง ในขั้นที่สองจะต้องพิจารณาจนเข้าใจความหมายของภาพนั้นๆว่ามุ่งจะแสดง ความอะไร โดยแท้จริงถึงที่สุด และในขั้นที่สามซึ่งควรจะเป็น ขั้นสุดท้ายนั้น คือ การน้อมเอาภาวะแห่งความหมายนั้นเข้ามา สู่จิตหรือภาวะของตัวเองที่กำลังเป็นอยู่จริง ซึ่งอาจจะถึงกับ สะดุ้ง เพราะภาพนั้นได้ดำเรา สอนเรา ล้อเรา ถึงขนาดที่เกิด การเปลี่ยนแปลงขึ้นในสันดานของเรา ซึ่งหมายความว่ามัน ช่วยชำระชะล้างกิเลสของเราได้ไม่น้อยทีเดียว” มีคำอธิบาย ภาพข้างต้นจากหนังสือเรื่อง “เซ็นในสวนโมกข์” โดยพระเดช พระคุณท่านพุทธทาสภิกขุ ดังนี้

อยู่ให้เหมือนลิงในป่า เป็นภาพดวงตาที่มองดูรูที่ อำปากกว้าง เต็มไปด้วยเขี้ยวและมีภาพพระพุทธรูปแทน ลิง อยู่ในป่าภูตัวนั้น เขี้ยวเปรียบเสมือน “เขี้ยวของโลก” ที่ ขบขย้าคนอยู่ คือ

โลกธรรม ๘ ประการ กลุ่มแรกคือ ลภ ยศ สรรเสริญ สุข กลุ่มหลังคือ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ นั่นคือการได้ และการเสีย หรือบวกกับลบ ซึ่งเป็นเพียงมายาปรากฏการณ์ ชั่วคราวตามเหตุและปัจจัยปรุงแต่งขึ้น

เมื่อเห็นความเกิดดับของมายานี้แล้ว **ไม่ถือมันไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม** จึงอยู่ในโลกโดยไม่ต้องหนีไปไหน แต่ก็ไม่ได้ ถูกเขี้ยวของโลก เหมือนลิงอยู่ในป่าภู ชิดเขี้ยวอันเต็มไปด้วย น้ำพิษแต่ไม่เคยถูกพิษนั้นเลย เตือนสติเราว่า รอบตัวเรา ในยุคนี้นับว่าเต็มไปด้วยพิษของโลก **เราจะอยู่อย่างฉลาดไม่ให้ถูกพิษเหล่านั้น**

เท่าหินตาบอด ภาพเท่าหินตาบอดแบกคัมภีร์ไว้บนหลัง เมื่อมนุษย์เห็นจึงรำพึงว่า “เท่านี้ช่างโง่เสียจริง มีคัมภีร์อยู่

บนหลังแล้วเหตุไฉนจึงไม่รู้ธรรมะ” เท่าอธิบายว่า “บนหลัง นี้ยังไม่ใช่ธรรมะแท้จริง ความหนวกบอด คือ ความไม่ยินดี ยินร้ายในอารมณ์ที่มากระทบ ความเย็นและสงบที่เนื้อตัวฉัน ต่างหากเป็นธรรมะที่แท้จริง จะหาธรรมะที่แท้จริงที่ไหนอื่น เล่ามนุษย์เอ๋ย”

แม่น้ำคด น้ำไม่คด จิตเดิมมั่นประภัสสรอยู่ปกติ เป็น กลางๆ มิได้คด มิได้มีกิเลส “กิเลสต่างหากคด” และคนเข้าใจ ผิดคิดว่าจิตคด เหมือนน้ำซึ่งไม่คด แต่แม่น้ำหรือคลองต่าง หากคด ข้อนี้หมายถึงต้องกำจัดกิเลสที่จู่เข้ามาเป็นครั้งคราว ไม่ใช่ไปทรมานจิตเดิมแท้ที่ประภัสสรอยู่เองแล้ว

เสียงตบมือข้างเดียว เมื่อจิตรับอารมณ์ภายนอกแล้วไม่ ยึดถือปรุงแต่งเป็นเรา เป็นของเรา มีแต่สติปัญญาที่จะจัดการ กับอารมณ์นั้น ๆ อย่างถูกต้อง จิตก็สงัดจากอารมณ์ทั้งปวง เสมือนเสียงแห่งความเจียบของมือที่ตบข้างเดียวที่ปราศจาก มืออื่นมาตบด้วย ความเจียบสงัดชนิดนี้จึงดังก้องอยู่ในใจ กลบเสียงของโลกแห่งการตบมือสองข้างเสียสิ้น นี่คือความ ระงับดับทุกข์ที่แท้จริง

พระพุทธองค์อยู่หลังม่าน มีความหมายว่า เมื่อความทุกข์ ความร้อน ความทรมาน ความวุ่นวาย ความ หนักอึ้งเกิดขึ้นในจิตใจของผู้ใด ขอท่านได้โปรดทราบเถิดว่า ในขณะนั้น “พระพุทธองค์” กำลังประทับอยู่เบื้องหลังของ ความทุกข์นั้น คือจะดลใจปรากฏในดวงจิตของบุคคลผู้นั้น เอง เพื่อแนะแนวทางแห่งความหลุดรอดจากความทุกข์ให้แก่ เรา แต่เราจะได้ยินคำชี้แนะของพระพุทธองค์หรือไม่ มันขึ้น อยู่กับสติปัญญาของเราแต่ละคนนี่เอง

ปฏิบัติเพื่อความสะอาด อาบน้ำนั้นตอนอาบน้ำไม่นำ ดู อาบเสร็จแล้วสะอาดหมดจดฉันใด ขณะปฏิบัติต่อผู้กับ

กิเลส นำทรมาน ชนะกิเลสแล้วพบความผาสุกฉันนั้น อาน้ำทางกายชำระเหงื่อไคล อาน้ำทางใจ คือ ชำระล้างความยึดถือว่า “เรา” ว่า “ของเรา” อันเป็นของสกปรกสำหรับใจ เครื่องมือสำหรับอาน้ำ คือ ถังในภาพ ส่วนเครื่องอาน้ำชำระใจ คือ “การปฏิบัติธรรม”

ดอกไม้จัดคน คนมีกิเลส หมายถึงว่าเราเป็นผู้จัดการ เราเป็นผู้บงการทุกสิ่ง เราเป็นผู้กระทำให้ได้ตามใจเรา แต่ที่แท้คนกำลังถูกบงการจากกิเลสตนเอง จึงถูกกิเลสรัดรั้งอยู่รอบด้าน ส่วนผู้รู้ใช้ปัญญาจัดการกับทุกเรื่อง จึงเป็น “อิสระ”

จิตว่างได้ยินหญ้าพูด จิต “วุ่น” ได้ยินแต่เสียง “โลกพูด” คือ เรื่องได้ เรื่องเสีย เรื่องมี เรื่องเป็น อยู่ก้องโกลาหล กลบเสียงใบไม้ใบหญ้าที่กระซิบความจริงของชีวิตเสียสิ้น ครั้นจิต “ว่าง” จากอารมณ์ “โลกๆ” แล้ว ย่อมซึมซาบความจริงนั้นว่า เกิดมานี้เพื่อปล่อยวาง อิสระ และร่าเริง

พ้นแล้วไฉน คนรักสุข ขยะแขยงทุกข์ จึงแสวงหาสุข ยิ่งขึ้นไป จึงยึดติดสุขทุกระดับโดยเฉพาะผู้เมาสุขในสวรรค์ที่ฝันเอาเอง ส่วนธรรมะแท้นั้นเป็นเรื่อง “ปล่อยวาง” ทั้งสุขและทุกข์ เพื่อเข้าสู่ความดับทุกข์ อันมีเหตุใหญ่อยู่ที่ความยึดมั่น

ในความสุข ในที่สุดเมื่อค้นพบว่าที่แท้ “สุข” เป็นเพียงลม ๆ แล้ง ๆ เป็นเพียงมายาที่ไม่ได้อยู่จริง จึงพบความหรรษาร่าเริงเหมือนเมฆที่ลอยพันโบสถ์เจดีย์ ตลอดถึงสวรรค์ พ้นสวรรค์ พุ่งขึ้นสู่ความว่าง อันปราศจากขอบเขตของขนาดและเวลา

ตัวกูกับของกู ปัญหาของโลก ปัญหาของชาติ และปัญหาของบุคคล อยู่ที่ “ความไม่ยอมกัน” เพราะอหังการ มมังการ เพียงประการเดียว เหมือนจิ้งจก ๒ ตัว ที่ต่างตัวต่างไม่ยอมแพ้ จึงต้องกัดกันไม่มีที่สิ้นสุด ธรรมะ “ไม่กลัว” เท่านั้นที่จะกลัว ฟาด ให้ “สัตว์” หรือ “สัญชาติญาณอย่างสัตว์” ชนิดนั้นสิ้นไปจากสันดาน โลกทั้งโลกจะสิ้นปัญหา ชาติทุกชาติก็จะผาสุก บุคคลก็จะได้ชีวิตแท้เต็มเปี่ยมและนิรันดระ หากทุกคน “ยอม” และ “หยุด” ความมีอหังการ มมังการ เสียที

๑๔. อาคารสถาบันปัญญานันทะ (ธรรมานุสรณ์ ๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญานันทภิกขุ)

สถาบันปัญญานันทะ คือ สถาบันพุทธบริษัทสี่อายุ พระพุทธศาสนา การสร้างอาคารสถาบันปัญญานันทะ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างครบวงจร ภายในอาคารประกอบด้วยห้องสำนักงานกลาง ห้องพุทธศาสตร์ ห้องสังคมศาสตร์ ห้องธรรมวินัย ห้องธรรมชีวิต ห้องพุทธบริษัท (อเนกประสงค์) ศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยี และศูนย์ธรรมจริยศาสตร์ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนา มีโครงการดำเนินการก่อสร้างบนพื้นที่หน้าวัดด้านซ้ายมือก่อนถึงลานจอดรถ สถาบันปัญญานันทะจึงเป็นบ่อเกิดมนุษยสมบัติ บริวารสมบัติ และนิพพานสมบัติ

(พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ สุภโร)

๑๖. ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนาวัดปัญญานันทารามที่ระลึก ๑๐๐ ปีชาตกาลปัญญานันทภิกขุ

วางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นอาคารที่จะใช้เป็นสถานที่ทำงานเพื่อกิจการคณะสงฆ์ โดยในอนาคตจะถ่ายโอนงานประสานงานค่าย พุทธบุตร-พุทธธรรม และคุณธรรมมาไว้ที่ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา และยังใช้เป็นที่ตั้งของสำนักงาน เจ้าคณะตำบลคลองหก เพื่อการปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมะ ตั้งอยู่หลังซุ้มประตูประชิดกับลานหินโค้ง

๑๗. ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ๑๐๐ ปี ชาตกาลปัญญานันทภิกขุ วัดปัญญานันทาราม

จำหน่ายหนังสือธรรมะจากคำสอนพระคุณเจ้าและบทประพันธ์ของกวีที่มีชื่อเสียงให้เลือกซื้อมากมาย รวมถึงของที่ระลึกพิมพ์ภาพและพุทธภาชีตที่ให้ทั้งข้อคิดและความสวยงามหลากหลายแบบ อาคารศูนย์หนังสือฯ ตั้งอยู่หน้าวัด ตั้งติดกับสถานีวิทย์พุทธศาสนาแห่งชาติ วัดปัญญานันทาราม ด้านหน้าอาคารเป็นลานจอดรถ ตัวอาคารมีภาพปริศนาธรรม

แสดงถึงผู้มีดวงตาเห็นธรรม พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดศูนย์หนังสือพระพุทธ ศาสนาแห่งนี้ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

๑๘. ศูนย์นิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ ที่ระลึก ๑๐๐ ปี ปัญญานันทภิกขุ

เป็นสถานที่จัดนิทรรศการ ๑๐๐ รูป ๑๐๐ เรื่อง ในพิธี

ทำบุญสมโภชอาจารย์บุญชา วาระ ๑๐๐ ปี ชาตกาลพระพรหมมั่งคณาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ได้มาเป็นประธานในพิธีฝ่ายฆราวาส และทำพิธีเปิดศูนย์นิทรรศการเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ตั้งอยู่ที่ศาลาวันออกของลานหินโค้ง มีคำสอนประกอบรูปพระเดชพระคุณท่านปัญญานันทภิกขุในวาระต่าง ๆ และอริยาบถที่พบเห็นที่อื่นได้ยกรวมทั้งคำกล่าวเชิดชูคุณูปการที่ท่านมีต่อพระพุทธศาสนาโดยพระคุณเจ้าที่มีชื่อเสียงมีผลงานเป็นที่ประจักษ์เช่นกัน

๑๙. หอสมุดกลางวัดปัญญานันทาราม (อาคารแสงสายัณห์)

เป็นอาคารโปร่งสว่าง ผนังเป็นกระจกรอบด้าน เหมาะกับการอ่านและพักสายตา ตั้งอยู่ใกล้สำนักงานกัมมัญฐาน อยู่ในเขตที่สงบเงียบร่มรื่นได้หม่อมแมกไม้ ไม่ไกลจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระราหุลและกุฏิของภิกษุและสามเณร สะดวกต่อการเข้าไปศึกษาหาความรู้ของพุทธบริษัท

๒๐. ศูนย์คอมพิวเตอร์

บริการด้านการค้นคว้าทางข้อมูลและเทคโนโลยีแก่สามเณรนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระราหุล และเปิดอบรมเป็นครั้งคราวในหลักสูตรพิเศษแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป

เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และโซเซี่ยลเน็ตเวิร์ค ตั้งอยู่ด้านหลังสำนักงานวัดปัญญานันทาราม

๒๑. อาคารธรรมมาตา

เป็นที่พักแรมของผู้เฝ้าธรรมฝ่ายหญิงทั้งเดี่ยวและเป็นหมู่คณะ อาทิ นักบวชนิกายมหายาน นักเรียน นักศึกษาหญิง บุคลากรหญิงจากหน่วยงานต่างๆ ที่มาเจริญธรรม แบ่งเป็นห้องพักรวม ห้องพักอาจารย์ผู้ดูแลนักเรียนนักศึกษาที่มาเข้าค่าย ห้องพักผู้สูงอายุ ห้องพักพุทธอาสาที่มาช่วยอำนวยความสะดวก แบ่งส่วนภายในอาคารให้เดินสู่ห้องพักโดยไม่รบกวนกัน มีห้องน้ำเป็นสัดส่วน มีที่เก็บของใต้แท่นที่นอน มีมุ้งลวดกันยุง หน้าห้องพักภายในตัวอาคารมีทางเดินเป็นวงกลม สามารถเจริญภาวนา เดินจงกรมได้ อาคารธรรมมาตาแห่งนี้ช่วยให้ผู้พำนักอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น สุขสบาย สงบแต่ไม่เปลี่ยวเหงา ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ตรง

กับวันคล้ายวันเกิดของพระเดชพระคุณพระปัญญาญาณนันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) ครบ ๖๔ ปี พรรษาที่ ๔๐ ซึ่งท่านให้ความสำคัญกับเทศหญิงซึ่งเป็นเพศแม่ด้วยการยกย่องเกียรติให้ปรากฏอยู่เนืองๆ รวมทั้งตั้งนาม “อาศรมธรรมมาตา”

อาศรมธรรมมาตา หมายถึง **ที่พำนักของมารดาแห่งธรรม ผู้มีคุณธรรมถึงซึ่งความเป็นมารดาโลก**

๒๒. สถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนา

วัดปัญญานันทาราม FM.๙๗.๗๔ MHz “คลื่นสีขาวของชาวพุทธ”

สถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนาของวัดปัญญานันทาราม ตั้งอยู่ภายในวัดปัญญานันทาราม บริเวณด้านหน้า ถัดไปจากศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ๑๐๐ ปีชาตกาลปัญญานันทภิกขุ เพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการดำเนินชีวิต เป็นที่พึ่งพิงในการดับทุกข์ เกิดความสุขสงบภายในจิตใจได้อย่างแท้จริง โดยชุมชนร่วมทำหน้าที่สื่อสารธรรม ความรู้ ข่าวสาร และความบันเทิง รวมทั้งส่งเสริมสืบสานศิลปวัฒนธรรมภาษาและ

ประเพณีอันดีงาม เป็นคลื่นสีขาวของชาวพุทธ

กิจกรรมนี้เริ่มเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ ออกอากาศตั้งแต่วเวลา ๐๔.๐๐-๒๔.๐๐น. ทุกวัน และขยายผลการรับฟังโดยช่องทางสื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ www.whitewavefm.com ติดต่อสอบถาม/แนะนำรายการ/แจ้งผลการรับฟัง/สมัครเป็นพุทธอาสาจัดรายการ

โทร. ๐๒-๙๐๔-๖๑๐๑, ๐๘๑-๙๑๓-๙๘๑๙, ๐๘๑-๒๕๕-๓๕๔๕, ๐๘๑-๘๔๔-๓๕๔๕

๒๓. เรือนพยาบาล

ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของวัด ด้านหลังติดกับสระน้ำ ใกล้กับศูนย์หนังสือ ๑๐๐ ปีชาตกาลปัญญานันทภิกขุ สร้างไว้เพื่อเป็นสถานที่รักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่พระภิกษุ สามเณร แม่ชี ตลอดจนจนถึงอุบาสก อุบาสิกาและผู้ที่ใช้การอบรม การสร้างเรือนพยาบาล และการดูแลรักษาพยาบาลภิกษุไข้ผู้อาพาธ ย่อมได้อานิสงส์มาก ดังพระพุทธพจน์ว่า “โย ภิกขเว มัง อุปัชฐะเหยยะ, โส คิลานัง อุปัชฐะเหยยะ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดใคร่อุปัชฐากเราตถาคต ผู้นั้นพึงอุปัชฐากภิกษุไข้เถิด”

๒๔. อาศรมธรรมปิตา

สร้างขึ้นไว้เพื่อเป็นที่พักของผู้ประพฤติธรรมชาย แทน
อนาคาริกธรรมาศรม (หอพักชาย) เพื่อบูชาพระคุณพ่อ เป็น
คู่กับ “อาศรมธรรมมาตา” ที่พักของผู้ประพฤติธรรมหญิง
ให้การประพฤติปฏิบัติเป็นไปด้วยความเหมาะสม และการจัด
ที่พักเป็นสัดส่วน ตามหลักแห่งสังฆาวาส คือที่อยู่ของสงฆ์อัน
ได้แก่หมู่แห่ง พุทธบริษัทสี่ ได้แก่ที่อยู่ของภิกษุ ภิกษุณี (แม่
ชี) อุบาสก และอุบาสิกา

๒๕. ศาลาเสียบงบุญ

ศาลาเสียบงบุญเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียว
ตั้งอยู่ติดถนนด้านหลังอาคารเฉลิมพระเกียรติ เพื่อให้สะดวก
ต่อการขนส่งวัตถุดิบจากร้านค้าเพื่อนำมาประกอบอาหาร
พร้อมด้วยระบบสาธารณูปโภค น้ำ ไฟฟ้า ห้องเก็บของ
ห้องน้ำ และห้องพุทธสภกรณ์ ศาลาเสียบงบุญทำหน้าที่ผลิต
อาหารให้กับผู้บำเพ็ญบุญในวัดทุกคน อันประกอบด้วยภิกษุ
สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา นักเรียนที่มาเข้าค่ายพุทธ
บุตร นักศึกษาที่มาเข้าค่ายพุทธธรรม และองค์กรที่มาเข้าค่าย
คุณธรรม ผู้บวชเนกขัมมบารมี รวมทั้งสาธุชนที่เข้ามาแสวงหา
ความสุขสงบใจในวัดทุกคน

ฝ่ายโภชนาการประจำประกอบด้วยอุบาสิกา อุบาสก
และแม่ชีรวม และพุทธอาสา มีคุณปรีศนีย์ บุรณะโสภณ เป็น
หัวหน้า ช่วยกันปรุงหรือเตรียมอาหาร เช้า-เพล และเตรียม
น้ำปานะในเวลาเย็น รวมทั้งช่วยกันเคลื่อนย้ายหม้อข้าวหม้อ
แกงไปยังศาลาอิมบุญด้านข้างลานหินโค้ง เพื่อถวายภัตตาหาร
แก่พระภิกษุและสามเณร

อาหารหลักสำหรับผู้บำเพ็ญบุญมี ๒ เพลา ให้สัตตมณ
ด้วยระฆังในเวลาเจ็ดโมงเช้า และกลองเพลเวลาสิบเอ็ดโมง
พระภิกษุ สามเณรจะฉัน และนักบวชเนกขัมมบารมีรวม
ทั้งสาธุชนทั่วไปจะรับประทานที่บริเวณลานหินโค้ง โดยใช้
ชามใบใหญ่ที่เรียกว่า “ชามมาตรฐาน” ตักอาหารที่วางไว้ใน
ซุ้มอาหาร เลือกตามความพอใจ และพอเพียง ไม่ว่าจะเป็น
ข้าว แกง อาหารคาวหวานสารพัด รวมทั้งผลไม้ ใส่ลงใน
ชามมาตรฐานใบนี้ เริ่มต้นจากพระภิกษุ สามเณร แม่ชี ผู้มา
ปฏิบัติธรรม และสาธุชนทั่วไปตามลำดับ อาหารเหล่านี้มีทั้งที่
ได้จากการบิณฑบาตจากญาติโยม และสาธุชนผู้นำภัตตาหาร
มาถวายและทำเพิ่มจากโรงครัวในโอกาสพิเศษ เช่น วันสำคัญ
ทางศาสนาจะมีอาหารหลากหลายมากมายเป็นพิเศษ ผู้ใจบุญ
บางรายจะสั่งอาหารแบบยกร้านมาตั้งเลี้ยง ทำให้พ่อครัวแม่
ครัวจากโรงครัวได้มาก ส่วนผู้บริโภคร้องบริการตนเอง ล้าง
ภาชนะเอง ทำความสะอาดให้เรียบร้อยก่อนนำเก็บเข้าที่เดิม

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **“ชีวิตจก ประมา โรค ความหว
เป็นโรคอย่างยิ่ง”** โรคอย่างอื่นมีอยู่ก็ไม่ยิ่งใหญ่เท่าโรคหว
เพราะเป็นกันทุกรูปทุกนามจึงต้องมีโรงพยาบาลประจำบ้าน
ประจำวัด คือ โรงครัว ทางวัดจึงถือว่า **แม่ครัว คือแม่ของโลก**

การรักษาโรคหว เน้นที่นิสัยผู้บริโภคโดยถือหลักว่า
“โภชนะ มัตตัญญูตา รู้จักประมาณในการบริโภค” ยึดคิดว่า

อยู่ง่าย กินง่าย ถูกใจมนุษย์ สิ้นสุดปัญหา สร้างคุณลักษณะ
พิเศษเวลาบริโภค **กินแก้ความหิวไม่ใช่สนองความอยาก** และ
กินอาหารตามหลักที่หลวงพ่อบุทธทาสกล่าวไว้ว่า **กินเนื้อก็เป็น
สัตว์ กินผักก็เป็นสัตว์ เราพุทธบริษัทไม่กินทั้งผักไม่กินทั้ง
เนื้อ แต่กินอาหารไวย**

๒๖. ศาลาอิมบุญ

ศาลาอิมบุญ สร้างขึ้นไว้เป็นสถานที่รับอาหารที่สาธุชน
นำมาถวาย จัดแจงและเป็นที่พิจารณา ตักอาหารของพระภิกษุ
สามเณรและพุทธศาสนิกชน พร้อมทั้งเป็นที่เก็บ ล้างภาชนะ
เพื่อมุ่งหวังเป็นที่บำบัดโรคคือความหิวกระหาย และเป็นที่ตั้ง
แห่งการแบ่งปันตามหลักคติที่ว่า “มีอาหารแบ่งกันทาน มีงาน
แบ่งกันทำ” ให้เป็นสาธารณโภคี แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ ไม่หวง
ไว้แต่เพียงผู้เดียว เพราะผู้กินคนเดียวย่อมไม่เป็นสุข จึงหวัง
ให้อิ่มท้อง อิ่มกาย อิ่มใจ อิมบุญอย่างสมบูรณ์ทั้งอาหารกาย
และอาหารใจ อาหารกายให้พลังยังชีวิตอาหารจิตมีด้วยช่วย
สุขสันต์อาหารกายอาหารใจไปด้วยกันร่วมสร้างสรรค์ชีวาให้
น่าชมฯ

**สันติภาพ -สันติสุขอันไพบูรณ์: ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้
สัมผัสในวัดปัญญานันทาราม**

การอยู่ร่วมกันภายในวัดปัญญานันทาราม โดยมีพระ
เดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภโร) เป็นเจ้าอาวาส
ประกอบด้วยภิกษุ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา รวม ๑๐๐
ชีวิต เมื่อรวมกับผู้มาปฏิบัติธรรมในแต่ละวัน จึงเป็นสังคม
ขนาดใหญ่และเป็นสังคมธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสมบูรณ์
เป็นแบบอย่างของความพร้อมเพรียงกันปฏิบัติหน้าที่ของตน
อย่างเข้มแข็ง ด้วยมีแนวคิดและแนวทางปฏิบัติร่วมกันจน
เป็นศาสนสถานที่ได้รับคามศรัทธาจากหมู่ชนอย่างกว้างขวาง
มีชาวพุทธเข้ามาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและเพิ่มขึ้นทุกปี
พุทธบริษัทในวัดร่วมมือกันสร้างสรรค์งานสืบอายุพระศาสนา
จนพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ.
สุภโร) ท่านเจ้าอาวาสและวัดปัญญานันทารามได้รับรางวัล
เกียรติยศมากมายแทบทุกปี เพื่อยกย่องให้เป็นแบบอย่างของ
วิถีพุทธอันมากล้นคุณค่า ทั้งนี้เพราะวิถีวัดปัญญานันทารามมี
เอกลักษณ์ ๖ ด้าน ดังนี้

**๑. มีรูปแบบการอยู่ร่วมกันตามระบบสังฆะ เน้นวัดเป็นสังคม
พุทธบริษัท**

ระบบ “**สังฆะ**” ของวัดปัญญานันทาราม คือ การอยู่
ร่วมกันภายในวัดถือว่าเป็นญาติกันโดยธรรม มีหลักว่า เรามี
พระพุทธเจ้าเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีภิกษุเป็นพี่คนโต
ภิกษุณีหรือแม่ชีเป็นน้องคนที่สอง อุบาสกเป็นน้องคนที่สาม
และอุบาสิกาเป็นน้องคนสุดท้อง

การแบ่งหน้าที่ ทำงานตามความถนัด ร่วมกันพัฒนา
ตนเอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความเจริญก้าวหน้า และพึง
ตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นเป้าหมาย

ด้านสิทธิ วัตถุทั้งหลายถือว่าเป็นของส่วนรวม เก็บ
ไว้ที่พุทธสหกรณ์ เบิกใช้ตามความจำเป็น ส่วนที่เหลือนำ

มาบริจาคแบ่งปันให้แก่ผู้เดือดร้อนต่อไป

ด้านปัจจัยสี่ โดยเฉพาะเงินหรือปัจจัยที่ได้รับ มีระบบบัญชี บันทึกการจัดเก็บเป็นส่วนรวม ร่วมกันรักษาและจัดตั้งเป็น **“กองทุนพุทธทายาท”** และ **“กองทุนการศึกษาพระปริยัติธรรม”** เพื่อการศึกษาภายในวัด ส่วนการสงเคราะห์เยาวยชนและพุทธบริษัทนอกวัดใช้เงินจาก **“กองทุนมูลนิธิวัดปัญญานันทาราม”**

ด้านกิจวัตร กิจกรรมทุกอย่างเน้นการประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อสร้างบารมีให้กับตนจนเกิดเป็นนิสัย ผู้สอนก็สอนจริง ผู้เผยแผ่ก็เผยแผ่จริง ผู้เรียนก็เรียนจริง และทำจนเกิดคุณค่าแท้ของชีวิต

๒. วัดมีลักษณะเป็นศูนย์ฝึกอบรม

ปฏิบัติธรรมและเผยแผ่พุทธธรรมที่มีความร่มรื่นมีความสงบ เน้นให้กัลยาณชนเข้าวัดเพราะธรรมะ มากกว่าเหตุผลอื่น สัญลักษณ์ของวัดปัญญานันทารามไม่เหมือนวัดทั่วไป ถ้าเครื่องหมายของการเป็นวัด คือ ที่รวมของโบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ที่ใส่กระดุก เมรุเผาศพ แล้วจึงเป็นวัด ก็ไม่สามารถเรียกที่นี้ว่าเป็นวัดได้ แต่ถ้าวัดคือที่รวมของความสงบ เป็นที่สำหรับบำเพ็ญบุญ รักษาศีล การฟังธรรม เจริญภาวนา ฝึกฝนตนเองให้พ้นจากวัฏสงสารแล้ว วัดปัญญานันทารามก็เป็นวัดที่สมบูรณ์ตามที่พระพุทธเจ้าทรงรับรอง ที่เรียกว่าอาราม หมายถึงสถานที่ให้ความร่มเย็น ให้ความสงบทางจิตใจ จัดบรรยากาศในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เช่น ธรรมะที่แฝงอยู่ในการออกแบบสิ่งก่อสร้างและป้ายสุภาพิตประจำต้นไม้ ซึ่งเป็นข้อคิด เป็นคติเตือนใจ เหมาะสมกับคนทุกเพศทุกวัย

๓. แนวคิดการพัฒนาศาสนบุคคล

พระภิกษุ สามเณร ซึ่งเป็นศาสนทายาท สืบทอดพระพุทธศาสนา มีวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันแบบระบบสังฆะ เอื้อให้เกิดการแบ่งปันมากกว่าแข่งขัน ลดการแสวงหาลาภและวัตถุปัจจัย ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ทำงานเพื่อแสวงหาความดีมีใช้ของดี มีจิตสำนึก อยู่ง่าย กินง่าย ถูกใจมนุษย์ ล้นสุดปัญญา โดยยึดหลักความเหมาะสม และสอดคล้องกับชีวิตจริงที่ต้องดำเนินตามหลักเกณฑ์พระธรรมวินัย ดังนี้

๓.๑ **หลักการฝึกตน** มุ่งเรียบง่าย ประโยชน์สูง ประหยัดสุด และถูกต้องตามพระธรรมวินัย

๓.๒ **หลักการพัฒนาชีวิต** เน้นคันถธุระและวิปัสสนาธุระ ด้าน**คันถธุระ** ส่งเสริมให้ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกาเล่าเรียนทางโลกเพื่อรู้หนังสือ และเรียนทางธรรมเพื่อเรียนรู้ความเป็นคนที่สมบูรณ์ สร้างความดีเพื่อควบคุมความเก่งด้าน**วิปัสสนาธุระ** มุ่งให้ทุกอย่างได้พัฒนาจิตภาวนา ให้รู้แจ้งตามความเป็นจริง ดำเนินชีวิตตามหลักเหตุผล ไม่ตกเป็นทาสอารมณ์ โดย**อยู่อย่างต่ำ** คือเรียบง่าย ประหนึ่งกินข้าวจานแมว อาบน้ำในคู อยู่กุฏิเล่าหมู ฟังยุงร้องเพลง และ**กระทำอย่างสูง** คือ ตรงต่อเวลา วาจาไพเราะ สงเคราะห์ช่วยเหลือทำความเชื่อให้ตรง ดำรงตนให้น่ารัก รู้จักละวางเพื่ออนาคต

ในส่วนของบุคลากรของวัด ยังมีแนวในการประพฤติปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันแบบสังฆะ ตามกรอบความคิด คือ

กล้าจน : ไม่แสวงหาลาภสักการะเพื่อตน

ทนเสียดสี : ทำความเชื่อให้ตรง คือ กระทบแต่ไม่กระเทือน

หนังสือสม : ประหยัดในการใช้สอย ไม่สะสม
ส่วนเกิน

นิยมสร้างสรรค์ : รู้ละวางเพื่อสร้างอนาคต ความ
คิดต้องล้ำยุค แต่ประพฤติต้อง
ย้อนยุค

ทั้งนี้เป็นการเจริญรอยตามและสนองเจตนารมณ์ ของ
พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ ที่สนับสนุนให้ลูก
ศิษย์ “ตั้งใจทำงานเพื่องาน ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่” อันเป็นหลัก
ใจและหลักการสร้างพระภิกษุของท่าน เพื่อรับใช้งานพระพุท
ศาสนาที่ท่านนำมาเป็นกรอบแนวทางประพฤติปฏิบัติ

๓.๓ อุดมการณ์ทำงาน บุคลากรที่อยู่ร่วมกันในวัด
บุญญานันทาราม มีอุดมการณ์อย่างเดียวกัน คือ ทำงานอุทิศ
ตนเพื่อพระพุทธศาสนา เดินตามพระประสงค์ขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า และทำงานด้วยจิตวิญญาณของพระ
ภิกษุ คือ รักเพื่อนมนุษย์ก่อนตาย

๔. แนวคิดด้านการประกอบพิธีกรรม

จัดดำเนินการด้านศาสนพิธีตามหลักศาสนาพุทธที่
ถูกต้อง และเดินตามแนวทางของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญ
ญานันทภิกขุ คือ ไม่มีไสยศาสตร์ ความเชื่อที่ผิด หลง
งมงาย วัดไม่มีการเสี่ยงเซียมซี หรือตั้งตู้รับบริจาค เน้นความ
เรียบง่าย ประโยชน์สูง ประหยัดสุด ถูกต้องตามธรรมเนียม
พิธีกรรมที่สำคัญที่วัดดำรงรักษาไว้ดังพุทธกาล เช่น

การสืบสานวัฒนธรรมไทย

บุญกฐิน

กฐิน เป็นคำไทยที่มาจากภาษาบาลี แปลว่า ไผ่สะตัง
หมายความว่า การกระทำจิรวด้วยวิธีนำไผ่สะตังมาเป็นแบบซึ่ง
ผ้าตามกรอบไม้ สมัยพุทธกาลพระภิกษุต้องทำจิรวเอง โดย
มีผู้นำผ้ามาถวาย พระภิกษุต้องนำมาเย็บต่อกันจนใช้การได้
โดยปกติการทำจิรวของพระภิกษุสงฆ์มีระยะเวลา ๑ เดือนนับ
แต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ รวมเวลาทั้ง
สิ้น ๓๐ วัน การบำเพ็ญบุญกฐินหรือการทอดกฐินจัดว่าเป็น
ประเพณีสำคัญของบ้านเมือง พระมหากษัตริย์และประชาชน
ชาวไทยได้ประกอบกรบำเพ็ญกุศลที่เป็นกฐินทานนี้ต่อเนื่อง
มายาวนาน ซึ่งกฐินแบ่งเป็น ๓ ประเภทได้แก่

๑) กลิ่นตัน คือ พระกลิ่นที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ พระราชทานตามวัดราษฎร์ต่างๆ ที่ทรงพอพระราชหฤทัย

๒) กลิ่นหลวง คือ พระกลิ่นที่พระราชทานแก่วัดหลวง

๓) กลิ่นราษฎร์ คือ กลิ่นที่ชาวพุทธจัดทอดตามวัด เป็นเฉพาะบุคคลบ้าง เป็นกลิ่นสามัคคีบ้าง

บุญกลิ่นที่เกิดขึ้น ณ วัดปัญญานันทารามแห่งนี้ เป็นไปตามประเพณีท้องถิ่นของชาวตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้เหตุจากการทอดกลิ่นที่เป็นประเพณีสำคัญนี้สร้างคุณธรรมให้เกิดในจิตใจอีกหลายประการ โดยชาวบ้านจะนำผลผลิตจากเกษตรกรรมตามที่ดินมี มาเป็นบริวารกลิ่น เนื่องจากชาวบ้านมีอาชีพทำสวน มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด แต่ละครอบครัวจะนำมาประกอบตกแต่งไว้ตามต้นไม้ที่มีอยู่มาก เช่น กล้วยไม้ พันธุ์ไม้นานาชนิด ผลไม้ เช่น กล้วย อ้อย กระท้อน มะพร้าว ขนุน ส้ม ฝรั่ง พุทรา และอื่นๆ เมื่อทำพิธีทอดกลิ่นเสร็จแล้ว มีการทอดผ้าป่าทางกลิ่น หลังจากอนุโมทนาบุญแล้วก็อนุญาตให้ชาวบ้านและผู้ร่วมงานแบ่งปันผลไม้และพันธุ์ไม้ไปตามใจชอบและบางส่วนได้มอบให้วัด

การกระทำดังกล่าว จึงเป็นการสร้างความสามัคคีโดยการเป็นผู้ให้ ซึ่งเป็นการผูกมิตรไมตรีกับพุทธบริษัทด้วยกัน ผู้ให้ได้บุญ เกิดคุณธรรมในใจ คือ มีการเสียสละ ขุดเกลากิเลสและเป็นการกตัญญูต่อพระพุทธศาสนาที่ได้บำรุงวัด

พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญานันทมุนี (ส.ณ.สุภโร) ท่านกล่าวว่า ประเพณีนี้เป็นการร่วมกันสืบอายุพระพุทธศาสนา และเข้าถึงพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง คือ

พระพุทธ การที่พุทธบริษัทได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน จะเกิดขึ้นในจิตใจ คือ มีใจเป็นพุทธะ

พระธรรม ชาวพุทธได้แสดงถึงสามัคคีธรรม “สุขา สังฆัสสะ สามัคคี ความสามัคคีของหมู่คณะนำสุขมาให้” และ “วิสาสา ปรมมา ญาตี ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง” “สุโข ปัญญัสสะ อุจจะ โย การสั่งสมบุญนำสุขมาให้”

พระสงฆ์ ได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติสมควร ปฏิบัติถูกตลอดเวลา ๓ เดือน มีใจบริสุทธิ์

การรับกลิ่นหรือกรานกลิ่นจึงเป็นการอนุโมทนาบุญที่ได้ปฏิบัติดีมาตลอดพรรษา ทำให้ชาวบ้านได้อิ่มอกอิ่มใจไปด้วยเพราะรักษาพระวินัยไว้ได้สมบูรณ์

ประเพณีการทอดกลิ่นจึงต้องรักษาไว้ให้มีอยู่ตลอดไป เพราะนอกจากจะช่วยสืบอายุพระพุทธศาสนาแล้ว ยังทำให้พุทธบริษัทมีความเข้มแข็ง รัก สามัคคีก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ ทำให้ชาติมั่นคงสืบไปอีกด้วย

ประเพณีอื่นๆ เช่น งานบุญสารทเดือนสิบ สมโภชพระไตรปิฎก การอุปสมบทและบรรพชาที่มีความเรียบง่าย ประหยัด ประโยชน์สูง ถูกต้องตามธรรมวินัย เป็นต้น

๕. แนวคิดการพัฒนาศาสนสถาน

วัดปัญญานันทารามเป็นวัดสร้างใหม่ ศิลปะการก่อสร้างอาคารต่างๆ มีลักษณะร่วมสมัยกับยุคปัจจุบัน แต่ในมิตินั้น มีการแฝงหลักธรรมอันเป็นแก่นพุทธศาสตร์ กล่าวคือ ทางวัดมีการนำสิ่งก่อสร้างที่เป็นศาสนวัตถุ และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่มีอยู่ภายในวัด มาจัดรูปแบบการเรียนการสอนในเชิงบูรณาการทั้งในด้านศิลปะและวัฒนธรรม สำหรับการ

ดำเนินการสร้างศาสนวัตถุของวัดปัญญานันทาราม ยึดหลัก ๓ ป. ดังนี้

ประโยชน์ หมายถึง การก่อสร้างต้องคำนึงถึงการใช้สอย ต้องให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ประหยัด หมายถึง ต้องประหยัดในการใช้จ่าย ทั้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและการดูแลรักษาในอนาคต

ปรีศนาธรรม หมายถึง สิ่งก่อสร้างต้องสะท้อนการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา และเป็นสื่อธรรม

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การพัฒนาศาสนวัตถุเป็นไปอย่างมีระบบ เรียบร้อย และสะดวกแก่การอยู่ร่วมกันแบบสังฆะ

๖. แนวคิดการเผยแผ่พระศาสนา

ในขณะที่ประเทศชาติต้องเผชิญกับการครอบงำของระบบทุนนิยม บริโภคนิยม วัตถุนิยมตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดความตกต่ำทางศีลธรรม คุณธรรม ตลอดทั้งปัญหาลังคมในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหมู่เยาวชนชายและหญิงในวัยศึกษาเล่าเรียนที่มักออกนอกกลุ่มนอกทาง จำเป็นยิ่งที่ต้องใช้ทุนเดิมทางสังคมที่มีอยู่ และเป็นวัฒนธรรมรากฐานในสังคมไทยที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตคือพระพุทธศาสนา มาพัฒนาสติปัญญาให้รู้เท่าทันด้วยการฝึกปฏิบัติ และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมี ยินดีในสิ่งที่ตนได้ จะช่วยให้โลกและประเทศไทยรอดพ้นจากวิกฤตได้ ดังนั้นแนวคิดหลักของวัดปัญญานันทารามในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงมีหลักสำคัญดังนี้

เน้นให้คนเข้าวัดเพราะธรรม คือ ความดี มากกว่าเข้าวัดเพราะหาของดี คือ วัตถุ สอนคนด้วยการ “นำทำ” ไม่ใช่

“สั่งทำ” ด้วยหลักธรรมที่ว่า “นะ อะนะริยัง กริสสามิ เราจักไม่กระทำการที่ต่ำทราม” ร่วมใจสร้างชีวิตใหม่ สร้างคนให้เป็นมนุษย์ สร้างมนุษย์ให้เป็นพุทธบริษัท มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ รักผู้อื่น สร้างสรรค์ชีวิตให้มีค่าควรแก่การอยู่ร่วมกันอย่างญาติที่เอื้ออาทร มีชีวิตที่ไม่หาความสุขบนความทุกข์ของผู้อื่น ผิดตนจนมีคุณธรรมให้ไวใจได้

การสร้างความดีหรือคนดีเพื่อควบคุมคนเก่ง ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สืบเนื่องมาจากแนวทางการจัดการศึกษาของโลกปัจจุบันที่เน้นแต่ให้คนรู้หนังสือแต่ขาดความรู้เรื่องความเป็นคนที่สมบูรณ์ วัดปัญญานันทารามจึงมีปรัชญาในการจัดอบรม คือ “การสร้างความดีเพื่อควบคุมคนเก่งให้มีความสุขร่วมกัน” และมั่นใจว่า “ทุกคนพัฒนาได้ถ้าให้โอกาส” จึงได้จัดหลักสูตรตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ที่มุ่งพัฒนาหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้านกิจกรรม วัฒนธรรม และคุณธรรมหรือสัจธรรม

จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้เหมาะกับวัย การจัดกิจกรรมฝึกอบรม จัดค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม ค่ายคุณธรรม สำหรับเยาวชนและบุคคลในองค์กรต่างๆ เพื่อให้เด็กมีความสุข หนุ่มสาวเฟลิดเฟลิน วัยกลางคนพอใจ ผู้เฒ่าชราสงบเย็น จัดค่ายให้เหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ เกื้อกูลต่อความประหยัด มุ่งให้เกิดประโยชน์ สร้างจิตสำนึก สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองด้วยคุณธรรมที่ว่า “อ่านตนออก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น ให้เป็นผู้มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันโลก และสร้างความดีควบคุมความเก่ง”

การจัดกิจกรรมอบรมเยาวชนให้กับสถานศึกษาที่เน้นความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนนั้น มีปัญหา คือ หลักสูตรการสร้างความดีให้คน เรายังมีไม่เพียงพอ

ยังมีพลังน้อย เพราะทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ไม่มีใครดำเนินการ สมัยก่อนสร้างวัดเป็นศูนย์กลาง หรือ “สร้างวัดให้ลูกหลานเล่น” เป็นคำที่มีความหมายมาก คือวัดเป็นทั้งจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ และเป็นคลังแห่งปัญญาเหมาะแก่การเรียนรู้ ดังนั้นเราจะทำอะไร เพราะโรงเรียนก็ไม่ได้ทำหลักสูตรสร้างความคิดให้คน แต่เราเห็นว่ายังมีทางที่ให้โอกาสแก่นำความดีสู่สังคมได้อีกมาก ด้วยการทำหลักสูตรระยะสั้นแบบค้างพักแรม เรียกว่าเข้าค่าย โดยใช้วัดปัญญานันทารามเป็นสถานที่ฝึกอบรม และก็พบว่าแต่ละกลุ่มคนในสังคม สนใจที่จะศึกษาและปฏิบัติธรรมสร้างความคิดให้แก่นั่น

โครงการและกิจกรรมบำเพ็ญบุญเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามรอยธรรมวัดปัญญานันทาราม

โครงการต่างๆ ของวัดปัญญานันทารามที่ดำเนินการแล้วมี ๒๖ โครงการ แบ่งกลุ่มได้ดังนี้

โครงการเพื่อพระภิกษุ สามเณร มี ๙ โครงการ ได้แก่

๑. โครงการพัฒนาพระภิกษุ “ไตรสิกขา”
๒. โครงการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
๓. โครงการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
๔. โครงการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมพระราหุล
๕. โครงการประเพณีธรรมแห่งปัญญา ทุนการศึกษาแก่ศาสนทายาท
๖. โครงการโรงเรียนเผยแผ่พุทธธรรมปัญญานันทะ (ที่ระลึก ๑๐๐ ปี ปัญญานันทภิกขุ)
๗. โครงการอุปสมบทพระประจำเดือน
๘. โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

๙. โครงการปัญญายาตรา ธรรมทัศนา : สืบทอดอายุ
พระพุทธรูปศาสนาต่างแดน

โครงการฝึกอบรมค่ายจริยธรรม มี ๒ โครงการ ได้แก่

๑๐. โครงการอบรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน “ค่ายพุทธบุตร - พุทธธรรม”
๑๑. โครงการสร้างคุณภาพชีวิตด้วยค่ายคุณธรรม

โครงการฝึกอบรมจริยธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป มี ๔ โครงการ ได้แก่

๑๒. โครงการบวชเนกขัมมบารมี
๑๓. โครงการสืบสานวัฒนธรรมรักษาศิลปะโบสถ์
“วันพระ”
๑๔. โครงการชีวิตใหม่ (บ้านธรรม - บ้านปัญญา)
บำเพ็ญบารมีวันอาทิตย์
๑๕. โครงการสร้างความสุขด้วยการบำเพ็ญบุญ
(วันสำคัญต่างๆ)

โครงการสงเคราะห์และงานเผยแผ่ มี ๑๐ โครงการ ได้แก่

๑๖. โครงการธรรมทานเพื่อปัญญาบารมี
๑๗. โครงการสมโภชพระไตรปิฎก
๑๘. โครงการศึกษาพระพุทธรูปศาสนา ๑ วันในวัด
๑๙. โครงการอบรมวิทยากรจัดค่ายคุณธรรม
๒๐. โครงการสัมมนาเผยแผ่ความรู้ (ธรรมสมโภช)
๒๑. โครงการคืนวิถีชาวพุทธสู่สังคมไทย : Bomb to Bell สันติสุข สันติภาพในโรงเรียนวิถีพุทธ
๒๒. โครงการพุทธอาสา : ทำบุญได้โดยไม่ต้องใช้เงิน

- ๒๓. โครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ : เปิดวัดวันอาทิตย์ ไกล่ล้นพระศาสนา
- ๒๔. โครงการพัฒนาวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตพุทธบริษัท (เปิดวัดวันอาทิตย์เพิ่มคุณภาพชีวิตชาวพุทธ)
- ๒๕. โครงการประเพณีธรรมปัญญาสู่อาราม ทุนการศึกษาสงเคราะห์

โครงการพัฒนาศาสนวัตถุ มี ๑ โครงการได้แก่

- ๒๖. โครงการสร้างศาสนานุสรณ์สถาน

รายละเอียดของโครงการ

โครงการ

เพื่อพระภิกษุสามเณร ได้แก่ โครงการที่ ๑-๙

ดังนี้

๑. โครงการพัฒนาพระภิกษุ “ไตรสิกขา”

เป็นโครงการที่จัดให้พระภิกษุได้ศึกษาและปฏิบัติตามพุทธประสงค์ คือ ดำเนินชีวิตด้วยศีลสิกขา จิตสิกขา และปัญญาสิกขา โดยผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ภิกษุที่จบการศึกษานักธรรมเอกหรือเปรียญธรรม ๓ ประโยคขึ้นไป จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อให้โอกาสพระภิกษุได้ศึกษาจริง ปฏิบัติจริง เพิ่มศักยภาพให้กับตนเองและร่วมกันประพฤติปฏิบัติรักษาพระธรรมวินัย

กิจกรรม คือ ศึกษาจากภายในจิตใจตนเอง เป็นวิทยากรค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม ค่ายคุณธรรมและศึกษาดูงานภายในประเทศและต่างประเทศ

ด้านการปฏิบัติ มี ๒ ด้าน คือ ปฏิบัติเพื่อตนเอง พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา และปฏิบัติเพื่อผู้อื่นผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดปัญญานันทาราม โดยปฏิบัติงานเป็นเวลา ๓ ปีขึ้นไป

๒. โครงการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

เปิดทำการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อให้โอกาสพระภิกษุและสามเณร ได้เรียนรู้ภาษาบาลีหรือมคธอันเป็นภาษาคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก ช่วยให้เข้าใจ

หลักธรรมที่ปรากฏ และเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพด้านการถ่ายทอดเผยแผ่พระธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีปรัชญาว่า “ภาษาบาลีอยู่ที่ไหน พระพุทธศาสนาก็อยู่ที่นั่น” มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียน อธิบายลักษณะและพัฒนาการของภาษาบาลีได้ สามารถอ่านและเขียนภาษาบาลีได้เข้าใจ สามารถเขียน แปลและแต่งภาษาบาลีได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ และนำไปใช้ประโยชน์ได้

หลักสูตรเป็นไปตามหลักสูตรของแม่กองบาลีสนามหลวง (ชั้นบาลีไวยากรณ์-ชั้นเปรียญธรรม ๔ ประโยค) และกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนโดยต้องเป็นพระภิกษุหรือสามเณรมีอายุตั้งแต่ ๑๒ ปีขึ้นไป ต้องไม่เสพ ไม่จำหน่าย หรือเกี่ยวข้องกับสารเสพติดทุกชนิด ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง และต้องเข้าพิธีบรรพชาเป็นสามเณรก่อนเข้าเรียนตามวันที่

๓. โครงการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

คุณสมบัติของผู้เรียนเช่นเดียวกับแผนกบาลี มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม สามารถเข้าใจวิถีชีวิตชาวพุทธมากขึ้น และศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยหลักสูตรที่จัดขึ้นเป็นไปตามหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวง (นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก

๔. โครงการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ โรงเรียนพระปริยัติธรรมพระราหุล

เปิดการเรียนการสอนเมื่อวันจันทร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒ เพื่อให้สามเณร มีโอกาสศึกษา ฝึกฝน และพัฒนาตนให้สูงสุด โดยโรงเรียนมีปรัชญาว่า **“อัตตานิสัง ทมะยันติ ปณฺธิตา บัณฺทิตํหํหยาเยมํฝักตณ”** มีจุดประสงค์เพื่อ

สร้างศาสนทายาทที่ถึงพร้อมด้วยวิชา และจรรยาเพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตลอดไป

ผู้เรียนต้องจบชั้น ป.๖ หรือเทียบเท่า และจบชั้น ม.๓ หรือ ป.ธ. ๓ หรือเทียบเท่า ต้องไม่เสพ ไม่จำหน่าย และเกี่ยวข้องกับสารเสพติดทุกชนิด ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง และต้องเข้าพิธีบรรพชาสามเณรก่อนเข้าเรียนตามวันที่กำหนด โดยเปิดสอนช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) ช่วงชั้นที่ ๔ (ม.๔-ม.๖) โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อเรียนจบแล้วมีศักดิ์และสิทธิเหมือนโรงเรียนของรัฐ และสามารถศึกษาในระดับสูงต่อไปได้

๕. โครงการโรงเรียนเผยแผ่พุทธธรรมปัญญาันตะ (ที่ระลึก ๑๐๐ ปีปัญญาันตภิกขุ)

สืบสานและพัฒนามาจากโครงการอบรมพระธรรมทายาทของศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษดิ์ เพื่อผลิตพระนักเผยแผ่ ผู้มีอุดมคติในการทำงานตามรอยท่านปัญญาันตภิกขุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมพระธรรมทายาทให้ปฏิบัติตามพุทธประสงค์ คือ ดำเนินชีวิตด้วยศีลสิกขา จิตสิกขาและปัญญาสิกขา โดยศึกษาจริง ปฏิบัติจริง เพื่อเพิ่มศักยภาพแก่ตนเอง แล้วออกไปเผยแผ่พระธรรมทั่วประเทศ มีพระพี่เลี้ยงติดตามประเมินผล กิจกรรมการศึกษามี ๒ ด้าน ด้านวิชาการ ศึกษาจากหนังสือและวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพัฒนาชีวิต และศึกษาพิจารณาภายในจิตใจตนเอง ด้านการปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติเพื่อตนเอง ตามหลักไตรสิกขาและปฏิบัติเพื่อผู้อื่น โดยผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดปัญญาันตาราม

๖. โครงการประเพณีธรรมแห่งปัญญา ทุนการศึกษา แก่ศาสนทายาท

เป็นกองทุนที่พุทธบริษัทร่วมกันสร้างเพื่อสนับสนุนการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ได้แก่ พระภิกษุ-สามเณร ผู้เป็นศาสนทายาทหรือผู้รับมรดกธรรม ดำเนินชีวิตด้วยไตรสิกขาที่สามารถนำตนพ้นจากทุกข์ เป็นดังดวงประทีปที่
ให้แสงสว่างแก่โลก กิจกรรมที่ปฏิบัติ ได้แก่

- ๑.) ให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ-สามเณรที่ศึกษาใน
๓ แผนก คือ ปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี
และแผนกสามัญ
- ๒.) ให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ-สามเณร ที่ศึกษาใน
ระดับปริญญาตรี
- ๓.) ให้ทุนการศึกษาแก่ภิกษุที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญา
โทและปริญญาเอก

๗. โครงการอุปสมบทพระประจำเดือน

การบวช คือ การประพฤติพรหมจรรย์ หมายถึง
ประพฤติประเสริฐ มุ่งความบริสุทธิ์แห่งจิตใจเป็นเป้าหมาย
งดเว้นสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบใจ เป็นการเว้นหรือออกมา

จากพฤติกรรมครั้งเป็นฆราวาส เป็นการช่วยชาติพัฒนาตนเอง
และสังคม รวมทั้งทดแทนคุณมารดาบิดา และทำหน้าที่พุทธ
บริษัทในการสืบอายุพระพุทธศาสนา ด้วยหลักการ กล้าจน
ทนเสียดสี หนีสะสม นิยมสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ เพื่อให้กุลบุตรผู้มีศรัทธาในพระพุทธ
ศาสนาได้พัฒนาตนด้วยคุณธรรม รู้จักลด ละ เลิก รู้เท่าทัน
อารมณ์ที่มากกระทบ ละวางได้ จิตใจสงบเย็น และอยู่ด้วยสติ
ปัญญา สามารถประยุกต์หลักธรรมทางศาสนาไปใช้ในชีวิต
ประจำวันเมื่อละเพศสมณะได้

กิจกรรม คือ เรียนรู้ธรรมะ ปฏิบัติกัมมัฏฐาน ปฏิบัติ
ตนตามรอยพระพุทธเจ้า

วัดจัดอุปสมบทให้**ทุกวันเสาร์แรกของเดือน** แบบเรียบ
ง่าย ประหยัด ได้ประโยชน์และถูกต้องตามพระธรรมวินัย ผู้
บวชต้องเป็นชาย อายุ ๒๐ ปีขึ้นไป ไม่ข้องเกี่ยวสิ่งเสพติดทุก
ชนิด ต้องบวชอย่างน้อย ๑๕ วัน จะต้องท่องคำขอบวช คำ
ให้พร คำพิจารณาอาหาร คำให้พรแบบแปลได้

๘. โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

ให้โอกาสเยาวชนอายุระหว่าง ๑๒-๑๕ ปี ได้ฝึกตนเป็น
เหล่ากอของสมณะตามแบบอย่างพระราहुล ให้พ่อแม่ภูมิใจ

สุขใจ ปลื้มใจ เพราะสวรรค์ของพ่อแม่ คือ การทำดีของลูก เช่น บวชเณร เป็นต้น เยาวชนได้ใช้เวลาช่วงปิดภาคเรียน มาเรียนรู้พระพุทธศาสนา และนำไปปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในชีวิตประจำวันต่อไป

คุณสมบัติของผู้บวช คือ อยู่ในวัยเรียนมีอายุ ๑๒-๑๕ ปี สมัครใจบวชและยินดีปฏิบัติตามกติกาโครงการ โดยได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง และต้องไม่ติดยาเสพติดให้โทษ

วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างศาสนทายาทให้มีอุปนิสัยที่ดีงาม คือ คิดดี พูดดี ทำดี คบคนดี และไปสู่สถานที่ดี สืบทอดเจตนารมณ์ของพระเจ้าพรหมคุณหลวงพ่อปัญญาันทภิกขุ

กิจกรรม มี ๔ ภาค เช่น ภาคก่อนบวช (ห้องฆานนาค ฝึกมารยาทของผู้บวชและต้องอยู่ครบโครงการ อยู่วัดก่อนบวช ๓ วันถึง ๕ วัน) ภาคกัมมัฏฐาน ภาควิชาการและภาคเผยแผ่หรือธุดงค์

ช่วงเวลาของโครงการ ตั้งแต่รับสมัครบวชถึงลาสิกขา คือ เดือนมีนาคมถึงเมษายน

๙. โครงการปัญญาตรา ธรรมทัศน์ : สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่างแดน

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาดูงานและสานเสวนากิจการพระพุทธศาสนาต่างๆ กับนานาชาติ นำมาเป็นแนวทางในการสืบพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

กิจกรรม พาพุทธบริษัท ๔ เดินทางสู่ อินเดีย ศรีลังกา และพม่า อันเป็นพุทธภูมิ

ระยะเวลา กำหนดการเดินทางตามความเหมาะสมของมูลนิธิวัดปัญญาันทารามและมูลนิธิศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดปัญญาันทาราม (ที่ระลีก ๑๐๐ ปี ปัญญาันทะ)

โครงการด้านฝึกอบรมค่ายจริยธรรม สำหรับเยาวชน ได้แก่ โครงการที่ ๑๐-๑๑

๑๐. โครงการเพื่อเยาวชน

“ค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรม”

เป็นที่ยอมรับกันว่า ความเจริญก้าวหน้าของสังคมและความมั่นคงของชาติขึ้นอยู่กับเยาวชนทั้งชายและหญิงที่ต้องมีความรู้และศีลธรรมควบคู่กัน ซึ่งต้องพัฒนาคุณธรรมให้เหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพจนเป็นผู้มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันโลก “อ่านตนออก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้กุลบุตร กุลธิดาเป็นบุตรที่ดีของ

พ่อแม่ ศิษย์ที่ดีของครู-อาจารย์ เพื่อนที่ดีของเพื่อน เยาวชน
ที่ดีของชาติ ศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนา โดยมีบ้าน วัด
โรงเรียนและคณะครูดูแลรับผิดชอบนักเรียนในระดับเดียวกัน
ครั้งละไม่เกิน ๓๐๐ คน

กิจกรรม มอบตัวเป็นศิษย์สู่ครอบครัวชาวพุทธ ทำวัตร
เจริญภาวนา ฟังธรรมบรรยาย ศึกษาธรรมจากคณะพระ
อาจารย์ แบ่งฐาน พิธีสู่ความเป็นพุทธบุตร สัมมนา “มอง
อนาคตเพื่อชีวิตใหม่” เสนอสัมมนา เขียนบทความประทับใจ
พิธีอธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่ ระยะเวลาทำกิจกรรม ๒
คืน ๓ วัน

๑๑. โครงการสร้างคุณภาพชีวิตด้วย “ค่ายคุณธรรม”

แนวคิด คุณธรรมทำให้โลกมีสันติ ทำให้รู้คุณค่าของ
ชีวิตตน ว่าเกิดมาทำไม อยู่เพื่ออะไร สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิต
คืออะไร

วัตถุประสงค์ โครงการนี้ประสงค์ให้ผู้ยินดีประพฤติ
พรหมจรรย์ที่อยู่ในวัยทำงาน มีองค์กร หรือสถาบันดำเนิน
การ ได้มีชีวิตที่สงบเย็น เป็นประโยชน์ “ไม่กัดเจ้าของ”

กิจกรรม ประกอบด้วย เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า/เจริญ
ภาวนา/แบ่งกลุ่มสนทนาธรรมกับกัลยาณมิตร/นันททัศนะ/
เพิ่มบารมีด้วยการทำหน้าที่ (กวาดลานวัด ทำความสะอาด
สถานที่) ฟังธรรมบรรยาย/เดินจงกรม/ศึกษาค้นคว้าหลัก
ธรรมเพื่อดำเนินชีวิตจากพระไตรปิฎก/พักผ่อนอย่างมีสติ

โครงการฝึกอบรมค่ายจริยธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป
ได้แก่โครงการที่ ๑๒-๑๕

๑๒. โครงการบวชเนกขัมมบารมี

การใช้ชีวิตอยู่ด้วยสติปัญญาทำให้จิตใจพบความสุข

สงบเย็นซึ่งอยู่เหนือความสุขทางกาย การบวชเนกขัมมบารมี
เป็นการเปิดโอกาสให้ชายหญิงไม่จำกัดอายุผู้มีศรัทธามั่นใน
พระพุทธศาสนา ได้ฝึกตนเพื่อแสวงหาความสุขทางจิต **ทุก
วันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ของเดือน** โดยศึกษาธรรม สวดมนต์
ภาวนา บริหารกายและจิต เก็บอารมณ์ไม่ให้วูบวาบ เน้นทำ
หน้าที่การปฏิบัติธรรม รักษาศีล ๘ เจริญภาวนาคราวละ ๒
คืน ๓ วัน

๑๓. โครงการสืบสานวัฒนธรรมรักษาศีลอุโบสถ

“วันพระ”

วันอุโบสถ คือ วันเข้าจำศีลหรือเรียกว่าวันธัมมัสสวนะ
หรือ วันพระ คือ วันฟังธรรม มุ่งประพาสพิภพจรยต์ ฝึก
ตนเป็นคนอยู่ง่าย กินง่าย ลด ละ เลิก ความเห็นแก่ตัว
สมาทานศีล ๘ ทุกวันพระ ๑ คืน ๑ วัน โดยทำกิจกรรมเข้า
เฝ้าพระพุทธเจ้า (ทำวัตรสวดมนต์) เจริญภาวนา /เพิ่มบารมี
ด้วยการทำหน้าที่ (ทำความสะอาดสถานที่) ถวายสังฆทาน /
ฟังธรรมบรรยาย/เดินจงกรม/ธรรมะเพื่อโยม/พักผ่อนอย่าง
มีสติ

๑๔. โครงการชีวิตใหม่ (บ้านธรรม – บ้านปัญญา)

บำเพ็ญบารมีวันอาทิตย์

เพื่อใช้วันหยุดเข้าวัดแทนวันพระที่ชาวพุทธส่วนใหญ่
ไม่ว่างเพื่อบำเพ็ญบารมี บริหารจิต เจริญปัญญา ปรับตัวให้
รู้เท่าทันชีวิต และสภาวะโลกที่เปลี่ยนแปลงโดยทางที่ถูกต้อง
ทุกวันอาทิตย์ กิจกรรมเริ่มแรกจากการทำวัตรเช้า/อาราธนา
ศีล/สาธยายพระไตรปิฎก/ฟังปาฐกถาธรรม/สวดมนต์ถวาย
พรพระ/ถวายสังฆทาน/กรวดน้ำ/รับพร/รับประทานอาหาร
ร่วมกัน

๑๕. โครงการสร้างความสุขด้วยการบำเพ็ญบุญ (วัน
สำคัญต่างๆ)

แนวคิด บุญ เป็นชื่อของความสุข ผู้อยากมีความสุขจึงต้องสั่งสมบุญ บุญเป็นเครื่องคุ้มครองตน ทำให้ได้พบกับสิ่งดีๆ ในชีวิตที่ถือว่าเป็นวันแห่งความสุข ความสำเร็จ เช่น วันเกิด วันเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน วันเกษียณอายุราชการ วันที่มีความหมายเฉพาะตน วันเทศกาล รวมถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผู้ปรารถนาความสุขจึงถือโอกาสเข้าวัดบำเพ็ญบุญ

วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มโอกาสให้พุทธบริษัทได้บำเพ็ญบุญ ได้พาตนเข้าใกล้ชิดพระพุทธศาสนา

กิจกรรม ไหว้พระ สวดมนต์ สมาทานศีล ถวายทาน สันทนาธรรม ฟังธรรม เป็นต้น

เป็นที่ยอมรับกันว่าความเจริญก้าวหน้าของสังคมและความมั่นคงของชาติ ขึ้นอยู่กับเยาวชนทั้งชายและหญิงที่ต้องมีความรู้และศีลธรรมควบคู่กัน ซึ่งต้องพัฒนาคุณธรรมให้เหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพจนเป็นผู้มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันโลก “อ่านตนออก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น”

โครงการด้านการสงเคราะห์และงานเผยแผ่ ได้แก่ โครงการที่ ๑๖-๒๓

๑๖. โครงการธรรมทานเพื่อปัญญาบารมี

ถือตามคติว่า “การให้ธรรมะเป็นทานย่อมชนะการให้ทั้งปวง” วัตถุประสงค์ของโครงการจึงมุ่งเผยแผ่ธรรมะ และแจ้งข่าวสารจากวัดปัญญานันทารามสู่ชาวพุทธ ผ่านทางวารสาร “ปัญญาสาส์น” ราย ๓ เดือน หรือ หนังสือที่ผลิตในวาระสำคัญพิเศษ และหนังสือที่จัดพิมพ์เพื่อส่งเสริมปัญญา รวมทั้งจัดทำซีดี วิดีทัศน์ ให้เป็นสื่อธรรมะร่วมสมัย

สาธุชนสามารถสมัครเป็นสมาชิก “ปัญญาสาส์น” โดยส่ง

เงิน ๑๙๙ บาท หรือมากกว่า ทางธนาคารดีหรือตัวแลกเงิน สั่งจ่าย ปณ. คลองหลวง หรือ ปณ. รัชบุรี ในนามพระปัญญา นันทมุนี (ส.ณ สุภโร) วัดปัญญานันทาราม ต. คลองหก อ. คลองหลวง จ. ปทุมธานี ๑๒๑๒๐

๑๗. โครงการสมโภชพระไตรปิฎก

แนวคิด พระธรรมคำสอนที่ถูกรวบรวมไว้ในพระไตรปิฎกนั้นมีใช้เพื่อไว้กราบไหว้บูชา หรือสำหรับพระสงฆ์อ่านเท่านั้น สาธุชนควรมานำมาอ่านให้เข้าใจทั้งหลักปรัยัติศาสนา

ปฏิบัติศาสนาและปฏิเวธศาสนา จึงจะเป็นการเคารพพระธรรม ด้วยการศึกษปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระไตรปิฎก อันเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมะโดยตรงครั้งพุทธกาลโดยไม่ต้องผ่านพระสงฆ์

กิจกรรม การแห่พระไตรปิฎกในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา โดยร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด รัฐ โรงเรียนเป็นการเทิดทูนธรรม จากนั้นจัดให้แต่ละโรงเรียนนำพระไตรปิฎกไปสมโภชที่โรงเรียนตลอดสามเดือน เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้นำมาศึกษา โดยสนับสนุนการอ่านพระไตรปิฎกเท่าอายุตน (จำนวนหน้า/เรื่อง) ตามความตั้งใจของแต่ละคน จัดให้มีการสาธยายและสังวธยายพระไตรปิฎก สวดมนต์แปล กล่าวสุนทรพจน์จากพระไตรปิฎก เป็นต้น

๑๘. โครงการศึกษาพระพุทธศาสนา ๑ วันในวัด

แนวคิด หลักสูตรการศึกษา ที่จัดให้ผู้เรียนมีความรู้ทางสติปัญญา มีทักษะความสามารถ สมบูรณ์ทั้งกายใจรวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม แต่จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากขึ้น หากนักเรียนได้เข้าวัดใกล้ชิดพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน จะได้อยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมไทยอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติตามหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้ผู้คนในชุมชนมีความสุขร่วมกัน เน้นการทำหน้าที่ของตนตามหลักพุทธศาสนิกชน และปฏิบัติกิจได้ถูกต้อง เพื่อปูทางให้เยาวชนมีโอกาสใกล้ชิดพระศาสนา

กิจกรรม ไหว้พระ สวดมนต์ บริหารจิตและเจริญปัญญา ฟังธรรม รับประทานอาหารแบบชาวพุทธ เดินสำรวจ

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของวัด และปฏิบัติมารยาทชาวพุทธได้เหมาะสม

๑๙. โครงการอบรมวิทยากรจัดค่ายคุณธรรม

แนวคิด หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของกระทรวงศึกษาธิการ ทุกช่วงชั้นจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยให้เข้าฝึกอบรมคุณธรรม ดังนั้นวัดปัญญานันทารามและมูลนิธิวัดปัญญานันทาราม โดยอนุเคราะห์จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงผลิตชุดอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร” (สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น) และ “ค่ายพุทธธรรม” (สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย) หลักสูตร ๒ คืน ๓ วัน ให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมทั้งจากวัด และสถานศึกษาทั่วประเทศ นำไปใช้หรือปรับปรุงตามความเหมาะสม

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ประโยชน์สูงสุด ประหยัดที่สุดจากประสบการณ์การอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรม” มีความรู้และเข้าใจถ่องแท้เกี่ยวกับพระไตรรัตน์ จนเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถนำความรู้ไปจัดการอบรมในค่ายที่จัดขึ้น

กิจกรรม เข้าค่ายพักแรมในวัดระยะเวลา ๔ คืน ๕ วัน เพื่อฝึกอบรม ๓ ด้านคือ กิจกรรม วัฒนธรรมและศีลธรรม (สังฆธรรม) ทั้งด้านเนื้อหาทฤษฎีและภาคสนาม ปฏิบัติจริงด้วยการร่วมฝึกอบรมกับพระอาจารย์วิทยากร

๒๐. โครงการสัมมนาเผยแผ่ความรู้ (ธรรมสมโภช)

แนวคิด การสืบอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน เป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ต้องปฏิบัติอย่างทุ่มเทด้วยความเสียสละอุทิศชีวิตแก่พระรัตนตรัย ใช้สติกับการทำหน้าที่ตามหลักการของพระพุทธศาสนา เพื่อสนองเจตนารมณ์ของ

ท่านปัญญานันทภิกขุ คือ “สร้างพระ สร้างคน สร้างเยาวชน ของชาติ สร้างศาสนทายาทให้มีชีวิตอยู่ในโลกอย่างถูกต้อง ให้มีชีวิตเรียบร้อยตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจวัตถุนิยมมากเกินไป” ดังนั้นในวาระครบวันเกิดของท่านปัญญานันทภิกขุในเดือนพฤษภาคมทุกปี มูลนิธิวัดปัญญานันทารามและศิษยานุศิษย์ของท่าน จึงร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้พุทธบริษัทและพุทธบุตรแห่งวัดปัญญานันทารามตระหนักต่อความรับผิดชอบในการสืบอายุพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้นักเรียน ครู อาจารย์ แสดงความสามารถในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้พุทธบริษัท ๔ และพุทธบุตร รับผิดชอบต่อการสืบอายุพระพุทธศาสนา

กิจกรรม การเสวนาธรรม ธรรมบรรยาย สันทนาธรรม นิทรรศการ เป็นต้น กิจกรรมธรรมสมโภชนี้เน้นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยดีงามแบบวิถีพุทธ คือ ดำเนินชีวิตอย่างสงบสันติ มีสามัคคีธรรม มีความรัก ความเมตตา มีความเอื้ออาทรต่อกัน

๒๑. โครงการคืนวิถีชาวพุทธสู่สังคมไทย : Bomb to Bell สันติสุข สันติภาพในโรงเรียนวิถีพุทธ

Bomb ตัวแทนความเลว หมายถึง ระเบิด เมื่อดังขึ้น หมายถึงการทำลายล้าง ทำให้ชีวิตต้องสูญเสียพลัดพรากซึ่งเป็นความชั่วร้าย เมื่อตัดเครื่องก็แปรเปลี่ยนเป็นระฆัง (Bell) ตัวแทนความดี คือ ธรรมะที่จะนำความสุขสงบ สันติสุข สันติภาพ ให้เกิดขึ้น

องค์ประกอบ ๕ ประการ ที่นำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดสันติสุข

สันติภาพในโรงเรียนวิถีพุทธ พร้อมด้วยระฆังจารึกอักษร Bomb to Bell : สันติสุข สันติภาพ ๑ ลูกเป็นเอกลักษณ์เรียกว่า ๕ ดีวิถีพุทธนำสู่การปฏิบัติ ดังนี้

- ๑) วันดี คือ วันพระประจำโรงเรียน
- ๒) สัญลักษณ์ดี คือ ชุดขาว
- ๓) สถานที่ดี คือ ห้องพระ
- ๔) กิจกรรมดี คือ สวดมนต์
- ๕) กัลยาณมิตรดี คือ ผู้มีกัลยาณธรรม

กิจกรรมเริ่มจากจัดอบรมคณะครูและผู้บริหารก่อน แล้วจึงนำกิจกรรม นำระฆัง นำ ๕ ดีวิถีพุทธสู่โรงเรียน ก่อให้เกิดคุณธรรมในวิถีชีวิตของนักเรียน

๒๒. โครงการพุทธอาสา : ทำบุญโดยไม่ต้องใช้เงิน

เป็นการบำเพ็ญบุญสร้างบารมีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ โดยใช้ความรู้ความสามารถและแรงงานเข้ามารับใช้พระพุทธศาสนาโดยไม่ผ่านเงิน ด้วยหลัก ยิ้มง่าย ไหว้สวย รวยน้ำใจ คำไพเราะ

กิจกรรมเด่นๆ ได้แก่ งานออกแบบก่อสร้าง งานการศึกษา งานต้อนรับ งานแม่ครัว งานแยกขยะ งานทำความสะอาด งานล้างถาด จาน ชาม งานพิมพ์หนังสือ งานพิสูจน์อักษร งานพิธีกร เด็กดีพุทธอาสา เป็นต้น โดยไม่กำหนดเพศ วัย ไม่กำหนดวันและเวลา

๒๓. โครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ

หลักการสำคัญของโครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ คือ ชวนชาวพุทธเข้าวัด ทำบุญ ให้ท่าน รักษาศีล ฟังธรรม และเจริญภาวนาในวันอาทิตย์เช่นเดียวกับวันพระ เนื่องจากวันพระไม่ตรงกับวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ทำให้ชาวพุทธห่างเหิน

วัด จิงชาตวิถีสืงิตแบบอยู่เย็นเป็นสุขดังในอดีต เพราะผู้คน
มุ่งทำมาหาเงินมากกว่าทำมาหากินดังเช่นบรรพบุรุษ มูลนิธิวัด
ปัญญานันทารามซึ่งมีพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระปัญญา
นันทมุนี (ส.ณ. สุกโร) เป็นประธาน นางลัดดาวัลย์ แก้วสว่าง
เป็นรองประธานและผู้จัดการโครงการ ร่วมกับสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้จัดโครงการ
วัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเฉลิมพระเกียรติในศุภวาระ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุยเดชมหาวชิราลง
เจริญพระชนมายุ ๘๐ พรรษา โดยดำเนินการมาแล้ว ๒ รุ่น
รวม ๒๐๐ วัด คือ

๑) โครงการสนับสนุนวัดเป็นศูนย์กลางสร้างสุขของ

ชุมชน ๘๐ วัด โดยเลือกวัดจากทั่วประเทศเข้าร่วมโครงการ
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑

๒) โครงการเปิดวัดวันอาทิตย์ ไกล่ลัดพระศาสนา
จำนวน ๑๒๐ วัด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยนิมนต์พระจาก
๑๒๐ วัดมาให้การอบรม เป็นเวลา ๒ คืน ๓ วัน เพื่อนำไป
ขยายผล โดยมูลนิธิวัดปัญญานันทารามเป็นกรรมการรับผิดชอบ
ดำเนินการ

แต่ละวัดที่ผ่านการอบรมสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง
ต่างกันได้ตามลักษณะเฉพาะของวัดและชุมชน โดยมีแนว
ปฏิบัติ เช่น กิจกรรมธรรมะสำหรับผู้ใหญ่และเด็ก กิจกรรม
ส่งเสริมการศึกษาพระไตรปิฎก กิจกรรมบวชนกขัมมบารมี

กิจกรรมพุทธอาสา กิจกรรมส่งเสริมอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็ก

๒๔. โครงการพัฒนาวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตพุทธบริษัทสี่

จากความสำเร็จของโครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติทั้งสองโครงการ ปัญหาคือเครือข่ายประกอบด้วย มหาเถรสมาคม (มส.) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ-สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด (พศ.) สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาพื้นฐาน-สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพฐ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิวัดปัญญานันทาราม จึงมีแนวคิดพัฒนาวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติที่เป็นมาตรฐานแล้วมาเป็นต้นแบบในการขยายเครือข่ายสู่ภูมิภาคและเพื่อเฉลิมพระเกียรติ ๘๕ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และ ๘๐ พรรษามหาราชนิ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงดำเนินโครงการพัฒนาวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตพุทธบริษัทสี่ ด้วยแนวคิด ๔ สบาย คือ อาวาสสบาย อาหารสบาย บุคคลสบาย ธรรมะสบาย ตรงกับจุดมุ่งหมายคือ “เปิดวัดวันอาทิตย์ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตชาวพุทธ” โดยคัดเลือก ๖๐ วัดจาก ๔ ภูมิภาคเป็นแกนนำและเป็นต้นแบบในการขยายเครือข่าย ๑๔๐ วัด มาร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการใน พ.ศ. ๒๕๕๕ วันที่ ๑ วันที่ ๒๘-๓๐ กันยายน (วัดจากภาคกลางและภาคเหนือ รวม ๓๑ วัด) วันที่ ๒ วันที่ ๑๙-๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ (วัดจากภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม ๒๙ วัด) จากนั้นกลับไปขยายเครือข่าย ๑ ต่อ ๒-๓ วัด และกลับมา

ดำเนินการเปิดวัดเครือข่ายพร้อมกัน ช่วงวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

๒๕. โครงการประเพณีธรรมปัญญาสู่อาราม ทุนการศึกษาสงเคราะห์

แนวความคิด มูลนิธิปัญญานันทมิกขุมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดปทุมธานี เนื่องในโอกาสเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุ ๗๒ พรรษาและรำลึกถึงพระคุณแห่งศีลวัตรของท่านปัญญานันทมิกขุ เป็นประจำทุกปี จึงสมควรอบรมผู้รับทุน ให้เป็นพุทธบุตรที่ดี

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความประพฤติดีทั้งกาย จิต วิทยุญาณ รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล เพื่อสันติสุขของสังคมและวัฒนธรรมไทย

กิจกรรม เป็นกิจกรรมพัฒนาจิตผ่านการเคลื่อนไหวกาย การสวดมนต์ภาวนา การอธิษฐานจิต การทำกิจกรรมฐาน กาย ใจ ความคิดและศิลปะ โดยใช้ธรรมะเป็นแก่นของการพัฒนา การเฝ้าสังเกตกาย วาจา ใจของตนที่เกิดควบคู่ไปกับการทำกิจกรรม เช่น กิจกรรมกายเคลื่อนไหว ใจอยู่หนึ่ง มีสติรู้ตัวทั่วพร้อมโดยใช้บทเพลง บทกลอนและบทธรรม กิจกรรมสวดมนต์อธิษฐานจิตระลึกถึงพระคุณพระรัตนตรัย คุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ สรรพสัตว์ รวมทั้งตนเอง กิจกรรมฟังธรรมบรรยาย กิจกรรมรับใช้สังคมและสืบทอดวัฒนธรรมที่ดีงาม

ด้านพัฒนาศาสนาสถรณสถาน ได้แก่ โครงการที่ ๒๖

๒๖. โครงการสร้างศาสนาสถรณสถาน

แนวคิด ร่วมใจกันสร้างวัดปัญญานันทารามเป็นธรรม
สมโภช ให้เป็นศูนย์ศึกษาปฏิบัติธรรม ตามรอยธรรมแห่งท่าน
ปัญญานันทภิกขุที่ตรงตามพุทธประสงค์ คือเป็นแหล่งค้นคว้า
ศึกษาและปฏิบัติธรรมในบรรยากาศที่สงบร่มเย็น เอื้อให้เกิด
สันติสุขสันติภาพขึ้นในใจของผู้มาเยือน

วัตถุประสงค์ สร้างศาสนสถานเพื่อเอื้อต่อการสร้างพระ
สร้างคน สร้างเยาวชนของชาติ สร้างศาสนทายาทให้มีชีวิตอยู่
ในโลกอย่างถูกต้องเรียบร้อยตามหลักคำสอนของสมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ให้มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ รักผู้อื่น อยู่
ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ไม่หาความสุขบนความทุกข์ของผู้อื่น
ฝึกตนจนมีคุณภาพที่ “ไว้ใจได้” ไม่ให้ผู้ใดเป็นทุกข์เพราะเรา
เป็นคน “อยู่ง่าย กินง่าย ถูกใจมนุษย์ สิ้นสุดปัญหา”

กิจกรรม ก่อสร้างศาสนวัตถุด้วยหลัก ๓ ป. คือ
ประหยัดสุด ประโยชน์สูง และเป็นปริศนาศิลปกรรม

โครงการเด่นของวัดปัญญานันทาราม

โครงการบวชนกขัมมบารมี

การบวชนกขัมมบารมี คือ การสร้างบารมีด้วยการงด
เว้น ตัดในส่วนที่เกิน เพิ่มในส่วนที่ขาด ตามหลักบารมี ๑๐
ประการ และเน้นวิถีชีวิตโดยการให้ทาน รักษาศีล และเจริญ
ภาวนา

ระเบียบปฏิบัติธรรมของเนกขัมมบารมี หลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตร ๒ คีน ๓ วัน

- วันศุกร์ เน้นการเรียนรู้ปริยัติศาสนา (ศีล)
วันเสาร์ เน้นการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ปฏิบัติ
ศาสนา (สมาธิ)
วันอาทิตย์ เน้นการร่วมสืบสานความดี กิจกรรม
เปิดวัดวันอาทิตย์ ปฏิเวธศาสนา (ปัญญา)

ระเบียบการปฏิบัติขณะอบรม

- ๑) สมัคใจปฏิบัติภาวนา เก็บอารมณ์ งดการสนทนา
ประพฤติดนตรงเวลาและแนะนำได้
- ๒) งดการติดต่อบุคคลภายนอก งดออกนอกบริเวณ
งดการใช้เครื่องมือสื่อสาร
- ๓) งดการนำอาหารหรือของขบเคี้ยวเข้ามารับประทาน
ในที่พัก (อาหารมี ๒ มื้อกับน้ำปานะในตอนเย็น)
เว้นเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีน งดเครื่องดื่มชูกำลัง น้ำ
อัดลม และงดสิ่งเสพติดทุกชนิด
- ๔) งดการใช้เครื่องประดับทุกชนิด เครื่องรางของขลัง
(ยกเว้นนาฬิกา) และของมีค่าทุกชนิด (นำมาฝากกับ
พระอาจารย์ผู้เป็นเจ้าหน้าที่)
- ๕) งดการส่งเสียงดัง งดการคลุกคลีพูดคุยเป็นหมู่ งด
การเฟื่องโห่ผู้อื่น
- ๖) งดการพูดคุยกับพระภิกษุ สามเณร หรือ ผู้ปฏิบัติ
ธรรมชายหญิงสองต่อสองในที่ลับตา ในกรณีที่มีข้อ
สงสัย โปรดติดต่อกับพระวิปัสสนาจารย์

- ๗) มีสติ อยู่ในทุกอิริยาบถและให้ถือว่าการทำงานและ
ร่วมกิจวัตรทุกอย่างเป็นการปฏิบัติ
- ๘) มีน้ำใจรักษาความสะอาด
- ๙) มีป่ายซื้อติดตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม
- ๑๐) ในกรณีที่ท่านต้องการร่วมทำบุญกับทางวัด ให้
ทำบุญได้ที่สำนักงานกลางเท่านั้น โดยวัดจะมอบ
ใบอนุโมทนาบัตรให้ไว้เป็นหลักฐาน (งดเว้นการ
ถวายเป็นการส่วนตัว)

สิ่งที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องเตรียมมา

- ๑) การแต่งกายสีขาว เสื้อขาว ผ้าถุงขาว กางเกงขา
ยาวขาว กางเกงวอร์ม กางเกงหลวมใส่สบาย ผ้าสำหรับอาบ
น้ำ เช่น ผ้าถุง (หญิง) ผ้าขาวม้า (ชาย) (การแต่งกายที่ไม่ควร
อย่างยิ่ง คือ ชุดกางเกงรัดรูป ชุดกางเกงขาสั้น หรือ แต่งกาย
ไม่สุภาพ)
- ๒) เครื่องใช้ส่วนตัว ยาส่วนตัว บัตรประจำตัวประชาชน
ส่วนเครื่องนอนไม่ต้องนำมา
- ๓) น้ำดื่ม มีจัดไว้บริการที่สำนักงานวัดปัญญานันทาราม
(สถานที่ลงทะเบียน) ควรใช้ติดตัวตลอดเวลาการอบรม (ขวด
น้ำเปล่านำมาคืนที่เดิม หลังเสร็จสิ้นการอบรม)
- ๔) ให้อ่านบัตรประจำตัวประชาชน และโทรศัพท์มือถือ
ไว้ที่สำนักงาน โดยมารับคืนในวันอาทิตย์ เวลา ๑๕.๓๐ น.

ตารางกิจวัตรประจำวัน

- เวลา ๐๔.๐๐ น. ตื่นนอน ทำภารกิจส่วนตัว
เวลา ๐๔.๓๐ น. เจริญภาวนา
เวลา ๐๖.๐๐ น. บำเพ็ญบารมียามเช้า
เวลา ๐๗.๐๐ น. รับประทานอาหารและเก็บภาชนะ

เวลา ๐๙.๐๐ น. เจริญภาวนา
เวลา ๑๑.๐๐ น. รับประทานอาหาร และเก็บภาชนะ
เวลา ๑๓.๐๐ น. เจริญภาวนา
เวลา ๑๖.๐๐ น. นำชมวัด/โยคะ และดื่มน้ำปานะ
เวลา ๑๘.๓๐ น. สมาทานสิกขาบทและภาวนา
เวลา ๒๐.๐๐ น. เจริญภาวนา
เวลา ๒๑.๓๐ น. พักผ่อนอิริยาบถอย่างมีสติ

ติดต่อสำนักงานวัดปัญญานันทาราม

ที่หมายเลข ๐๒-๙๐๕-๒๖๑๐๒, ๐๘๖-๕๖๑ ๘๓๕๓

และ facebook.com/watpanyanantaram

โครงการอบรมคุณธรรม “พุทธบุตร – พุทธธรรม”

เพื่อพัฒนาคุณธรรมให้แก่เยาวชนระดับนักเรียน นักศึกษา สถาบันการศึกษาจะต้องติดต่อนัดหมายวัน เวลา ล่วงหน้า และเมื่อถึงเวลานัดหมายต้องนำกระดาด ๑ รีม มาด้วย เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมรวมทั้งทำป้ายพุทธภาษิต สำหรับติดตามต้นไม้ในบริเวณวัด จำนวน ๒ ป้าย

กำหนดกิจกรรมการเข้าค่าย ๒ คืน ๓ วัน ดังนี้

วันแรก

เวลา ๐๖.๐๐ น. ทำความสะอาดที่พัก/นำพุทธบุตรเข้าที่พัก/รับประทานอาหารเช้า

เวลา ๐๗.๓๐ น. ปฐกฐา เตรียมสถานที่/ชี้แจงกติกา การอยู่ค่าย/เก็บเครื่องมือสื่อสาร/

เวลา ๐๙.๐๐ น. ถวายภัตตาหาร/บูชาพระรัตนตรัย

เวลา ๐๙.๒๐ น. **ประธานให้โอวาทและเปิดการอบรม/ ธรรมปฏิสันถาร**

เวลา ๑๑.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน/รับมณีนีลได้ ร่มปัญญานันทาราม

เวลา ๑๓.๐๐ น. แบ่งกลุ่มเพื่อเวียนฐาน ๓ ฐาน

เวลา ๑๓.๐๕ น. ฐานที่ ๑ **วิถีชีวิต ณ วัดปัญญานันทาราม**

เวลา ๑๓.๕๕ น. ฐานที่ ๒ **มารยาทและศาสนพิธีเบื้องต้น**

เวลา ๑๔.๔๕ น. ฐานที่ ๓ **เจริญภาวนา**

เวลา ๑๕.๓๕ น. วิถีแห่งสติ/แนะนำการอาบน้ำแต่งตัว/ พักอาบน้ำ/ทำภารกิจส่วนตัว

เวลา ๑๗.๐๐ น. ปฐกฐา/ดื่มน้ำปานะ/เดินจงกรม

เวลา ๑๘.๓๐ น. ทำวัตรเย็น/เจริญภาวนา/สมาทานศีล ๘/คำชมจากทีมพิธีกร

เวลา ๒๐.๐๐ น. **ชมวิดีโอทัศน์**

วันที่สอง

เวลา ๐๔.๐๐ น. ระฆังสัญญาณเตือน/ทำภารกิจส่วนตัว

เวลา ๐๔.๓๐ น. ทำวัตรเช้า/เจริญภาวนา/โอวาทเช้า/
บำเพ็ญบารมี

เวลา ๐๗.๒๐ น. รับประทานอาหารเช้า/แนะนำวาดภาพ

เวลา ๐๘.๐๐ น. รื่นรมย์ได้ร่วมวัดปัญญานันทาราม

เวลา ๐๙.๐๐ น. **ธรรมบรรยาย “ทางแห่งความดี”**

เวลา ๑๐.๑๕ น. **สารธรรมถามตอบ “ปุจฉา-วิสัชนา”**

เวลา ๑๑.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน/รื่นรมย์ได้
ร่วมวัดปัญญานันทาราม

เวลา ๑๓.๐๐ น. แบ่งกลุ่มเพื่อเวียนฐาน ๓ ฐาน

เวลา ๑๓.๐๕ น. ฐานที่ ๑ **การเจริญภาวนา**

เวลา ๑๓.๕๕ น. ฐานที่ ๒ **ครูคือผู้ลิขิตชีวิต**

เวลา ๑๔.๔๕ น. ฐานที่ ๓ **เกียรติของความเป็นมนุษย์**

เวลา ๑๕.๓๕ น. วิธีแห่งสติ/แนะนำการอาบน้ำแต่งตัว/
อาบน้ำ/ทำภารกิจส่วนตัว

เวลา ๑๗.๐๐ น. ปุจฉาสนะ/ตีม้น้ำปานะ/เดินจงกรม/ฝึก
อ่านปณิธาน/ทำวัตรเย็น/เจริญภาวนา

เวลา ๒๐.๐๐ น. **พิธีสู่ความเป็นพุทธบุตร**

วันที่สาม

เวลา ๐๔.๓๐ น. ทำวัตรเช้า/เจริญภาวนา โอวาทเช้า/
บำเพ็ญบารมี

เวลา ๐๗.๒๐ น. รับประทานอาหารเช้า/รื่นรมย์ได้ร่วม
ปัญญานันทาราม/ทำความสะอาด
หอพัก

เวลา ๐๙.๐๐ น. **ธรรมบรรยายทางแห่งความสำเร็จ**

เวลา ๑๐.๑๕ น. **เขียนบทความประทับใจ**

เวลา ๑๑.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน

เวลา ๑๓.๐๐ น. **พิธีอธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่**

เวลา ๑๕.๓๐ น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

โครงการบรรพชาอุปสมบท ในวันเสาร์แรกของเดือน

การบวช คือ การฝึกหัดพัฒนาตนให้รู้จักคำว่า ลด ละ
เลิก รู้เท่าทันอารมณ์ที่มากระทบ ละวางได้ จิตสงบเย็นเป็นสุข
ด้วยสติปัญญา...พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุกโร)

ระเบียบการรับสมัครบรรพชาอุปสมบท

๑) อุปสมบทในวันเสาร์แรกของเดือน

๒) เป็นชายอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ไม่ทุพพลภาพ และ
ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง

- ๓) ไม่ข้องเกี่ยวกับสิ่งเสพติดทุกชนิด เช่น บุหรี่ สุรา เป็นต้น
- ๔) ต้องบวชอย่างน้อย ๑๕ วัน หรือมากกว่านั้น
- ๕) รับสมัครบวชในวันอาทิตย์แรก และวันอาทิตย์ที่สองของเดือน (ยกเว้นบวชเข้าพรรษา รับสมัครขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ ถึงแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๗)
- ๖) สอบในวันอาทิตย์ที่สามของเดือน มีคู่มือของผู้บวช
ห้องคำขออุปสมบท (หน้า ๗-๑๐)
คำให้พร แปล (หน้า ๑๔)
คำพิจารณาอาหาร (หน้า ๑๕)
อาณานาฎิยะประริตตั้ง (หน้า ๑๕)
โกชะนะทานานุโมทะนะคถา (หน้า ๑๖)
- ๗) ถือบวชเนกขัมมบารมี ๑ ครั้ง
- ๘) ยินดีเข้าบวชตามตารางกิจกรรม และปฏิบัติตามระเบียบของวัดทุกประการ

การเตรียมพร้อมก่อนบรรพชาอุปสมบท

วันปลงผม (ก่อนวันอุปสมบท ๑ วัน)

- ๑) ผู้ขอเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทพร้อมกันที่วัด เวลา ๑๒.๓๐ น.
- ๒) ยื่นเอกสารสำคัญดังต่อไปนี้ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน ใบตรวจสุขภาพ อย่างละ ๑ ชุด รูปถ่ายขนาด ๒ นิ้ว จำนวน ๒ รูป
- ๓) ฟังโอวาทและคำชี้แจงการบวชบรรพชาอุปสมบท
- ๔) ทำพิธีปลงผมเจ้านาค (เจ้านาคต้องมาอยู่วัดเพื่อซ้อมลำดับขั้นตอนการบรรพชา อุปสมบท ไม่อนุญาตให้

กลับบ้าน และต้องรักษาศีล ๘)

- ๕) ถวายปัจจัยค่าอุปัชฌาย์ ๒,๐๐๐ บาท และค่าหนังสือสำหรับผู้บวชใหม่ ๗๐๐ บาท

สิ่งที่ต้องเข้าใจร่วมกัน

พิธีบรรพชาอุปสมบท : เริ่มเวลา ๐๘.๓๐ น.

หลักการ : กล้าจน ทนเสียดสี หนีสะสม นิยมสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการ : เรียบง่าย ประหยัด ประโยชน์ และถูกต้องตามธรรมวินัย

- วัดไม่อนุญาตให้มีมหรสพต่างๆ ในงานบรรพชาอุปสมบท
- ปัจจัยที่ถวายพระอุปัชฌาย์ พระคู่สวด และพระนั่งอันดับ ให้ถวายที่สำนักงานกลางเท่านั้น และรับใบอนุโมทนาบัตรทุกครั้ง (ไม่ถวายในอุโบสถหรือถวายเป็นการส่วนตัว)
- ในวันบรรพชาอุปสมบท กรุณาจัดเตรียมอาหารมารับประทานกันเอง ทางวัดไม่สามารถประมาณจำนวนผู้มาร่วมงานได้

เอกสารสำคัญประกอบการบรรพชาอุปสมบท

๑. สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน อย่างละ ๑ ชุด
๒. ใบรับรองตรวจสุขภาพ HIV สารเสพติด ๑ ชุด
๓. รูปถ่าย ๒ นิ้ว จำนวน ๒ รูป

หมายเหตุ: วันปลงผมและเข้าอยู่วัด ให้นำชุดลำลอง ๑ ชุด ชุดสีขาว ๑ ชุด และของใช้ส่วนตัว เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน มาด้วย

โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

กำหนดการ ระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน

กิจกรรมตามลำดับ รับสมัคร-ปฐมนิเทศ/สอบท่อง
ขานนาค/มอบตัวเข้าอยู่วัด/พิธีปลงผมนาค/ พิธี
บรรพชา/พิธีลาสิกขา

กติกา วันรับสมัคร วันสอบขานนาค วันเข้าอยู่วัด
วันบรรพชา วันลาสิกขาใส่ชุดนักเรียน

คุณสมบัติผู้สมัครบรรพชา

๑. นักเรียนชายอายุระหว่าง ๑๒-๑๕ ปี
๒. มีความสมัครใจและได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง
หลักฐานในการสมัคร
๑. สำเนาสูติบัตรหรือสำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน ๑ ชุด
๒. รูปถ่าย ๑ นิ้วครึ่ง จำนวน ๒ ใบ

บุญญานุภาพแห่งบรรพชา

ยุวชนของเราจะต้องเป็นผู้รักชื่อเสียง กตัญญูทศเวทีต่อบิดา มารดาถึงขนาดที่แม้ชีวิตก็อาจเสียสละให้ได้ จะต้องเคารพเชื่อฟังครูบา อาจารย์ คนเฒ่าคนแก่ พระเจ้าพระสงฆ์ ตลอดถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงาม สามารถบังคับความรู้สึกฝ่ายต่ำคือกิเลส และพิทักษ์ ความรู้สึกฝ่ายสูงไว้ถึงขนาดที่ยกมือไหว้ตนเองได้

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

การบรรพชานั้นเป็นกิจอันหนึ่งของชาวพุทธ ชาวพุทธที่มีลูกเป็น ผู้ชายก็มีความหวังตั้งใจอยู่ว่า พอบวชได้ ก็ให้บวชเป็นสามเณรเพื่อ ศึกษาปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการกระทำที่ถูกต้องตาม หลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนา เป็นการกระทำที่พ่อแม่สบายใจ

พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

การบรรพชา คือ การบวชของผู้ที่มีความประสงค์ที่จะศึกษาและ ปฏิบัติธรรม ลด ละ เลิก ในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่น เพื่อ สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม และเพิ่มคุณค่าให้แก่ชีวิต

พระปัญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร)

ตารางกิจวัตรประจำวัน

เวลา ๐๔.๐๐ น.	ตื่นนอน/ทำภารกิจส่วนตัว
เวลา ๐๔.๓๐ น.	ทำวัตร/บริหารกาย/บริหารจิต
เวลา ๐๕.๓๐ น.	บิณฑบาต/ปฏิบัติกิจตามวาระ
เวลา ๐๗.๒๐ น.	ฉันภัตตาหารเช้า
เวลา ๐๙.๐๐ น.	เข้าห้องประชุม/ฟังธรรม/ศึกษาธรรม
เวลา ๑๐.๓๐ น.	พักเปลี่ยนอิริยาบถอย่างมีสติ
เวลา ๑๑.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเพล
เวลา ๑๒.๐๐ น.	พักอย่างมีสติ
เวลา ๑๓.๐๐ น.	ศึกษาธรรม/ปฏิบัติธรรม
เวลา ๑๖.๓๐ น.	พักสงฆ์/ทำกิจส่วนตัว
เวลา ๑๗.๓๐ น.	ฉันน้ำปานะ
เวลา ๑๘.๓๐ น.	ทำวัตรเย็น/จิตภาวนา
เวลา ๑๙.๓๐ น.	ร่วมกิจกรรมภาคค่ำ
เวลา ๒๑.๐๐ น.	ฉันน้ำปานะ/กลับที่พัก
เวลา ๒๑.๔๐ น.	ปิดไฟ/พักผ่อนอย่างมีสติ

ธรรมเนียม

งานสร้างศาสนทายาททุกโครงการ ทุกกิจกรรมของวัดปัญญานันทาราม ล้วนเป็นเครื่องมือนำพาสาธุชนทุกเพศทุกวัยเข้าถึงธรรมะ คือ ความจริงและความดีงาม ซึ่งประจักษ์ได้หลายรูปแบบ เช่น ผลการวิจัย หนังสืออนุสรณ์ประจำรุ่น บทความ คำเล่าขานที่เปี่ยมสุข การสนทนาธรรมอันเป็นบทสรุปหลังเสร็จกิจกรรมแต่ละโครงการ เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงอานุภาพแห่งธรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งดงามขึ้นในจิตใจของชาวพุทธผู้ได้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมในวัดปัญญานันทาราม

อานุภาพแห่งการบรรพชาสามเณร

กิจกรรมบรรพชาผ่านมานับสิบปี แต่อานุภาพแห่งธรรมไม่เคยเสื่อมคลาย และนี่คือความรู้สึกของสามเณรที่บวชในภาคฤดูร้อนเมื่อสิบกว่าปีที่ผ่านมาและในรุ่นปัจจุบัน

ความรู้สึกของสามเณรรุ่นที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๑ บวชที่วัดปัญญานันทารามเป็นรุ่นแรก

“ผมมาบวชได้สิ่งที่ดี เช่น ทำให้จิตใจสงบขึ้น ตั้งแต่เข้าทำให้เป็นคนอดทน ไม่ขี้เกียจ ได้เพื่อนใหม่มากมาย ผมคิดถึงตอนอยู่บ้าน ว่าผมเป็นเด็กไร้ค่าตอนปิดเทอม เพราะวันๆ เอาแต่ตื่นสาย ชอบดูโทรทัศน์จนมีดคำ จนเมื่อผมมาอยู่วัดปัญญานันทาราม กลับเปลี่ยนเป็นคนละคน มีพระอาจารย์อบรมสั่งสอนผมให้มีความรับผิดชอบในงานต่างๆ ดีกว่าอยู่ไปวัน ๆ โดยไม่ทำอะไรเลย”

(สามเณรพงษ์ศักดิ์ วรอุไร)

“ตอนที่ผมมาถึงวัด ผมไปเจอที่พักแล้วไก่ ผมถามพระอาจารย์ว่าอะไร ท่านบอกว่าที่พักของพวกผม ผมก็ไม่ได้อยากอยู่ และต้องตื่นตี ๔ เพื่อมาทำวัตรเช้า ต้องนั่งคุกเข่านานจนปวดเท้ามากๆ แต่ทำทุกวันก็เริ่มชิน และอยู่ที่นี่ต้องทำทุกอย่างเอง เช่น ต้องล้างจานเอง ต้องซักผ้าเอง ซึ่งเป็นการฝึกให้ได้ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน

พระอาจารย์ทุกรูปค่อนข้างเข้มงวด เพราะท่านต้องการฝึกให้เราเป็นคนดีมีระเบียบวินัย มีความเข้มแข็ง และตอนนี้ผมรู้สึกว่าที่นี่เหมือนบ้าน ทุกๆ คนเป็นเพื่อนที่ดีกับผม ตอนไปบิณฑบาตครั้งแรก ผมนึกว่าจะไม่มีใครใส่บาตร แต่ผมก็พบว่าโยมทั้งหลายมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนามาก โยมมาใส่บาตรกันเต็มไปหมด

ผมได้ฝึกสมาธิและเดินจงกรม ซึ่งทำให้ผมมีจิตใจที่เข้มแข็งขึ้น ไม่อ่อนแอ และได้ความอดทน ตรงต่อเวลา เอื้อเพื่อพ่อแม่ ผมจะไม่ลืมว่าวัดนี้ทำให้ผมเป็นคนดี”

(สามเณรวรวิทย์ เสด็จพรณ)

ความรู้สึกละสามเณรรุ่น ๑๔ ปี ๒๕๕๒

“มาอยู่วัด มันมีอะไรมากมายที่ผมไม่ได้ทำเมื่ออยู่บ้าน สนุกมากกับการล้างห้องน้ำ ล้างถ้วย ล้างจาน ทำอะไรเป็นขึ้นมากมายครับ เจ็ดวันที่ผ่านมาได้เรียนกัมมัฏฐาน สามวันแรกเป็นอะไรที่เหนื่อยมาก ปวดไปทั้งตัวเลย ผมไม่รู้ว่าจะฝึกไปทำไม ฝึกไปเพื่ออะไร แต่พอมาวันนี้ผมรู้แล้วครับ กัมมัฏฐานทำให้ผมใจเย็นขึ้น ดูสงบขึ้นและสุขุมขึ้น ผมชอบคำที่ท่านพูดมากเลยครับ “ฝึกฝนได้กำไร ตามใจขาดทุน”

(สามเณรอภิสิทธิ์ ศรีทอง)

“ผมพูดกับพระอาจารย์ว่า บาตรถือนานๆ ก็หนักนะครับ พระอาจารย์บอกว่า เวลาแม่อุ้มท้องเราตั้งเก้าเดือนหนักกว่าอีก”

(สามเณรพัสการณ จิตรเกษมสุข)

“ผมจะเปลี่ยนเป็นคนใหม่ เริ่มชีวิตใหม่จะเป็นเด็กที่พูดดี คิดดี ทำดี ไม่ทำให้ท่านผู้มีบุญคุณของผมเสียใจอีกต่อไป”

(สามเณรนุติ ตราบุรี)

“การบวชในครั้งนี้ให้คุณธรรมมากมาย และให้ประสบการณ์ที่ดี ผมจะนำกลับไปเล่าให้พ่อแม่ฟัง เพราะธรรมะเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ ธรรมะนั้นปฏิบัติง่ายมาก ง่ายกว่าที่คิด แต่พวกเราทำให้มันดูยากเอง มันเลยยาก พ่อแม่ชอบธรรมะ ผมก็จะสอนธรรมะตอบ ธรรมะที่ท่านชอบ ฟังทางวิทยุฉันไม่จำเป็นแล้ว ผมจะเทศนาให้ฟังเอง”

(สามเณรชาคริต หุ่นสุวรรณ)

“รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาอยู่วัดแห่งนี้ เพราะวัดปัญญานี้ล้วนแต่สั่งสอนให้เป็นคนไม่ม่งมายกับวัตถุสิ่งของตามแบบไสยศาสตร์ ภูมิใจเรื่องการเดินวิปัสสนากัมมัฏฐาน ฝึกฝนจิตของตนไม่ให้ทำตามใจตนเอง มาฝึกตนให้เป็นคนดี คิดดี พูดดี ทำดี อยู่อย่างต่ำ กระทำอย่างสูง ไม่คิดฟุ้งซ่าน ทำจิตของเราให้สงบ ไม่คิดสิ่งอื่นที่เป็นอกุศล เป็นการขัดเกลากิเลส อย่างพุทธภาษิตที่ว่า “ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ สูงต่ำอยู่ที่ทำตัว”

(สามเณรพิสิฐ ชาญชัยสิทธิ์)

“อยู่ที่บ้านผมแทบจะไม่ได้ทำอะไรเลย พอมาอยู่วัดก็ซักผ้า ล้างจาน ถูพื้น ก็เริ่มรู้สึกที่พ่อแม่อยู่ที่บ้านทำอย่างนี้ให้เราแทบทุกครั้ง พ่อแม่ก็คงเหนื่อยมาก เหนื่อยจากที่ทำงานแล้วก็เหนื่อยที่บ้านอีก ผมว่าผมเริ่มคิดได้แล้วว่าพ่อแม่รักเรามากแค่ไหน”

(สามเณรอุกฤษฏ์ กาศย์เกิด)

ธรรมานุภาพแห่งการเข้าค่าย

พุทธบุตร-พุทธธรรม

“ก่อนหน้าที่ดิฉันจะมาเข้าค่าย ดิฉันมีความรู้สึกที่จิตใจไม่ค่อยอยู่กับเนื้อกับตัว ใจลอยบ่อยๆ ควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตัวเองไม่ค่อยได้ ขาดความกระตือรือร้น แต่หลังจากได้รับการฝึกการทำสมาธิทั้งแบบอานาปานสติ การเดินจงกรมและการทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว ๑๔ จังหวัด ทำให้ดิฉันมีสมาธิ มีสติมากขึ้น...หลังจากการเข้าค่ายดิฉันได้เปลี่ยนไปในทางที่ดีกว่าวันที่ผ่านมา”

(นางสาวรัญญา หินกอง)

“ที่นี่มีต้นไม้เยอะและมีความแปลกตา มีความสวยงาม ทำให้ข้าพเจ้ารู้ว่า นี่หรือคือวัด การเข้าร่วมกิจกรรมในวันแรก ข้าพเจ้ารู้สึกประทับใจในความเป็นกันเองของคณะพระอาจารย์ ทำให้บรรยากาศน่าเบื่อดังที่เคยคิดไว้ได้หายไปหมด ข้าพเจ้าเรียนรู้การบริหารจิต เจริญปัญญา การฝึกสติจากการเดินอย่างช้าๆ การสวดมนต์ทำให้ข้าพเจ้ารู้บทสวดมนต์มากขึ้น การนั่งสมาธิทำให้ข้าพเจ้าจิตใจสงบ และสิ่งที่ประทับใจที่สุดคือกิจกรรมเข้าสู่พิธีมอบตนเป็นพุทธบุตร ทำเอาน้ำตาไหลกันทั่วหน้า ได้รู้สึกถึงความรักของแม่ที่มีให้กับเรา ทำให้อยากกลับบ้านไปกอดแม่ไวๆ อยากขอโทษในสิ่งที่ทำผิด...สิ่งที่ได้เรียนรู้และอยากบอกต่อกับทุกคนว่า ธรรมะไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อ แต่ธรรมะเป็นสิ่งที่ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยควรรู้เพราะธรรมะ มีแต่คุณ ไม่มีโทษ ใช้เวลาในชีวิตที่เหลืออยู่สร้างความดี และความดีจะติดตัวเราไปตลอดชีวิต ไม่ว่าภพนี้หรือภพหน้า”

(นางสาวภาวิณี สุขศิริ)

“พระอาจารย์ฝึกให้เราเป็นคนที่อยู่ง่าย กินง่าย โดยนอนที่โรงนอน ไม่มีที่นอนนุ่มเหมือนกับที่บ้าน...พาพวกเรานั่งสมาธิ สวดมนต์เช้า สวดมนต์เย็น บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ให้เรียงความถึงพ่อแม่ว่าสิ่งไม่ดีที่ตนอยากบอกกับพ่อแม่มีอะไรบ้าง คนเขียนดีๆ ก็จะได้ออกไปอ่านของตัวเองแล้วก็ร้องไห้กับสิ่งที่ตนทำผิด ที่วัดนี้ฝึกสมาธิให้ข้าพเจ้าได้ดี ฝึกความตั้งใจของหลายๆ คน รวมทั้งข้าพเจ้าด้วยว่าจะต้องเป็นพุทธบุตรที่ดีต่อไป”

(นางสาวจุฑารัตน์ เผ่าพันธุ์)

“ดิฉันมีความประทับใจหลายสิ่งของวัด เช่น ก่อนกินอาหารพระอาจารย์ให้เราสวดเพื่อระลึกถึงคุณค่าของอาหารว่ายังมีคนที่อดอยากไม่มีข้าวกินอีกหลายคน เรายังดีที่มีข้าวกิน ดังนั้นเวลากินก็ควรกินให้หมดไม่ให้เหลือ เพราะดิฉันกินข้าวเหลือตลอดเลยที่ผ่านมา รู้สึกเสียดายข้าวที่กินไป หลังจากกลับจากวัด ดิฉันไม่เคยกินข้าวเหลืออีกเลย การเดินจงกรมในสวนธรรมะก็เป็นอีกกิจกรรมที่ดิฉันประทับใจ เพราะการเดินจงกรมนั้นต้องค่อยๆ เดิน ช้าอย่างหนอ ชวยอย่างหนอ มันต้องทำสมาธิให้สงบก่อนก้าวเท้า ยกเท้าในแต่ละก้าวทำให้จิตใจดิฉันไม่ฟุ้งซ่าน ที่นอนที่เรานอน ก็เหมือนเถ้าห่มแต่ก็สบายนอนหลับสบาย...มีป้ายคติธรรมติดตามบริเวณวัดอยู่เกือบทุกแห่ง... เป็นเครื่องเตือนสติเราในการใช้ชีวิต”

(นางสาวจิราพร ผลสุต)

“ในวัดนั้นมีบรรยากาศที่ทำให้รู้สึกสงบร่มเย็น มีต้นไม้เยอะแยะ ทำให้เราอยู่ในวัดนั้นเราจะรู้สึกว่าใจเบา สงบ ไม่เป็นทุกข์ ไม่ต้องกระทบกับสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เต็มไปด้วย

การสร้างกิเลส ซึ่งเหมาะกับการปฏิบัติธรรมอย่างมากและภายในวัดนั้นมีความรู้ต่างๆ ให้เราศึกษา มีสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่ไม่เหมือนวัดอื่น สิ่งก่อสร้างแต่ละอย่างภายในวัดล้วนแล้วแต่มีความหมาย...มีความร่วมสมัยด้วย และดิฉันประทับใจกับสุภาสิตที่อยู่ตามส่วนต่างๆ ของวัด มีพระอาจารย์ที่มีหลักการสอนธรรมะให้โดยไม่น่าเบื่อ”

(นางสาวชนิษฐา บุรีจันทร์)

“ในตอนแรกไม่คิดอยากจะมาวัดเลย แต่พอได้มาอยู่ และได้ปฏิบัติด้วยก็ยิ่งทำให้รู้ว่ามนุษย์เรานี้เกิดมาวุ่นวายนัก ถ้าได้มาวัดมาปฏิบัติธรรม มาฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ก็จะสามารถลดความวุ่นวายได้...อีกอย่างที่น่าประทับใจคือการรับคติธรรมดีๆ จากแม่ชี ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ การได้รับฟังธรรมะยามเช้าจากเสียงตามสายในตอนเช้าตรู่ ทำให้จิตใจเรารู้สึกสงบและมีสติอยู่ตลอดเวลา นับว่าการไปเข้าค่ายครั้งนี้ดิฉันได้รับการฝึกจิตใจให้มีสติเพื่อจะได้ทำอะไรได้อย่างถูกต้อง”

(นางสาวพรพิมล ดี)

ธรรมาณภาพแห่งการบวชเนกขัมมบารมี

“ด้วยความที่เป็นนิสระ เป็นคนมั่นใจ เป็นตัวของตัวเอง บางครั้งรู้สึกตัวเองว่าทำอะไรขาดสติ จนกระทั่งได้ลองมาปฏิบัติธรรมที่วัดปัญญานา ๒ คืบ ๓ วัน วันแรกบอกได้คำเดียวว่าอยากกลับบ้าน อยากนอน ทรมาน สิ่งที่เรา

อาจารย์พยายามบอกว่ามีสติคืออะไรก็ไม่เข้าใจ ปวดขาและเมื่อยที่สุด...มาถึงวันที่สอง ความอดทนมีมากขึ้น มารู้ซึ่งและเข้าใจกับคำว่ามีสติก็คือวันที่สอง มีความอดทนได้ถึงขีดสุด...จนถึงวันที่สามรู้สึกสงบนิ่งสุภาพมากขึ้น อะไรที่ฟุ้งซ่านก็ลดลง คิดว่าถ้ามีต่ออีก ๒ วัน จิตใจคงสงบและมีสติกว่านี้ สิ่งที่ดีใจคือวิธีการสอน การนั่งสมาธิ การให้ช่วยล้างจาน ช่วยซักผ้าห่ม ฯลฯ”

(คุณอรธนา จรีอภาภรณ์)

“สังคมสอนให้เราวัดคุณค่ามากมายที่ต้องการ จนลืมไปว่าแท้จริงแล้วคนเราต้องการแค่ที่อยู่ พอนอน อาหารพออิ่ม ทำความดี อยู่พอดี กินพอดี ใช้พอดี คือสิ่งที่ได้จากการมาวัดครั้งนี้”

(นางสาวพรปวีณ์ ตาลจรุง)

“ปฏิบัติธรรม ไม่ต้องรอให้เป็นทุกข์ เวลาเราไปตอนที่มิทุกข์เราก็ได้แค่ดับทุกข์ แต่ถ้าเรามีสุข ไม่ได้มีทุกข์อะไรเกิดขึ้น เราก็ได้มากกว่านั้นอีก และเป็นการดับทุกข์ที่จะมาข้างหน้า ก็จะไม่ทุกข์อะไรเข้ามาหาได้อีก”

(หมู พรผกา)

“...เพิ่งกลับจากการไปปฏิบัติเนกขัมมที่วัดมาในวันนี้เอง (๒๖ พ.ค. ๕๖) ต้องกราบขอพระเดชพระคุณหลวงปู่ปัญญานันทภิกขุ ที่ได้สร้างสถานที่ที่ทำให้เกิดปัญญา เข้าใจ

ในธรรมะขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแท้จริง กราบ
ขอบพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทมุนีและพระอาจารย์ทุกท่าน
ที่ได้มีเมตตาสอนและอบรมให้เข้าใจธรรมะอย่างในวิถีแห่ง
พุทธะที่แท้จริง ไม่หลงทางในพิธีกรรมต่างๆ ไม่เสียใจเลยที่
ได้ตัดสินใจมา ทั้งๆ ที่เคยไปปฏิบัติธรรมที่อื่นมาพอสมควร
แต่กลับรู้สึกที่ไม่ใช่ในสิ่งที่เราต้องการอย่างแท้จริง แต่เมื่อได้
มาที่วัดบุญญาฯ ครั้งแรกได้ปฏิบัติมาถึง ๒ คืน ๓ วัน กลับ
รู้สึกได้ว่า นี่แหละคือทางที่เราเฝ้าค้นหามานาน ทางแห่งการ
ปฏิบัติอย่างแท้จริง ถูกต้องตามวิถีแห่งพุทธแท้จริง ดังที่องค์
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า “ธรรมะ คือ ธรรมชาติ ถ้า
เราเข้าใจธรรมชาติเราย่อมเข้าถึงธรรมะได้อย่างแท้จริง “คือ
ปฏิบัติแล้ว สุขเป็นเย็นได้ จริงๆ ค่ะ...”

(Aor V. Mukda)

ธรรมอำนวยการสุข

แนวการสอนธรรมะในสวนโมกขพลาราม โดยพระ
เดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทมุนี กับแนวการสอนธรรมะ
ในวัดชลประทานรังสฤษฎ์ โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทมุนี
และในวัดบุญญานันทาราม โดยพระเดช
พระคุณท่านเจ้าคุณพระบุญญานันทมุนี (ส.ณ. สุภาโร) เป็นไป
ในแนวทางเดียวกัน คือ **สอนให้หลุดพ้นจากความทุกข์โดยไม่มลาย** อันเป็นเนื้อแท้ของพระธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าตรัสไว้ดังที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทมุนี
เมตตาอธิบายว่า

“พระองค์ตรัสว่า...เราสอนเรื่องเดียวคือเรื่องความทุกข์
และการดับทุกข์ได้ แต่กาลก่อนก็ดี บัดนี้ก็ดี ต่อไปข้างหน้าก็

ดี เราประกาศแต่เรื่องความทุกข์และการดับทุกข์”

การถ่ายทอดธรรมะจากพระคุณเจ้าแห่งวัดบุญญานันท
ารามมีเมตตาอันดี ล้วนเตือนสติและอำนวยการสุขให้เกิดแก่ผู้เฝ
ธรรม เช่น

การสงบใจเป็นหนทางพ้นทุกข์

ปุณฺณที่ไม่ว่างระวังใจตนเอง มักเกิดทุกข์เสมอ พระ
เดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทมุนี จึงสอนให้เราทำใจให้
สงบ โดยเมตตาอธิบายว่า

“ทุกครั้งที่ใจไม่สงบนี้มันเป็นพิษ ใจโกรธ ใจเกลียด ใจ
ริษยา ใจพยาบาทอาฆาตจองเวร ถ้าเกิดขึ้นแล้วมันเป็นพิษ
แก่เรา แล้วก็ส่งพิษไปยังคนข้างเคียง ใครอยู่ใกล้เราก็ถูกเผา
ไปด้วย ลำบากไปตามๆ กัน เพราะความพิษของเรา อย่าสร้าง
อารมณ์เป็นพิษขึ้นในจิตใจ ในเวลาเช้าตื่นแล้วก็นั่งสงบใจ พุด
กับตัวเองว่า

“วันนี้ฉันจะอยู่อย่างคนสงบ ฉันจะอยู่อย่างคนมีสติ
ปัญญา ฉันจะอยู่อย่างคนรู้เท่าทันสรรพสิ่งทั้งหลาย ฉันจะไม่
เป็นทุกข์ในสิ่งที่ไม่จำเป็น” และ **สอนทางพ้นทุกข์ ๘ ขั้นตอน
ดังนี้**

๑. เมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้น จงนึกว่าต้องมีสาเหตุ
๒. สาเหตุของความทุกข์อยู่ที่ตัวของเราเอง มิใช่มาจาก
ที่อื่น
๓. สิ่งภายนอก จะเป็นวัตถุก็ตาม คนก็ตาม มิใช่ตัวการ
สำคัญ ตัวการสำคัญอยู่ที่ตัวเราเองโดยแท้
๔. จงค้นหาสาเหตุของความทุกข์ในตนเอง
๕. ในการจะค้นหาสาเหตุนั้นต้องทำใจให้สงบด้วยการ
เข้าไปสู่ที่เงียบ เพื่อความสงบทางใจ

๖. การสวดมนต์ภาวนาในพุทธศาสนา มิใช่การอ้อนวอนให้ใครๆ มาช่วยตน แต่ต้องการความสงบใจเท่านั้น
 ๗. เมื่อสงบใจแล้ว จงยกเอาปัญหาความทุกข์ขึ้นมาพิจารณาให้แตกด้วยความสุขุมรอบคอบ จนเห็นได้ชัดว่าอะไรเป็นเหตุของความทุกข์นี้
 ๘. เมื่อพบสาเหตุแล้ว จงตั้งใจตัดเหตุที่นั้นทิ้งเสีย อย่าได้ทำตนเป็นคนอ่อนแอ อย่ายอมพ่ายแพ้แก่ธรรมชาติฝ่ายต่ำเป็นอันขาด
- ถ้าหากท่านปฏิบัติได้อย่างนี้ ท่านก็มีหวังพ้นทุกข์ได้แน่”
- (ปัญญานันทภิกขุ จาก “ทางพ้นทุกข์”)**

สอนให้มาแสวงหาปัญญาในวัด

“วัดปัญญานันทาราม แปลว่า สถานที่ให้เกิดปัญญา ผู้ที่มาวัดนี้ต้องมาแสวงหาปัญญา เป็นสถานที่ให้คนมาหาความสงบใจ มาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับชีวิตเราแต่ละคน ให้รู้จักชีวิตที่ถูกต้อง วัดที่เฝ้าคนตายมีมากแล้ว วัดนี้สร้างขึ้นเพื่อเฝ้าคนเป็น...เฝ้ากิเลสในตัวคน” และ “โยมมาวัดนี้อย่ามาเพื่อเรื่องอื่น มาเพื่อการศึกษา มาหาพระเพื่อการศึกษา มาไต่ถามปัญหาชีวิต เรื่องธรรมะ วัดเป็นสถานที่ให้การศึกษา ไม่ใช่เป็นสถานที่ให้จัดรำวง มีละคร มีลิเก เรื่องเหลวไหลทั้งนั้น พระไม่มีนโยบายสอนคนหรือหาเงินด้วยการเอาดนตรีมายั่วคน เราต้องสอนคนให้ฉลาด แล้วเราจะสบายไม่ต้องลำบากเพราะคนเขารู้ว่าพระต้องการอะไร เขาเอามาให้เท่าที่จำเป็น ไม่ให้เกินความต้องการ ไม่ใช่ซื้อบุญ ซื้อสวรรค์ ซื้อวิมาน ทำบุญจนหมดตัวมันไม่ถูก ทำให้มันพอดิบพอดิจึงจะใช้ได้ พระที่สอนมีน้อย พระเทศน์ไม่ค่อยเป็น เป็นพระหมอดู

ดูดวง รดน้ำมนต์ เขกกระบาล มันไม่ถูก คณะสงฆ์ยังไม่คิดพัฒนาให้มันดีขึ้น อยู่มันเป็นอย่างนี้ ต่อไปมันเสื่อมไปไม่รอด เราต้องหาแนวทางที่ถูกต้อง”

(หลวงพ่อบุญญานันทะ จาก “ปัญญาวาตะ”)

สอนให้รู้ “คุณค่าของชีวิต”

เราเกิดมาเพื่อหน้าที่ เกิดมาเพื่องาน เกิดมาเพื่อใช้ชีวิต ร่างกายนี้ให้เป็นประโยชน์ เมื่อยังไม่หมดลมหายใจ ก็ต้องทำเรื่อยไปตามหน้าที่ ทำจนวาระสุดท้าย...การปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง เป็นการปฏิบัติธรรม

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “เมื่อหลวงพ่อบุญญานันทะ”)

ทุกคนควรใช้ชีวิตให้ดังงาม ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทางการพูด การคิด การกระทำ ทำชีวิตให้ดังงาม ทั้งปฐมวิทย์ มัชฌิมวิทย์ และปัจฉิมวิทย์ งามถึงวาระดับจิต ตายอย่างมีศิลปะ ทำเสียให้ทันเวลา อย่าให้เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์และได้พบพระพุทธศาสนา

(พุทธทาสภิกขุ จาก “ชีวิตที่ดังงาม”)

ชี้ให้เห็นปัญหา

โลกในสมัยนี้เต็มไปด้วยความชั่วร้าย ชาวโลกกำลังมัวเมาหลงใหลในบาป และสำคัญว่า ตนเป็นผู้ไม่ได้ทำบาป ตนเป็นทุกข์ สำคัญว่าตนเป็นสุข ตัวโง่เง่าแท้ๆ แต่สำคัญว่าตนเป็นคนฉลาดเต็มที่ นี่คือการเข้าใจผิด ความคิดในรูปนี้กำลังแพร่หลายอยู่ในโลก เป็นพายุร้ายที่ทำให้บ้านคือความ

ดีต้องพินาศ”

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “เสียงปลุกของผู้ต้องการพ้นทุกข์”)

“ทำบุญโดยไม่ศึกษาธรรมะก็ต้องประสบความยุ่งยาก ลำบากใจ แม้จะรำรวยก็รวยไว้สำหรับเป็นทุกข์”

“สุ.จิ.ป.ล. วิณมุตโต กะถัง โส ปณฺทิตโต ภะเว ผู้ไม่รู้จัก ฟัง คิด ถาม จด เป็นคนฉลาดไม่ได้”

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “เด็กดีเพราะมีธรรม” ประกายปัญญา ๙)

“โลกยุ่งเพราะขาดธรรมะ...ความจริงเขาก็เป็นผู้มีศาสนา นับถือศาสนา แต่ไม่เข้าถึงธรรมะของศาสนา มีศาสนาไว้คุย กันเล่น แต่หาปฏิบัติตามคำสอนที่ศาสนาทั้งหลายบัญญัติไว้ ไม่...โลกพัฒนามาหลายพันปีแล้ว แต่อย่างไรก็ไม่เข้าถึงธรรมะใน ศาสนานั้นๆ ถือศาสนาไม่ถึงเนื้อแท้ของศาสนา

ชาวพุทธในเมืองไทยเรา เรียกตัวเองว่าเป็นพุทธบริษัท แปลว่า ผู้แวดล้อมพระพุทธเจ้า แต่แวดล้อมเฉย ๆ ไม่ค่อย เอาธรรมะมาปฏิบัติ...ถ้าปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาที่ตน นับถือ ก็จะมีธรรมะสงบ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ชีวิตก็ เรียบร้อยไม่มีปัญหา ความทุกข์ต่างๆ จะไม่เกิดขึ้น เพราะ อาศัยธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองชีวิต

ทำหน้าที่ให้ถูกต้องนั้นแหละเรียกว่าประพฤติธรรม หน้าที่คือธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่”

(พระพรหมมงคลจารย์ จาก “ธรรมะสำหรับ ข้าราชการ”)

สอนให้มีเหตุผล ไม่มมมาย

“ความต้องการอะไรที่ได้มมายเราจึงเห็นความมมมาย

เกิดขึ้น และเป็นช่องทางให้ผู้แสวงหาผลประโยชน์มากอบโกย ทั้งขอห่วย หมอดู วัตถุเครื่องรางของขลัง หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ ปฏิเสธแนวทางเหล่านี้ว่าไม่ใช่แนวทางพระพุทธ ศาสนา

ชาวพุทธที่แท้เชื่อว่า สุข ทุกข์ เลื่อม เจริญ เกิดจาก การกระทำของตนเอง

ต้องรู้จักพิจารณาตนเอง ตักเตือนตนเอง และปรับปรุง ตนเองแก้ไขตนเอง จึงจักเป็นการชอบด้วยเหตุผลของ พระพุทธศาสนา”

(พระครูสีลวัฒนาภิรม จาก “ข้อควรจำสำหรับชาว พุทธ”)

“ถ้าเราเรียกตัวเองว่าเป็น ‘พุทธบริษัท’ แล้ว **เราไม่ไหว อะไรทั้งนั้น เรายกมือไหว้พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เท่านั้น** เรียกว่าเป็น ‘หลักพึ่งทางใจ’ เนื่องในแง่ศาสนาแล้ว เราไหว้สามสิ่งนี้เท่านั้น เราไม่ไหว้สิ่งอื่น

แม้ว่าเราจะมี ความทุกข์ ความเดือดร้อนทางใจ เราก็ไม่ ไปเที่ยวไหว้หลักเมือง ไม่ไปเที่ยวไหว้สิ่งนั้นสิ่งนี้ ซึ่งคนโง่ๆ เขาไหว้กันอยู่ทุกๆ ไป เราเป็นพุทธบริษัท เป็นคนฉลาด เป็น คนมีปัญญา จึงเลิกไหว้สิ่งเหลวไหลเหล่านั้น ก้อนหิน ดิน จอมปลวกอะไรทั้งหลายทั้งปวง เลิกไหว้ เราสวดมนต์บ่อยๆ ว่า “พะหุ วะ สะระณัง ยันติ ปัพพะตานิ ะนะนินิ จะ... บุคคล เป็นอันมากเมื่อถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมถือเอาปาโม ฐาเขา แม่น้ำเป็นสรณะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า เนตัง โขสะระณัง เขมมัง เนตัง สะระณะ มุตตะมัง นั้นไม่ใช่ที่พึ่งอันเกษม นั้นไม่ใช่ ที่พึ่งอันสูงสุด ผู้ที่ไปไหว้สิ่งเหล่านั้น ไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ แต่บุคคลใดมาไหว้พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ รู้แจ้งใน อริยสัจธรรม ๔ ประการ ผู้นั้นจะพ้นจากความทุกข์ได้

อันนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงดีเตียนคนที่ไปไหว้ป่า ไหว้ภูเขา ไหว้ต้นไม้ ไหว้สิ่งต่างๆ ที่เป็นวัตถุนอกพระพุทธศาสนา อันนี้สำคัญจึงอยากจะฝากพวกเราไว้ว่าเลิกไหว้กันเสียที สิ่งเหลวไหลทั้งหลายทั้งปวงที่เราเคยไหว้เคยบูชา เช่น ไหว้พระพรหมสี่หน้า หน้าโรงแรมเอราวัณ อะไรอย่างนี้เราไม่เกี่ยวข้องเพราะไม่ใช่เรื่องในพระพุทธศาสนา เราไม่ไหว้พระพรหม แต่เราจะเป็นพรหมเสียเอง เป็นพรหมด้วยการปฏิบัติธรรมจึงจะถูกต้อง เพราะฉะนั้นให้จำไว้ง่ายๆ ว่า **เมื่อเป็นพุทธบริษัทแล้ว เราไม่ไหว้สิ่งอื่น นอกจากสิ่งเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธเจ้า**

สิ่งเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธเจ้ามีอะไรบ้าง เจดียที่บรรจุพระธาตุ จะมีหรือไม่มีก็อย่าไปสงสัยเลย เราไปกราบไหว้นึกถึงพระพุทธเจ้าเท่านั้นเอง พระพุทธรูปอันเป็นรูปเปรียบแทนพระคุณของพระพุทธเจ้า สิ่งเหล่านี้เรียกว่าเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธเจ้า หรือเราไปประเทศอินเดีย ไปสถานที่ที่พระองค์ประสูติ ที่ตรัสรู้ ที่แสดงปฐมเทศนา ที่ปรินิพพาน เรานั่งลงกราบไหว้ด้วยใจเคารพ ระลึกถึงพระคุณของพระองค์ อย่างนี้ไหว้ได้ แต่ถ้าเราไปไหว้เสาหลักเมือง ไหว้ก้อนหิน ไหว้จอมปลวก ไหว้นั้นไหว้นี้ ที่เราถือว่าศักดิ์สิทธิ์นอกกลุ่มนอกทางนั้น ไม่สมควรแก่พุทธบริษัท

ทีนี้เราเชื่อในพระพุทธเจ้า นี่เชื่ออย่างไร คำว่า “เชื่อ” ในที่นี้ หมายความว่าเราไว้วางใจ ไว้วางใจในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ไว้วางใจว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้นำที่ดี พระธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่พระองค์ได้ค้นพบเป็นแนวทางชีวิต เป็นข้อปฏิบัติ ที่ทำให้เราพ้นจากความทุกข์ได้จริงมั่นใจว่าพระอริยสงฆ์ อริยสงฆ์จะจำไว้ด้วยอริยสงฆ์คือพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติเพื่อออกจากทุกข์ เป็นที่พึ่งอันแท้จริง เป็นผู้ประเสริฐอย่าง

แท้จริง เราไว้วางใจในพระสงฆ์เหล่านั้น เป็นพี่เลี้ยงทางใจเราได้ เป็นผู้เดินนำหน้าเราได้ เราเชื่อ เราเดินตาม อย่างนี้เรียกว่าเป็นผู้มีศรัทธามั่นคงในพระสงฆ์

คนที่มีศรัทธามั่นคงในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นั้น ให้ใครมาจ้างด้วยเงินสักล้านหนึ่งให้เลิกไหว้พระพุทธเจ้า ให้เลิกนับถือพระพุทธเจ้า เขาไม่เอา เพราะมีความเชื่อมั่น

มีเรื่องอยู่ในคัมภีร์เรื่องหนึ่ง นายสุปปพุทธะกุณฺฐิ แกเป็นโรคเรื้อนเขาจึงแถมทำว่ากุณฺฐิ ก็คือนายสุปปพุทธะซึ่งเรื้อนนั่นเอง นายคนนี้เดินทางมาพบพระพุทธเจ้า เมื่อพบพระพุทธเจ้าแล้วได้ฟังธรรม ฟังธรรมแล้วมีศรัทธามั่นคงเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าอย่างแน่วแน่เหลือเกิน ประกาศตนเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า

ทีนี้เมื่อออกจากที่นั่นไป ไปพบคนคนหนึ่ง เขาอยากจะลองใจนายซึ่งเรื้อนคนนี้มีศรัทธามั่นคงในพระพุทธเจ้าขนาดไหน เขาบอกว่า “ให้ท่านกล่าวว่าพระพุทธเจ้าไม่ดี พระธรรมไม่ดี พระสงฆ์ไม่ดี เราจะให้เงินแก่ท่าน” ขึ้นแรกก็ให้น้อยๆ แกก็ไม่กล่าว เพิ่มเงินเข้าไปอีก จนให้เป็นเงินหมื่นเงินแสน แกก็บอกว่า “อย่าเอาความศรัทธาของข้าพเจ้ามาวัดด้วยเงินเลย เงินไม่มีค่าอะไร พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีคุณค่าแก่ชีวิตของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถจะกล่าวคำเช่นนั้นออกไปได้ เพราะข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์” แกก็เลยไม่ยอมกล่าว แม้จ้างให้กล่าวก็ไม่กล่าวอย่างนี้เรียกว่าศรัทธาแท้ เลื่อมใสแท้จริงในพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างแนบแน่น การเป็นอุบาสกในพระพุทธศาสนาต้องเป็นอย่างนั้น เวลานี้อุบาสก อุบาสิกาในเมืองไทยเรา ขออภัยเถอะที่จะกล่าวว่าย่ำแย่มาก คือไหว้ปะปะเหลื่อ

เกิน ไหว้เรื่อยไป ไหว้ผี ไหว้เทวดา ไหว้นั้น ไหว้นี้ ไหว้เรื่อย
เสาหลักเมืองก็ไหว้ ศาลเจ้าตรงไหนก็ไหว้ แล้วดูเหมือนว่าจะ
มีศาลมากที่สุดในประเทศไทย สร้างให้เทวดาอยู่ เทวดาแก
อยู่แล้ว แกช่วยอะไรเราบ้างหรือเปล่าก็ไม่รู้ แต่เราก็ทำไปตาม
เรื่อง ไปบูชา ไปกราบไหว้ อันนี้มันไม่ถูกนะ ถ้าพูดกันไปแล้ว
ไม่ถูกต้อง แต่ว่าไม่มีใครกล้าพูดความจริงเรื่องนี้ เพราะพูดไป
แล้วมันกระทบกระเทือนทางของคนจำนวนมากที่เขาหลงผิด
ไหว้เทวดา ไหว้ผี ไหว้อะไรกันอยู่

แต่ว่าหลวงพ่อนี้ไม่กลัวกระทบกระเทือนอย่างนั้น กลัว
ความหลงผิดของคนมากกว่า กลัวความเข้าใจผิดของคน จึง
พูดออกไปบ่อยๆ ว่า ถ้าเป็นพุทธบริษัทแล้ว เราต้องใจเดียว
มันคงในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราจะไม่ไปเที่ยวไหว้
อะไรให้มันวุ่นวาย

ศาสนาอื่นนั้นเขาไม่วุ่นกันหรอก ศาสนาอิสลามเขาไหว้
พระอัลล่าห์เจ้าองค์เดียว เขาไม่ไหว้อะไรทั้งนั้นนอกจากพระ
อัลล่าห์เจ้าของเขา นับถือพระอัลล่าห์กับพระนะบีโมหะหมัด
ซึ่งเป็นผู้แทนของพระผู้เป็นเจ้า พวกคริสเตียนเขาก็ไม่ไหว้ยุ่ง
หรอก เขานับถือแต่พระบิดา พระบุตร พระวิญญาณบริสุทธิ์
๓ อย่างเท่านั้น เขาไม่ไปเที่ยวไหว้เปะปะอะไรหรอก

ชาวพุทธเราที่ เที่ยวไหว้เปะปะมาก ทำไมจึงเป็นเช่น
นั้น เพราะว่าพุทธศาสนามาจากอินเดีย มา...ไม่มาแต่พระพุทธ
ศาสนา ศาสนาพราหมณ์ก็ลงเรือลำเดียวกันมาด้วย แล้ว
เจริญอกงามในเมืองไทยเท่ากัน แล้วศาสนาพราหมณ์นี้
เข้าถึงมากกว่า คือเข้าถึงราชสำนัก ในสำนัก พระเจ้าแผ่นดิน
เอาพราหมณ์ไปเป็นปุโรหิตเป็นที่ปรึกษา กราบทูลให้ทรงทำ
อย่างนั้นให้ทรงทำอย่างนี้ ที่นี้พระจะได้เข้าไปเกี่ยวข้องเมื่อ
พราหมณ์แกลบอวให้ไปนิมนต์พระมา ถ้าพราหมณ์ไม่บอกให้
ไปนิมนต์ พระก็อด ไม่ได้ฉันทันหรอก พราหมณ์เข้าไปนั่งใกล้

บัลลังก์มากกว่า เลยพิธีต้องเป็นเรื่องของพราหมณ์ไปหมด
ติดอยู่ในเมืองไทยเรา แล้วคนไทยก็เลยพลอยไหว้นั้นไหว้
เปะปะไปหมด อย่างนี้มันไม่ถูก เราควรสลัดแอกแห่งมิจา
ทิกฐีออกไปจากจิตใจเราเสีย แล้วเรานับถือเฉพาะพระพุทธ
พระธรรม พระสงฆ์เท่านั้น ไม่ไหว้สิ่งอื่น อย่างนี้จึงจะต้อง

ที่นี้การไหว้สิ่งเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธ พระธรรม พระ
สงฆ์ ก็เหมือนกัน เราต้องไหว้ให้ถูกแบบ อย่าไหว้ผิดแบบ
ไหว้ผิดแบบนั้นไหว้อย่างไร ไหว้เพื่อวิงวอนขอร้องบนบาน
ศาลกล่าว ให้ช่วยตนให้พ้นภัย อันนี้ผิดหลักทางพระพุทธ
ศาสนา หลักการพุทธศาสนาสอนคนให้ปฏิบัติธรรม คือให้
ประพฤติธรรม แล้วพระพุทธเจ้าบอกว่า ทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จ
ด้วยการกระทำ ไม่ใช่สำเร็จด้วยการวิงวอนขอร้อง

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “ผู้นั่งใกล้พระไตรรัตน์”)

ข้อควรจำสำหรับชาวพุทธ

๑. ชาวพุทธ ถือนับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่
พึ่งอันประเสริฐ
๒. ชาวพุทธเชื่อมั่นในกฎของกรรม “ทำดีได้ดี
ทำชั่วได้ชั่ว”
๓. ชาวพุทธยอมให้พระพุทธเจ้าเป็นผู้นำทางชีวิต ถือนับ
ถือพระพุทธเป็นแนวทางของชีวิต
๔. ชาวพุทธจะไม่กราบไหว้สิ่งอื่นที่ชาวโลกถือว่าขลัง
ศักดิ์สิทธิ์
๕. ชาวพุทธจะไม่เชื่อในชะตาชีวิตของหมอดูบอก แต่
เชื่อว่าตนเองสร้างอนาคตให้แก่ชีวิตตนเอง

๖. ชาวพุทธเวลามีความทุกข์ แก้ไขความทุกข์ที่ตนเอง
๗. ชาวพุทธถือว่าความบังเอิญไม่มี มีแต่สิ่งทั้งหลาย
เกิดจากเหตุ ปราศจากเหตุ ผลจะเกิดขึ้นไม่ได้ เหตุ
ที่แท้จริงอยู่ที่การกระทำของตนเอง
๘. ชาวพุทธไม่มีพิธีสะเดาะเคราะห์แบบหมอตุ แต่
สะเดาะตรงค้นหาเหตุให้พบ แล้วตัดเหตุนั้นเสีย
๙. ฤกษ์ยามดีสำหรับชาวพุทธไม่มี มีแต่ทำดีก็ทำให้
เวลาดีขึ้น ทำชั่วก็ทำให้เวลาชั่ว ดีชั่วมิได้ขึ้นอยู่กับเวลา แต่ขึ้น
อยู่กับการกระทำเท่านั้น

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “ข้อควรจำสำหรับชาวพุทธ”)

สอนให้เข้าใจความหมายคำว่า “คุณพระช่วย”

สิ่งที่เรียกว่า “คุณพระ” นี้ มีอยู่หลายระดับ บางคนอ้าง
คุณพระมาเป็นที่พึ่ง แต่ที่จริงกลับเอาคุณผีสังนางไม้ หรือ
อะไรๆ มาเป็นที่พึ่งก็มี คือเอาพระไปปนกับภูตผีปีศาจ เช่น
บนบานพระพุทธรูป หรือเช่นสรวงพระพุทธรูป โดยเชื่อว่า
พระพุทธรูปองค์นั้นชอบกินของอย่างนี้ พระพุทธรูปองค์นี้ชอบ
ของอย่างนั้น เขาปฏิบัติต่อพระเช่นเดียวกับที่เขาทำกับผี บาง
ครั้งก็เรียกพระพุทธรูปว่า “หลวงพ่อ”

คนที่มีความรู้หน่อยจะเห็นว่าพระพุทธรูป พระธรรม และ
พระสงฆ์นั้นแยกกันเป็น ๓ อย่าง แต่คนที่มีความรู้เข้าใจ
พุทธศาสนาดี จะเห็นว่าพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์นั้น
เป็นสิ่งเดียวกัน เพราะคุณของพระพุทธรูปก็คือ **ความสะอาด**
(ปราศจากกิเลส) **สว่าง** (จากความมัวเมาเข้าใจผิด) **สงบ** (จาก
ความวุ่นวายทั้งหลาย) คุณของพระธรรมก็เป็นความสะอาด-
สว่าง-สงบ คุณของพระอริยสงฆ์ ที่มีอยู่ในจิตใจของท่าน ก็

คือความสะอาด สว่าง สงบ จะแตกต่างกันก็แต่ภายนอก คือ
พระพุทธรูปเป็นผู้ตรัสรู้ พระธรรมคือสิ่งที่ท่านตรัสรู้ พระสงฆ์
ก็คือผู้ที่รับสิ่งที่พระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้แล้วนั้นมาปฏิบัติ ฉะนั้น
“คุณพระ” จึงหมายถึง **คุณของพระพุทธรูป พระธรรม และ**

พระสงฆ์รวมกัน อันได้แก่ความสะอาด สว่าง สงบ นั่นเอง

อนึ่งพระธรรมยังมีอานุภาพสูงยิ่งไปกว่าพระพุทธรูป
เพราะพระพุทธรูปยังทรงประกาศว่าท่านเคารพพระธรรม และ
ยังตรัสในวาระสุดท้ายว่า **“ธรรมวินัยนี้จะอยู่เป็นศาสดาของ**
พวกเราในเวลาที่ล่วงลับไปแล้วแห่งเรา” นี่แหละพระธรรม
คือพระพุทธรูป พระธรรมได้ทำให้คนเป็นพระพุทธรูปและ
ทำให้คนเป็นอริยสงฆ์ พระพุทธรูปและพระอริยสงฆ์แท้จริง
คือพระธรรม ฉะนั้นคำว่า **“คุณพระช่วย”** นั่นก็หมายถึง **“พระ**
ธรรมช่วย” นั่นเอง

สิ่งที่เรียกว่า **“พระ”** นี้ เรามีไว้สำหรับปราบ **“มาร”**
เพราะมารเป็นฝ่ายก่อความทุกข์ พระเป็นฝ่ายดับทุกข์ ถ้าเรา
ดับทุกข์ได้ก็เรียกว่าเราอยู่กับพระ ถ้ามีความทุกข์ก็เรียกว่าอยู่
กับมาร เพราะฉะนั้น**ทุกคนจงรู้จักปรับปรุงจิตใจของตนให้มี**
ความสะอาด-สว่าง-สงบ จึงจะชื่อว่าได้อยู่กับ “พระ” แล้วจะ
เห็น**ความศักดิ์สิทธิ์ของ “คุณพระ”** คือการดับทุกข์ใจได้ แต่
จะดับทุกข์ได้ก็ต้องปฏิบัติให้ตรงตามที่พระพุทธรูปเจ้าสอน

ในศาสนาที่ถือพระเจ้าก็มีการสอนว่า พระเจ้าต้องการ
ให้คนเราใช้ผู้อื่น ให้คนเราเห็นแก่ผู้อื่นยิ่งกว่าตัวเอง ให้
ลืมนตัวเองเสีย (สังคมนิยม) เมื่อใครปฏิบัติตามได้มันก็เป็น
การทำลายกิเลสที่เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัว เช่น ความโลภ ความโกรธ
ความหลง เขาจึงมีความสุขได้โดยไม่ต้องรู้จักตัวพระเป็นเจ้า
ทั้งๆ ที่ยังถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ อยู่ที่ไหนไม่รู้ รูปร่างหน้าตา
อย่างไรไม่รู้ รู้แต่เพียงว่าท่านต้องการให้คนทุกคนไม่มีความ

เห็นแก่ตัว ให้รักผู้อื่นยิ่งกว่าตัว ให้รับใช้ผู้อื่น เพราะการรับใช้ผู้อื่นนั้น ท่านว่าคือการรับใช้พระผู้เป็นเจ้า ในพุทธศาสนาของเรามีคำว่า พระธรรม แทนคำว่า พระเจ้า

คุณพระช่วยคนที่ประพฤติดุจธรรม เพราะธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมด้วยการประพฤติปฏิบัติให้ถูก ให้ตรง ให้บริสุทธิ์ ให้มีความงดงามทั้งเบื้องต้น ทั้งท่ามกลางและเบื้องปลาย ถ้าเราปฏิบัติอย่างนี้ “คุณพระ” ก็ช่วยเราแน่นอน

แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราเรียกว่า “คุณพระ” นั้นย่อมอยู่ร่วมกันไม่ได้กับความรู้สึกรู้ว่ามี “ตัวกู-ของกู” เพราะ**ตัวกู-ของกู** นั้นมันคือความเห็นแก่ตัวจัด “คุณพระ” จะปรากฏแต่ในเวลาที่มิจิตว่างจาก “ตัวกู-ของกู” ถ้าจิตว่างจาก “ตัวกู-ของกู” เด็ดขาด คุณพระก็มีอยู่อยู่กับเนื้อกับตัวตลอดชีพ ถ้าจิตว่างจาก “ตัวกู-ของกู” เพียงครั้งคราว คุณพระก็มีเพียงครั้งคราว (คือทุกครั้งที่มีจิตว่างจากความเห็นแก่ตัว)

ผู้ใดมีความเชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้า แทนที่จะเอาผีสาปเทวดามาเป็นสรณะ ก็จะมี “คุณพระ” ที่แท้จริง และ “คุณพระ” ก็จะช่วยเขาเมื่อนั้น การเปล่งวาจาว่า “พุทฺธัง สะระณัง คัจฉามิ ฯลฯ” หรือการขอร้องให้คุณพระศรีรัตนตรัยจงมาคุ้มครองปกป้องรักษาตน จิงหาได้ก่อผลอะไรไม่ ถ้าตัวผู้นั้นไม่ประพฤติธรรม

อนึ่งโลกกำลังเรียกร้องหาสันติภาพ ถึงกับทำพิธีทางศาสนาเพื่อหาสันติภาพ แต่ไม่มีใครทำตามคำสั่งสอนของพระศาสดา ไม่สนใจประพฤติธรรมกันเลย มีแต่การทำพิธีต่างๆ ในลักษณะที่เป็นการตบตาธรรมะหรือพระเป็นเจ้า แล้วก็โทษว่าพระธรรมหรือพระเป็นเจ้าไม่ช่วย ศาสนาไม่มีประโยชน์ นี่แหละคือความเหลวไหลของมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน ฉะนั้นผู้ใดปฏิบัติธรรม ธรรมก็จะคุ้มครองผู้นั้น ผู้ใดเหยียบย่ำธรรม

นั้น ก็จะถึงความพินาศ

ดังนั้น ควรรู้จักสิ่งที่เรียกว่า **“ธรรม”** หรือ **“พระเจ้า”** ให้ดีกว่าที่กำลังรู้จักกันอยู่ให้เคียงคู่กับความก้าวหน้าทางวัตถุนั้นแล้ว**ลัทธิวัตถุนิยมจะครอบงำมวลชนจนไม่มีธรรมะเหลืออยู่ในโลกเลย** เรื่องก็จะกลายเป็นว่า**ลัทธิวัตถุนิยมจะนำโลกไปสู่สงครามหรือวิกฤตการณ์ถาวรได้ง่ายๆ** มนุษย์ก็จะกลายเป็นสัตว์ในอบายภูมิ คือจะทุกข์ใจเหมือนสัตว์นรก โหดร้ายเหมือนสัตว์เดรัจฉาน โลกเหมือนเปรต และมีความกลัวดุจจอสูรกายไปทันที นี่คือการ**สูญสิ้นของอารยธรรมหรือมนุษยธรรมอย่างแท้จริง** ทั้งๆ ที่โลกก็กำลังก้าวหน้าไปในทางวัตถุเป็นอย่างมาก

ถ้าเรารู้จักสังฆธรรมกันให้ถูกต้องและมากเพียงพอ มนุษย์ก็จะก้าวหน้าในทางธรรมยิ่งกว่าที่กำลังเป็นอยู่ในเวลานี้ ซึ่งรู้จักกันแต่เพียงว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อะไรชนิดหนึ่ง ซึ่งตนจะวิ่งเข้าหาก็คือต่อเมื่อจนท้อ หรือจนตรอกเข้าจริงๆ เท่านั้น เพราะเขาเห็นว่าไม่มีประโยชน์อะไรแก่เขาไม่มีใครสนใจปฏิบัติธรรมด้วยศรัทธา โลกจึงเต็มไปด้วย **“อธรรม”** และผลได้รับเป็นอย่างไร ท่านทั้งหลายก็ทราบกันดีอยู่แล้ว ฉะนั้น จงเห็นสมควรที่จะบอกกล่าวให้รู้กันมากๆ ว่า **“คุณพระ”** หรือ **“พระเป็นเจ้า”** จะช่วยเราได้อย่างไร และไม่ใช่อ้อนวอนบูชาขอร้อง อย่างที่คนส่วนมากกระทำกันอยู่ในขณะนี้

(พุทธทาสภิกขุ จาก **“คุณพระช่วย”**)

สอนให้ใช้ธรรมะแก้ปัญหา

ถ้าเราไม่รู้จักรัศธรรมะ เรายังมองไม่ออกว่าปัญหาเกิดจากอะไร จะหาวิธีแก้ไขอย่างไร เรายังมักจะไปแก้โดยวิธีอื่นๆ

เช่น เราไปแก้โดยวิธีสะเดาะเคราะห์ วิธีเสี่ยงโชค ไปไหว้พระ ๕ วัด ๗ วัด ๙ วัด แต่ยังไม่ได้แก้ที่ตัวเหตุปัญหา ไปหา ไปกราบ ไปอ้อนวอน ก็จะได้ในส่วนของความสบายใจ เป็นการเปลี่ยนอารมณ์ชั่วขณะ

ความทุกข์แบบนี้เราต้องหวนกลับมาคิดโดยใช้หลักธรรม คือ อริยสัจ หาเหตุแห่งทุกข์และวิธีแก้ทุกข์ ด้วยการพิจารณาให้ดีว่าอะไรเป็นอะไร เรื่องที่เกิดขึ้นมาก็ให้คิดว่ามันมาจากอะไร มันเป็นอย่างไร โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องปัญหาชีวิต

เมื่อเรามีความทุกข์ ความเดือดร้อน เราต้องพิจารณาและตั้งหลักให้ได้ว่า **ทุกข์นี้แท้จริงเกิดจากความคิดที่เราเข้าไปจับเป็นความรู้สึก ถ้าเราคิดเรื่องใดกลุ้มใจ เราควรจะหยุดคิดจากเรื่องนั้น** คิดเรื่องใด จงคิดด้วยความเมตตา เมื่อทำก็จงทำด้วยความเมตตา เมื่อพูดก็จงพูดด้วยความเมตตา ถ้ามีเมตตาทั้งสามทางนี้แล้ว ความโหดร้ายก็ไม่มี

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “ข้อควรจำสำหรับชาวพุทธ”)

ธรรมะ คือ ข้อปฏิบัติที่พระผู้มีพระภาคได้บัญญัติไว้ให้พวกเรานำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่ใช้เพียงบางครั้ง บางคราว แต่ต้องใช้ทุกวันทุกเวลาในการเป็นอยู่ เพราะเมื่อใดขาดธรรมะก็เป็นทุกข์ ทุกข์เกิดขึ้นเพราะขาดธรรมะ ความเสียหายทั้งหลายทั้งปวงเกิดขึ้นเพราะขาดธรรมะ ขาดธรรมะก็เหมือนขาดผู้คุ้มครอง

ธรรมะเป็นผู้คุ้มครองเรา รักษาเราให้มีความสุข แต่ธรรมะจะมากุมครองเราไม่ได้ ถ้าเราไม่เข้าหาธรรมะ เหมือนอาหารมันจะแก้หิวไม่ได้ ถ้าเราไม่รับประทาน น้ำจะแก้

กระหายไม่ได้ถ้าเราไม่ดื่ม ธรรมะก็เหมือนกันถ้าเราไม่นำมาปฏิบัติ ธรรมะก็ช่วยเราไม่ได้ เรามีความสุขความเจริญก็เพราะเราปฏิบัติธรรมะ ธรรมะจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งกว่าอาหาร ยิ่งกว่าอากาศ ยิ่งกว่าอะไรทั้งหมด เพราะธรรมะทำให้ชีวิตเราสมบูรณ์

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “ธรรมทำให้ชีวิตสมบูรณ์”)

เสรีภาพหมายถึงจิตใจเป็นอิสระ คือไม่อยู่ใต้อำนาจของอะไร การตกอยู่ในอำนาจของบุญหรือ เหล้า การพนัน ตามใจตัวเอง ชอบทำอะไรตามใจอยาก ไม่ใช่เสรีภาพ เพราะใจของผู้นั้นตกอยู่ในอำนาจฝ่ายต่ำ มันดึงคนให้ตกต่ำ

ถ้าเป็นเสรีขึ้นมา เราอยู่เหนือสิ่งนั้น การอยู่เหนือสิ่งนั้นเรียกว่าเป็นไท เป็นอิสระ ถ้าเป็นทาสเป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ลัทธิ พงศ์ ประวะสะลัง ทุกขัง การเป็นทาสสิ่งทั้งปวงเป็นทุกข์ ลัทธิ พงศ์ อิสสระริยง สุขัง เป็นไทอยู่เหนือสิ่งทั้งปวงเป็นสุข ถ้าเป็นไทก็เป็นสุข นั่งสบาย ใจสงบ ไม่มีความวุ่นวาย...จิตที่เป็นไทนั้นเรียกว่ามีเสรีภาพ

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “ทางชีวิตที่งดงาม”)

กิจกรรมอันหนึ่งที่สำคัญสำหรับประเทศชาติในปัจจุบันนี้ คือ การจัดค่ายอบรมจริยธรรม “ค่ายพุทธบุตร” สำหรับเด็กเยาวชน และ “ค่ายคุณธรรม” สำหรับผู้ใหญ่ เพื่อต้องการให้ผู้มาอยู่ค่ายได้ทำการอบรมบ่มนิสัย เพื่อให้เป็นไท เป็นมนุษย์ เป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง จะได้รู้ว่าเกิดมาทำไม มีชีวิตอยู่เพื่ออะไร **สิ่งควรทำในชีวิตประจำวันคืออะไร และได้ทำกิจนั้นแล้วหรือยัง**

เพื่อเป็นการกระตุ้นจิตใจให้เกิดความนึกคิดในทาง

สร้างสรรค์ประเทศชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป เพราะปัจจุบันนี้เราขาดคนที่มีความสำนึกในหน้าที่ที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องและเรียบร้อยเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ เมื่อขาดคนอย่างนี้ เราก็ต้องทำการนำคนมาอบรมบ่มนิสัย ปลูกใจให้ตื่นตัว ให้ว่องไว ให้ก้าวหน้า

เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายที่ได้มีโอกาสมาศึกษาปฏิบัติธรรม ณ วัดปัญญานันทาราม หรือที่ใดๆ ก็ตาม ให้ถือว่าเรามาชုบย้อมชีวิตจิตใจ ให้เจริญด้วยความคิดนึกที่ถูกที่ชอบ เพื่อสร้างตัว สร้างครอบครัว สร้างประเทศชาติบ้านเมือง สร้างโลกให้อยู่ในสันติสุข สันติภาพต่อไป

(หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ จาก “แนวทางสร้างคนสร้างชาติ”)

สอนให้หลุดจากการยึดติดเพื่อพ้นทุกข์

สิ่งสูงสุดในพุทธศาสนา คือ สอนให้ถอนเสียซึ่งความยึดติด เพื่อไม่ให้ตกเป็นทาสของโลกทางวัตถุ ไม่หลงโลกด้วยรู้ทันโลกธรรมแปด ว่า มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ มีสรรเสริญ นินทา มีสุข ทุกข์

หลวงพ่อบุญญานันทะ ท่านจะปล่อยวางอารมณ์และนำมาใช้เป็นพลังแห่งสติอยู่เสมอ ด้วยการกล่าวเตือนสติว่า “วันนี้เจ้าอยู่กับฉัน พรุ่งนี้...มันไม่แน่” เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็บอกว่า “มันเป็นเช่นนั้น” “มันต้องเป็นอย่างนั้น” “ธรรมดา...มันเป็นเช่นนั้น” หรือ “กว่าแล้ว”

ในสภาวะวิกฤตเช่นนี้ โรคทางจิต ความเครียด ความทุกข์อาจเกิดขึ้น หากเราไม่รู้จัก ลด ละ เลิกเสียซึ่งการยึดติด คือ อุปทาน ได้แก่

กามุปาทาน ความยึดติดในกาม

ทิณูปาทาน ความยึดมั่นในความเห็น
สีลัพพตูปาทาน ความยึดมั่นในหลักความประพฤติ
อัตตวาหูปาทาน ความยึดมั่นในตัวตน

การเผชิญวิกฤตครั้งนี้ ทำให้เราได้รู้เห็นแนวทางแห่งความหลงมกมายในอดีต ได้รู้ทุกข์-สุข ที่ถูกต้อง และได้รู้จักตนเองอย่างแจ่มแจ้งว่า ที่ผ่านมามีความเข้าใจที่ถูกต้อง เราจึงกลัวต่อความสุขที่แท้จริง คือ ความสงบสุข ดังนั้นเราจะมีชีวิตที่ก้าวหน้าปลอดภัย คือ มีความสุขเอาชนะความทุกข์ได้ ด้วยการฝึกตน อบรมใจให้รู้เท่าทันว่าอะไรเป็นอะไร

จึงนับเป็นการปฏิบัติที่สำคัญที่สุด คือ ปฏิบัติตนเองเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของกระบวนการชีวิต และนี่คือเคล็ดลับในการดำเนินชีวิต ฝ่าวิกฤตภัยที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อมีชีวิตอยู่อย่างไม่กีดเจ้าของ

[พระปัญญานันทมุนี (ส.ธ. สุภโร) จาก “ต้องปลุกฝังความไม่ยึดติด”]

สอนให้มีสติยั้งคิด

ไปไหนคิดเสียก่อน ไปไหน ไปทำไม ไปเพื่ออะไร แล้วจะได้อะไร สิ่งที่ได้มันดีหรือชั่ว มันสุขหรือทุกข์หรือเจริญ ต้องคิดก่อนไปให้ถูกต้อง

ถ้าเกิดความคิดอย่างนั้นบ่อยๆ จะเป็นเครื่องห้ามล้อไม่ให้ไหลเลื่อนไปในทางชั่ว เขาเรียกว่า พระมาเตือน **ความคิดที่ถูกเป็นพระ ความคิดที่ผิดเป็นมาร** มารมันมาชวน เฮ้ย! ไม่ได้ อย่าไป เสียหายต้องเชื่อพระ อย่าไปเชื่อมาร

(ปัญญานันทภิกขุ)

ศีลคือระมัดระวัง สมาธิคือตั้งใจ ปัญญาคือใคร่ครวญ หรือไม่ประมาท ดังนั้นเมื่อเราทำกิจอันใดก็ตามเกิดภาวะ ระมัดระวังตั้งใจไม่ประมาท เมื่อนั้นทางสายกลางเกิดทุกข์ก็ดับ การพัฒนาไปสู่วิวัฒนาการของชีวิตก็ถึงที่สุด

(พระครูปลัดศีลวัฒน์ จาก “ทางสายกลาง ๒”)

สอนการให้อภัย

เวลาเราผิด เราต้องการให้คนอื่นเห็นใจเรา ให้อภัยแก่เรา ยกโทษให้กับเรา เวลาเขาผิดพลาดทำไมเราลืมหินใจเขา ให้อภัยแก่เขา ยกโทษให้เขา ทำไมเราลืมหิน

โลกนี้อยู่ได้ด้วยการให้อภัย ถ้าเราทุกคนให้อภัยซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้ออาทร โลกนี้ก็จะน่าอยู่ ดังพุทธภาษิตที่ว่า “ความไม่เบียดเบียนกันเป็นสุขในโลก” “การให้ที่ไม่เคยหมดคือการให้อภัย”

(พระอธิการประสิทธิ์ สีลคุณ จาก “อภัยกันเถิด”)

สอนให้พินิจพระพุทธรูป

พระพุทธรูปองค์เสด็จปรินิพพานไปนานแล้ว ไม่ได้ทิ้งพระพุทธรูปไว้แทนพระองค์ แต่ทิ้ง พระธรรมวินัยไว้แทน เวลาเริ่มประกอบพิธีกรรมทุกชนิด เราจึงเริ่มด้วยการจุดเทียน ๒ เล่มก่อน เพื่อบูชาคุณของพระธรรม เล่มขวาแทนพระธรรมคำสอน เล่มซ้ายแทนพระวินัย-คำสั่งหรือกฎระเบียบจากนั้นจึงจุดธูป ๓ ดอก เพื่อบูชาคุณของพระพุทธเจ้า ๓ ประการ คือ พระบริสุทธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ ดอกไม้ในแจกันมีไว้บูชาคุณของพระสงฆ์

ส่วนพระพุทธรูปนั้นมีไว้เพื่อเปรียบแทนพระคุณของพระพุทธเจ้า ทุกครั้งที่กราบไหว้ต้องสังเกตลักษณะที่เด่นชัด ๓ ประการคือ **ยอดพระเศียรหรือพระเกตุแหลม** มีความหมายว่า พระพุทธรูปทรงดำรงพระชีพด้วยปัญญา ใช้ปัญญาแก้ปัญหาชีวิต **พระกรรณ ที่ยาวกว่าชาวบ้าน** คือ มีน้ำพระทัยเยือกเย็น หนักแน่น ไม่เชื่อใครง่าย ไม่โกรธใครง่าย **พระเนตรเหลือบมองลงต่ำ** คือ พิจารณาตัดเตือนแก้ไขตนเอง อยู่เสมอ มีพุทธภาษิตว่า “อตตะนา โจทะยัตตานัง จงเตือนตนด้วยตนเอง” “ปะฏิมังเสตมะตตะนา จงพิจารณาตนด้วยตนเอง” ถ้ากราบไหว้แล้วพิจารณาอย่างนี้ แล้วนำไปปฏิบัติตาม จึงเรียกว่า ไหว้พระพุทธรูปถึงพระพุทธเจ้า

(พระครูสังฆกิจพิมล จาก “คิด...ถึง”)

ในโบสถ์ในวิหาร ควรเป็นที่สงบใจให้ทุกคนมานั่งสงบจิตใจ น้อมระลึกถึงพระคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้า นึกถึงพระธรรมอันเป็นคำสอน นึกถึงพระสงฆ์ผู้สืบศาสนา แต่หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เข้าไปในโบสถ์ก็ไปขอร้องวิงวอนด้วยประการต่างๆ จะเอานั่น จะเอานี่ ไปขอจากพระพุทธรูป...ถ้าเราเข้าไปในโบสถ์ ต้องไปนั่งสงบใจระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า ระลึกถึงความกรุณา นึกถึงปัญญา นึกถึงความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า นั่งคิณังนึกให้เห็นว่าพระองค์มีความกรุณาปราณีต่อสัตว์โลกอย่างไร

(พระพรหมมิ่งคลาจารย์ จาก “ธรรมะสำหรับข้าราชการ”)

สอนให้มีความเพียร

ถ้าเราใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ มันก็มีคุณค่า แต่ถ้าเราไม่ใช้มันให้เป็นประโยชน์ มันก็เปล่าเราถ้าเราไม่ใช้เวลา เวลามันก็เปล่าเรา ทำให้เราแก่เปล่า ตายเปล่า

เพราะฉะนั้นจงขยันในการทำหน้าที่ คนขยันคือคนที่ทำสม่ำเสมอ...ทำเป็นระเบียบ มีตารางเวลาบังคับให้ทำสิ่งนั้นทำสิ่งนี้...แล้วก็ทำเรื่อยไปไม่หยุดยั้งเรียกว่าเป็นคนมีความเพียร “วิริยณะ ทุกขณะมัจเจติ คนจะพ้นทุกข์ได้ก็เพราะเพียร”

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “คนพ้นทุกข์ได้เพราะเพียร”)

ขอให้เราขยันทำหน้าที่ที่เราจะต้องทำ ทำอะไรทำจริงๆ อย่าทำแบบหลวม ๆ

“กยิรา เจ กยิราเถนัง” ถ้าจะทำ ทำให้จริงๆ “ทัฬหะเมนัง ประรักกะเม” พึงบากบั่น ในเรื่องนั้นให้มัน

...ความเพียรเป็นทรัพย์อันประเสริฐ เป็นทางที่จะให้เกิดความสำเร็จ

ทำอะไรอย่าท้อแท้ อย่าอ่อนแอ ทำไปจนกว่าจะสำเร็จ

พระพุทธเจ้าสอนว่า “วายุสะเมเถวะ ปุริโส ยาวะ อตถัสสะ นิปะปะทา” เกิดเป็นคนต้องพยายามเรื่อยๆ ไป จนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง ทำอะไรไม่เสร็จ ไม่เลิก ไม่ละไม่วางสิ่งนั้น ทำมันจนเสร็จ เกิดเป็นคนมันต้องอย่างนั้น

(ปัญญานันทภิกขุ จาก “เกิดเป็นคนต้องพยายามเรื่อยไป จนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง”)

สอนวัฒนธรรมชาวพุทธไทย

๑. ขยันขันแข็ง กล้า ยอมตายถ้าถูกรังแก
๒. สุภาพ อ่อนโยน เชื่อฟังผู้เฒ่าผู้แก่
๓. กตัญญู รับรู้คุณ แม่สิ่งไม่มีชีวิต แม่อุปสรรคศัตรู
๔. มีศีล มีสัตย์ เปิดเผย บริสุทธิ์ใจ
๕. ประหยัด สันโดษ รู้จักทำสิ่งร้ายให้กลายเป็นดี
๖. มีเมตตา กรุณา มีน้ำใจ ไม่มีเขา ไม่มีเรา
๗. อุดหนุน อดทน ด้วยใจแจ่มใส คอยได้ รอได้
๘. เป็นฝ่ายยอมได้ ให้อภัยได้ เพื่อให้อะไรๆ มันลงกันได้
๙. ไม่ตามใจกิเลส แต่เลือกข้างถูกธรรม
๑๐. มีแบบฉบับในเรื่อง กิน-อยู่-หลับ-นอน-เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย เป็นของชาวพุทธเอง

(พุทธทาสภิกขุ)

พรธรรมดำรงชาติ

พระเดชพระคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันทิกขุ ผู้เป็นพระบูรพาจารย์ของสาธุชน ได้กล่าวธรรมวาจาเป็นคำร้องขอต่อเพื่อนร่วมชาติ ให้เราชาวไทยน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มความเจริญสุขของประเทศชาติ ดังนี้

ขอให้พี่น้องชาวไทยทุกถ้วนหน้า จงช่วยกันกำจัดอบายมุขให้หายไปจากเมืองไทยช่วยกัน กอบกู้บ้านเมืองให้พ้นจากความล่มจม แล้วสร้างเมืองไทยให้เป็นเมืองพระ ด้วยการช่วยกันศึกษา ปฏิบัติและการประกาศธรรมให้แพร่ไปถึงใจของทุกคนเถิด

ขอให้ช่วยกันสร้างระเบียบวินัย ในการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันให้มากขึ้น ช่วยกันสร้าง ความรัก ความเมตตาต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย

ขอให้ทุกคนประหยัด อดทน รักงานในหน้าที่ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมเถิด ประเทศชาติจึงอยู่รอด

เป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่จะต้องช่วยกันชักจูงเพื่อนฝูงมิตรสหาย ให้ได้เข้าหาธรรม เดินทางที่ถูกต้องชอบ อย่าไปจูงเพื่อนฝูงไปสู่ทางแห่งอบาย ช่วยกันทำอย่างนี้สังคมจะดีขึ้น เจริญขึ้น มีแต่ความสงบทุกคนก็ได้รับความสุขทั่วหน้ากัน

(ปัญญานันทิกขุ จาก “คำร้องขอต่อเพื่อนร่วมชาติ”)

นอกจากนี้ ท่านได้มอบพรที่ศักดิ์สิทธิ์แก่คนไทย เพื่อเป็นกุศลพ้นจากความเขลา ความหลงผิดจนความเป็นพุทธแท้ต้องเพี้ยนไป ที่ชาวพุทธต้องตระหนักและรับพรนี้ไปปฏิบัติ

ขอให้ธรรมะจงล้างความสกปรก คือ ความเห็นผิดและความกระทำผิดๆ ของชาวพุทธให้หายไป

จงพ้นจากความเขลาความหลง

จงได้หันมานับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยประการเดียว

การลั่นเชื้อมซี รดน้ำมนต์ เสี่ยงทายด้วยวิธีการต่างๆ จงหายไปจากแผ่นดินไทย

ขอให้อาจารย์เสกพระเครื่องทั้งหลาย จงได้เสกคนให้เป็นคนดีที่มีพระในใจ มิใช่มีพระห้อยคอ แต่เมาเข้าถึงเย็น

ขอให้พวกมิฉฉาปฏิฆะทั้งหลายจงกลับกลายเป็นคนเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

นี่เป็นพรของข้าพเจ้า มอบให้แก่ท่านทั้งหลาย ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งโสโครกใดๆ เจือปน

ขอให้ท่านทั้งหลายจงรับพรนี้ไปปฏิบัติตามทางของพระพุทธองค์เถิด

(ปัญญานันทิกขุ จาก “พรที่แท้...จากท่านปัญญานันทิกขุ”)

มูลนิธิตัดปัญญานันทาราม

๑. มูลนิธิตัดปัญญานันทาราม ตั้งอยู่บนชั้นสอง ด้านทิศตะวันออกของอาคารเฉลิมพระเกียรติ

๒. มูลนิธิตุณย์สืบอายุพระพุทธศาสนาวัดปัญญานันทาราม (๑๐๐ ปีชาตกาลปัญญานันทิกขุ)

มูลนิธิตัดปัญญานันทาราม มีหน้าที่รับผิดชอบงานสัมมนาอาจารย์บุญชาในวันที่ ๑๑ พฤษภาคมทุกปี รวมทั้งโครงการสู่อารามนักเรียนทุน ๒ คีน ๓ วัน จัดหาทุน มอบทุนนักเรียนทุน ดูแลศูนย์พัฒนาการบุคลากรทางการศึกษา ดูแล

การทำงานของคณะกรรมการกิจการมูลนิธิ สรุปผลโครงการ
ส่งงานทะเบียน-สถิติหลังสิ้นสุดโครงการทุกครั้ง และปฏิบัติ
งานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

**มูลนิธิศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนาวัดปัญญานันทาราม
(๑๐๐ ปี ปัญญานันทะ)** มีหน้าที่ส่งเสริมกิจการงานของ
พระพุทธศาสนา รับผิดชอบงานการเงินของมูลนิธิ และปฏิบัติ
งานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย (ปัจจุบันย้ายกลับไปยังวัด
ชลประทานรังสฤษดิ์)

การเดินทางสู่วัดปัญญานันทาราม

วัดปัญญานันทารามอยู่ทางทิศเหนือของทางหลวงแผ่นดิน
หมายเลข ๓๐๕ (รังสิต-นครนายก) หรือถนนริมคลอง
รังสิตประยูรศักดิ์ มีถนนเลียบคลองแยกไปทางทิศเหนือเพื่อ
เดินทางสู่วัดทุกคลองตั้งแต่คลองหนึ่งถึงคลองหก รวมทั้ง
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑ (พหลโยธิน) ดังนั้นจึงมีทาง
ไปสู่วัดปัญญานันทารามมากมายดังนี้

ทางแรก เลี้ยวซ้ายจากถนนรังสิต-นครนายก (หมายเลข
๓๐๕) ที่ไฟจราจรบริเวณศาลจังหวัดธัญบุรี ผ่านด้านข้างของ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เลียบ**คลองหก**ไป
ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร จะถึงปากทางเข้าวัด เลี้ยวซ้ายเข้าไป
๘๐๐ เมตรถึงวัด ทางนี้ตรงที่สุด

ทางที่สอง เลี้ยวซ้ายจากถนนรังสิต-นครนายก (หมายเลข
๓๐๕) เมื่อข้ามสะพานคลองห้าแล้ว**เลียบคลองห้า**ขึ้นไปทาง
ทิศเหนือ ตามทางหลวงชนบทหมายเลข ๓๐๑๐ ผ่านองค์การ
พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
เฉลิมพระเกียรติและหออัครศิลปิน ถึง**แยกหน้าวัดหัตถสาร
เกษตร** เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงชนบทหมายเลข ๔๐๐๑
ไปถึงถนนเลียบคลองหกซึ่งเป็นทางแรก เลี้ยวซ้ายแล้วเดิน
ทางต่อไปจนถึงวัด

ทางที่สาม เลี้ยวซ้ายจากถนนรังสิต-นครนายก
(หมายเลข ๓๐๕) ไปตาม**ถนนวงแหวนตะวันออก** (หมายเลข
๙) ออกซ้ายจากวงแหวนตรงทางแยกไปอำเภอคลองหลวง วก
กลับไปทางคลองห้าตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๒๑๔
บรรจบกับถนนเลียบคลองห้าหมายเลข ๓๐๑๐ เลี้ยวซ้ายผ่าน
หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติและหออัครศิลปิน

จนถึงแยกหน้าวัดหัตถสารเกษตร เลี้ยวขวาเดินทางต่อไปตามทางหลวงชนบทหมายเลข ๔๐๐๑ แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามถนนเลียบคลองหกเช่นเดียวกับทางที่สองจนถึงวัด

ทางที่สี่ เลี้ยวซ้ายจากถนนรังสิต-นครนายก (หมายเลข ๓๐๕) เลียบคลองสอง หรือ คลองสาม หรือ คลองสี่ ขึ้นไปบรรจบกับถนนคลองหลวง (หมายเลข ๓๒๑๔) โดยต้องลดสะพานเพื่อเลี้ยวขึ้นถนนสายคลองหลวงไปยังถนนเลียบคลองห้า (หมายเลข ๓๐๑๐) เลี้ยวซ้ายไปทางเดียวกับทางที่สามจนถึงวัด ทางที่สี่นี้เหมาะสำหรับเดินทางด้วยรถส่วนตัว

ทางที่ห้า เดินทางจากรังสิตไปตามถนนพหลโยธิน (หมายเลข ๑) ออกทางขวานก่อนถึงโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติตรงบริเวณสี่แยกบางชัน เพื่อขึ้นทางยกระดับไปฝั่งขวาสู่ถนนคลองหลวง (หมายเลข ๓๒๑๔) ผ่านคลองหนึ่ง-สอง-สาม-สี่ ไปบรรจบกับทางเลียบคลองห้า (หมายเลข ๓๐๑๐) เลี้ยวซ้าย ไปถึงหน้าวัดหัตถสารเกษตร แล้วเดินทางตามทางหลวงชนบทหมายเลข ๔๐๐๑ ไปยังถนนเลียบคลองหกเพื่อเข้าสู่วัดปัญญานันทารามเหมือนทางอื่นๆ

ทางที่หก เดินทางมาจากทิศเหนือ คือ จากจังหวัดสระบุรีตามถนนพหลโยธิน ให้เลี้ยวเข้าถนนสายวังน้อย - รัษฎบุรี ถึง สี่แยกไปหนองเสือ ให้เลี้ยวขวา ข้ามคลองหกแล้วเลี้ยวซ้ายราว ๕๐ เมตรจึงเลี้ยวขวาเข้าวัด

รถประจำทางจากรังสิตพาไปสู่วัดปัญญานันทาราม

รถสี่ล้อ สายรังสิต-หนองเสือ (คลองสิบสาม) ลงที่ปากทางเข้าวัด เดินต่ออีก ๘๐๐ เมตร

รถสีน้ำเงิน-ขาว สายรังสิต-คลองห้า ลงที่แยกวัดหัตถ

สารเกษตร (คลองห้า) ต่อรถสี่เขียวสายรังสิต-หนองเสือ ลงที่ปากทางเข้าวัด

รถสีน้ำเงิน-ขาว สายรังสิต-หมู่บ้านมาลีรมย์ ๕ สายนี้ไปตามถนนสายรังสิต-นครนายก (หมายเลข ๓๐๕) แล้วเลี้ยวซ้ายไปทางถนนเลียบคลองหก ลงรถที่หน้าหมู่บ้านมาลีรมย์ ๕ แล้วต่อรถสายรังสิต-หนองเสือไปลงปากทางเข้าวัด เดินเท้าต่ออีก ๘๐๐ เมตร

บรรณานุกรม

กองทุนห้องสมุดจำปรีรัตน์. (๒๕๕๒). **เราจักไม่กระทำสิ่งต่ำ
ทรมตามรอยหลวงพ่อปัญญา**. นนทบุรี: พิมพ์ดี.

กองบรรณาธิการปัญญาสาส์น. (๒๕๔๙,ตุลาคม-ธันวาคม).
พระเสด็จประทับค่ายให้ศรัทธา. **ปัญญาสาส์น**. ๑๑(๔๕),
๒-๓๑.

ธมฺมทสฺสี. (๒๕๕๓,มกราคม-มีนาคม). บวชนกขัมมบารมีให้
อะไรกับชีวิต. **ปัญญาสาส์น**. ๑, ๒๗-๓๓.

**ธรรมานุสรณ์สมเด็จพระเพริชรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราช
กุมารีเสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์วัดปัญญา
นันทาราม ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘**. วัดปัญญานันทา
ราม ตำบล คลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี.

ธิติพันธุ์ บุญปก. (๒๕๕๒). **การพัฒนาเยาวชนตามแนว
พุทธวิธี : ศึกษาผลสัมฤทธิ์โครงการฝึกอบรม
คุณธรรม ค่ายพุทธบุตร ของวัดปัญญานันทาราม ตำบล
คลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี**.
วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
พ.ศ. ๒๕๕๒.

นาถรัตน์. (๒๕๕๓, มกราคม-มีนาคม). ความเป็นมาพระราหุล.
ปัญญาสาส์น. ๑, ๔๘-๕๒

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (๒๕๕๒). กราบหลวงพ่อปัญญา. **เรา
จักไม่กระทำสิ่งต่ำทรมตามรอยชีวิตหลวงพ่อปัญญา**.
นนทบุรี : พิมพ์ดี. ปกใน.

ปัญญานันทภิกขุ. (๒๕๕๒,กรกฎาคม-กันยายน). ปัญญาวาทะ
หลวงพ่อปัญญานันทะตอบคำถาม. **ปัญญาสาส์น**. ฉบับ

เข้าพรรษาบูชาแม่. ๒๓-๓๐.

_____. (๒๕๔๙). ผู้นั่งใกล้พระไตรรัตน์. **ปัญญาสาส์น** ฉบับ
พิเศษ บูชาพระไตรรัตน์เทิดรุ่มจักร ๖๐ ปี ๑๑(๔๔),
๘๔-๑๐๖.

ปิยอร วจนะทินภัทร, พ.ต.หญิง และปิ่นรัตน์ พันธุ์
มณี, ร.อ. (๒๕๕๒). **วัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ**.
กรุงเทพฯ: โครงการสนับสนุนวัดเป็นศูนย์กลางสร้างสุข
ของชุมชน(วศช.)เอส.พี.เอ.

พระกร กิตปุญโญ. (๒๕๕๓,มกราคม-มีนาคม). กิจกรรม
พุทธอาสาวัดปัญญานันทาราม. **ปัญญาสาส์น** ๘๐-๘๑.
พระครูปลัดศีลวัฒน์ (สง่า สุภโธ). (๒๕๔๑). เคล็ดลับในการ
ดำเนินชีวิต. **วัดปัญญานันทาราม ศูนย์ศึกษาปฏิบัติ
ธรรมและเผยแผ่พุทธธรรม**. พิมพ์ดี. ๑๓๖-๑๓๗.

พระครูสีลวัฒนาภิรม (สง่า สุภโธ). (๒๕๕๐). ข้อควรจำสำหรับ
ชาวพุทธ. **ประกายแห่งปัญญา ๙ บูชาหลวงพ่อ**. ที่ระลึก
กฐินสามัคคีวัดปัญญานันทาราม ต.คลองหก
อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี. ๘๙-๙๒.

_____. (๒๕๔๙,กันยายน). ชุมทรัพย์ในอุโบสถ. **ปัญญาสาส์น**.
ฉบับพิเศษบูชาพระไตรรัตน์ เทิดรุ่มจักร ๖๐ ปี. ๑๑(๔๔)
๒๔-๓๕.

_____. (๒๕๔๘). ถึงคนถึงธรรม. **ประกายแห่งปัญญาเล่ม ๘**.
ที่ระลึกกฐินวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอ
คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เล่า ๒๙ ตุลาคม
๒๕๔๘,๕๕-๕๗.

_____. (๒๕๕๐). **ประกายแห่งปัญญา ๙ บูชาหลวงพ่อ**. ที่ระลึก
กฐินสามัคคีวัดปัญญานันทาราม วันอาทิตย์ที่ ๔

พฤศจิกายน ๒๕๕๐ โครงการธรรมทานปัญญาบารมี
วัดปัญญานันทาราม ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา
วัดชลประทานรังสฤษฎ์ กองทุนห้องสมุดศาลาจำปรีดิ์
วัดชลประทานรังสฤษฎ์.

_____. (๒๕๔๗). **พระพุทธศาสนาให้อะไร**. ธรรมานุสรณ์
เนื่องในพิธีถวายปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
กิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัย
ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พ.ศ. ๒๕๕๒.

พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๔, กันยายน). คุณพระช่วย. **ปัญญา
ศาสตร์ฉบับพิเศษบูชาพระไตรรัตน์เทิดตรมฉัตร ๖๐ ปี.
๑๑(๔๔), ๗๓-๘๒.**

_____. (ม.ป.ป.). **เซ็นในสวนโมกข์**. กรุงเทพฯ. ธรรมสภา.
ภาพปริศนาธรรม. (มปป). อนุสรณ์...ค่ายพุทธบุตร วัดปัญญา
นันทาราม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

มูลนิธิวัดปัญญานันทาราม. (๒๕๕๕, พฤศจิกายน). “เปิด
วัดวันอาทิตย์ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยแนวคิด ๔
สบาย”. **จดหมายข่าว**. ๒๔

แม่ชีพรลพัชร นรารัตน์วันชัย. (๒๕๕๓, มกราคม-มีนาคม).
กว่าจะเป็นสถานีวิทย์กระจายเสียง

พระพุทธศาสนาวัดปัญญานันทาราม. **ปัญญาศาสตร์**. ๑, ๖๓-
๖๗.

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนาวัดชลประทานรังสฤษฎ์และคณะ
พุทธบริษัทวัดปัญญานันทาราม (๒๕๕๖). การศึกษา
เพื่อสันติภาพ. **ธรรมในสวน**. ธรรมบรรณาการ. ๒-๘

สิงห์ขาว. (๒๕๔๔, ตุลาคม-ธันวาคม). การส่งเสริมสันติสุข-
สันติภาพในโรงเรียนด้วยการนำหลัก ๕ ดี สู่วิทยาลัย
ด้วยการปฏิบัติจริง **ปัญญาศาสตร์**. ๑๑(๔๕), ๖๓. **วัด
ปัญญานันทารามกับ ๒๑ โครงการพัฒนาศาสน
ทายาทและศาสนสถาน**. (๒๕๕๓). **อัดสำเนา**

หลวงพ่อบุญญานันทะ. (๒๕๔๓, มกราคม-มิถุนายน). แนวทาง
สร้างคนสร้างชาติ. **ปัญญาศาสตร์**.

ธรรมโอวาทมอบแก่ผู้มาเข้าค่ายอบรมจริยธรรม วัดปัญญา
นันทาราม ๔(๒๖).

[http://www.mcu.ac.th/site/news_in.php?group_](http://www.mcu.ac.th/site/news_in.php?group_id=1&NEWSID=8482)
[id=1&NEWSID=8482](http://www.mcu.ac.th/site/news_in.php?group_id=1&NEWSID=8482)

<http://eureka.bangkokbiznews.com/detail/377756>

[http://www.alittlebuddha.com/P.M.Narin%20in%20](http://www.alittlebuddha.com/P.M.Narin%20in%20India%202009/P.M.Narin%20in%20India%202009%2024.html)
[India%202009/P.M.Narin%20in%20India%202009%20](http://www.alittlebuddha.com/P.M.Narin%20in%20India%202009/P.M.Narin%20in%20India%202009%2024.html)
[24.html](http://www.alittlebuddha.com/P.M.Narin%20in%20India%202009/P.M.Narin%20in%20India%202009%2024.html)

<http://www.dhammajak.net/board/viewtopic.php?t=3143>
<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=858942> **ท่าน
คมสรณ์-พระธรรมทูตอินเดีย 9 เมษายน 2556 ดอกสาละ
กำลังบาน...ที่มหาปรินิพพานสถูป กุสินารา อินเดีย**

<http://board.palungjit.com>

[http://www.oknation.net/blog/been555/2010/11/12/](http://www.oknation.net/blog/been555/2010/11/12/entry-2)
[entry-2](http://www.oknation.net/blog/been555/2010/11/12/entry-2)

บันทึกประวัติศาสตร์

พระเทพวิสุทธิเมธี	(ปัญญานันทภิกขุ)รักษาการเจ้าอาวาส
พระมหาสง่า สุภโร	ผู้ดำเนินการสร้างวัด / ดูแลวัด
พระมหามานพ ปญญาวชิโร	เลขานุการโรงเรียนพุทธบุตรและ เหรียญกรรมการก่อสร้างอาคารและ สถานที่วัด
พระมหาสมโภช จิตติญาณ	เลขานุการวัดและเหรียญกรรมการใช้จ่าย บริหารวัดร่วมกับนายพิชิต ทองสีม่วง
พระสุธรรม สุธมฺโม	สอนกรรมฐานแก่ญาติโยม
พระอุไร โอภาโส	บริการด้านสถานที่
พระเจียม กนตสีโล	บริการด้านสุขาภิบาล
พระพิทยา ธีธมฺโม	สัญญาณระฆังและบริหารทั่วไป

(ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๗ พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) ได้รับพระราชทานเลื่อน สมณศักดิ์เป็นที่**พระธรรมโกศาจารย์** และพระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) แต่งตั้งให้ พระมหาสง่า สุภโร เป็นพระครูฐานานุกรมที่ **พระครูปลัดศีลวัณฺณ**)

หน่อเนื้อนาบุญฝ่ายคณะอุบาสกและอุบาสิกายุคแรก

นายพิชิต ทองสีม่วง	เหรียญก
นายเฟ่ง ชมบุญ	หัวหน้าอุบาสกอุบาสิกา
นายแปลก มหาคุณอมร	ควบคุมดูแลการก่อสร้าง
นายเฉลย โทยหวล	ดูแลอาหารและบริการทั่วไป
แม่ชีชลอ ยิ้มใหญ่	ฝ่ายอาหาร
แม่ชีบุญศรี ใจสอน	ฝ่ายอาหาร
แม่ชีอำไพวรรณ สิริแสงจันทร์	ฝ่ายอาหาร
แม่ชีพยุง เรืองศรี	ฝ่ายความสะอาด และดูแลคนงาน
นางมะลิ มหาคุณอมร	อุปถัมภ์
นางแพ กลั่นวารินทร์	อุปถัมภ์
นางจำรัส ทองสีม่วง	อุปถัมภ์
นางบุญสม ชุมบุญ	อุปถัมภ์
อาจารย์ลัดดา รัตนเนตร	อุปถัมภ์
นายสมพงษ์ รัตนเนตร	อุปถัมภ์
นายนิพนธ์ สัจจวนิชย์	อุปถัมภ์
นางไพลิน สัจจวนิชย์	อุปถัมภ์
นางปรีศนีย์ บุรณะโสภณ	ประสานงานกับคณะศรัทธา ดูแลอาหาร และนำคณะครูไปร่วมกิจกรรมทุกวัน อาทิตย์

หนังสืออนุญาตฝ่ายอาจารย์ผู้สอนนักเรียนพุทธบุตรยุคแรก

อาจารย์วิรัตน์ เนียมสกุล

อาจารย์ประสพศรี สุวรรณวงศ์

อาจารย์บุบผา วณิชานนท์

อาจารย์วิมลฤตา ศาลาสุข

อาจารย์สมชาย เหมทอง

วัดปัญญานันทาราม ต.คลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

๑๒๑๒๐

โทร. ๐๘ ๖๔๖๑ ๘๓๕๓ โทรสาร ๐๒ ๕๐๔ ๖๐๖๕

www.watpanyanantaram.org

facebook : วัดปัญญานันทาราม [facebook.com/watpanyanantaram](https://www.facebook.com/watpanyanantaram)

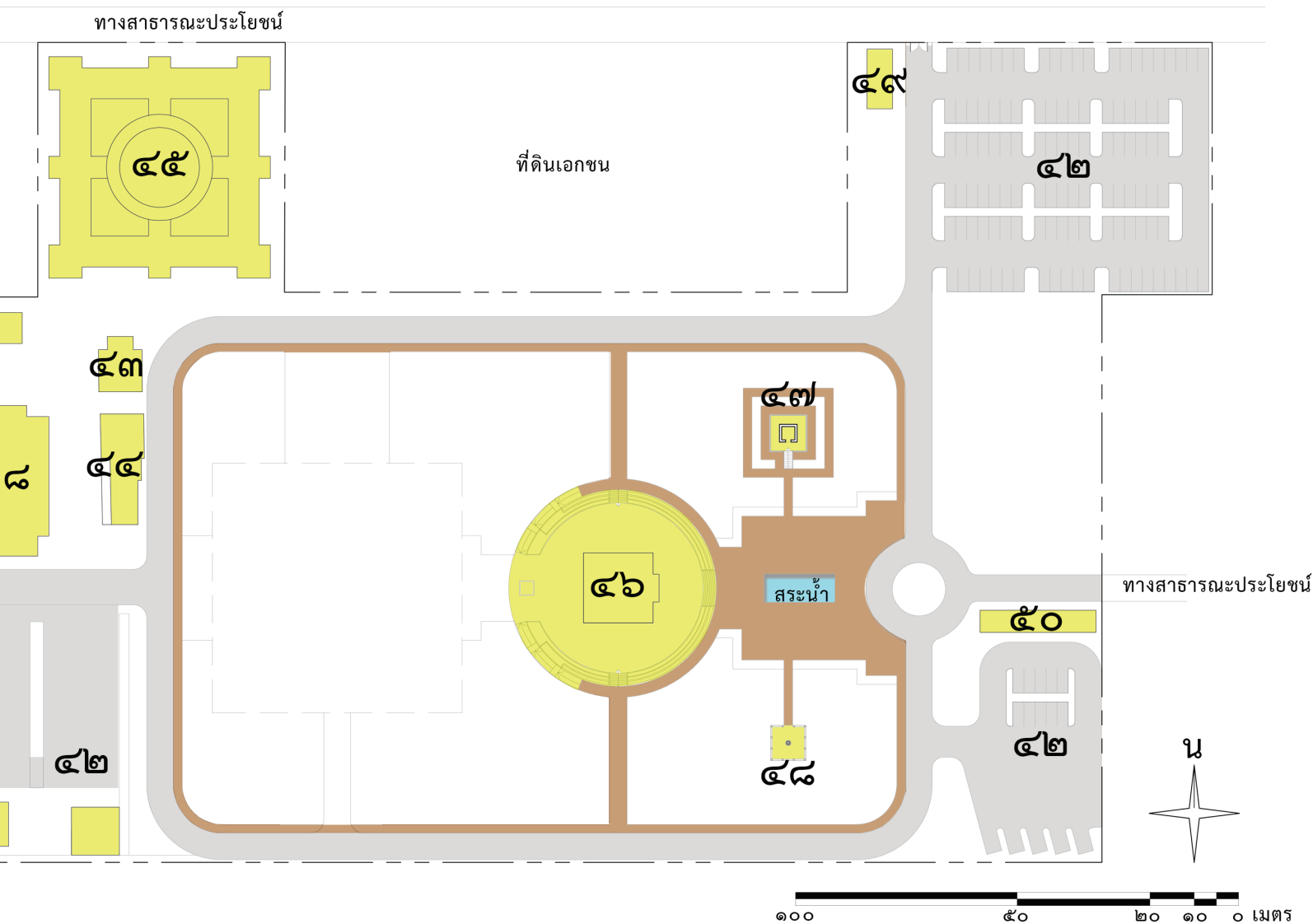
e-mail : watpanya2556@gmail.com

ต.คลองทก อ.คลองทล

១១ ជ.ឧត្តមរាជ ១២១២០

๒๑	กุฏิอาคันตุกะ	๓๑	อุโบสถ	๔๑	ศูนย์หนังสือ
๒๒	สวนสาธารณะ สมเด็จพระเทพฯ	๓๒	ศูนย์น้ำประปา	๔๒	พื้นที่จอดรถ
๒๓	ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา	๓๓	ธรรมปิฎา	๔๓	โรงครัว (เดิม)
๒๔	ศูนย์สารสนเทศ	๓๔	ครัว - เลี้ยงบุญ	๔๔	ห้องน้ำ - เก็บของ
๒๕	ห้องน้ำ	๓๕	พื้นที่ซักล้าง	๔๕	ธรรมมาตา
๒๖	สำนักงานวัดปัญญานันทาราม	๓๖	กุฏิแม่ชี	๔๖	พระมหาเจดีย์พุทธคยา
๒๗	ระเบียบธรรม	๓๗	ศาลา	๔๗	มูลคันธกุฎี
๒๘	กุฏิกตัญญู	๓๘	หอฉัน	๔๘	เสาอโศก
๒๙	ต้นสาละ สมเด็จพระเทพฯทรงปลูก	๓๙	เจดีย์ระฆัง	๔๙	ห้องน้ำ
๓๐	อาคารเฉลิมพระเกียรติ	๔๐	ห้องน้ำ	๕๐	สำนักงาน - ห้องน้ำ

จัดพิมพ์โดย บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด
๑๘ ซอยลาดปลาเค้า ๖๓ ถนนลาดปลาเค้า
แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ ๑๐๒๒๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๙๔๐ ๓๘๕๕-๖ โทรสาร ๐ ๒๙๔๐ ๓๘๗๐
e-mail : info@satapornbooks.com, www.satapornbooks.com